Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

RA'ÛFÎ ŞEYH SEYYİD AHMED DİVANI (İNCELEME-METİN)

Esra ŞAYİN

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

RA'ÛFÎ ŞEYH SEYYİD AHMED DİVANI
(İNCELEME-METİN)

Esra ŞAYİN

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2018

ÖZET

ŞAYİN, Esra, *Ra'ûfî Şeyh Seyyid Ahmed Divanı (İnceleme-Metin),* Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2018

Klasik edebiyat ile dinî-tasavvufi halk edebiyatı arasındaki mesafenin giderek kısalıp birbirine en yaklaştığı dönem olan XVIII. yüzyılda her iki geleneğin mensupları da birbirlerinden esinlenerek şiirler yazmışlardır. Bu asırda yaşayan Ahmed Ra'ûfî, hem hece hem de aruz ölçüsüyle şiirler yazan mutasavvıf bir şairdir. Şiirlerinde dinî-tasavvufi konulara ağırlıklı olarak yer veren Ra'ûfî; Allah ve Peygamber sevgisini lirik bir şekilde anlatırken uyarı ve öğütlere yer vererek didaktik bir üslup da sergiler. Şairin bilinen dört eseri bulunmaktadır. Çalışmamızın konusunu *Ra'ûfî Divanı* oluşturmaktadır.

Bu çalışmada XVIII. yüzyıl şairlerinden Ahmed Ra'ûfî'nin *Divan*'ı incelenip çeviri yazı metni hazırlanmıştır. Ra'ûfî'nin tasavvufi bir pencereden bakarak sade bir Türkçeyle yazdığı eserinin bugün için bilinen tek nüshası mevcuttur. Çalışmamız, Ankara Millî Kütüphane'de 06 Mil Yz FB 341 arşiv numarasıyla kayıtlı bu nüshadan hareketle oluşturulmuştur.

Ra'ûfî Divanı üzerine yaptığımız çalışma giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında XVIII. yüzyılın siyasi, kültürel ve edebî durumu üzerine kısa bir değerlendirme yapılmıştır. İlk bölüm, Ahmed Ra'ûfî'nin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında verilen bilgilerden oluşur. İkinci bölümde, *Divan* metni şekil ve muhteva bakımından incelenmiştir. Üçüncü bölümde *Ra'ûfî Divanı*'nın çeviri yazı metni verilmiştir. Çalışmanın sonuna *Ra'ûfî Divanı*'nın eski yazı nüshası eklenmiştir.

Bu çalışma ile kaynaklarda daha çok tasavvufî kişiliğiyle ön plana çıkan ve şair kimliği şeyh kimliğinin gerisinde kalan Ra'ûfî'nin şair kimliği ortaya çıkarılmaya çalışılacak ve birbirinden güzel ifadelerin yer aldığı şiirlerinden oluşan eseri günümüz edebiyat dünyasına tanıtılmış olacaktır.

Anahtar Sözcükler

Seyyid Ahmet Ra'ûfî, Ra'ûfî Divanı, Halvetîlik, Din, Tasavvuf, Dinî-Tasavvufi Türk Halk Edebiyatı

ABSTRACT

ŞAYİN, Esra, The Divan of Ra'ûfî Sheikh Sayyids Ahmed (Examination-Text), Master Thesis, Ankara, 2017

In the 18th century, when the distance between our classical literature and our religious-mystical(sufism) folk literature became shorter and closest to each other, members of both traditions inspired each other and wrote poetry. Ahmed Ra'ufi, who lived in this century, was a mystic poet who wrote poetry both in syllabic and scales. Ra'ufi, who mainly dealt with religious-mystical issues in his poetry, also exhibited a didactic style by giving warnings and advice while lyrically describing the love of Allah (God) and the Prophet. There are four known works of the poet. The Divan of Ra'ufi constitutes the subject of our work.

In this study, The Divan of Ahmed Ra'ufi, one of the 18th century poets, was examined and a translated written text was prepared. There is a single copy of the work today, which is written in simple Turkish, looking from a mystical window. Our work was created at the (Ankara) National Library of Turkey, starting from this record, which was recorded at 06 Mil Yz FB 341 archive number.

The work which we studied on The Divan Of Ra'ufi consists of an introduction and three chapters. In the introduction, a brief evaluation of the political, cultural and literary situation of the 18th century was made. The first chapter consists of information about Ahmed Raufi's life, literary personality and works. In the second chapter, Divan text is examined in terms of form and content. In the third chapter, the translated text of The Divan of Ra'ufi is given. At the end of the work, the original of The Divan of Ra'ufi was appended.

With this work, the poet identity of Ra'ufi, who is in the foreground with the Sufi personality in the source and whose sheikh identity is behind his poet identity will be tried to be revealed and his work composed of poems in which beautiful expressions take place will be introduced to today's literature world.

Key Words

Sayyids Ahmed Ra'ûfî, The Divan of Ra'ûfî, Religious and Sufism Themes, Religious-Mystic Turkish Folk Litarature

ÖN SÖZ

XVIII. yüzyıl Osmanlı devlet düzeninde yaşanan tüm olumsuzluklara karşın klasik Türk edebiyatı bu durumdan fazla etkilenmemiş, kuralcı niteliği taşıyan özellikleri sayesinde eski çizgisinde eserler vermeye devam etmiştir. Bu dönemde klasik Türk edebiyatı nazım şekilleri kullanılmaya devam edilmekle birlikte konu bakımından farklılıklar denenmiştir. Bunların başını ağır ve süslü yapısı ve zincirleme tamlamalarıyla Sebk-i Hindi oluşturur. Mahallileşmenin artmasıyla dilde sadeleşme de kendisini tanıtacak imkânları birçok şairde bulmuştur. Yeni fikirlere rağmen klasik şiirimizdeki çizgiyi takip etmek isteyen şairler ise başka bir grubu oluşturmaktadır.

Biz bu çalışmada, tekkelerde yetişen tasavvuf erbabı şairlerle klasik çizgide eser veren şairlerin birbirine en çok yaklaştığı çağ olan XVIII. yüzyılda yaşamış ve bir tarikata şeyhlik yapmış ve de yirmiye yakın mürit yetiştirmiş olan Ahmed Ra'ûfî'nin *Divan*'ını biçim ve içerik yönünden inceleyeceğiz. Bu sayede tekkede çoğunluğu zühd ve tasavvuf anlayışıyla yetişen şairlerin klasik çizgiye olan yakınlaşmalarını bir divan metni üzerinden göstererek edebiyat dünyasına küçük de olsa bir ışık tutmayı amaçladık. Üstelik bu sayede *Ra'ûfî Divanı* günümüz edebiyat dünyasına tanıtılmış olacaktır.

Çalışmamız giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Girişte XVIII. yüzyıl Osmanlı Devleti'nin genel durumuna değinilmiş, siyasi, kültürel ve edebî durumu hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

Birinci bölümünde, Ra'ûfî'nin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgiler bulunmaktadır.

İkinci bölümde *Ra'ûfî Divanı*'nın biçim yönünden nazım tekniği ve dil-üslup özelliklerinin incelenmesi ve muhteva özellikleri yer almaktadır. Biçim yönünden incelenirken *Divan*'daki şiirlerin şekil, tür ve vezin özellikleri ile *Divan*'da kullanılan edebî sanatlar hakkında bilgi verilmiştir. Muhteva yönünden incelemede ise *Divan*'daki dinî ve tasavvufî kavramlar ve anlamları üzerinde durulmuş, şiirlerde geçen dinî şahsiyetler tanıtılmış ve Halvetîlik hakkında bilgi verilmiştir. Ele alınan konu, *Divan*'dan alınan beyitlerle örneklenmeye çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde ise öncelikle *Divan* nüshası tanıtılmıştır. Metin oluşturulurken nasıl bir yöntem kullanıldığına değinilerek kullanılan çevri yazı harfleri verilmiştir. *Divan*'ın çeviri yazı metni ortaya konmuş ve çeviri yazıyı oluşturduğumuz eski yazılı nüshası sona eklenmiştir.

Çalışmamıza konu olan metin XVIII. yüzyıla aittir. Metin içinde aynı görev ve fonksiyondaki eklerin yazımında birlik olmadığına, yuvarlak olması beklenen eklerin hem düz hem yuvarlak; düz olması beklenen eklerin de hem yuvarlak hem düz şekillerinin kullanıldığına şahit olduk. Kullanılan dil, ağırlıklı olarak Klasik Osmanlı Türkçesi olmakla birlikte yer yer Eski Anadolu Türkçesi dil özellikleri de görülmüştür. Çeviri yazı, metnin aslına sadık kalınarak hazırlanmıştır. Eski Anadolu Türkçesine ait unsurlar inceleme kısmında eskicil unsurlar olarak değerlendirilmiştir.

Çalışmamız sonuç bölümüyle tamamlanmış, yararlanılan bütün kaynaklar kaynakçada belirtilmiştir. Çalışmamızın sonunda ek olarak mecmualarda Ahmed Ra'ûfî'ye ait şiirlerin yer aldığı sayfalar bulunmaktadır.

Bu tezi hazırlarken bana danışmanlık yapan ve her hatamı büyük bir titizlikle düzelten, bilgisiyle beni yönlendiren hocam Prof. Dr. Özge ÖZTEKİN'e çok teşekkür ederim. Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca üzerimde emekleri olan kıymetli hocam Prof. Dr. Fatma Sabiha KUTLAR OĞUZ'a, yüksek lisans eğitimim boyunca bilgisinden ve eserlerinden istifade ettiğim, bana daima yol gösteren ve iyi niyetiyle yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli hocam Prof. Dr. Osman HORATA'ya çok teşekkür ederim. Çalışmanın hazırlanmasında bana yardımcı olan kıymetli yorumlarıyla beni yüreklendiren ve sorularıma özveriyle yanıt veren sayın Prof. Dr. Ahmet MERMER'e çok teşekkür eder saygılarımı sunarım.

Çalışmayı hazırlarken beni büyük bir hoşgörüyle karşılayarak bazı kelimelerin okunmasında bana yardımcı olan TDK'nin kıymetli uzmanları İrem Işıl ALTUN, Cemil EKER, Kadir UZUN, Erol DENİZ ve Serdar KARACA'ya ve yardımlarına her zaman mazhar olduğum, her soruma sabırla cevap veren ve manevi desteğiyle beni güçlendiren arkadaşım Arş. Gör. Aslıhan Öztürk'e, arkadaşlarıma ve emeği geçen herkese çok teşekkür ederim.

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi destekleriyle hep arkamda olan ve beni destekleyen, benimle mutlu olup benimle üzülen aileme ayrıca teşekkür ederim.

Esra ŞAYİN

ANKARA/2018

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY……..……i
BİLDİRİM…….…….……ii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI…….....……iii
ETİKBEYAN……..……...……iv
ÖZET.....v
ABSTRACT.....vi
ÖN SÖZ.....vii
İÇİNDEKİLER ix
KISALTMALAR DİZİNİ xii

GİRİŞ 1

1. BÖLÜM: RA'ÛFÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ 15
1.1. HAYATI 15
1.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ 19
1.3. ESERLERİ.....22
1.3.1. Kurretü'l-Uyûn 22
1.3.2. Mecâlis.....22
1.3.3. Divan 22
1.3.4. Kasîde-i Bürde Şerhi 23

2. BÖLÜM: RA'ÛFÎ DİVANI'NIN İNCELENMESİ 24
2.1. NAZIM TEKNİĞİ 24
2.1.1. Nazım Şekilleri 24
2.1.1.1. Gazel 24
2.1.1.2. Murabba 26
2.1.1.3. Muhammes.....27
2.1.1.4. Mesnevi.....28
2.1.1.5. Kıt'a 29
2.1.1.6. Ebyât.....29
2.1.1.7. Koşma.....30
2.1.2. Nazım Türleri 30
2.1.2.1. Tevhid 30
2.1.2.2. Münacat.....30
2.1.2.3. Naat 31
2.1.3. Ahenk 32

2.1.3.1. Vezin 32
2.1.3.2. Redif ve Kafiye 34
2.2. DİL VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ 35
2.2.1. Söyleyiş Özellikleri 36
2.2.1.1. Arkaik (Eskicil) Özellikler 36
2.2.2. Deyimler 38
2.2.3. Edebî Sanatlar 40
2.2.3.1. Teşbih 40
2.2.3.2. İstiare 41
2.2.3.3. İktibas 42
2.2.3.4. Tezat 42
2.2.3.5. Telmih 43
2.2.3.6. Tecrid 45
2.2.3.7. Nida 45
2.2.3.8. Tekrir 46
2.2.3.9. Hüsn-i Ta'lil 47
2.3. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ 48
2.3.1. Âşık, Aşk ve Sevgili 48
2.3.2. Din ve Tasavvuf 52
2.3.2.1. Dinî Kavram ve Terimler 52
2.3.2.2. Tasavvufi Kavram ve Terimler 61
2.3.2.3. Ayet ve Hadisler 65
2.3.2.4. Peygamberler 72
2.3.2.5. Halvetîlik 76
2.3.3. Dünya ve Ahiret 79
2.4. ETKİLENDİĞİ VE ETKİLEDİĞİ ŞAİRLER 81

SONUÇ 87

3. BÖLÜM: RA'ÛFÎ DİVANI'NIN METNİ 92
3.1. NÜSHANIN TANITILMASI 92
3.1.1. Ra'ûfî Divanı 92
3.1.2. Ra'ûfî'nin Şiirlerinin Bulunduğu Mecmualar 93
3.2. METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL 95
3.3. ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ 96
3.4. ÇEVİRİ YAZILI METİN 97

KAYNAKÇA 161
***RA'ÛFÎ DİVANI*'NIN ESKİ YAZI METNİ 169**
EKLER 201
EK 1: Mil. A 201
EK 2: Mil. B 202
EK 3: Mil. C 203
EK 4: TDK. A 205
EK 5: Orijinallik Raporu 206
EK 5: Etik Kurul İzin Muafiyet Formu 207

KISALTMALAR DİZİNİ

AKM: Atatürk Kültür Merkezi

AKMB: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı

bkz.: Bakınız

C.: Cilt

DİB: Diyanet İşleri Başkanlığı

EA: *Evliyalar Ansiklopedisi*

Ed.: Editör

Hz.: Hazreti

H: Hicri

Haz.: Hazırlayan

M: Miladi

Mil. A: Ankara Millî Kütüphane'de 06 Hk 34 numarada kayıtlı *Gülşen-i Râz*

Mil. B:Ankara Millî Kütüphane'de 06 Mil Yz A 1870 numarada kayıtlı *Mecmuâ-i Eş'âr*

Mil. C:Ankara Millî Kütüphane'de 06 Mil Yz A 2029 numarada kayıtlı *Mecmuâ-i Eş'âr*

ö. : Ölüm Tarihi

s.: Sayfa

S.E.: *Sefîne-i Evliyâ*

TDEA: *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*

TDK: Türk Dil Kurumu

TDK. A: Türk Dil Kurumu Kütüphanesi'nde Yz. A 49/1'de kayıtlı *Mecmuâ-i Eş'âr*

TDV: Türkiye Diyanet Vakfı

TDVİA: *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*

t.y: Tarih yok

GİRİŞ

XVIII. YÜZYILDA OSMANLI İMPARATORLUĞU SİYASİ, KÜLTÜREL VE EDEBÎ DURUM

Siyasi ve Kültürel Durum

Osmanlı Devleti'ne bir süreç olarak bakıldığı zaman, XVIII. yüzyılda beylikten devlete, devletten imparatorluğa geçiş sürecini tamamlamış gücünün zirvesine ulaşmış bir devlet görünümündedir. Her oluşumunu tamamlamış varlık gibi Osmanlı Devleti de Kanunî Dönemi'nin ortalarından, bilhassa III. Murad'dan itibaren, XVIII. asrın sonuna kadar sürecek olan bir çözülme sürecine girmiştir. XVII. yüzyılda başlayan gerileme ve çözülme, XVIII. yüzyıla gelindiğinde önceki asra göre daha da hızlanmış dışta savaşlar içte ayaklanmalar sebebiyle devlet otoritesi bir hayli zayıflamıştır. Osmanlı Devleti, yönetim ve toplum hayatında görülen bozulmanın etkisiyle merkezî otoriteyi sağlamakta hayli zorlanmış, deneyimsiz ve zayıf kişilikli padişahların da etkisiyle devlet yönetiminde bazı valide sultanlar ve özellikle yeniçeri grupları etkin bir rol oynamaya başlamıştır. Bunların yanında askerî başarısızlıklar, devlet bütçesindeki sıkıntılar, merkezî iktidarın zayıflaması, yeniçerilerin başıbozukluğu ve âyanların güçlenmesi gibi sebepler de bu asırda dağılmaya sebep olan önemli olaylarındandır.

Osmanlı Devleti'nde XVIII. yüzyıl II. Mustafa ile başlar ve III. Selim ile son bulur. II. Mustafa, sekiz sene padişahlık yapmış ve kırk bir yaşında vefat etmiştir. Yeniçeriler tarafından bir isyanla tahtan indirilmiş ve yerine III. Ahmed tahta geçirilmiştir.

III. Ahmed Dönemi'nde Osmanlı Devleti Karlofça barışının sağladığı kısmi refahlık dönemini yaşamaktadır. Bu dönemde Osmanlı Devleti Batı'yı merak ederek elçiler göndermiştir. III. Ahmed Dönemi'ne damgasına vuran isim Damat İbrahim Paşa'dır. "Sadareti müddetince, fikir, sanat ve eğlence devri açan Nevşehirli Damat İbrahim Paşa"nın sadrazam olmasıyla Devlet, yeni bir döneme girmiştir. Bu dönem kaynaklarda "sulh ve sükûn devri" olarak geçer. (Uzunçarşılı, t.y.a, s.147). "Nevşehirli Damat

İbrahim Paşa tabiatı itibariyle harpten, mücadeleden nefret eden, memleketi sulh ve sükûn içinde inkişaf ettirmeyi isteyen ve aynı zamanda zevk ve sefaya düşkün ince mizaçlı bir şahsiyetti." (Uzunçarşılı, t.y.a, s. 148). İbrahim Paşa, merak ettiği Avrupa'yı yakından tanımak arzusuyla Yirmisekiz Çelebi Mehmed Efendi'yi Fransa'ya elçi olarak göndermiştir. Çelebi'nin Avrupa medeniyeti hakkında bilgi toplayıp gezip gördüğü yerleri anı şeklinde anlattığı *Sefaretname* adlı eseri "Osmanlı tarihinde Batıya açılmış ilk pencere olarak önem taşımaktadır. *Sefaretname*'de yazılanlar, özellikle Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'yı etkilemiş, paşanın, başta İstanbul olmak üzere memlekette yapmak istediği yeniliklerin başlıca ilham kaynağı olmuştur."(Yurdaydın, 2008, s. 301). Damat İbrahim Paşa zamanında Devlet, Avrupa ile münasebete önem vererek oradaki gelişmeleri yakından takip etmek istemiştir. Patrona Halil ve yandaşlarının tertiplediği bir isyanla Nevşehirli Damat İbrahim Paşa katledilmiş ve III. Ahmed, saltanatı I. Mahmud'a teslim ederek saltanattan çekilmiştir.

Otuz beş yaşında sultan olan I. Mahmud, 1730-1754 yılları arasında yirmi beş sene padişahlık yapmıştır. I. Mahmud zamanında Osmanlı Devleti, İran, Rusya ve Avusturya'ya sefer gerçekleştirmiştir. Padişah, sadareti sırasında savaşlardan bir hayli sarsılan devletin mali durumunu düzeltmekle uğraşmıştır. I. Mahmud, savaşlardaki başarısızlığın sebeplerini aramış ve Avrupa tarzında bir orduya ihtiyaç olduğunu anlamıştır. Başlangıç olarak da Humbaracı Ocağı'nı kurmuştur. Bununla birlikte isyandan korktuğu için yeniçeri ocağına dokunmamıştır. "I. Mahmud, babası ve amcasının saltanattan çekilmelerinin sebeplerini gözönüne alıp amcası Sultan Ahmed'in nasihatini tutarak ne babası gibi şeyhülislâma ve ne de amcası gibi vezir-i âzama tam teslimiyet ve îtimad göstermiyerek işleri bizzat takip eylemeği âdet etmiştir." (Uzunçarşılı, t.y.a, s.332). Mide rahatsızlığından vefat ettiğinde yerine kardeşi III. Osman geçmiştir.

III. Osman, I.Mahmud'un vefatından sonra hanedanın en yaşlı üyesi olması sebebiyle 1754'te hükümdar olmuştur. Abisi I. Mahmud'dan farklı olarak musikiden hiç hoşlanmayan III. Osman'ın karakter özellikleri olarak Uzunçarşılı şunları söylemektedir: "Bütün hayatı kapalı olarak sarayda geçtiği için çok asabî, mütelevvin ve kararsızdı; bundan dolayı sevgisine ve gazabına inanılmazdı, kimseye îtimadı

olmadığından küçük bir sözden şüpheye düşer ve bir takım mukarriplerinin tesirleriyle işleri bozardı.” (Uzunçarşılı, t.y.a, s.337). III. Osman’ın üç yıl süren saltanatı boyunca bir savaş yaşanmamıştır.

III. Osman’ın vefatı üzerine tahta geçen III. Mustafa, 1757-1774 yılları arasında padişahlık yapmıştır. Islahatlarına Baron de Tott aracılığıyla tophaneyi ıslah etmekle başlamıştır. Tophaneye giderek top dökümlerine nezaret etmiş, “sürat topçuları” adıyla bir topçu sınıfı kurulmasını sağlamıştır. İlm-i nücum denilen yıldızlardan hüküm çıkarma ilmi merakı sebebiyle döneminde iyice biriken hazineyi boşaltmıştır. (Uzunçarşılı, t.y.a).

1774 yılında tahta geçen ve 1789 yılına kadar tahtta kalan I. Abdülhamid, saltanatının ilk senesindeyken Kaynarca Antlaşması’nı kabul etmiştir. Mevcut durumu göz önüne alan padişah, askerî ıslahatın kaçınılmaz olduğunu kabul etmiş ve ıslahat girişimlerine başlamıştır. “Bu hükümdar, biraderi III. Mustafa zamanında Barob dö Tot vasıtasiyle başlanan garp usulü ıslahatın kendi zamanında da daha geniş bir tarzda inkişafını arzu etmekte idi; bunun için sadaret makamını işgal edenlere bu hususta tam bir salahiyet vermiş”tir.(Uzunçarşılı, t.y.a, s.473). Rusya ile yapılan savaşta Özi Kalesi’nin kaybedilmesiyle kederlenen padişah felç geçirmiştir. Kısa bir süre sonra da vefat etmiş yerine yeğeni III. Selim geçmiştir. (Uzunçarşılı, t.y.a, s.546).

III. Selim’in saltanatı 1789-1807 yıllarını kapsar. XVIII. yüzyıl boyunca süren yenileşme çabaları onun devrinde de sürmüştür. “Selim, 18. yüzyılın ıslahatçı geleneği içinde yetişmiş ve daha veliahd iken, ihtilal öncesi Fransasının son kralı olan XVI. Louis ile, yapılabilecek ıslahat konusunda gizlice mektuplaşmış, ondan tavsiyeler almıştı. Bu davranış Selim’in ıslahat yolunda seleflerinden daha ileri gitmek niyetinde olduğunu gösterir.” (Akşin, 2008, s.77). III. Selim, Pasarofça Antlaşması ile başlayan ve XVIII. asır boyunca devam eden ıslahat çalışmalarını ileri boyutlara taşımıştır. Yeniçeri Ocağı dışında Nizam-ı Cedid adıyla Batılı teknikle yeni bir ordu kurmuştur. Mühendishane-i Berri Hümayun kurularak yeni orduya subay yetişmesi sağlanmıştır. Avrupa’dan tıp ile ilgili kitap ve aletler getirilmiş karantina usulü uygulanmaya başlanmıştır. Fransa’dan uzman ve subaylar getirilmiştir. Askerî ıslahatları yürütmek

için Avrupa ile temaslar sıklaşmış Avrupa'da daimi elçilikler açılmıştır. Nizam-ı Cedid ordusunun Napolyon tarafından işgal edilen Mısır'da Fransızlara karşı başarısı ve Mısır'ı Fransızlardan temizlemesiyle III. Selim bu orduyu ana kuvvet haline getirmeye yönelmiştir. Yeni ordunun bu yükselişi, yeniçeriler ve âyanlar tarafından tehdit olarak algılanarak III. Selim'e karşı ittifak kurmalarına yol açmıştır. Kabakçı Mustafa İsyanı ile de padişah öldürülmüştür.

Osmanlı Devleti XVII. asırda siyasi ve sosyal alanlarda büyük sarsıntılar geçirmiştir. Mevcut kurumların değişmesi gerektiğini anlamış ama ihtiyaçlara cevap veremediği anlaşılan bu kurumların yerine neyi koyacağını bilememiştir. Osmanlı Devleti'nin doğu ve batısını kuşatan devletlerle mücadele edebilmek için siyasi, sosyal, iktisadi ve askerî sahalarda kökten düzenlemeler yapması gerekmiştir. Değişiklik yapılamasını fark eden devlet adamları sayesinde devlet ve toplumda klasik siyaset geleneği çözülmeye ve eski zihniyetler değişmeye başlamıştır. Değişiklik yapma isteğindeki en büyük sebep, artık Devlet'in Batı'ya karşı gücünün yetmediğini farketmesi ve Batı'nın üstünlüğü gerçeğini kabullenmeye başlamasıdır. Başarısızlık hissiyle istemeyerek de olsa Avrupa örnek alınmaya başlanmıştır. "Bir taraftan mevcut sistem hakkında şüphe duyulmakta, olumlu alternatifi olarak Batı'ya bakılmakta, diğer taraftan ise sistemin meşruiyetinin sorgulanmasına henüz cesaret edilemediğinden, kaçamak yollardan hareket ederek kendini avutma veya aldatmaya kadar varan bir idare-i maslahata yönelinmektedir." (Eldem, 1999, s.191).

Bu asrın siyasi durumunda âyanların güçlerini artırmaları da önemli bir yere sahiptir. Tımar sisteminin bozulup tarımın ticarileşmesiyle çiftlik sahibi âyanlar güç kazanmıştır. Vilayetlerdeki asker ve vergileri toplama görevi verilen âyanlar, kudretli bir sınıf haline geldikten sonra mutlak hâkimiyeti sarsmışlardır. Devlet yönetimi adem-i merkezîleşmeye başlamış bu durum da yöneticileri rahatsız etmiştir. Âyanların ortadan kaldırılıp merkezî yönetimin tekrar güç kazanması ancak II. Mahmud Dönemi'nde gerçekleştirilebilmiştir.(bkz. Faroqhi, 2008, s.193; Uzunçarşılı, t.y.a, s.318, 612; İnalcık, 2016, s.69).

Osmanlı Devleti genel anlamda değerlendirildiğinde iki türlü siyaset anlayışı göze çarpar. Dışta genişleme, içte tam iktidar. Önceki asırlardan toprak kaybetmeye ve gerilemeye başlayan Osmanlı Devleti, XVIII. yüzyıla geldiğinde eski gücünü kaybettiğinin farkına varmış ve dışta genişleme siyaseti yerine var olan topraklarını korumaya ve barışçıl bir yaklaşımla devletin bekasına yönelmiştir. Avrupa karşısında tutunabilmek için Avrupa'dan daha fazla bir şeyler öğrenmek isteği ve arayışına girişmiştir. "Osmanlı devleti genişleme siyasetine dayanarak kurulmuş bir devletti; yüzyıllarca genişleme siyaseti devlet kurumlarının gelişmesini etkilemiş, Osmanlı devlet yapısının ve iç düzeninin niteliğine de şekil vermişti. Karlofça ve Pasarofça anlaşmaları ise Osmanlı devletinin batı sınırlarında yeni bir dengenin habercisi oldu." (Kunt, 2008, s.57). 1699'daki Karlofça Antlaşması'ndan sonra Osmanlı Devleti barışçıl bir politikayı benimsemiştir. Kendi devletlerini ve ordularını tüm devletlerden üstün zanneden Osmanlılar, Batı'nın gücünün farkına varmış, onlara tepeden bakmayı bırakmıştır. Avrupa'daki genişleme siyasetinden vazgeçmiş ve barışı korumaya çalışmıştır. "1699 Karlofça Antlaşması, Osmanlı tarihinde gerçek bir dönüm noktasıdır. Bundan sonra, devleti kalkındırmak için birtakım köklü islahat önlemleri uygulanmaya başlamıştır. Avrupa karşısında yenileşmenin mutlak bir zorunluluk olduğu artık ortaya çıkmıştır. En önemli değişiklik Avrupa karşısında zihniyetteki değişiklikti. Karlofça'dan önce Batı'yı küçümseyen Osmanlı idarecileri, şimdi Avrupa'nın medeniyette, özellikle teknolojide ve askerlikte üstünlüğünü kabul etmişti. Bu zihniyet değişikliği, yenilgi ve 1699 Karlofça Antlaşması ile başlamıştır." (İnalcık, 2016, s.3).

1718'deki Pasorofça Antlaşması'ndan sonra ise Batı'nın üstünlüğü iyice kabul edilmiş ve değişimin zarureti hissedilmeye başlanmıştır. Osmanlı aydınları, birçok bakımdan gittikçe hızlanan Avrupa'yı izlemeye başlamıştır. Bu ilgi kısıtlı bir grubu kapsamakla birlikte derin bir zihniyet değişimine yol açmıştır. Geri kalmışlığın nedenleri araştırılmaya başlanmış, Avrupa'nın üstünlüğünün sebepleri öğrenilmek ve taklit edilmek istenmiştir. "18. yüzyıl başında, tam Avrupa'da Asya toplumlarına karşı ilgi arttığı sırada Osmanlı yöneticileri de Avrupa'ya karşı tepeden bakmayı bırakıp Avrupalı diplomatları yeni bir dikkatle izlemeye başladılar. Pasarofça anlaşmasından sonra Viyana'ya ve Paris'e elçiler gönderilerek Avrupa diplomasi sahnesine adım atıldı. Hatta Paris'e gönderilen Yirmisekiz Mehmet Efendi'ye verilen talimatta sadece siyaset ve

diplomasi ile değil toplumsal ve kültürel hayatla da ilgilenmesi, gördüğü-işittiği ilgi çekici gelenekleri ve yenilikleri bildirmesi istenmişti. III. Ahmet'in saltanatının Pasarofça'dan sonraki 12 yılına, ince bir zevkin ve kültürel girişimlerin simgesi olarak "Lale Devri" denir, bu çiçeğe karşı Osmanlı yüksek tabakasındaki tutkuyu vurgulayan bu ad, aynı zamanda Osmanlı payitahtında Avrupa'ya karşı uyanan merakı da belirler." (Kunt, 2008, s.58). "Lâle Devri, Osmanlıların o zamana kadar bütünüyle uzak kaldığı ve yeni yeni tanımaya başladığı yeni bir tarzı, dünyaya yeni bir bakışı temsil eder."(İnalcık, 2016, s.7). Batı medeniyetinin üstünlüğünün kabul edildiği ve taklit edilmeye başlandığı bu dönem tarihimizde köklü zihniyet ve kültür değişimine sahne olmuştur.

Karlofça Antlaşması'ndan sonra on altı sene süren barış döneminde savaş masrafları ortadan kalktığı için devlet bütçesine kısmi bir ferahlık gelmiştir. "Uzun yıllar süren savaşların yorgunluğunu gidermek, barışın tadını çıkarmak için yazın lale eğlenceleri, kışın helva sohbetleri düzenlenmiş, Sarayın ve devlet ricalinin yaşayışında, giyim ve kuşamında daha bir incelme ve Avrupaîlik özentisi başlamış, kürk modası almış yürümüş, lale suğanının fiatı çok yükseldiği için hükümet bunlara narh koymak gereğini duymuştur." (Mazıoğlu, 1983, s.130). Özellikle ilkbaharla başlayan eğlenceler ve helva sohbetleri geceleri başlayıp sabahlara kadar devam etmiştir.

Bu devirden itibaren ülkemizde bazı Fransız ve Avrupa modaları görülmeye başlanır. "Lale Devri'nin zevk ve eğlence içerisinde geçen şaşaalı yaşantısı edebiyata da geniş ölçüde girmiştir. Padişahın, İbrahim Paşa'nın ve devlet ricalinin bulunduğu eğlencelere şairler de çağrılmışlar, her fırsatta yazdıkları kasidelerle sanatlarını ve hünerlerini göstermişler, devrin zevk ve eğlencesini gazellerinde ve şarkılarında terennüm etmişlerdir." (Mazıoğlu, 1983, s.131). "XVIII. yüzyılda, III. Ahmed'in damadı Sadrazam İbrahim Paşa ile onun damatları Kaptan ve Kethuda Paşalar, lâlezâr-çemenzâr-gülzâr gibi açık mekânlarda sık sık Çerâğan âlemleri düzenlemişler ve padişahı da bu eğlencelere davet etmişlerdir."(Öztekin, 2006, s.351). Padişahın bu eğlencelere teşrif etmesiyle eğlenceler daha coşkun bir hâl almıştır. Çerağan eğlenceleri kadar önemli bir diğer etkinlik de helva sohbetleridir. Yazın ve baharda Sadabat Sarayı'nın bahçesinde yapılan eğlenceler, uzun kış gecelerinde devlet erkânı ve halk arasında köşklerde yapılmıştır. Tüm bu şenlik ve eğlenceler, "XVIII. yüzyılın ilk

yarısındaki Lâle Devri'nde en zevkli ve en güzel şekilde icra edilmiştir."(Öztekin, 2006, s.362). Fakat yüksek idareciler ve zenginlerde baş gösteren lüks merakı ve israf, halk tarafından hoş karşılanmamaktaydı. Geçim sıkıntısıyla zaten bunalan halk, kendi ahlak anlayışına ters düşen lüks ve eğlence hayatına daha fazla katlanamamıştır. Patrona Halil Ayaklanması'nın patlak vermesiyle sona eren bu dönemde Damat İbrahim Paşa ve Sultan III. Ahmed isyancılar tarafından katledilmiştir.

Lâle Devri'nde zevk ve sefanın yanında, bilim, kültür ve sanat faaliyetlerinde de önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu alandaki yeniliklerin en önemlilerinden birisi hiç şüphesiz İbrahim Müteferrika tarafından matbaanın kurulmasıdır. Daha önceleri farklı dillerde basım yapılmaktayken Türkçe ilk kitap bu dönemde basılmıştır. İlk Türk matbaasının kurulması bu dönemde kültür hareketlerinin başında gelir. Yirmisekiz Mehmed Çelebi, Paris'e elçi vazifesiyle gönderildiği sırada yanında oğlu Said Mehmed Efendi'yi de götürmüştür. Mehmed Efendi Batı'dan aldığı ilhamla yurda döndüğünde Osmanlı Devleti'nin ilk matbaasının kurulmasına İbrahim Müteferrika ile öncülük etmiştir. Matbaa, eserlere kolay ve ucuz ulaşmanın dışında Batı dünyasına açılışın başlangıcını oluşturur. Bunun yanında, Sadrazam İbrahim Paşa bir tercüme heyeti oluşturmuş bu heyette Arapça ve Farsçadan çeviriler yaptırmış, dinî, tarihî eserler ile bunların yanında felsefe ve astronomi ile ilgili eserlerin tercüme edilmesini de sağlamıştır.

Matbaanın kurulmasıyla birlikte bu asırda ilmî eserlerde bir önceki asra göre artış olmuştur. Doğu'dan alınan tıp ilminin yanında, Batı'nın tıbba dair yazdığı eserler de ilgi çekmiş ve uygulanmıştır. Sadece tıp ilmi değil aynı zamanda Batılı tabipler de Osmanlı Devleti'nde görülmeye başlanmıştır. "Nitekim III. Mustafa devrinden (1757-1774) itibaren Osmanlı sarayında da Frenk tabipleri görülmektedir."(Uzunçarşılı t.y.b, s.526). Bu asrın kültürel birikiminde "Sefaretname"lerin yeri önemlidir. Batı'yı tanıma arzu ve merakı ve onun bilgi ve teknolojisinden haberdar olma isteğiyle yazılan Sefaretnameler sayesinde Osmanlı, Batı'nın teknolojisinden ve kültüründen haberdar olmuştur. Musiki bu asırda gelişme göstermiş bizzat musikişinas padişahlar (I. Mahmud ve III. Selim) tarafından desteklenmiştir. Bununla birlikte çini sanatında önceki asra göre gerileme olmuştur. Büyük değişikliklerden biri de özellikle Lale Devri'nde mimaride görülür. Bu

asırda klasik mimari anlayışından vazgeçilerek Barok ve Rokoko adı verilen Batı tarzı eserler verilmiştir. (bkz. Uzunçarşılı t.y.b, s.513-568).

Edebî Durum

XVIII. yüzyılda siyasi, ekonomik ve toplumsal hayatta kendisini hissettiren gerilemeye karşılık, bilim, kültür ve edebiyat hayatı bu çöküntüden fazla etkilenmemiş önceki asırdaki gücünü bu asırda da devam ettirmiştir. Klasik edebiyat kendi içerisinde kuralları olan bir edebiyattır. Şairler bu kuralların dışına çıkmadan her asırda kendilerini yenileyecek bir alan bulmuş ve edebiyatın gelişimini sürdürmesini sağlamışlardır. Bu asırda da gerek şair sayısında gerek konu ve dil bakımından kendilerini bir önceki asra göre yenilemişlerdir. Bu asra damgasını vuran isimlerden birisi olan Nedîm asrın başında; Şeyh Gâlib ise asrın sonunda gelerek şairleri, dolayısıyla eski edebiyatı etkilemiş ve klasik edebiyatın olgun örneklerini vermişlerdir. "Nedim, Şeyhülislam Yahya, Bahayi gibi 17. yüzyıl ustalarından gelerek kendisine ulaşan "Nedimane şiir" tarzının, Şeyh Galip ise, "Sebk-i Hindi"nin en başarılı şiir örneklerini vermişlerdir. Genel çizgilerde önemli bir değişiklik olmamakla birlikte edebiyatın gelişiminde bu yüzyıla özgü bir takım özellikler bulunmaktadır" (Mengi, 1994, s. 203).

Hiç şüphe yok ki bu asırda edebiyatın gücünü yitirmeden devam etmesi, hatta daha da güçlenmesinde şairler kadar şaire ve sanata değer veren padişahlar çok etkilidir. Asrın başında III. Ahmed, sonunda ise III. Selim sanat ve sanatkâra ilgi gösterip desteklemişler ve uzun süren savaşlardan yorgun düşen Osmanlı için bir soluklanma olmasını sağlamışlardır. "Başta Lâle Devri'nin padişahı III. Ahmed olmak üzere, I. Mahmud, III. Mustafa ve III. Selim gibi padişahlar şair ve sanatkârları koruyup gözetledikleri gibi, kendileri de şiir, musîki, hat gibi çeşitli sanatlarla ilgilenmişler"dir (Öztekin, 2006, s. 55; İpekten-İsen, 1992, s. 189).

Bir önceki asırda ilgi gören hikmet ve hünerli söz söylemekle elde edilen edebî seviye, bu dönemde yerini mahallî unsurları, gündelik hayatı, konuşma dili ve deyim ve atasözlerini şiirin malzemesi yapmaya bırakmıştır. Böylelikle edebiyat, halk zevkine yaklaşmıştır. *"Son Klasik Dönem* (1700-1800) olarak adlandırılan bu asır, önceki asırlarda oluşan zevk anlayışları doğrultusunda bir gelişme göstermekle birlikte, çok

daha renkli, zengin, eklektik bir görünüm arz eder. Anlamdan ziyade sese önem veren, açık, tabii, zarif bir söyleyişe dayanan klasik üslup; bu üslup içinde kalmakla birlikte ses yerine anlamı (fikri) ön plana çıkaran tebliğî (hikemi, didaktik) üslup; anlamın ön plana çıktığı, girift ve yeni mazmunlarla yüklü muğlak, tasannulu söyleyişe dayanan bedii üslup (Sebk-i Hindî) ve konuşma diline ait deyişlerle yüklü, külfetsiz, açık bir söyleyişe yaslanan mahallî/ folklorik üslup, *Son Klasik Dönem'*in belirgin çizgileri olur." (Horata, 2015, s. 40).

XVIII. yüzyıl şair kadrosuna bakıldığı zaman şair ve şiir sayısı bakımından klasik edebiyatın en geniş ve zengin dönemi olduğu görülür. Edebiyatın merkezi İstanbul olmakla beraber Edirne, Bursa ve Balkanlar gibi vilayetlerde özellikle yeni şairler kendilerini yetiştirme fırsatı bulmuşlardır. Bu dönem devlet adamlarından olan Damat İbrahim Paşa'nın sık sık şiir meclisleri tertiplediği bilinmektedir. Bu meclislere şairleri davet ederek onların kaynaşmalarını sağlamış, onların eski üstatlara ve birbirlerine nazire yazmalarını istemiştir. Yazılan bu nazire ve tahmisler bir yarışma havası içerisinde söylemiş olup nazirecilik geleneğinin artmasına etki etmiştir. Bu asırda şair sayısının artmasıyla birlikte müşterek gazel yazma sayısında da artış yaşanmıştır.

Önceki devirlerde oluşan zevk ve anlayışa paralel olarak gelişimini devam ettirmesinin yanında edebiyatta bazı farklılıklar da görülür. Asrın başlarında Nâbî'nin etkisi devam etmektedir. Nabî'nin ismiyle özleşmiş olan "hikemî tarz" şiiri benimseyen şairler onu üstat görerek duygu ve sesin yerine fikir ve manayı öne çıkaran bu tarz şiirler söylemeye devam etmişlerdir. O dönem Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu durum, siyasi ve toplumsal hayattaki kargaşalık ve onun sebep olduğu huzursuzluk da hikemî tarz şiir yazmada önemli bir etken olmuştur. Nabî'nin etkisi dışında bu dönem şairlerini etkileyen önemli bir şair de Nedîm'dir. "Nedîm acı, ıstırap ve düşünceden uzak, coşkulu, neşeli ve şûhane edasıyla ortaya çıkıp şiire yeni bir nefes ve soluk vermiş ve kısa sürede kendisini kabul ettirmiştir. Bunun üzerine Nâbî tarzında şiir söyleyen şâirlerin bir kısmı onun tarzını benimseyerek o vadide şiirler söylemişlerdir." (Şentürk-Kartal, 2011, s. 492). Önceki asır şiir anlayışının devamı olarak gelişen klasik ve hikemî tarz ve bu asırda kendisini gösteren mahallî ve şuhâne tarzın dışında bu tarzlar kadar olmasa da bazı şairler, gerek klasik tarz gerekse mahallî tarzda içine düşülen

tekrarcılıktan kurtulmak için Sebk-i Hindî'nin sanatlı ve külfetli üslubuna meyletmişlerdir. Sebk-i Hindî akımının etkisi olan manada ve hayalde derinlik ile dilde incelik en çok Nedîm, Şeyh Gâlib ve Sâmî'de kendini gösterir. Bu akım XVIII. asırda yaşayan birçok şairi etkilemekle beraber Nedîm, Şeyh Gâlib ve Sâmî dışında önemli bir temsilci yetiştirememiştir. "Buna karşılık 18. asır, zeval dönemini yaşamaya başlayan Osmanlı Devleti gibi; bütün güzellikleri ve ihtişamıyla "bahar" dönemini yaşayan klasik edebiyatta hazan rüzgârlarının esmeye, yaprakların sararmaya başladığı bir dönemdir." (Horata, 2015, s. 9).

> "Bu yüzyılın şairleri edebî kültür ve teknik maharet bakımından yetkin ve güçlü olmakla birlikte eski üstatların yolunda başarılı şiirler yazmaktan öte üstün bir sanat gücü gösterememişlerdir. Sadece yüzyılın 1. yarısında Nedim, 2. yarısında Şeyh Galib şahsî dehaları sayesinde bir yükseliş kaydetmişlerdir.
>
> Esasta bir değişiklik olmamakla birlikte edebiyatın gelişmesinde bu yüzyıla has birtakım özellikler bulunmaktadır. Edebî türlerin hepsinde daha çok yerlileşme olmuş, mahallî konular ve günlük yaşayış edebiyata daha çok girmiştir. Böylece XVIII. yüzyıl, divan edebiyatının halk zevkine yaklaştığı ve kendi benliğini geniş ölçüde yansıttığı bir devirdir. Divan şairlerinin bu yüzyıla gelinceye kadar hece ile şiir yazdıkları görülmediği halde Nedim ile Şeyh Galib'in hece vezni ile birer türkü yazmaları divan edebiyatında halk zevkine de yer verilmiş olmasının dikkate değer bir örneğidir." (Mazıoğlu, 1983, s. 130). (Ayrıca bkz. Mengi, 1994, s.203; Gölpınarlı, 1955, s.5; Büyük Türk Klasikleri, 1987, s.196).

Mahallî tarz ile birlikte şiirlerde atasözleri ve deyimler kullanılmaya başlanmıştır. Bu sürecin bir devamı olarak şiire mahallî konular, mekân ve âdetler girmiş, hece vezniyle halk şiirlerine ait nazım şekilleri kullanılmıştır. Bir tür halka iniş diyebileceğimiz bu durum divan edebiyatı ile halk edebiyatının yakınlaşmasını sağlamıştır. "Halkın yaşayış tarzını, zevkini, dilini ve anlayışını şiire taşımak bu asır şâirlerinin temel amaçlarından biri olmuştur. Sâbit'in önemli bir merhale oluşturduğu bu tarz, Nedîm ile güçlü ve zarif bir senteze ulaşmıştır." (Şentürk-Kartal, 2011, s.492). Gölpınarlı'ya göre bu yüzyılın divan şairlerimize etki eden en ziyade elle tutulur, gözle görülür karakteristik özelliği halka iniştir ve bu da yerli unsurların şiire girmesiyle oluşmuştur (Gölpınarlı, 1955, s. 5). Bazı şairler ise mahallî tarzı basit görmüş, Sebk-i Hindînin ise mana derinliği ve giriftliğini karışık bulmuş ve bu akımlara tepki olarak Bâkî'nin yolunu takip etmiş ve klasik üsluba meyl etmiştir. Mahallîleşmenin etkisiyle Anadolu'da Türk edebiyatının

kuruluşundan beri varlığını devam ettiren hece vezniyle şiir yazma geleneği, bu asırda fark edilir bir artış kaydetmiştir.

XVIII. asır klasik edebiyattaki değişikliklerden biri de konularda kendisini gösterir. Eski şiirin kadim konuları, aşk, tasavvuf, rintlik, tabiat ve giderek artmaya başlayan mahallî konular, bu asırda da devam etmiştir. "Devrin bütün olayları başta Nedim olmak üzere şairlerin divanlarına girmiştir." (İpekten-İsen, 1992, s. 190). Bununla birlikte, Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu zor durumun da etkisiyle şairlerin yüzü iç ve dış gerçekliğe daha fazla dönmüş, sosyal hayatta görülen yanlışlıklar ve zihniyet dünyasındaki değişimin iz düşümleri az da olsa şiirde konu olarak görülmeye başlanmıştır. İran edebiyatı kaynaklı konular rağbetten düşmüş yerini yerli hayattan alınmış konulara bırakmıştır. Sevgili ve âşığın tavırlarında ve aşk anlayışında da değişiklikler olmuştur. Esmer ve cefalı güzeller yerini mavi gözlü ve sarışın güzellere, kâfir dilberlerine bırakmış, sevgilinin her şeyine razı olan âşıkların yerini cefalı sevgili istemeyen âşıklar almaya başlamıştır. "Asrın önemli özelliklerinden biri de, yükseliş dönemlerinde sosyal aksaklıklara fazla yüzünü çevirmeyen şairlerin, sosyal ve siyasi hayatta görülmeye başlayan çözülmenin insanlarda yol açtığı çöküntü psikolojisinin etkisiyle olsa gerek, bu asırda sosyal tenkit ve hicve daha fazla ağırlık vermesidir. Hayatın daha çok olumsuz yüzüne dikkatini yönelten şairler, gördükleri aksaklıkları bazı tiplerin şahsında ağır bir şekilde hicvetmişlerdir. Bu tür şiirler, içerik itibariyle olduğu kadar üslûbuyla da klasik estetikten ciddî bir sapmayı göstermektedirler. Fakat bu tür şiirler, klasik edebiyatta faydasız hatta zararlı çabalar olarak görülmüş, bazı şairler tövbe ederek hiciv yazmayı terk etmişlerdir." (Horata, 2002, s. 579).

"Bu dönemde, önceki asra göre kaside ve mesnevi sayısında ciddî bir azalma görülmektedir. Buna karşılık, gazeller ve tarihler ile şarkı, tahmis, murabba, muhammes gibi musammatların sayısında artış olmuştur." (İsen, Horata, Macit, Kılıç ve Aksoyak 2006, s. 146). Tarih, muamma ve lügaz türünde artış olmasında Sebk-i Hindînin de etkisi vardır. Tarihler genellikle tek kıtadan oluşmayıp kıt'a-i kebire denilen uzun kıtalar şeklinde yazılmıştır. "Bu yüzyılın şairleri kendilerine Türk edebiyatının büyük ustalarını örnek almışlar, onlara erişmeye özenmişlerdir. İran edebiyatından gelen klasik mesnevi konuları büsbütün bırakılmıştır. Mesneviler, yerli hayattan alınmış hikâyeler, din, ahlak

ve nasihatleri içeren hikâyelerden oluşmaktadır." (Mazıoğlu, 1983, s. 130). Gazel, gücünü kaybetmemiş, her dönemde olduğu gibi bu dönemde de şairler tarafından rağbet görmüştür. Bunun yanında gazelin geleneksel konularında değişiklik olmuştur. Rindane, âşıkane, şuhâne ve dinî-tasavvufi neşveyle kaleme alınan gazellerin yanında, hiciv ve hezl türünde yazılan gazeller de artmaya başlamıştır. Kaside sayısının azalmasında geleneğinin III. Ahmed ve III. Selim'in dışındaki sultanların ve diğer devlet adamlarının şairlere olan ilgilerinin azalması etkili olmuştur. Bunun yanı sıra bilinçli bir tavır da söz konusudur. Bazı Mevlevî şairler kaside söylemeyi el etek öpmeye benzeterek, divanlarında kasideye hiç yer vermemişlerdir.

Edebiyattaki mahallileşme bu asırda nesirde de etkili olmuş önceki asrın ağır ve süslü söyleyişi rağbetten düşmüştür. Nesirde bu dönem biyografi, tarih ve bilhassa sefaretname türünde önemli eserler verilmiştir. Bir taraftan Sebk-i Hindî'nin çetrefil ve girift üslubu devam ederken, bir taraftan da mahallî ve günlük konuşma diline açılma önem kazanmıştır. Şairler süsten uzak külfetsiz bir söyleyişi tercih etmişlerdir. Nesirde Türkçe kelime ve deyimlerin kullanılması artmış hatta bazı şairler bilinçli bir çabayla günlük konuşma diliyle yazmıştır.

Bu dönem, mahallîleşme eğilimiyle birlikte heceyle yazılan şiirlerin sayısında önemli bir artış olmuştur. Başta Nedîm olmak üzere bu asır şairlerinin divanlarında heceyle yazdıkları şiirler vardır. Klasik edebiyattaki bu eğilim, tekke- tasavvuf şiiri adı verilen, halk edebiyatı nazım şekilleri yanında klasik nazım şekillerini de kullanan; tamamıyla tasavvufu anlatmaya dönük, nispeten sade bir dille eserler veren mutasavvıf şairlerde de görülür. XVIII. asır tekke edebiyatı ve klasik edebiyatın birbirlerine en çok yaklaştıkları dönemdir. Bu yakınlaşma sadece tasavvuf erbabı şairlerde görülmez. Bu yüzyılda saz şairleri de klasik edebiyata yaklaşmıştır. "Divan edebiyatı halk şiiri örneklerine ilgi gösterirken, saz şairleri de klasik edebiyatın etkisi ve aruzun belli kalıplarıyla" şiirler yazmıştır (İpekten-İsen, 1992, s. 191). İyi bir medrese eğitimi gören Arapça ve Farsçayı iyi bilen mutasavvıf şairlerin elinde bu şiir klasik estetik çizgiye yaklaşmıştır.

Türkistan'da Ahmed Yesevî ile başlayan tasavvufi şiir anlayışı, Horasan, Anadolu, Balkanlar ve daha birçok merkezlere yayılmıştır. Bunda tarikat erbabının düşüncelerini

yaymak için müridlerini görevlendirerek farklı coğrafyalara göndermeleri etkili olmuştur. Bu dervişler ve halifeler sayesinde tasavvufi umdeler geniş yayılma imkânı bulmuş ve çokça taraftar toplamıştır. XIII. yüzyıldan itibaren Anadolu'da birçok yerde tekkeler kurulmuş ve muhtelif tarikatlar halka yayılmıştır. Bu tekkelerdeki dervişler aracılığıyla halka, İslam akideleri, bağlı bulundukları tarikata dair bilgiler ve tasavvufun esasları aktarılmıştır. Böylelikle tekke-tasavvuf edebiyatı denilen edebî anlayış teşekkül etmiştir. "Tasavvuf mesleklerini halk arasında yaymak ve onlardan da taraftar kazanmak için, mutasavvıflar mutlaka şiirin vasıtacılığına müracaat etmişlerdir. Halkın şiire olan meylinden faydalanma fikri, şeyhleri, tekkelerde fikrî ve bedîî bir muhit yaratarak daha câzip kılmak için teşvik ediyor ve şiir, bu sebeple tarikat âyinlerinde, musiki gibi, mühim bir yer tutuyordu." (Güzel, 1989, s. 352).

Tekke şiiri, halkın anlayabileceği bir dille, bazen hece vezni bazen aruz vezni ile yazılan, lirizmle dolu ilahi aşkın anlatıldığı ve bunun yanında tasavvufi telkinler içeren şeriat ve tarikat adabının aktarıldığı şiirlerdir. Tekke şairleri, nazım şekli bakımından ise hem divan edebiyatı nazım şekillerini hem de halk edebiyatı nazım şekillerini kullanmışlardır. Elçin'e göre "Tekke edebiyatı, gerek şekil, gerek muhteva yönünden Divan ve Halk edebiyatının bir terkibi, başka bir ifadeyle "Dini Tasavvufî Türk Edebiyatı"nın en zengin bir sahasıdır." Dili ise "halka hitap eden bir okumuşlar dilidir."(1992, s. 255, 272). "Bu edebiyat, işlediği konular ile halk dilini, düşüncesini, zevkini, duygu ve inancını esas alarak, halkın bütünü ile iç içe bulunmakta ve her zümreye de hitap etmek suretiyle birleştirici-bütünleştirici bir rol oynamaktadır."(Güzel, 1989, s.251).

Tekke-tasavvuf edebiyatı temelini İslam dini üzerine inşa etmiş, tekkelerde yetişen şairler tarafından icra edilmiş ve geniş yayılma imkânı bulmuştur. "Tasavvuf, esaslarını Hazret-i Ebu Bekir veya Hazret-i Ali vasıtasıyla Hazret-i Peygamber'e kadar eriştirmekte, Küntü kenz hadisini ve Kur'an'daki Rahman Suresi'ni kendisine delil olarak göstererek varlığın birliği fikrini işlemektedir." (Elçin, 1992, s. 244).

Yukarıda belirtildiği gibi tekke-tasavvuf edebiyatı diye nitelendirilen grubun içerisine giren şairler, divan edebiyatı tarzında şiirler vermeye çalışmışlardır. Özellikle 18.

yüzyılda tekke şairleri üzerinde divan edebiyatı etkisinin daha da arttığı söylenebilir. Bu edebiyatı meydana getiren eserlerin yazılış amacı aynıdır: Ahmed Yesevî ile başlayan İslam dinini öğretme ve yayma gayreti. Ra'ûfî'nin de etkisinde kaldığını düşündüğümüz Yunus Emre, Niyâzî-i Mısrî, Hacı Bayram-ı Veli, Süleyman Çelebi ve daha niceleri eserlerini hep bu gayeyle oluşturmuşlardır. "Yüzyılın başlangıcında, Lâle Devri yaşanırken (1718-1730), dinî duygulardan uzaklaşıp, ne kadar, hayatın bitmez tükenmez görünen zevk ve eğlenceleri içine dalınmışsa; yüzyılın sonlarına doğru da büyük çapta, kuvvetli dinî şahsiyetlerin yetiştiği görülür." (Uçman, 1988, s. 299). Tekke şairleri içerisinde medresede yetişen ve divan edebiyatı tarzında şiir söyleyen şairlerin sayısı çoktur. Aruz vezniyle ve genellikle gazel tarzında yazılan bu şiirlerde Yunus Emre ve Hacı Bayram-ı Veli'nin etkisi açıkça görülür. Tezimizin konusu olan *Divan*'ın yazarı Seyyid Ahmed Ra'ûfî de şiirlerinde tasavvufu anlatmaya çalışan mutasavvıf bir şairdir.

1. BÖLÜM: RA'ÛFÎ'NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ VE ESERLERİ

1.1. HAYATI

XVIII. yüzyıl şairlerinden Seyyid Ahmed Ra'ûfî, kaynaklarda Ahmed Raufî, Şeyh Seyyid Ahmed Raufî, Ra'ûfî, Ahmed el-Üsküdarî gibi isimlerle anılmaktadır.

Doğum tarihi hakkında kaynaklarda birbirine yakın tarihler olmakla birlikte farklı bilgiler yer almaktadır. Ahmed Ra'ûfî'nin hayatı hakkında Vassaf'ın verdiği (2015, s. 59) bilgiden hareketle doğum tarihi H. 1068 / M. 1657-58'dir. *Evliyalar Ansiklopedisi'*nde doğum tarihi 1653/1063; *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'*nde ise M. 1652 olarak verilmiştir (EA, 1992, s. 300; TDEA, 1990, s. 289). Bazı kaynaklar doğum tarihine değinmemiş sadece vefat tarihini vermiştir (Tahir, 2007, s. 177; Tuman, 2001, s. 277; Erdem, 1986, s. 214; Ayvansarâyî, 2012, s. 31 ve Süreyyâ, 1311, s. 422).

Doğum tarihi hakkındaki ihtilaf, doğum yeri konusunda yoktur. Aslen İstanbullu olmadığı bilinmekle birlikte, Üsküdar'da doğduğu kaynaklarda yazılmaktadır. Divan'ındaki şiirlerinden "seyyid" olduğunu öğrendiğimiz Ra'ûfî'nin, hakkında bilgi verilen kaynaklarda da "seyyid" olduğu söylenmektedir. Divan'da yer alan bazı şiirlerin mahlas kısmında "seyyid" olduğunu söyler. Bu şiirlerden birkaçını örnek olarak aşağıda veriyoruz:

Seyyid Ra'ûfî yâ beni ʿaşḳıñ ile oldı deli
Ṭut elini bulsun seni senden şefâʿat isteriz (15b/3)

Seyyid Ra'ûfî ẕikr it Ḫudâyı
Ḥaḳ ʿaṭâsıdır cümle kemâliñ (26b/1)

Seyyid Ra'ûfî çaġırır emân
Beni âzâd it fażlıñla hemân
Ey mürde cisme cân viren Subḥân

Ṭâḳatim gitdi bî-çâre oldum (30b/3)

Ra'ûfî, medrese tahsilini tamamladıktan sonra Üsküdar Kapıağası Medresesi müderrisliğine tayin edilmiştir (Vicdani, 1341, s. 96; Serin, 1984, s. 158; Vassaf, 2015, 59; Ceyhan, 2015, s. 259). Üsküdar Doğancılar semtinde evine yakın bir yerde kendi tekkesini kurmuştur. Tekkesinde mürit yetiştirme görevinin yanında aynı zamanda Doğancılar ile Salacak arasındaki Koca Sinan Paşa Camii'nde imam-hatiplik yapmıştır. Köstendilli Ali Efendi'nin halifesi olup ondan dersler almıştır. Ali Efendi, Halvetiyye'nin Ramazaniyye koluna mensuptur. (Köstendilli Ali Alâeddin Efendi hakkında detaylı bilgi için bkz. Ceyhan, 2015). Ra'ûfî ondan hilafet aldıktan sonra Halvetî tarikatının Ramazaniyye şubesinin Raûfîlik kolunu kurmuştur. Şairin Divan'ına baktığımız zaman birkaç şiirinde tarikat ehli oluşundan bahsettiğini görmekteyiz:

Nübüvvet merkezi ol ḳuṭb-ı eflâk
Risâlet maʿdeni ol sırr-ı levlâk
İşâret eyleyüp gösterdi idrâk
Tecellî eyledi el-ḥamdü li'llâh

Hüviyyetden irişdi baña itmâm
Aña müştâḳ iken hep ḫâṣṣ ile ʿâm
Raû'fîye ṭarîḳat oldı inʿâm
Tecellî eyledi el-ḥamdü li'llâh (39a/4)

Yine aşağıdaki şiir, Vassaf'ın tabiri ile "Hz. Şeyh'in kemâlât-ı ârifânelerine delâlet ediyor." (2015, 69):

Gönül ġâyet bidâyetle irüp vaḥdet serâyına
Ra'ûfî pîrler içinde bugün pîr-i Ḫorâsândır (12b/2)

Ra'ûfî, Koca Sinan Paşa Camii yakınlarındaki evinin yanında yaptırdığı tekkede irşatla meşgul olmuş ve yirmi kadar halife yetiştirmiştir.

Raûfî Tekkesi, Raûfî Efendi, Ahmed Raûfî Efendi Tekkesi gibi isimlerle anılan Raûfiyye Âsitânesi'nin kuruluş tarihi tespit edilememiştir. Ancak XVIII. yüzyılın ilk yarısı içinde inşa edilmiş olduğu söylenebilir. XX. yüzyılın başlarına kadar faaliyette olan tekke, 1920'lerde çıkan Doğancılar yangınında tamamen yanmıştır. *Sefîne-i Evliyâ* adlı eserde bu yangın hakkında şu bilgi yer alır: "Tevhîd-hânenin olduğu mahal Doğancılar'da Kasab Sokağı'nda idi. 25 Rebîulevvel 1336 (9 Ocak 1917) târîhindeki harîk-ı kebîrde maa't-teessüf yanmıştır. El-yevm arsası mevcuttur" (Vassâf, 2015, s. 61). Ahmed Raûfî Tekkesi'nin bir âsitâne olduğu göz önüne alınarak tam teşekküllü bir tarikat yapısı şeklinde kurulduğu tahmin edilebilir (Tanman, 1989, s. 120). Ra'ûfî'nin tevhithanesi yanmakla beraber Beykoz ve Yeniköy'de tarikata mensup iki tane tekkesi varlığını devam etmiştir. Öztürk'e göre ise Raûfiyye'ye bağlı Salacak'taki Asitane'den başka üç tekke daha vardır. Bunlar, Beykoz-Hafız Mehmed Efendi, Yeniköy İsmail Efendi ve Rumeli Hisarı Karabaş Ahmed Efendi tekkeleridir (Öztürk, 2004, s. 413). Bir davet üzerine Ra'ûfî Tekkesi'ni ziyaret eden Hüseyin Vassaf şunları söyler:

> Hz. Raûfî'nin vücûd-ı mukaddesine cilve-gâh olan o odalar, o tevhid-hânenin her zerresinden sadâ-yı tevhîd sâmia-i ıttılaıma, bû-yı aşk u temcîd meşâmm-ı cânıma geliyordu. Tevhîd-hânenin mihrâbı köşede idi. Hazretin postu orada idi. Hattâ zamânında yanan büyük mumların bakıyyesi bile hüsn-i muhâfaza edilmiş, duruyordu. Burada akşam namazı ve gece usûlü yapmış idik. Hz. Şeyh'in rûhâniyyeti her hâlde bizim ile berâber idi (2015, s. 60).

Tekkesine padişah III. Osman'ın sık sık gelip duasını aldığını kaynaklar belirtir (Vicdani, 1338, s.96; Vassaf, 2015, s.61; Ceyhan, 2015, s.259). *Sefîne-i Evliyâ*'da şöyle yazılıdır:

> Burada irşâd-ı ibâd ile meşgul oldular. Şöhretten müctenib uzlete meyyâl, evliyâ-yı mestûriyeden idiler. Erbâb-ı aşk-ı muhabbet dâire-i feyzlerine dâhil olmak isterse dırığı himmet buyurmazlardı. O zamân pâdişâh bulunan Sultân Osmân Hân-ı sâlis, hazret-i şeyhin meftûn-ı kemâlâtı idi. Mükerreren ziyâret-i âlîlerine şitâbân olmuşlardı (Vassâf, 2015, s. 61).

İstanbul'da vefat eden Ra'ûfî, imamlık yaptığı Doğancılar'da bulunan Sinan Paşa Camii'nin bahçesine defnedilmiştir. Hüseyin Ayvansarâyî'ye göre Süleymân Paşa

Camii'nde defnolunmuştur (Ekinci, 2012, s.31). Hüseyin Vassâf ise kabriyle ilgili olarak mezar taşının Ra'ûfî namına sonradan konulduğunu söyler (2015, s.62).

Kaynaklarda vefat tarihiyle ilgili bilgiler ihtilaflıdır. Ölüm tarihinin H. 1170-71/ M. 1757-58 yılı olduğunu söyleyen kaynaklar çoğunluktadır. Reşat Ekrem Koçu, *İstanbul Ansiklopedisi*'nde H. 1170 / M. 1756'da vefat ettiğini ve ölümünde doksan dokuz yaşında olduğunu söyler. *Tumâr-ı Turuk-ı Aliyye*'de de vefat tarihi 1170 olarak geçer fakat 102 sene yaşadığı yazılıdır (Koçu, 1958, s.460; Vicdani, 1338, s.95; Tahir, 2007, s. 177; Vassâf, 2015, s.62; İssa, 1995, s.538). *Sefîne-i Evliya*'da vefat tarihi 27 Zilhicce 1170 (11 Eylül 1757) verilmiştir. Bu tarihle ilgili yazar şunları söyler:

> Harameyn-i muhteremeyni ziyâret emeliyle cânib-i Hicâz'a âzim olup, o havâlî-i mübârekede, 27 Zilhicce 1170/ (11 Eylül 1757) târîhinde nefs-i nâtıkları âlem-i ılliyyîne pervâz eyledi. Üsküdar'da irtihâl eylediğinden bahs edenler de vardır… Târîh-i intikâllerinin Zi'l-hicceye tesâdüfüne, Zi'l-hiccenin ise Kurbân bayramına müsâdif olmasına göre, Hz. Şeyh'in Hicâz'da irtihâli, târîh münâsebetiyle de kesb-i kuvvet ediyor. Demek ki, Arafât'tan avdetten sonra, ihtimâl ki, Medîne-i Münevvere'ye azîmet sırasında vâki' olmuştur (Vassaf, 2015, s. 62, 63).

Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi'nde vefat tarihi M. 1746 senesi olarak verilmiştir (Cumbur, 2007, s. 301). *Âdâb-ı Zurafâ*, *Tuhfe-i Nâilî*, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü* ve *Sicill-i Osmân*î'de ise ölüm tarihi H. 1161 senesidir (Süreyya, 1311, s.422; Tuman, 2001, s.277; Kesik, 2014; Erdem, 1986, s.215). *Tuhfe-i Nâilî*'de Mehmed Nail Tuman, vefatı hakkında kaynaklarda verilen bilgilerdeki ihtilafa değinmiş ve *Mecelle*'deki H. 1170, *Osmanlı Müellifleri*'ndeki H. 1171, *Âdâb-ı Zurafâ*'daki H. 1161 ve *Sicill-i Osmânî*'deki 1160 vefat tarihlerini vermiştir. Râmiz'in *Âdâb-ı Zurafâ*'sında (Erdem, 1986, s. 215) Ra'ûfî'nin H. 1161 yılında vefat ettiği söylenerek Müstakîmzâde'nin Ra'ûfî için yazdığı şu tarih verilmiştir:

> Yazıldı gitdi gibi bir 'adîmü'l-mesel târîhi
> Raûfâ kıl Raûfî'ye makâmın cennet-i me'vâ

Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi'nde ve *Tuhfe-i Nâilî*'de ise bu şiir şu şekilde geçmektedir:

Yazıldı kendi gibi bir ‘adîmü’l-misl târîhi
Raûfâ kıl Raûfî’ye makâmın cennet-i me’vâ

Aynı beyit ufak tefek farklılıkla *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*, *Sefîne-i Evliyâ* ve *Mecelle*’de şöyledir:

Yazıldı bir ‘adîmü’l-misl târîh intikâlinde
Raûfa kıl Raûfî’ye makâmın mesned-i me’vâ

Yukarıdaki kaynaklara baktığımızda şairin vefat tarihi olarak çoğunluğun H. 1170-71 M. 1756-57 tarihini verdiğini görürüz. Üstelik Ra’ûfî’nin Divan’ında da ölüm tarihi olarak H. 1171 yılı yazılıdır: “Biñ yüz yetmiş bir Zilḳaʿdesiniñ onuncu güni eş-şeyḫ es-seyyid Aḥmed Ra’ûfî Efendî dâr-ı fenâdan dâr-ı beḳâyâ göçdi.” (50a). Tüm bu kaynaklarla birlikte Ra’ûfî’nin kendi eserindeki bilgiyi de esas alırsak, şairin H. 1171 / M. 1757 yılında vefat ettiğini söyleyebiliriz.

Kaynaklarda Ra’ûfî, mutasavvıf kişiliğiyle tanıtılmaktadır. Halvetiyye tarikatına mensup olup aynı zamanda Raûfiyye kolunun kurucusudur. Âlim ve ariftir. Şeyhlik ve imamlık yapmış ve birçok mürit yetiştirmiştir. Evinin yakınlarındaki Sinan Paşa Camii’nde imamlık yapıştır. Şeyhlik yaptığı ve mürit yetiştirdiği tekke ise Doğancılar’da Raufi Tekkesi olarak bilinir. Bu tekke, yetiştirdiği müritler tarafından kendisinden sonra da kullanılmıştır.

> Raufî Tekkesi’nin postu, en az 19. yy’ın ilk çeyreğine kadar bânisinin neslinden gelen ve “Raufîzadeler” olarak anılan ailenin uhdesine kalmış, babadan oğula intikal eden meşihat görevi Şeyh Ahmed Raufî’den sonra Mehmed Nurullah Efendi (ö.1175), el-Hac Abdurrahim Nesib Efendi (ö. 1812), Mehmed Fazlî Efendi (ö. 1812), Ahmed Raufî Efendi (ö.1814) adındaki şeyhlerce sürdürülmüştür (Tanman, 1994, s. 309).

1.2. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Ra’ûfî Efendi’den bahseden birçok kaynak, kendisini “şöhretten kaçınan ve münzevi bir hayat süren”, “İstanbul’un namlı halvetî şeyhlerinden”, “himmeti yüce, irfanı zengin”, “halîm, selîm, mütevâzi”, âlim ve ârif” mutasavvıf bir şahsiyet olarak tanımlar. Ayrıca “tarikata her girmek isteyeni kabul etmediği rivayet edilmektedir.” (Tanman, 1989, s.

120; Koçu, 1958, s.460; Serin, 1984, s.27; Vassâf, 2015, s.69; Tahir, 2007, s.177; Ceyhan, 2015, s.259).

Hakkında bilgi veren tezkirelerden *Tuhfe-i Nâilî'*de şairin ölüm tarihindeki ihtilaf üzerinde durulmuş edebî yönüne değinilmemiştir (Tuman, 2001, s. 277). Yine *Vefeyât-ı Ayvansarâyî*'de şairin hakkında kısaca bilgi verilmiş edebî yönü üzerinde durulmamıştır (Ekinci, 2012, s. 31). *Osmanlı Müellifleri*'nde "Kurretü'l-Uyun isminde Türkçe risalesi ile ilâhilerini bir arada toplayan divanları vardır" denilmektedir (Tahir, 2007, s. 177). *Sicill-i Osmânî*'de "bir şeyh-i arif ve şairdir" şeklinde yer almıştır (Süreyyâ, 1311, s. 422). *Âdâb-ı Zurafâ*'da "Şeyh-i mezkûr dâniş ü irfân ile meşhur 'ârif ü âgâh bir şeyh-i feyz-intibâh idi. Âsâr-ı ilâhiyyât-ı vâfireleri vardır." denilmektedir (Erdem, 1986, s. 215).

Yukarıda sıraladığımız tezkirelerin dışında XVIII. yüzyıl tezkirelerine baktığımız zaman çoğunda şaire ait bilgilerin yer almadığını görürüz. Daha çok ansiklopedilerde ve dinî kaynaklarda hakkında bilgi bulabildiğimiz Ra'ûfî'nin şeyh kimliği şair kimliğinin önüne geçmiştir. Bu kaynaklarda Ra'ûfî'nin mutasavvıf kimliği ön planda olmakla birlikte ilahilerinin de çok beğenildiği görülmektedir. Şair, İslam dinini öğretmek ve bağlı bulunduğu tarikatı yaymak için çabalamıştır. Şairin eserlerini didaktik bir kaygıyla yazdığını söyleyebiliriz. Hz. Peygambere beslediği sevgiyi birçok beytinde görmekteyiz. Divan'da "Na't-ı resûl'ullâh ṣallal'lâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem" başlığı yer almaktadır. Bu başlığın altında "yâ Resûla'llâh" redifli dört adet naat bulunur (bkz. 36b).

Ra'ûfî'nin dili oldukça sade ve halkın anlayabileceği bir dildir. Yer yer Arapça ve Farsça tamlamalar ve tasavvufi terimler kullanmıştır. Divan'ına bakıldığı zaman çoğunlukla tasavvuf, İslam dini, zikrin faydaları ve ibadet etmek gibi konuların işlendiği görülür. Mecazi aşk onda hemen hemen hiç yoktur. Şiirlerinde aşkı işlediği konular daha çok ilahi aşka yöneliktir. Divan'ında kaside şekliyle şiir yazmaması, bir beklenti içerisinde olmadığını düşündürür. Nitekim III. Osman'nın, Ra'ûfî'nin şeyhlik yaptığı tekkeyi sık sık ziyaret ettiği bilinmektedir.

Ra'ûfî'nin şiirlerinde divan edebiyatı ölçütlerinden ziyade tasavvufi edebiyatın çağrışımları görülür. Tasavvufun temel aldığı ilkeler ve ilahi aşkı anlatan şiirlerin yanında bağlı bulunduğu Halvetiyye tarikatına mensup kişilerde olması gereken özelliklerin anlatıldığı bir şiiri vardır (bkz. 49b/7). Osmanlı Deveti'nin duraklama ve gerileme dönemine şahit olmuş biri olarak döneminde gördüğü aksaklıklara duyarsız kalmamış ve olumsuz bulduğu davranışları eleştiren bir şiir yazmıştır (bkz. 3b/2). Büyük bir çoğunluğu tevhid, münacat ve naat türlerinden oluşan şiirlerinde genel olarak dine çağrı ve kâmil insan olma yolunda telkinler vardır. Didaktik bir kaygı içinde insanları ibadet etmeye, şeriat üzere gitmeye ve Hz. Muhammed'in sünnetini tutmaya çağırır.

Şiirlerinden bazıları bestelenerek tekkesindeki zikir ayinlerinde okunmuştur. *Sefîne-i Evliyâ*'da şöyle yazılıdır: "Bu âtîde(ki) nutuk âyîn geceleri devrân için ayağa kalktıkta, sabâ ve uşşâk ve beste-nigâr nağamâtıyla, segâh ve dügâh karâr-gâhı yolunda beste-i mahsûsuyla cümleten okunur:

Gündüzlerin sâim ol yatma geceler kâim ol
Zikr eyle Hakk'a dâim ol uyana gel tevhîd ile

Dünyâ ondan göçmeğe ekdiğin varup biçmeğe
N'olduğun anda seçmeğe seyrâna gel tevhîd ile

Cânın evi dolmağa nûr çıksun derûnundan gurûr
Serinde bulmağa huzûr cevlâna gel tevhîd ile

Nefsiyle cânı terk iden kurtuldı cümle perdeden
Hakk bilmeğe her zerreden irfâna gel tevhîd ile

Çalış Raûfî lemʿa al gitsün zamîrinden cidâl
Gel vahdetin bahrına dal ummâna gel tevhîd ile" (Vassâf, 2015, s. 65).

1.3. ESERLERİ

Ra'ûfî'nin, *Kurretü'l-Uyûn* isimli Türkçe risalesi, Arapça olarak yazdığı *Mecâlis* isimli kitabı, *Şerh-i Kaside-i Bânet Suâd Şerhi* ve bazı kaynaklarda *İlahiyat* olarak geçen *Divan*'ı vardır (Tahir, 2007, s.177; Vassâf, 2015, s.62; Vicdani, 1338, s.96; Özkırımlı, 1990, s.61; Cumbur, 2007, s.301; Erdem, 1986, s.215).

1.3.1. Kurretü'l-Uyûn

Türkçe risale kitabıdır. Sülük-ı esmâ üzerine yazılmış on iki yapraktan oluşur. Tarihi ve müstensihi bilinmemekle birlikte tek nüshası Yapı Kredi Bankası Sermet Çifter Kütüphanesi, Yazmalar Bölümü, 15964 numarada kayıtlıdır.

1.3.2. Mecâlis

Arapça risale kitabıdır. Altmış altı meclisten oluşur. Ele aldığı konulardan bazıları Esmâ-i Hüsnâ, zikrin faydaları, hadis-i şerifler ve ashab-ı kiramla ilgilidir. Eserin, Galata Mevlevîhânesi Kütüphanesi'nde bulunduğu yazılsa da (Vassaf, 2015, s. 62) Öztürk, bilinen tek nüshasının Süleymâniye Kütüphânesi, Hâlet Efendi, 294 numarada kayıtlı olduğunu söyler (Öztürk, 2004, s. 411). Aynı şekilde Ceyhan da "Eserin Ahmed Raûfî'ye nispet edilen tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir. Bu nispet nüshanın iç kapağındaki "Mecâlis-i Şeyh Ahmed Raûfî" kaynağına dayanır." demektedir (Ceyhan, 2015, s. 263).

1.3.3. Divan

Çalışma konumuzu oluşturan bu eser dinî-tasavvufi bir niteliktedir. Müstensih, eserin başlangıcında "Li-mütercimihi" başlığıyla Ra'ûfî'yi ve Divanı'nı övmüştür. Bu kısımdan müstensihin yazarı tanıdığını anlıyoruz. Ra'ûfî'den bahsederken "ariflerin kutbu, keramet sahibi veli, mana suretinde elimden tutan yardımcım" gibi sözler kullanmıştır. Ra'ûfî'nin "faziletli kaleminden çıkan misk kokulu tevhidleri ve fahr-ı âlem na'atları" ise âşıklara hatıra kalması için yazdığını söyler. Müellif eserin girişinde, dört satırlık Arapça-Türkçe karışık bir dua yazmıştır. Bu duada Allah'ın büyüklüğünü ve kudretini, arıdan balı, siyah taştan kırmızı yakutu çıkarması gibi çeşitli hadiselerle zikretmiştir. Divan'ın içerisindeki şiirler, gazelle yazılmış olsun olmasın, gazel

başlıkları gibi gruplandırılmışlardır. Hatta bazı harflerin başlıkları olmasına karşın altlarında bu harfe ait kafiyeli şiir bulunmamaktadır. Bu durum bize, aslında bu harflerle ilgili şiir yazmayı düşündüğünü ama sebebini bilmediğimiz bir nedenden ötürü yaz(a)madığını düşündürmektedir. Divan, tek nüsha olup bu nüsha Ankara Millî Kütüphane'de Fahri Bilge Yazma Koleksiyonu'nda 341 numarada kayıtlıdır. Divan'ının büyük bir kısmı gazellerden oluşmaktadır. Divan'da 38 gazel, 14 murabba, 1 muhammes, 1 mesnevi, 5 kıta, 2 ebyât ve 18 koşma yer alır. Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde Divan üzerine etraflıca inceleme yapılacağı için burada genel bilgiler verilmiştir.

1.3.4. Kasîde-i Bürde Şerhi

Öztürk'ün bildirisine göre (2004, s. 411) kütüphanelerde Ra'ûfî'ye ait olduğu bildirilen **"*Şerh-i Kasîde-i Bânet Suâd*"** isimli bir şerhi vardır. Ceyhan, Ra'ûfî'nin eserlerinin dört tane olduğunu söyleyerek bu eseri de dâhil eder. Ceyhan'a göre "Kasîde-i Bürde" adıyla da zikredilen kasidenin birçok şerhinden biridir. (Ceyhan, 2015, s. 263). Bu eser, diğer kaynaklarda belirtilmemekle birlikte *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*'ndeki "Şerh" maddesinde de (Ceylan, 2010, s. 566) geçmektedir. Bu maddede verilen bilgiye göre edebî yönü ağırlıklı olan ve *Kasîdetü'l-Bürde* adıyla bilinen manzume en çok şerh edilen metinler arasındadır. Seyyid Ahmed Raûfî Üsküdârî de bu manzumeyi şerh eden şairler arasındadır. Bu eser, yukarıda söylendiği gibi kaynakların birçoğunda yer almamıştır. Öztürk, kütüphane kataloglarında Ahmed Raûfî ismine kayıtlı olduğunu ve sekiz nüshası olduğunu bildirir. Nüshaların üçü Süleymâniye, ikisi Nûruosmâniye, diğerleri Hacı Selim Ağa, İ.Ü.Merkez ve İzmir Millî Kütüphane'de bulunmaktadır (Öztürk, 2004, s. 412).

Sonuç olarak, muhteviyatı hakkında bilgi verdiğimiz bu eserlerin konu dağılımına bakıldığında hepsinin dinî içerikli eserler olduğu görülmektedir. Dolayısıyla müellifin eserlerinde, didaktik bir kaygı güttüğü, şeyh kimliği ile halka İslam dini hakkında bilgi vermek istediği ve eserlerini ağırlıklı olarak bu minvalde yazdığı görülmektedir.

2. BÖLÜM: RA'ÛFÎ DİVANI'NIN İNCELENMESİ

2.1. NAZIM TEKNİĞİ

Ra'ûfî Divanı'nın nazım tekniğinin inceleneceği bu bölümde üç alt başlık oluşturulmuştur. Divan'da yer alan edebî malzemeye göre nazım şekilleri ve nazım türleri tasnif edilerek şiirler hakkında genel bilgi verilecektir. Ahenk ile ilgili unsurlar olarak ise Divan'daki vezin, kafiye ve redif uygulamaları çeşitli örneklerle anlatılacaktır.

2.1.1. Nazım Şekilleri

2.1.1.1. Gazel

Gazel, sözlük anlamı "kadınlarla âşıkane sohbet etmek" olan Arapça bir sözcüktür. Özellikle aşk, güzellik ve içki konusunda yazılmış belirli biçimdeki şiirlere denir (Dilçin, 2009, s. 104). Divan edebiyatında çok kullanılan nazım şekillerinden biridir. Gazelin kafiye örgüsü *aa, ba, ca*… şeklindedir. Gazelin ilk beytinin dizeleri musarradır yani birbirine uyaklıdır. Diğer beyitlerin ise sadece ikinci dizeleri birinci beyitle uyaklıdır. Gazellerde en çok işlenen aşk ve kadın konusunun ardından sırasıyla sevgili, tasavvuf, rindlik ve şarap zevki, kişi tavsifi ve hikmet gibi konular işlenir. Dinî düşüncelerin olduğu, dünya ve ahiret hayatıyla ilgili konuların işlendiği gazeller de vardır. Bunlar üslup yönünden çeşitli isimler alır. Ra'ûfî'nin Divan'ında daha çok dinî konuların işlendiğini görmekteyiz. "Daha çok mutasavvıf ve sofî şairlerde görülen ve tasavvuf felsefesini, sofî inançlarını anlatan, türlü tarikatların düşünce sistemini işleyen, bunlar arasında dinî konulara da yer veren gazellere "*sofiyane gazel*" denir (Dilçin, 2017, s. 143). Şairimiz Divan'ında sıkça dinî öğütlerde bulunmuştur. Ra'ûfî'ye göre doğru yol, Hz. Muhammed'in yoludur. Eğer bu yola girmeyi istersen şeri hükümler takip etmen gerekir:

İrmek dilerseñ menzile gir ṭoġrı yola şerʿile
Devrân idüp yâ hû ile ẕikreyle Ḥaḳḳı derd ile (40a/9)

Aşağıdaki şiirde şair, Halvetiyye tarikatına mensup olanlarda bulunan özel halleri anlatır. Halvetîler irfan mektebinde aşkın sırlarının mahremi olmuşlardır. Artık bilinmeyenler onlara açılmış ve onlar her muammayı keşfetmişlerdir:

Mekteb-i ‘irfânda olmuş maḥrem-i esrâr-ı ‘aşḳ
Her mu‘ammâ-yı begim kâşif olandır Ḫalvetî (49b/7)

Konularına göre isim alan pek çok gazel vardır. Örneğin, matladan sonra gelen beyitlerin ilk ve ikinci mısra ortalarının ilk mısranın sonu ile kafiyelendiği gazellere musammat gazel denir. “Eğer gazel içinde birden artık *musarra’* beyit varsa böyle gazele *zâtü’l-metâli’* ya da *zü’l-metâli’* adı verilir.” (Dilçin, 2009, s. 105). Ra’ûfî Divanı’nda otuz sekiz gazel yer almaktadır. Divan içerisinde zü’l-metâli adı verilen gazel örnekleri mevcutur. Divan’daki musammat ve zü’l-metâli gazellerin beytlerinden aşağıda örnek olarak veriyoruz:

Musammat gazel:

Sivâyı neylesünʿ*âşıḳ* cemâliñ cümleyi *fâ’iḳ*
Dem-â-dem ʿaşḳile *yanıḳ* göñül müştâḳıñ olmuşdur

Düşelden câna *sevdâsı* bu nefsiñ gitdi *ġavġâsı*
Cemîʿ-i nuṭḳ *da'vâsı* göñül müştâḳıñ olmuşdur (13b/8)

Zü’l-metâli gazel:

Göñül sırrı ola mekşûf hüviyyetle muʿammâdan
Aça ḳapusın ol maḥbûb ḫaber vire o ednâdan

Göñül ʿaynına cek tûtyâ bugün tevḥîd ile esmâ
Bu esmâyı süren ʿâşıḳ ṭuyar lâ-büd müsemmadan (32a/3)

Gazelin son beytinden önceki beyte hüsn-i makta denir. Şair mahlasını son beyit olan maktada ya da hüsn-i maktada kullanır. Bazen de şair, mahlasını her iki beyitte de kullanabilir. Aşağıda verdiğimiz örnekte şair, mahlasını hem makta beytinde hem de hüsn-i makta beytinde kulanmıştır:

Ra'ûfîniñ yeraġı cân içinde ṭuraġı
Gözleriniñ çerâġı lâ-ilâhe illâ hû

Ra'ûfî âb-ı ḥayât âṣâr-ı tevḥîd-i ẕât
Uçmaġa nûrun ḳanat lâ-ilâhe illâ hû (35a/1)

Kimi gazellerde mahlas son beyitte bulunmaz. Şair, mahlas beytinden sonra da şiire devam eder. Böyle gazellere "*müzeyyel gazel*" denir. Divan'daki bir şiir müzeyyel gazeldir:

Ra'ûfî sa'yile menzil alınmaz
Meger Ḥaḳdan ire saña hidâyet

Ḳula ḳulluḳ yaraşur ṭurma sa'y it
'İbâdet ḳıl 'ibâdet ḳıl 'ibâdet

Murâdım ḥâṣıl olmaz dime çalış
İrer bir gün saña Ḥaḳdan 'inâyet (3b/2)

2.1.1.2. Murabba

"Murabba' bent adı verilen 4 dizelik kıt'a (dörtlük)'lardan oluşur." (Dilçin, 2009, s. 201). Murabbanın ilk bendinde mısralar kendi aralarında kafiyelidir. Diğer bendlerde ise ilk üç mısra kendi aralarında, son mısralar ise ilk bendin son mısrası ile kafiyelidir. Birinci bendin son mısrası diğer bendlerin son mısralarında aynen tekrar ederse böyle murabbalara "murabba-i mütekerrir" denir. Birinci bendin son dizesindeki kafiye, bütün bendlerin son dizelerinde tekrar ederse "murabba-ı müzdevic" olur. (Dilçin, 2009, s.

212). Ra'ûfî Divanı'nda on dört adet murabba yer almaktadır. Bu murabbalar ikişer dizelik beyitler halinde yazılmıştır. Divan metnini verirken, bu şiirleri murabbanın temel yapısal özellikleri gereği dörder dizelik bentler halinde yazdık. Divan'da yer alan murabbalardan birçoğu mütekerrir murabbadır. Aşağıda mütekerrir ve müzdeviç şiirlerden ilk iki bendini örnek olarak veriyoruz:

Mütekerrir murabba:

Derd-i ʿiṣyâna giriftâr olmışam
Rabbenâ yâ Rabbenâ fâġfir lenâ
Bugüni yarına ṣalup durmışam
Rabbenâ yâ Rabbenâ fâġfir lenâ

Naḳş-ı dünyâ [ile] ḳıldı ṣaġ ṣolum
Nefs-i şeyṭân baġladı ṭoġrı yolum
Ġaflet içre irmeden añsız ölüm
Rabbenâ yâ Rabbenâ fâġfir lenâ (1b/1)

Müzdevic murabba:

Emr-i Subḥân ḥükmünde ol
Ẕikr-i Raḥmân saʿîde ol
Dâ'im sulṭân şükründe ol
Ġayrı ne kâr *itseñ* gerek

Naḫl-ı vücûduñ yâd ide
Ḫasteleri dil-şâd ide
Cân ü dili âbâd ide
Ġayrı daḫi *n'etseñ* gerek (27a/5)

2.1.1.3. Muhammes

"Her bendi 5 dizeden oluşan nazım biçimine denir. İlk bendin dört ve beşinci ya da yalnız beşinci dizesi öteki bendlerin sonunda yineleniyorsa *muhammes-i mutekerrir* adını alır." (Dilçin, 20004. S. 217). Muhammeslerde farklı konular işlenmekle beraber en fazla rağbet edileni aşk ve sevgili üzerine olandır. Tasavvuf, medhiye, nasihat, münacât ve na't vb. diğer konuları teşkil ederler (İsen ve diğerleri, 2006, s. 234). Ra'ûfî Divanı'nda bir mütekerrir muhammes yer almaktadır. Şiir, Divan'da beyitler halinde yazılmıştır. Üç bendden oluşmaktadır ve aaaaa bbbba bbbba şeklinde kafiyelidir. Allah'ı zikir, yüceltme ve ilahi yardım konularını içerir. Bu şiirin ilk bendini örnek olarak aşağıda veriyoruz:

Bâreka'llâh ṭalʿat itdi ʿâleme ol mâh-nûr
Vech-i ẕâtî şuʿlesinden ḫâṣṣ [u] ʿâm buldı sürûr
Eyleyüp Ḥaḳḳa iṭâʿat her biri oldı ẓuhûr
ʿÂdetinde ʿuzlet eyle cümlemiz ḳıldı ʿubûr
Her murâdı sen virirsin yâ ʿAlîm yâ Ġafûr (14a/9)

2.1.1.4. Mesnevi

"*Mesnevi*nin sözlük anlamı "ikişer ikişer, ikili" demektir. Her beytin dizeleri kendi aralarında uyaklı, aruz bahirlerinin kısa kalıplarıyla yazılan uzun bir nazım biçimine denir." (Dilçin, 2009, s. 167). Ra'ûfî Divanı'nda bir mesnevi yer almaktadır. Bu şiir, Hz. Muhammed'e olan sevgisini anlattığı na't türündedir. Mesnevide Hz. Peygambere övgülerde bulunduktan sonra kendisinden şefaat istemektedir. On beyitten oluşmuştur. İlk üç beytini aşağıda örnek olarak veriyoruz:

Elâ ey fâtiḥa-i ḥażret-i ẕât
Elâ ey ḫâtime-i cümle leẕẕât

Hidâyet maṭlaʿı şems-i risâlet
ʿİnâyet maʿdeni ʿayn-ı şefâʿat

Vücûduñ mâyesi mecmûʿ-i hey’ât
Anuñ ʿaksi düşüpdür bu ḫayâlât (4a/3)

2.1.1.5. Kıt’a

*Kıt’a*nın sözlük anlamı “parça, bölük, cüz”dür. Yalnız ikinci ve dördüncü dizeleri birbiriyle uyaklı iki beyitlik nazım biçimine denir.” (Dilçin, 2009, s. 202). Çoğunlukla iki ve bazen daha çok beyitten oluşur. Gazelden ayrılan yönü matla ve mahlas beyitinin bulunmamasıdır. Bununla birlikte iki beyitlik gazelin bulunmaması ve gazelin mısra sayısının sınırlı olması da onu kıt’adan ayıran özelliklerdendir. Gazellerde şairler genellikle aşk ve sevgili konularını işledikleri hâlde, kıt’anın konusu daha geniştir. “Felsefi, tasavvufî bir fikir, bir hayat görüşü, bir nükte, bir kişiyi övme ya da yerme, bir olayın tarihi kıt’anın konusu olabilir. Kıt’a hemen her divan şairinin divanında yer alan bir nazım şeklidir. Övgüler ve tarihlerde kullanılan kıt’alarla, kıt’a-i kebireler divanlarda genellikle kasidelerden sonra, öteki kısa kıt’alar ise divan sonlarında *mukatta’ât* adı altında toplanmışlardır” (İsen ve diğerleri, 2006, s. 223). Ra’ûfî Divanı’nın sonunda “Bazı kıt’aât” başlığıyla iki şiir yer almaktadır. Bu şiirler kıt’a şekline uygun olmaması sebebiyle “ebyât” olarak sınıflanmıştır. Divan’da yer alan kıtalar “kı’ta-i kebîre”dir. Kıt’a-i kebîre, “Beyit sayısı ikiden artık olan *kıt’a*lara denir.”(Dilçin, 2009, s.203). Divan’da beş kıta yer almaktadır. Bunlardan biri (11a) yirmi beyitten oluşmaktadır. Bu şiirin ilk beytini örnek olarak aşağıda veriyoruz. Bu şiir xaxa şeklinde kafiyelenmiştir:

Ey ehl-i ṣadâḳat gel gir ḥışn-ı ḥaṣîn içre
Kim dâr-ı selâm ister ol buldı emân tevḥîd (11a/1)

2.1.1.6. Ebyât

Divan’ın sonunda “Bazı kıt’aât” başlığıyla iki beyit yer almaktadır. Bu şiirler kendi aralarında kafiyelidir. “Uyaklı beyte *beyt-i musarra”*” (Dilçin, 2009, s.102) denir. Bu iki şiir aşağıda örnek olarak verilmiştir:

Müsâvî çünki ey ṣûfî seniñ gitmez lisânıñdan
Ne aṣṣı eyleyem dirsiñ ʿabâ vü ṭaylasânından (50a/1)

Bürüdi yeryüzini cehl ile nâ-dân ḥayfâ
Maʿrifet ehline yir yoḳ meger eflâke çıḳa (50a/2)

2.1.1.7. Koşma

Ra'ûfî Divanı'nda hece ölçüsüyle yazılmış on sekiz şiir bulunmaktadır. Bu şiirler koşma başlığı altında değerlendirilmiştir. Koşma, tekke şairlerince çok kullanılan bir nazım şeklidir. "Halk edebiyatı nazım biçimleri içinde en çok sevilen ve kullanılan *koşma*dır." (Dilçin, 2009, s.305). Divan'da yer alan koşmalardan birinin ilk dörtlüğünü örnek olarak veriyoruz:

ʿÂlem-i vaṣla cânıyla uçan
Baḥr-i muṭlaḳda bî-nişân olur
Nûr-ı hüviyyet sırrını açan
Kesilür dili bî-zebân olur (13a/5)

2.1.2. Nazım Türleri

2.1.2.1. Tevhid

"Tanrı'nın birliğini ve ululuğunu anlatan şiirlere *tevhid*" denir (Dilçin, 2009, s. 251). Eski edebiyatta önemli bir yer tutmuştur. Kutsal bir konu olduğu için divanlarda yer bulmuş ve hemen hemen her şairimiz tarafından yazılmıştır. Tevhidler yaygın olarak kaside ve mesnevi olarak yazılmıştır. Bunların dışında gazel, rubâi, terkib-i bend şeklinde yazılanlar da vardır. Ra'ûfî'nin Divan'ında birçok tevhid yer almaktadır. Şair, tevhid konusuna tasavvuf erbabı olması dolayısıyla tasavvufi açıdan yaklaşmıştır. Murabba nazım şekliyle yazdığı tevhidin ilk dörtlüğünü örnek olarak aşağıda veriyoruz:

Ẕikr-i Ḫudâ derde devâ
Ḥaḳdan ʿaṭâ tevḥîd-i Ḥaḳ
Rûḥa ġıdâ sırra cilâ
Her dem ṣafâ tevḥîd-i Ḥaḳ (25a/2)

2.1.2.2. Münacat

“Tanrı’ya karşı yapılan yalvarış ve yakarışları anlatan şiirlere” münacat denir (Dilçin, 2009, s. 251). Genellikle kaside nazım şekliyle yazılmakla birlikte gazel, kıt’a ve mesnevi şeklinde yazılmış örnekler de vardır. Esas itibariyle münacatlar, günahkârlık ve pişmanlık duygularının dile getirildiği şiirlerdir. Münacatlarda Allah’ın bağışlayıcılığını ifade eden Rahîm, Rahmân, Gaffâr, Muîn, Settâr, Kerîm gibi isim ve sıfatlardan sıkça söz edilir. Mutasavvıf şairler söyledikleri ilahilerle bu türde çok sayıda eser vermişlerdir. Ahmed Ra’ûfî’yi de bu şairler arasına dâhil edebiliriz. Divan’ı hakkında bilgi veren kaynaklar şiirlerini ilahi, tevhid, münacat ve na’t şeklinde nitelemişlerdir (bkz. Cumbur, 2007, s. 301). Ra’ûfî, Divan’ında medrese kültürünün etkisiyle didaktik münacat örnekleri vermiştir. Bu münacatlardan birinin birkaç bendini aşağıda veriyoruz. Aşağıdaki şiirde şair, lutf sahibi Allah’tan kendisine yardım etmesini dilemektedir. Allah’ın bütün hallerini bildiğini söyleyerek Allah’ı yüceltir ve ondan kendisini mutlu etmesini ister:

Eyâ luṭf-ıssı Allâhım
Beni luṭfuñla mesrûr it
Cemîʿ-i ḥâle âgâhım
Beni luṭfuñla mesrûr it

Ḳapuña geldi bu miskîn
Seni ister olup ġamgîn
Dili ġamgîn gözi ġamgîn
Anı luṭfuñla mesrûr it (3b/1)

2.1.2.3. Naat

“Hz. Muhammed’i övmek için yazılan şiirlere denir. Hz. Muhammed’in türlü vasıflarıyla birlikte mucizeleri de anlatılır.” (Dilçin, 2009, s. 257). Divanlarda, klasik tertibe göre tevhid ve münacatlardan sonra gelmekle birlikte, gazel, kıta, mesnevi, terkib-i bend, müstezad gibi farklı şekillerde yazılması neticesinde divanın hemen her bölümünde de yazılabilir. Ra’ûfî, Divanı’nda “Naʿt-ı Resûl’ullâh Ṣallal’lâhu Teʿâlâ ʿAleyhi Ve Sellem” başlıklı bir bölüme yer vermiştir. Bu bölümde gazel ve murabba

nazım şekliyle yazılmış dört adet naat bulunmaktadır. Bu şiirlerden birisinin ilk iki beytini aşağıda örnek olarak veriyoruz. Bu beyitlerde şair Hz. Muhammed'e duyduğu sevgiyi ve saygıyı dile getirmekte ve onu methetmektedir:

Gözlerimiñ żiyâsı sensin yâ Resûla'llâh
Hem sırrımıñ cilâsı sensin yâ Resûla'llâh

Cân içinde cânânım mülk-i dînde sulṭânım
Her müşküle bürhânım sensin yâ Resûla'llâh (36b/2)

2.1.3. Ahenk

2.1.3.1. Vezin

Ra'ûfî, Divan'da bulunan yetmiş dokuz manzumede on farklı aruz kalıbı kullanmıştır. Ayrıca hece ölçüsüyle yazılmış şiirleri de vardır. Divan'da kullanılan aruz kalıpları şunlardır:

fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün: 19
fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün: 1
mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün: 12
mefâ'îlün mefâ'îlün fa'ûlün: 10
müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün: 10
müstef'ilün müstef'ilün: 2
müstef'ilâtün müstef'ilâtün: 1
fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün: 1
mef'ûlü mefâ'îlün mef'ûlü mefâ'îlün: 1
müfte'ilün müfte'ilün: 1
mefâ'îlün mefâ'îlün: 2

Divan'da kullanılan hece ülçüleri şunlardır:
10'lu hece ölçüsü: 8

11'li hece ölçüsü: 2
14'lü hece ölçüsü: 6
15'li hece ölçüsü: 2

Divan'a vezin yönünden baktığımızda Ra'ûfî'nin çok titiz davranmadığını görürüz. Şiirlerde tespit ettiğimiz birçok vezin kusuru vardır. Vezin kusurlarını ve vezinle ilgili diğer bazı unsurları aşağıda gösteriyoruz:

İmale: ""Çekme" demektir. Ölçüde *kapalı hece* gereken yerlerde *açık hece*yi biraz uzatarak okumaktır." (Dilçin, 2009, s. 13). İmale bir aruz kusuru sayılmaktadır. Eserde çok fazla imale görülür. İmale yapılan beyitlerden bazılarını örnek olarak veriyoruz:

Mâ-sivâ sûretler*i*niñ her bir*i* bir dâm-ı dil
Cân u dilden kes ḳuyû*dı a*çıl*a* râh-*ı* ṣavâb (2b/2)

Ḳatı çoḳ aġyâra uyduñ ey esîr-*i* nefs-i dûn
Furṣatıñ vaḳtinde ey dil derde çoḳ dermân olur (13a/4)

G*ice* gündüz murâ*dı* celb-i mâldır
Degil maḳṣûdı ḫalḳıñ dîn diyânet (3b/2)

Zihaf: ""Kısma" demektir. Aruzda, ölçü zorunluğuyla Arapça ve Farsça sözcüklerdeki uzun bir heceyi kısa okumaktır." (Dilçin, 2009, s. 15). Divan'da imaleden daha az olmakla birlikte birçok şiirde zihaf kullanıldığı görülmektedir:

Ḥırz-ı emân şâh-ı cihân
Ḥaḳ*dan fer*mân tev*ḥîd*-i Ḥaḳ
Ey Ra'*û*fî ṭut *sün*neti
Ḥaḳ *'izz*eti tev*ḥîd*-i Ḥaḳ (25a/2)

Vasl: ""Bağlayış, ulama" demektir. Sonu ünsüzle biten bir sözcüğü, ondan sonra gelen sözcüğün ünlü harfine bağlamaktır." (Dilçin, 2009, s. 12). Divan'da örnekleri vardır:

Tecellî eyleyüp ẕâtıñ göñülde açsa mir'âtıñ
Bulur *sırrım o* leẕẕâtıñ göñül *müştâḳıñ olmuşdur* (14a/8)

Med: ""Uzatma" demektir. Yani iki kapalı hece arasında bir açık hece bulunması gerektiğinde, sonu bir uzun ünlü ve bir ünsüzle biten birinci heceyi imaleden biraz daha uzun okumaktır. İmale çoğu yerde bir ölçü kusuru olmakla birlikte, *med* bir ses sanatıdır ve şiirde iç uyumu yaratan en önemli öğelerden biridir." (Dilçin, 2009, s. 14). Divan'daki med örneklerinden biri aşağıdadır:

Gülşen-i ẕâtıñ ḥabîbâ ḳâbe ḳavseyni geçüp
Buldı vaḥdet ʿâlemini ḳuṭb-ı ʿâlî-*şân* gül (28b/4)

Kasr: Aruz gereği Arapça veya Farsça olan uzun bir kelimeyi hafifleştirerek okumak anlamına gelmektedir. Divan'da, yol anlamına gelen "râh" kelimesi vezin gereği "reh" şeklindedir. Dört yerde "reh" şeklinde yazılarak kasr yapılmıştır. Bu şiirlerden birini örnek olarak veriyoruz:

Ḥaḳîkat *reh*-nümâsı bülbül-i cân
Dil ü cân gülşeninde mâh-ı tâbân
Derûnum şehrine bugün o sulṭân
Tecellî eyledi el-ḥamdü li'llâh (39a/4)

Divan'da vezin gereği bazı kelimelerde değişiklik yapılmıştır. Arapça kelimelerden bazıları vezin gereği araya ünlü konulup Türkçeleştirilerek yazılmıştır. Örneğin Recep ayının güzelliklerinin anlatıldığı bir şiirinde, redifi oluşturan "şükür geldi mâh-ı Receb" ifadesindeki Arapça "şükr" sözcüğü vezin gereği "şükür" şeklinde yazılmıştır. İlk beytini örnek olarak aşağıda veriyoruz:

Ṭoldı derûn ṣavm ile nûr geldi şük*ü*r mâh-ı Receb
ʿÂlem ḳamu buldı sürûr geldi şük*ü*r mâh-ı Receb (3a/3)

2.1.3.2. Redif ve Kafiye

Redifin "Sözlük anlamı "arkadan gelen"dir. Uyak sözcüğünün *revî* harfinden sonra gelen harf, ek, takı ve sözcüklere denir." (Dilçin, 2009, s. 68). Divan'da redifin çok sayıda şiirde kullanıldığı görülmüştür. Divan'daki şiirlerin elli biri redifle yazılmıştır. Şiirlerde redif olarak kullanılan kelimelerden bazıları ek olarak, bazıları kelime olarak, bazıları ise hem ek hem kelime olarak kullanılmıştır. Bu şiirlerden birkaçı şunlardır: "tevhîd, tevhîd içinde gizlidir, bu cân inler, olur, virmezem Allah bilür, aşk, gönül, gül, -mezden evvel, eyle" gibi. Murabba-ı mütekerir olarak yazdığı şiirlerinde redif olarak kullandığı son mısralardan bazıları şunlardır: "Rabbenâ yâ Rabbenâ fâġfirlenâ, Meded it bendeñe yâ Rab kerem it, Gel kemâl-i şevkle zikr idelim".

"*Uyak (kâfiye),*en az iki dize sonunda, anlamca ayrı, sesçe birbirine uyan iki sözcük arasındaki ses benzerliğidir."(Dilçin, 2009, s. 59). Uyakların büyük bir kısmı bir uzun ünlü ve bir ünsüzden oluşur: "devrân-cânân, hicâb-nikâb" gibi. Bu tür uyakla yazılmış şiirlere divan edebiyatında "kâfiye-i müreddefe" denir. (Dilçin, 2009, s.61). Bu şiirlerden birinin ilk iki beytini aşağıda örnek olarak veriyoruz:

Vuṣlat-ı cânâna bu ten olalı yâ Rab ḥic*âb*
ʿAyn-ı dilde bu ḫayâlât nice bir ola niḳ*âb*

Firḳatiñden ṣabra ṭâḳat ḳalmadı yâ Rabbenâ
Aḳa aḳa gözyaşımdan burc-ı ten oldı ḫar*âb* (2b/2)

Yine Divan'daki çok sayıda şiirde iç kafiye kullanmıştır. Mısra içi kafiyeli şiir sayısı otuzdur. Bu şiirlerden birinin ilk iki beytini örnek olarak veriyoruz:

Ḥaḳ isteyen merd-i hün*er* tevḥîd içinde gizlidir
Mısr-ı ḥaḳîḳatden ḫab*er* tevḥîd içinde gizlidir

Göñül gözini a*çmaġa* îmân çerâġın yaḳmaġa
Minnetsiz uçmaḳ u*çmaġa* tevḥîd içinde gizlidir (12b/1)

2.2. DİL VE ÜSLUP ÖZELLİKLERİ

2.2.1. Söyleyiş Özellikleri

Ra'ûfî'nin Divan'ına baktığımız zaman dilinin gayet sade ve açık olduğunu görmekteyiz. Bazı şiirlerinde Eski Anadolu Türkçesine ait dil özellikleri görülür.

2.2.1.1. Arkaik (Eskicil) Özellikler

Ra'ûfî'nin şiirlerinde kullandığı bazı kelimeler ve ekler yazıldığı dönem için eskicil özellikler göstermektedir. Bunlardan birkaçını örnek olarak verirsek:

"Uçmak" kelimesi Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan "cennet" anlamında bir sözcük olup Yunus Emre'nin şiirlerinde çokça geçmektedir. XVIII. yüzyılda yaşayan Ra'ûfî'nin cennet kelimesini "uçmak" şeklinde kullanması Yunus Emre'yi çağrıştırmaktadır:

Gönül gözini açmaġa îmân çerâġın yaḳmaġa
Minnetsiz *uçmaḳ* uçmaġa tevḥîd içinde gizlidir (12b/1)

Bir başka beyitte ise yine Eski Anadolu Türkçesine ait olan ve " huzur, nezd, makam" anlamlarına gelen "tapu" sözcüğünü kullanır. İtaat etmek, boyun eğmek anlamlarında da kullanılan bu sözcük şairin aşağıdaki şiirinde geçer:

Saña sâ'il olup geldim ḳapuña
Ḳamu yoḳluḳ ile ṭurdum ṭ*apu*ña
İrişdür faẕlıñ ile ḥażretüñe
Beni ḳıl gülşen-i ẕatıñla ḫandân (32a/1)

Aşağıdaki beyitte "onda, orada, oraya" anlamlarına gelen anda sözcüğü kullanılmıştır:

Ra'ûfî sen gözini aç ceddiñ itdi *anda* miʿrâc
Sen de giydin başına tâc geldi şükür mâh-ı Receb (3a/3)

Meydana getirmek, yetiştirmek, büyütmek, anlamına gelen "bitir-" fiili Divan'da yuvarlak ünlüyle kullanılmıştır:

Bûstân-ı ḥaḳâyıḳda ʿirfân *bitür*ür dâ'im
Her ḳanḳı dile düşse ḳaṭre-i bârân tevḥîd (11a/1)

İçinde, arasında anlamına gelen "içre" kelimesi Divan'da birçok beyitte geçmektedir:

Bu dergâh-ı fenâ *içre* göñül ṣulṭânsız eglenmez
Nişângâh-ı ḳażâ *içre* göñül ṣulṭânsız eğlenmez (15a/1)

"Ulaşmak, erişmek" anlamına gelen irgür- fiili Divan'da üç beyitte geçmektedir. Bunlardan birini aşağıda örnek olarak veriyoruz:

Yâ İlâhî mâ-sivâdan ḳalmasun dilde ḫayâl
İnkişâf-ı ṣadre *irgür* ʿayne açılsun viṣâl (28a/2)

Divan'da yer alan Eski Anadolu Türkçesi biçim özelliklerine örnek verecek olursak bunlardan biri -IcAk zarf fiil ekinin kullanılmasıdır. -IcAk zarf fiil eki Eski Anadolu Türkçesine ait olup günümüzde yerine -IncA eki kullanılmaktadır. Bu konuyla ilgili birkaç beyit şu şekildedir:

Nidâ *gelicek* Ḥaḳdan alur seni ol senden
Ḫâlî ḳalur işbu ben göçer Allâh deyü deyü

Pervâne *göricek* nâr dönüp 'aşḳ ile ṭolar
Dilinde ḳalmaz ḳarâr yanar Allâh deyü deyü (35b/3)

Eski Anadolu Türkçesine ait özelliklerden biri de "dIr" bildirme ekidir. "tur-" fiilinden dönüşen bu eke Divan'da birkaç yerde rastlanmaktadır:

Kâr-ı ʿaşḳıñ ehlini bul ey Ra'ûfî ḫidmet it
Ders-i ʿaşḳdan bir sebaḳ al *ol durur* aṣl-ı kitâb (2b/2)

Erbâb-ı ṭarîḳatsañ erkânı ṣaḳın bozma
Erkânsız olanlarda *yoḳ durur* îmân tevḥîd (11a/1)

Eski Anadolu Türkçesi ses özelliklerine göre birinci ve ikinci şahıs iyelik ekleri, ilgi hâli eki, emir kipinin teklik ve çokluk üçüncü şahıs ve çokluk ikinci şahıs ekleri yardımcı ünlüleriyle birlikte yuvarlaklaşmıştır. (Ercilasun, 2009, s. 454). XVIII. yüzyıla gelindiğinde ise bu yuvarlak ünlüler daralma gösterir. Divan'daki şiirlere baktığımızda, 18. yüzyılda yazılmış olmasına rağmen daralması beklenen ünlüler yuvarlak ünlüyle yazılmıştır. Bu duruma örnek olması için aşağıdaki şiirleri veriyoruz. Aşağıdaki beyitte birinci çoğul şahıs ekinde ve geniş zaman ekinde yuvarlaklaşma görülmektedir:

Marîż-ı *mâ-sivâyuz* eyle dermân
İçür câm-ı ṣafâdan açıla ʿayn (33a/7)

Aşağıdaki örnekte ise emir kipinin üçüncü teklik kişisinde yuvarlaklaşma vardır:

Ḳalbiñe *irsün* tecellî ser-te-ser vicdân ile
Cânıñı eyle müżeyyâ şems-i illâ'llâh ile (39b/6)

Yukarıda verilen örneklerin dışında Divan'da geçen ve arkaik özellik olarak verilebilecek kelimeler şunlardır: andan, deyü, egle-, ıssı, kamu, kanı, kande, ur- gibi.

2.2.2. Deyimler

Tasavvuf kültüründe, bir işin gerçekleşmesi için, Allah'tan bir şey istenirken zillet, fakr ve ihtiyaç sahibi olduğunun alameti olarak baştaki tacı çıkarma şeklinde bir gelenek vardır. "Baş açmak" tabiri bu anlamda yani başın açık olması anlamında kullanılır. Eskiden suç işleyen kişiler, kendisini affettirecek durumda olana, kefen giyip, yalın ayak, başı açık giderlerdi. Bunun sebebi bir şey isterken kabulü için kibirli olmadığını,

boyun bükük ve zelîl bir halde bulunduğunu göstermektir.(Cebecioğlu, 2009, s. 86). Divan'da iki yerde "baş açık ayak yalın" ifadesi geçmektedir:

Baş açıḳ yalın ayaḳ düşdiler ṣaḥrâlara
Öñlerince peyk-i rehdir dâ'imâ beyżâ-yı ʿaşḳ (25a/1)

Pâdişâha câm-ı ʿaşḳıñ nûş idelden cân ü dil
Baş açıḳ dîvâne oldı kun fe-kânda bî-miṣ̱âl (28a/2)

"Hazır baş" olmak, verilen emre itaat için hazırda beklemek, hazır halde olmak anlamında bir deyimdir. Divan'da bir yerde geçmektedir. Şair kendisini dinleyen insanlara seslenerek "vaktine hazır baş" olmalarını yani hazır durumda bulunmalarını söylemektedir. "Halini fikret" diyerek insanların ölümlü olduğunu düşünmelerini ve ahiret hayatına hazırlanmalarını tavsiye eder:

Fikr it ḥâliñi ḳardaş vaḳtiñe *ol ḥâżır baş*
Her dem ḫâliñe ḫâldaş lâ-ilâhe illâ'llâh (38b/1)

Kişinin "yüzün ak" olması utanılacak bir şeyinin olmaması anlamına gelen bir deyimdir. Bir iş yapılırken saygınlığın yitirilmemesi anlamında kullanılan bu deyim herhangi utanılacak bir kötülüğün yapılmamasıdır. Ya da insanın tövbe ederek günahlarından arınıp temizlenmesi anlamında kullanılmaktadır. Şair, aşağıdaki beyitte kendisini dinleyenlere öğüt verirken bu ifadeyi kulanmıştır. Allahı'ın birliği kalpte hissedilirse her iki âlemde de kişinin yüzünün ak olacağını söyler:

Şemʿ-i tevḥîdi ḳalbiñ icre yaḳ
İki ʿâlemde ola *yüzüñ aḳ*
Furṣat eldeyken cennete yol baḳ
Ḳalbiñi eyle mir'ât-ı Raḥmân (32b/4)

Ṣu gibi sen de arın *aḳ ola yüzüñ* yarın
Görmege Ḥaḳ dîdârın dermâna gel tevḥîde (39b/7)

"Kanı kurumak" çok usanmak, bıkmak anlamına gelen bu deyim mecazen, bitkin, yorgun durumda olmak anlamıyla kullanılır. Divan'da bir şiirde geçen bu deyimin daha çok beddua anlamıyla kullanıldığını görmekteyiz. İnkâr eden kişinin "kanının kuruması" istenmektedir:

ʿÂşıḳ-ı ṣâdıḳ maḥbûbun añar
Münkirüñ baġrı *ḳurısın ḳanı*
Nûr-ı cemâliñ ẕerresin görse
Pervâne gibi yaḳar ol cânı (48b/1)

Yukarıda verilen deyimlerin dışında Divan'da yer alan diğer bazı deyimler şunlardır: "murâd etmek"(12b), "bağrın kebâb olması"(2b), "gönül (dil) bağlamak"(27a), "kocalık basması (yaşlanmak)"(28b), "sağa sola bakmamak (kimseden bir şey istememek)"(39a), "gözünü açmak (dünyanın geçiciliğinin farkına varılması)" (7a), "bugünü yarına salıp durmak "(1b).

2.2.3. Edebî Sanatlar

Ahmed Ra'ûfî'nin Divan'ında anlam ve sözle ilgili birçok edebî sanat dikkati çekmektedir. Bu sanatlardan en sık kullanılanlarını örnek olarak veriyoruz:

2.2.3.1. Teşbih

"Sözü daha etkili bir duruma getirmek için, aralarında türlü yönlerden ilgi bulunan iki şeyden, benzerlik bakımından güçsüz durumda olanı nitelikçe daha üstün durumda olana benzetmektir." (Dilçin, 2009, s. 405). Teşbih sanatı yapılırken sadece benzeyen ve kendisine benzetilen unsurlar kullanılırsa bu tür benzetmelere "teşbih-i beliğ" denir. Aşağıdaki şiirde şair gözlerini iki çeşmeye benzetmiş ve durmadan inlediğini söyleyerek beliğ teşbih yapmıştır:

İki baḥrdir gözlerim aġ u ḳarasın izlerim
Dostuñ cemâlin özlerim her ân bu cân iñler (13a/3)

Şair, Allah'ın büyüklüğünün ve kudretinin sonu olmadığını anlatmak için Kur'an-ı Kerim'de geçen ve edebiyatımızda da kullanılan bir benzetme olan ağaçları kaleme, denizleri ise mürekkebe benzeterek teşbih yapmıştır:

Olsa ḳalem her eşcâr daḥı mürekkeb deryâ
Yazsa anı her maḫlûḳ olmaya pâyân tevḥîd (11a/1)

2.2.3.2. İstiare

"Bir şeyi kendi adının dışında, türlü yönlerden benzediği başka bir şeyin adıyla anma" anlamına gelir (Dilçin, 2009, s. 412). Edebiyatta, aralarında anlam açısından ilişki bulunan iki kelime veya daha fazla cümleden biri diğeri yerine kullanılarak yapılır. Ra'ûfî, Divan'ında istiare sanatını sıkça kullanmıştır. Özellikle tevhidi, kelime-i şehadeti ve Hz. Muhammed'i farklı unsurlara benzeterek anlatmıştır:

Ger ṭâlib[iseñ] câna ol *gevher-i yek-tâya*
Ġavvâs-ı derûn ile bulmaġa ʿummân tevḥîd (11a/1)

Yukarıdaki beyitte tevhid bir denize benzetilmiş ve tek olan gevheri bulmak için bu denizin derinliklerine dalmak gerektiği söylenmiştir. Gevher-i yektâ diyerek istiâre yoluyla tek olan yaratıcı kastedilmiştir. Benzeyeni düşürülerek yani sadece benzetmelik kullanılarak yapılan bu benzetmelere açık istiare denilmektedir.

Şair, Allah'ın birliği anlamına gelen vahdet kelimesini bir tohuma, gönlü de bir tarla ya da bahçeye benzetmiştir. Bu tohumu gönlüne eken kişinin kazancı yani mahsulü Allah'ın merhameti ve affetmesidir:

Her kim diline ekdi *dâne-i vaḥdet* bunda
Maḥṣûli olur muṭlaḳ raḥmet-i ġufrân tevḥîd (11a/1)

Ra'ûfî, çok az olmakla birlikte şiirlerinde mecazî aşka da yer vermiştir. Aşağıdaki beyitte sevgiliye "meh-rû" diye seslenerek açık istiare yoluyla sevgilinin yüzünü aya benzetmiştir:

İrem bâġında ey *meh-rû* varır taʿlîm ider her dem
Ṣaçıñ reyhâna sünbüllük ḳadiñ şimşâda ʿarʿarlık (26b/3)

2.2.3.3. İktibas

"Söze, anlamı pekiştirmek amacıyla ayet, hadis ya da bunlardan parçalar almaktır." (Dilçin, 2009, s. 464). Şiirde iktibas edilen kelimelerin vezin ve kafiye zarureti dolayısıyla yer değiştirmesine ve bazı kelimelerin alınmamasına müsamaha ile bakılmıştır. Bu sebeple ayet-i kerimenin veya hadis-i şerifin tamamı ya da bazı kelimeleri alınabilir (Saraç, 2015, s. 274). Eserde geçen ayet ve hadislerin tamamı muhteva kısmında verilmiş olup burada birkaç şiiri örnek olarak veriyoruz:

Aşağıdaki örnekte geçen "Rabbenâ fâġfirlenâ" sözcüğü Ali İmran Suresi 193. ayetinde geçmektedir. Ra'ûfî, "Rabbimiz günahlarımızı bağışla" (Diyanet İşleri Başkanlığı [DİB], 2012, s. 74) mealindeki bu ayete iktibas yoluyla şiirinde yer verir:

Derd-i ʿişyâna giriftâr olmışam
Rabbenâ yâ *Rabbenâ fâġfirlenâ* (1b/1)

"Ben gizli bir hazineydim, bilinmeyi istedim ve mahlûkatı yarattım." (M. Yılmaz, 1992, s. 98) hadisi "küntü kenz" sözüyle şairimizin pek çok şiirinde yer almıştır:

Küntü kenziñ reh-nümâsı ẕât-ı Ḥaḳḳıñ maẓharı
Bir kelâmıñ dü cihâna virmezem Allah bilür (13b/6)

2.2.3.4. Tezat

"İki düşünce, duygu ve hayal arasında birbirine karşıt olan nitelikleri ve benzerlikleri bir arada söylemektir." (Dilçin, 2009, s. 449). Anlam bakımından aralarında zıtlık/karşıtlık

bulunan kelimeler bir arda kullanılır. Divan içerisinde çok sayıda tezat sanatı bulunmaktadır. Bu şiirlerden iki beyti örnek olarak veriyoruz:

Raʿûfî olup ḫayrân cân u cigeri büryân
Ey dîdeleri *giryân ḫandâna* gel tevḥîde (39b/7)

Seniñle ey rûh-i revân bilindi hep *ẓâhir nihân*
Ḥaḳ bülbüli iki cihân sensin yâ Resûla'llâh (36b/1)

2.2.3.5. Telmih

"Söz arasında, herkesçe bilinen geçmişteki bir olaya, ünlü bir kişiye bir inanca ya da yaygın bir atasözüne işaret etmek, onu anımsatmaktır."(Dilçin, 2009, s. 461). Telmih sanatında doğrudan söyleme değil işaret etme esastır. Ra'ûfî, telmih yaparken özellikle peygamberlerin mucizelerinden örnekler verir. Aşağıdaki beyitte Hz. İsa'nın ölüleri nefesiyle diriltme mucizesine telmih yapılmıştır:

Lebüñden mu'ciz-i 'Îsâ irişmiş Ḫıẓr [u] İlyâsa
Yüzüñden gün żiyâ almış eliñden münevverlik (26b/3)

Aşağıdaki beyitte Hz. Eyyub'un çektiği sıkıntılara karşı gösterdiği sabra telmih vardır:

Derd-i 'aşḳa bulmaḳ isterseñ devâ *Eyyûbveş*
Nâr-ı ṣabra sâlikâ ḫâkisterâsâ mesken ol (28a/3)

Bu beyitte şair, Hz. Süleyman'ın güç ve kudretini sağlayan ünlü yüzüğüne telmih yapmıştır:

Ḳamerveş sen daḫı seyr it bu eflâk-ı maʿârifde
Geçüp dil âsumânından alan *mühri Süleymândır* (12b/2)

Aşağıdaki şiirde “Ben gizli bir hazineydim, bilinmeyi istedim ve mahlûkatı yarattım.” hadisine telmihen “sırr-ı kenz” ifadesi yer alır. Ra’ûfî şiirlerinde “küntü kenz” ifadesini çok kullanmakla beraber bu beyitler iktibas sanatına daha uygundur. “Sırr-ı kenz” ifadesi ise bu hadisi hatırlattığı için telmihtir:

Vâṣıl olan Ḥaḳḳa lâ-büd maḥzen-i esrâr olur
Vuṣlat isterseñ Ra’ûfî *sırr-ı kenze* maḥzen ol (28b/3)

Divan’ın birçok yerinde geçen bir başka telmih ise Hz. Muhammed’in miraç hadisesine yapılan hatırlatmadır. Hz. Muhammed’in Allah ile arasındaki mesafesinin iki yay aralığında olmasını anlatan “Kâbe kavseyn” ifadesi birçok şiirinde geçer:

Ḳâbe ḳavseyn bülbülisin lî-ma’a’llâhıñ güli
Bir nişânıñ peyk cihâna virmezem Allâh bilür (13b/6)

Receb ayının güzelliklerini anlattığı başka bir şiirinde yine miraç hadisesine telmihte bulunmuş, miraç hadisesinin bu ayda gerçekleştiğini hatırlatmıştır:

Ra’ûfî sen gözini aç *ceddiñ itdi anda mi'râc*
Sen de giydin başına tâc geldi şükür mâh-ı Receb (3a/3)

İslamiyette, kıyamet gününde Hz. İsrafil’in sur adı verilen bir boruya üfleyeceği ve bütün canlıların bu sesi duyduktan sonra öleceği inancı vardır. Aşağıdaki şiirde şair, kıyametin kopmasına ve sura üfenmesine telmihte bulunarak o zaman olacakları söylemektedir. Sura üflenmesini Allah’tan nidanın gelmesi şeklinde yorumlamış ve bu nida geldikten sonra insanların yok olacaklarını ve bu dünyadan göçeceklerini hatırlatmıştır:

Nidâ gelicek Ḥaḳdan alur seni ol senden
Ḫâlî ḳalır işbu ben göçer Allâh deyü deyü (35b/3)

Farsçada toprak anlamına gelen "hak" kelimesi alçak gönüllülüğün bir ifadesidir. Aşağıdaki şiirde şair, şeytanın vasfının kibir; insanınkinin ise alçak gönüllülük olduğunu ve insana yakışanın kibirli olmamak, alçak gönüllü olmak olduğunu, şeytanın ateşten yaratıldığına, insanın ise topraktan yaratıldığına telmihte bulunarak anlatmıştır:

Geç ʿalâyıḳdan gel mücerred ol
Kes ḳuyûdı hep Ḥayy-ı muṭlaḳ ol
Âteşî olma mâ'il-i ḫâk ol
Ḳalbiñi eyle mir'ât-ı Raḥmân (32b/4)

2.2.3.6. Tecrid

"Söz söyleyenin insan dışındaki bir canlıya, herhangi bir eşayaya, nesneye insanmışçasına hitap etmesi ile bir başka insan veya bir başka varlık yerine koyarak gönlüne, kendisine söz söylemesine denir." (Saraç, 2015, s. 192). Ra'ûfî daha çok tecrid yoluyla ilahi aşkı bulmak isteyenlere seslenerek yapmaları gerekenleri söyler. Aşağıdaki örnekte aşk kadehinden içmiş olan yakîn ehline seslenir:

Câm-ı ʿaşḳı nûş iden *ehl-i yaḳîn*
Gel kemâl-i şevḳle ẕikr idelim
Kârbânların ḳalma yolda key ṣaḳın
Gel kemâl-i şevḳile ẕikr idelim (30a/2)

Aşağıdaki örnekte ise şair kendini bir başka varlığın yerine koyarak gönlüne seslenir:

Gönül Ḥaḳḳa giden râhı bilin âġâhı bilmezsin
Hemân ḥayvân gibi sersem olup dergâhı bilmezsin (32b/6)

2.2.3.7. Nida

Divan'da çokça yer alan bir başka sanat da nidadır. "Şairin, çok duygulanması ve heyecanlanması sonucunu doğuran olayları ve varlıkları göz önüne getirip "ey, hey" gibi ünlemlerle onlara seslenmesidir." (Dilçin, 2014, s. 453). Söze heyecan katmak ve

dikkat çekmek amacıyla kullanılır. Ra'ûfî şiirlerinde "ey, elâ, vey, eyâ" gibi kelimeleri kullanarak nida sanatına sıkça yer vermiştir:

Eyâ luṭf-ıssı Allâhım beni
Luṭfuñla yâ Rab mesrûr it
Cemîʿ-i ḥâle âgâhım
Beni luṭfuñla yâ Rab mesrûr it (3b/1)

V'ey saʿâdet mâhitâbı âsitânıñ ḳurbını
Âşiyân-ı ḳudsiyâne virmezem Allâh bilür (13b/6)

Ey Ḫâlıḳ-ı kevn [ü] mekân aġlayup bu cân iñler
V'ey Râzıḳ-ı ḫalḳ-ı cihân âh idüp bu cân inler (13a/3)

Elâ ey cânımıñ cânı göñül müştâḳıñ olmuşdur
Derûnum şehriniñ cânı göñül müştâḳıñ olmuşdur (13b/8)

2.2.3.8. Tekrir

"Sözün etkisini güçlendirmek amacıyla anlamın üzerinde yoğunlaştığı sözcük ya da söz öbeklerini arka arkaya yinelemektir." (Dilçin, 2009, s. 452). Bir ibaredeki kelimelerin aynı manada tekrar etmesi gerekir. Tekrir sanatını yapmaktaki asıl maksat ifadeyi pekiştirmektir. Ra'ûfî, özellikle rediflerde tekriri bolca kullanmıştır:

Ḳapuña geldi bu miskîn
Seni ister olup *ġamgîn*
Dili *ġamgîn* gözi *ġamgîn*
Anı luṭfuñla yâ Rab mesrûr it (3b/1)

Aşağıdaki beyitte "baş olma, başkan olma" anlamlarına gelen "riyâset" sözcüğü tekrar edilerek anlam kuvvetlendirilmiştir. Şair, insanların dinden uzaklaşarak başka şeylere ilgi duymalarını eleştirir. İnsan olana yakışanın ibadet olduğunu söyler:

Ḳamunuñ maṭlabın bildim muḥaḳḳaḳ
Riyâsetdir riyâsetdir riyâset

Ḳula ḳulluḳ yaraşur ṭurma sa‘y it
‘İbâdet ḳıl ‘ibâdet ḳıl ‘ibâdet (3b/2)

Aşağıdaki murabbada şair, “gönül” diyerek farklı bir varlıktan bahseder gibi yaparak kendisinin durumundan bahsetmiştir. Beş bentten bir parçasını aldığımız bu şiirinde gönül kelimesi toplam on sekiz defa tekrar etmektedir. Şair yaptığı bu tür yinelemelerle şiirdeki sese dayalı ahengi artırmıştır.

Göñül miṣbâḥ olup nûr-ı cemâle
Göñül gülsün *göñül* irsün kemâle
Göñül pervânesi irüp viṣâle
Göñül gülsün *göñül* irsün kemâle

Göñül düşdi hümâ gibi ṣıyâma
Devâm-ı ʿaşḳ ile ṭurdı ḳıyâma
Cemâl ʿıydı ṣalâ tende selâma
Göñül gülsün *göñül* irsün kemâle (40a/10)

2.2.3.9. Hüsn-i Ta’lil

“Herhangi bir gerçek olayın meydana gelmesini, hayali ve güzel bir nedene bağlamaktır. Ancak bu nedenin kesin bir yargıya dayanması gerekir.” (Dilçin, 2009, s. 443). Aşağıdaki şiirde şair, güneş ile ayın yüzünün dünya yüzeyine doğru oluşunu sevgiliden utanmalarına bağlayarak güneş ve ayın tabii duruşunu utancından kıyamete kadar yere bakma olarak göstermiş, hüsn-i ta’lile örnek vermiştir:

Şems-i vechiñ dü cihânı idicek envâr-ı tâm
Ḫacletinden yire baḳdı tâ ḳıyâmet mihr ü mâh (41a/1)

2.3. MUHTEVA ÖZELLİKLERİ

2.3.1. Âşık, Aşk ve Sevgili

Ra'ûfî, tasavvufi yönü ağır basan bir şair olmakla birlikte bazı şiirlerinde divan edebiyatının aşk anlayışından yararlanmıştır. Nazım tekniği bakımından da başarılı olan bu şiirlerde divan şiirinin âşık ve sevgili anlayışı görülmektedir:

Ḫâr olursa ġam degül 'âlem ḳamu sen gülşen ol
Aġlasun 'âşıḳlarıñ bülbül gibi sen gülşen ol

Ḳubbe-i ḥammâm gibi germ oldı küleh 'aşḳ ile
Nâr-ı 'aşḳa yan yaḳıl ey sîne sen de külḫan ol

Derd-i 'aşḳa bulmaḳ isterseñ devâ Eyyûbveş
Nâr-ı ṣabra sâlikâ ḫâkisterâsâ mesken ol (28a/3)

Âşık olan kişiler kendilerini kaybetmiş bir şekilde yollara düşerler ve aşk onlara yol gösterir:

Baş açıḳ yalın ayaḳ düşdiler ṣaḥrâlara
Öñlerince peyk-i rehdir dâ'imâ beyżâ-yı 'aşḳ (25a/1)

Ra'ûfî'nin, sevgilinin yanağını güle benzeteği aşağıdaki şiiri dinî-tasavvufi düşünceyle yazdığı şiirlerinden çok farklıdır. Sevgilinin kokusu ve güzelliği o boyuttadır ki kırmızı gül rengini sevgilinin yanağının renginden almıştır:

Ne zîbâ dilber-i tersiñ bu ḥüsn-i ḫulḳ ile sen kim
İrişmiş reng-i rûyuñdan gül-i ḥamrâya aḥmerlik (26b/3)

Güzellik ve tazelik sevgilide son bulmuş yani son halini almıştır. Ay yüzlü sevgili, irem bağında saçıyla sümbüle boyuyla da reyhana talim etttirir:

Nigârâ sende ḫatm olmuş güzellik tâze [lik] terlik
Seniñ safâñ mıdır ancaḳ serîr-i ḥüsne serverlik (26/3)

İrem bâġında ey meh-rû varır taʿlîm ider her dem
Ṣaçıñ reyhâna sünbüllük ḳadiñ şimşâda ʿarʿarlık (26b/3)

Şair, âşığın başına taktığı külahı, hamam kubbesine benzeterek aşkın derecesinin ne kadar arttığını anlatmıştır. Âşığın külahı aşk ateşiyle hamamın kubbesine dönmüştür. İkinci mısrada sinesine seslenerek aşk ateşiyle yanmasını ve külhana dönmesini söyler:

Ḳubbe-i ḥammâm gibi germ oldı küleh ʻaşḳ ile
Nâr-ı ʻaşḳa yan yaḳıl ey sîne sen de külḫan ol (28a/3)

Aşk sohbeti dahi aşk ehlini sarhoş etmeye yeter. Aşkın tuğrası âşığın göğsünde hükmünü yazmıştır:

Ehl-i bezm ʻâşıḳların mest eyledi ṣaḥbâ-yı ʻaşḳ
Ṣafḥa-i ṣadrında yazdı ḥükmüni ṭuġrâ-yı ʻaşḳ (25a/1)

Âşık bu ateşte nasıl yanmaz, gönlünün derinlikleri külhan gibi ateş yerine dönmüştür:

Nice yanmaya ol ʿâşıḳ bu nâra
Derûnı ṭutuşup gülḫâna düşdi

Şair "Belî bezmi" diyerek ruhların yaratıldığına inanılan zamana gönderme yapmıştır. Mutasavvıflara göre ruhlar bu âlemde Allah'ın nurunu görmüş ve Ona âşık olmuştur. Aşk duygusunu içkiye benzeterek bu içkiyi "belî bezmi"nde içtiğini ve o günden beri de mest olduğunu söyler:

Belî bezminde câmını o yâriñ
İçeliden ʿaşḳla mestâne düşdi

Âşık, nasıl ağlamasın ki aşk kendisine âşıklar tarafından sermaye olarak verilmişir:

Baña ʿâşıḳlarıñ sermâyesidir
Nice aġlamasun hicrâne düşdi

Aşağıdaki şiirde ise şair, aşkı gizli bir hazineye, gölünü de hazineye benzetiği bu aşkı gizleyen bir viraneye benzetir:

Anuñ ʿaşḳı durur bir genc-i pinhân
Benim sînem aña vîrâne düşdi (48b/2)

Divan'ın genelinde Allah ve peygamber aşkı işlenmiştir. Şair, kendisini Allah'a ve Hz. Muhammed'e âşık olarak görür ve bu aşkın niteliklerini sıralar. Ta ezelde sevmiştir, her baktığı yerde sevgiliyi görür ve ondan yüzünü ayırmaz. Aşk ile dolup sarhoş olmuştur:

Tâ ezelden cân seveli tevḥîd ider ʿâşıḳlarız
Zülfüñ perîşân ideli devrân ider ʿâşıḳlarız

ʿAşḳ ile dâ'im uçmaġa aġyârdan cümle geçmege
Ḥaḳḳa irüp göz açmaġa tevḥîd ider ʿâşıḳlarız

ʿAşḳ ile biz ṭolmuşlarız mest-i müdâm olmuşlarız
Ḥaḳ bilmege gelmişleriz tevḥîd ider ʿâşıḳlarız (15a/2)

Ra'ûfî, divan şiirinde kullanılan bazı mazmunları şiirlerinde kullanmıştır:

Pervane ve Işık: Ra'ûfî şiirlerinde, divan şiirinin kalıplaşmış mazmunlarından olan pervane ve ışığı kullanmıştır. Pervanelerin mum ışığının etrafında uçup sonunda ışığa kendilerini feda edip yanarak ölmeleri gibi âşıklar da pervane misali kendilerini ateşe atmış ve vahdet sarayını bulmuşlardır. Allah'ın zikri mum ışığına, âşık ise pervaneye benzetilmiştir:

Nûr-ı ẕikriñ şemʿasına yandılar pervâneveş
Buldılar vaḥdet serâyın oldılar yektâ-yı ʿaşḳ

Ehl-i ʿaşḳıñ merkezine bâl açup pervâz iden
Geçdi ḳavseyn ʿâlemini buldı ol ʿulyâ-yı ʿaşḳ (25a/1)

Aşağıdaki şiirlerde şair, gönlünü pervaneye benzetmiştir, pervanenin ateşte yanarak aşk muradına erdiğini söyler:

Pervânedir göñül saña ister cemâliñ muṭlaḳa
Ey ʿâşıḳa viren ṣafâ senden şefâʿat isteriz (15b/3)

Pervâne yandı şemʿ ile buldı murâdın ʿaşḳ ile
İrişe gör vaḳt-i güle baḳma fiġân-ı bülbüle (40a/9)

Aşağıdaki şiirde ise şair, âşığı pervaneye benzetmiştir. Nasıl ki pervane ateşi görünce dayanamayıp aşk ile dolarsa, âşığın da Allah aşkı ile yandığını söyler:

Pervâne göricek nâr dönüp ‘aşḳ ile ṭolar
Dilinde ḳalmaz ḳarâr yanar Allâh deyü deyü (35/3)

Aşağıdaki şiirde şair, gönlünü hakir pervaneye benzeterek sevgilinin mumuyla nasıl yandığını anlatır:

Göñül şemʿi ḥaḳîr pervâne düşdi
O nûruñ nârına gör yane düşdi (48b/2)

Gül ve Bülbül: Divan edebiyatında gül, Hz. Muhammed’i simgeler. Şair, birçok şiirinde “gül” ifadesini bu simgesel anlamı öne çıkaracak şekilde kullanmıştır. Âşığı da güle hayran olan bülbüle benzeterek divan şiirindeki gül-bülbül mazmununu tasavvufi yönüyle kullanmıştır. Aşağıdaki şiirde, Allah aşkına talip olanların bülbül gibi

inlediklerini ve gönüllerinde yeni yeni yaraların açıldığını "güllerin handan olması" ifadesiyle niteler:

Ṭâlib-i dîdâr olanlar bülbül-i nâlân olur
Sînesinde tâze tâze gülleri ḫandân olur (13a/4)

Gül, yüzünü açmıştır. Onu gören bülbül artık feryadı bırakamaz:

Nice terk eylesün feryâdı bülbül
Gözine gül yüzini aça düşdi (48b/2)

Hasta ve Tabib: Divan edebiyatında, âşığın derdine kimse çare bulamaz. Tek deva, tabib olan sevgiliden gelir:

Dil ḫastesi buldı şifâ gülşen derûn oldı serâ
Derd-i günâhına devâ geldi şükür mâh-ı Receb (3a/3)

Baña iḥsan idüp luṭfuñ ʿaṭâ it
Fakîriñdir bu ḫaste-dil şifâ it

Tesellîdir cemâliñden devâ it
Beni ḳıl gülşen-i ẕâtıñla ḫandân (32a/1)

2.3.2. Din ve Tasavvuf

Din ve tasavvuf divan edebiyatının en başta gelen konularındandır. Bu bölümde, Ra'ûfî Divan'ında en sık işlenen terimler konu alınmış ve şiirlerinden örnekler gösterilmiştir.

2.3.2.1. Dinî Kavram ve Terimler

Allah: Ra'ûfî Divanı genel olarak tevhid, münacat ve na'tlardan oluşmaktadır. Bu durumda Divan'ın içerisinde Allah lafzı sıkça geçmektedir. Divan'da, Allah'tan yardım isteme, Allah'a kavuşma isteği gibi konular dile getirilmiştir. Allah, kullarına çokça

rızık verendir. Her şey onun dilemesiyle olur. Lutfu ve ihsanı sonsuzdur. Aşağıdaki beyitte çok çalışmakla yol katedilemeyeceği ve hidayetin ancak Allah'tan geldiği bildirilmektedir:

Ra'ûfî sa'yile menzîl alınmaz
Meger *Ḥaḳ*dan ire saña hidâyet (3b/2)

Murada ermek içinse çok çalışmanın gerektiği ve bu sayede Allah'tan kuluna yardımın geleceğini söyler:

Murâdım hâsıl olmaz dime çalış
İrer bir gün saña *Ḥaḳ*dan 'inâyet (3b/2)

Allah u teâlânın cemaline hayran olan şair, Allah'a kavuşmak ve görebilmek için yardım istemektedir:

Cemâliñ derdine düşdüm *'inâyet eyle yâ Allâh*
Cenâḥ açup saña uçdum *'inâyet eyle yâ Allâh*

Raʿûfî'niñ başında tâc saña her demde ol muḫṭâc
Cemâliñ aña bir kez aç *'inâyet eyle yâ Allâh* (38b/2)

Allah'a kavuşma isteğiyle yanmakta olan şairimize günahları perde olmuştur. Yine de Allah gel dese kolaylıkla kavuşacaktır. Ra'ûfî, aşağıdaki beyitte olduğu gibi başka birçok beyitte de günahının çok olduğundan bahsetmektedir. Bununla birlikte Allah'ın rahmeti çok geniştir ve Allah istediği her şeyi yaratabilir:

İster Ra'ûfî vuṣlât-ı şâhı
Cân u göñülden çeker ol âhı
Perde olmuşdur aña günâhı
Gel dise maḥbûb yol âsân olur (13b/5)

Divan'da birkaç beyitte padişah kelimesi geçmektedir. Şiirlerde padişaha atfedilen özelliklere baktığımız zaman bu kelimeden kastettiğinin Allah u teâlâ olduğunu düşünmekteyiz. Aşağıdaki beyitte "ey pâhişâh-ı müste'ân" diyerek seslenmektedir. Müsteân kelmesi kendisinden yardım istenen anlamına gelen Allah u teâlânın sıfatlarından biridir:

Meyl eylemez dil ġayrıya mevlâm ister hemân
Ṭut elimi çek toġrıya *ey pâdişâh-ı müste'ân* (32b/5)

Ayrıca Allah lafzı dışında Esmâ-yı Hüsnâ'dan da on bir isim bulunmaktadır. Bunlar: Vedûd, Hâlık, Razık, Alîm, Gafûr, Hayy, Kayyûm, Hakîm, Samed, Kadir ve Rahman'dır. Aşağıda bir örnekte veriyoruz:

Ṭut elimiz sen geçür hep mâ-sivâdan vir emân
Her murâdı sen virirsin yâ *'Alîm yâ Ġafûr* (14a/4)

Hz. Muhammed: Başta da söylediğimiz gibi Ra'ûfî Divanı na't ve münacatlardan oluşmaktadır. Divan'da açıkça Hz. Muhammed'e yazılmış şiirler vardır. Bu şiirlerde Hz. Muhammed'den bahsederken son peygamber olmasına vurgu yapılmış ve kendisinden şefaat istenmiştir:

Gülsün göñül vechiñ ile bulsun ḥayât lutfuñ ile
Olsun demi vaṣlıñ ile senden şefâ'at isteriz (15b/3)

Ra'ûfî'nin Seyyid olduğunu bildiren bazı kaynakların yanı sıra şiirlerinde de Seyyid mahlasını kullanan Ra'ûfî, Hz. Muhammed'den bahsederken "ceddim" diyerek bahsetmiştir:

Derdli göñül ister şifâ sensin bugün kân-ı 'aṭâ
Ceddim *Muḥammed Muṣṭafâ* senden şefâ'at isteriz (15b/3)

Şair, gönlünü Hz. Muhammed'in cemalini görmek için etrafında dönen pervaneye benzetmiş ve Hz Muhammed'in aşkından deliye döndüğünü söylemiştir:

Pervânedir gönül saña ister cemâliñ muṭlaḳa
Ey ʿâşıḳa viren şafâ senden şefâʿat isteriz

Seyyid Ra'ûfî yâ beni ʿaşḳıñ ile oldı deli
Ṭut elini bulsun seni senden şefâʿat isteriz (15b/3)

Dil ü cânumla oldum saña müştâḳ
Ḳapuñda ḳuluñum ḳıl beni iʿtâḳ (4a/3)

"Na't-ı resûl'ullâh ṣallal'lâhu te'âlâ 'aleyhi ve sellem" başlıklı bölümde dört adet "yâ Resûla'llâh" redifli şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerde Hz. Muhammed sayesinde gizli açık ne varsa bilindiğini söyler. Hz. Muhammed'i nebilerin güneşi, evliyaların ay ışığı, Hakk'ın kitabı gibi vasıflarla nitelendirir. Yine bu na'ttan Hz. Muhammed'i pir edindiğini öğrenmekteyiz:

'Ummân-ı tevhîdi bulan dü cihândan özün yuyan
Ẕâtu'llâhı iden 'ayân sensin yâ *Resûla'llâh*

Seniñle ey rûh-i revân bilindi hep ẓâhir nihân
Ḥaḳ bülbüli iki cihân sensin yâ *Resûla'llâh*

Enbiyânıñ âfitâbı evliyânıñ mâh-tâbı
Ḥaḳ te'âlânıñ kitâbı sensin yâ *Resûla'llâh*

Sende görinür vech-i Ḥaḳ mürşid-i pîrümsin muṭlaḳ
Viren Ra'ûfî'ye sebaḳ sensin yâ *Resûla'llâh* (36b/1)

Hz. Muhammed'den şefaat istediği başka bir şiirinde ise günahının çok ve yüzünün kara olduğunu, peygamberin kendisine yakışanın ise şefaat olduğunu belirtir:

Benim kârum şekâvetdir
Saña lâyıḳ şefâʿatdir
Ḳabuñ bâb-ı inâyetdir
Şefâʿat *yâ Resûla'llâh*

Raʿûfî ḳaldı âvâre
Günâhı çoḳ yüzi ḳara
Yolına senden olur çâre
Şefâʿat *yâ Resûla'llâh* (37b/4)

İbadet Etmek: Allah rızasına yönelik her türlü davranışı içine alır. Allah'ın kullarından istediği de kendisini tanıyıp kendisine ibadet etmeleridir. Aşağıdaki örnekte kula ibadet etmenin yakışacağı çok yalın bir dille anlatılmaktadır:

Ḳula ḳulluḳ yaraşur ṭurma sa'y it
'İbâdet ḳıl 'ibâdet ḳıl 'ibâdet (3b/2)

Zikretmek: "*Zikir,* kalp huzuru içinde, çok kuvvetli bir şekilde, sesi fazla yükseltmeden dil ile -damar ve atardamarlara tesir edecek şekilde- Allah Teâlâ'yı anmak demektir. (Sesli yapılmasıyla) şeytan Allah'ın zikri karşısında geri çekilir ve sipere girer." (Kübra, 2013, s.82). Divan'da birçok yerde zikretmenin faydalarından ve gerekliliğinden bahsedilmiştir. Halvetiyye tarikatından bahseden kaynaklar tarikatta zikretmenin çok önemli olduğunu söylerler. Divan'da zikrin öneminden bahseden birkaç şiiri örnek olarak veriyoruz:

Seyyid Ra'ûfî *ẕikr it* Ḫudâyı
Ḥaḳ ʿaṭâsıdır cümle kemâliñ (26b/1)

Emr-i Subḥân ḥükmünde ol
Ẕikr-i Raḥmân saʿîde ol
Dâ'im sulṭân şükründe ol
Ġayrı ne kâr itseñ gerek (27a/5)

Aşağıdaki beyitlerde şair kendisine seslenerek can tenden göçmeden yani ölmeden önce zikri artırmayı öğütler. Kişi Allah'ı andıktan sonra başkasına ihtiyacı kalmayacaktır:

Mâ-sivâdan geç idbâr it
Ra'ûfî *ẕikri* ikṣâr it
Dilde Ḥaḳḳı gel iẓhâr it
Ġayrı kimi añsañ gerek (27b/5)

Ḥaḳḳı *ẕikr* eyle dâ'im Ra'ûfî
Bu cânıñ tenden göçmezden evvel (28b/5)

Aşağıdaki "Gel kemâl-i şevk ile zikr idelim" redifli şiirinde ise zikretmenin türlü faydalarından bahsetmektedir:

Sîne-çâk ol bu göñül dergâh ola
Ḳalbi âgâha irişen şâh ola
Cân-ı dilde ẕikr-i Ḥaḳ her gâh ola
Gel kemâl-i şevḳ ile *ẕikr idelim*

Aça tevḥîd lâ-mekânıñ illerin
Ḳoḳlamaġa anda maʿnâ güllerin
İsteriseñ göresin Ḥaḳ yolların
Gel kemâl-i şevḳ ile *ẕikr* idelim (30a/2)

Kelime-i Tevhid: Tasavvufta en kıymetli zikir olarak "Lâ ilâhe illâ'llâh" zikri görülür. Buna delil olarak da Kur'an-ı Kerim'den Saffat Suresi 55 ve Muhammed Suresi 48. ayetler gösterilmiştir. Kalbi istila eden nefsin bağımsızlığı bu zikir ile giderilebilir. Allah'tan başka ilah yoktur anlamına gelen "Lâ ilâhe illâ'llâh" kelimesi Divan'da sıkça zikredilmektedir. Lâ ilâhe illâ'llâh kelimesinin söylenmesinin iki cihanda da insana yoldaş olacağı ve kalbini nurla dolduracağı gibi faydalarını vardır. Aşağıdaki şiirde kelime-i tevhid redif olarak kullanılmıştır:

Derûnuñdan çek âhı pâk ider her günâhı
İki cihân hem-râhı *lâ-ilâhe illâ'llâh*

Raḥmet baḥrine ṭalar ḳalbe envârı ṭolar
Vuṣlat yolına ṣalar *lâ-ilâhe illâ'llâh* (38b/1)

Divan'daki bir başka şiirinde ise" lâ-ilâhe illâ hû" redifini kullanır. Bu şiirinde de kelime-i tevhidin faydalarından bahseder ve sıkça yapılmasını öğütler:

'Aklıñ başına getür şâh gibi taḥta otur
Mürdeleri dirildir *lâ-ilâhe illâ hû*

Açmaġa dil gözüni mürşidiñ ṭut sözüni
Gösterir Ḥaḳ yüzüni *lâ-ilâhe illâ hû* (35a/1)

Kıyametin Alametleri: Daha önce de belirtildiği gibi Ra'ûfî, Divan'ında dinî konulara yer vererek halka İslam akidelerini öğretmeyi amaçlamıştır. Bununla birlikte yaşadığı çağın olumsuzluklarından etkilenerek değişen toplum düzenini eleştiren bir şiir yazmıştır. Osmanlı toplumunda XVII. yüzyıldan itibaren kendisini hissettiren toplumdaki bozulma, şairin şiirinde açıkça kendini gösterir. Toplumda gördüğü aksaklıkları anlattığı bu şiirinde eleştirilerini yönelttiği kesim yine din adamları ve toplumun değişen din algısıdır. Değişen ve yozlaşan bu düzeni kıyametin alameti olarak görmektedir. Divan'da kıyametin bir gün kopacağının, pek çok alametinin belirdiğinin ve ahir zamanda olunduğunun bilgisi verilir. Kıyametin alametlerini sıralarken ahir zamanın olumsuzluklarına dikkat çekmiştir. Sahte şeyhlerin çıkması, gece gündüz dünya malı için çabalamak gibi tüm bu olumsuzluklar kıyamet alameti olarak görülmüştür. Aşağıdaki beyit güzel bir hicviye (taşlama) örneği de gösterir:

Ḳopar bir gün muḳarrer bil *ḳıyâmet*
Ḳıyâmetden belürdi çoḳ 'alâmet

İnsanlar nefsine esir olmuşlardır. Sadakat kaybolmuş insanların tek düşünceleri sadece gece gündüz durmadan mal biriktirme, zenginliğine zenginlik katma olmuştur. Artık kimse dinini düşünmemektedir ve öğrenmek için de çabalamaz. Bu durumdaki insanlara nasihat edecek olsan seni dinlemeyeceklerdir:

Olupdur nefse nefsi cümle ‘âlem
Cihânda ḳalmadı gitdi ṣadâḳat

Gice gündüz murâdı celb-i mâldır
Degil maḳṣûdı ḫalḳıñ dîn diyânet

Eger Ḥaḳ söyleseñ ḳılsañ naṣîḥat
Ḳabûl itmez ider belki ‘adâvet

Yalancılığını zariflik kabul eden ve arif olarak geçinip halka şeyhlik satan çok sayıda sahte derviş türemiştir. Şair, velilik iddasında bulunan bu kimseleri ikiyüzlü olarak değerlendirir:

Geçinür her birisi ehl-i ‘irfân
Dürûġ u kiẕbini ‘add ider ẓarâfet

Ṣorarsañ geçinürler şâh [u] dervîş
Ṣatar ‘âriflere keşf-i kerâmet

Bu ikiyüzlü insanlar kendilerini överler. Hiçbir riyazetleri yokken cübbe giyip sarık takarak halka veli bir şahsiyet gibi kendilerini gösterirler. Bu dünya için dinini ziyan eden bu sahte şeyhlerin elde ettikleri tek şey ise sapkınlıktır:

Mürâ’îler bu ḫalḳıñ çoġı şimdi
Öger kendin ṣatar ḫalḳa velâyet

Geyüp cübbe vü destâr ba‘żı ḥayvân

Meşâyiḫden geçinür yoḳ riyâżet

İder dünyâ içün dînini żâyiʿ
Gice gündüz olur kârı ḍalâlet

Şair, bu olumsuzlukları anlattıktan sonra kendini sorgular. Çalışmakla yol katedilemeyeceğini ve hidayetin Allah'tan geldiğini söyler. Şair, bu sözlerinden sonra fikrinden dönmüş, bir kula yakışanın ancak çalışmak ve ibadet etmek olduğunu ancak çalışılır ve Allah'tan yardım istenirse bir gün Allah'ın inayetinin geleceğini söyler:

Raʾûfî saʿyile menzil alınmaz
Meger Ḥaḳdan ire saña hidâyet

Ḳula ḳulluḳ yaraşur ṭurma saʿy it
ʿİbâdet ḳıl ʿibâdet ḳıl ʿibâdet

Murâdım ḥâṣıl olmaz dime çalış
İrer bir gün saña Ḥaḳdan ʿinâyet (3b/2)

Recep Ayı: Divanlarda daha çok Ramazan ayına hürmeten yazılan şiirler yer alır. Raʾûfî Divanı'nda ise üç aylardan ilki olan ve Müslümanlar arasında Allah'ın ayı olarak bilinen Recep ayı için yazılmış bir şiir bulunmaktadır:

Ṭoldı derûn ṣavm ile nûr geldi şükür *mâh-ı Receb*
ʿÂlem ḳamu buldı sürûr geldi şükür *mâh-ı Receb*

Mü'minler irdi ʿizzete ġarḳ oldı nûr-ı vaḥdete
Ṭaʿat ile ir vuṣlata geldi şükür *mâh-ı Receb*

Dil ḫastesi buldı şifâ gülşen derûn oldı serâ
Derd-i günâhına devâ geldi şükür *mâh-ı Receb* (3a/3)

2.3.2.2. Tasavvufi Kavram ve Terimler

Ra'ûfî Divanı'nda tasavvufun da etkisiyle Arapça kelimeler, izafet tamlamaları ve tasavvufi terimler sıkça yer alır. Şair, klasik şiirimizin mazmunlarına ve inceliklerine vakıftır ancak Divan'ı genellikle tasavvufu anlatmaya dönük ve lirizimden uzaktır.

İlm-i Ledûn: Allah'ın sırlarına ait manevi bilgi anlamlarına gelir. Maddi ilim, kitap kalem gibi çeşitli araçlarla öğrenilirken gayb ilmi yani "ilm-i ledün" Allah tarafından öğretilir. Şair aşağıdaki beyitte Hz. Muhammed'e ilm-i ledûnun hazinesi demektedir:

'İlm-i ledûn gencînesi ḥaḳḳe'l yaḳîn âyînesi
Tevḥîd-i ẕât medînesi sensin yâ Resûla'llâh (33b/1)

İlm-i ledûnu okuyup şairin kendisinden ders alırsan o da hakikat nurunu sana bildirir ve bu sayede Hakk'ın lütfunu bulursun:

Oḳuyup *'ilm-i ledünni* al Raʿûfîden sebaḳ
Bildire nûr-ı ḥaḳîḳat bulasın elṭâf-ı Ḥaḳ (39b/6)

Kaf u Nun: "Kâf ve nûn, kevn (olma) kökünden türeme, emir (kün: ol) çekimindeki iki harfin (kef ve nun harfinin) ayrı ayrı okunuşudur."(M. Yılmaz, 1992, s. 89). Allah'ın yaratmak istediği bir şeye sadece "ol" emrini vermesinin yeterli olduğu, murad ettiği şeyin hemen oluvereceğini anlatır. Kur'ân-ı Kerim'de bununla ilgili ayetlerden bazıları şunlardır: Bakara 117, Âl-i İmrân 47, Meryem 35, Yâsîn 82 gibi. Divan'da ise iki beyitte yer almıştır:

Vech-i bâḳî gülşeninde gül cemâliñ seyrini
Kâf [u] nûnuñ kişverine virmezem Allâh bilür (13b/6)

Ey nâfe-i *kâf ile nûn* cân içinde sırr-ı derûn
Ehl-i ḥicâba reh-nümûn sensin yâ Resûla'llâh (36b/1)

Kun fe Kân: Edebiyatta " kün fe yekûn" kelimesi "kun fe-kân" şeklinde geniş zamanı geçmiş zamana dönüştürerek söylenmiştir (M. Yılmaz, 1992, s. 98). Divan'da da bu şekilde söyleyiş tercih edilmiş ve dört yerde kullanılmıştır:

Amân Allâhım amân ḥükmüñdedir *Kun fe-kân*
Göster baña bir dermân iḥsân eyle yâ Raḥmân (32a/2)

Kâbe Kavseyn: İki yay arasındaki mesafe demektir. "Kur'ân-ı Kerîm'deki mi'râc ayetinde, Hazreti Peygamber'in Cenâb-ı Hakk'a yakınlığı "Kaabe kavseyn" tâbiri ile anlatılır. Tefsirciler bunu türlü türlü tefsir ederlerse de, maksat "yakınlığın son derecesi"dir." (Tarlan, 2002, s. 650). Hz. Muhammed'in miraç hadisesinde Allah'a olan yakınlığını anlatmak için kullanılır. Ra'ûfî aşağıdaki beyilerde bu hadiseye atıfta bulunmuştur:

Gülşen-i z̲âtıñ ḥabîbâ *ḳâbe ḳavseyni* geçüp
Buldı vaḥdet ʿâlemini ḳuṭb-ı ʿâlî-şân gül (28b/4)

Ra'ûfî aşağıdaki beyitte ise Hz. Muhammed'e seslenerek kendisinden şefaat ister. Hz. Muhammed'in şefaati sayesinde Allah'a "kabe kavseyn" mesafesinde yakın olmayı diler:

Elâ ey âfitâb-ı nûr-ı kevneyn
Şefâʿat ḳıl geçelim *ḳâbe ḳavseyn* (33a/7)

Ra'ûfî şiirlerinde "kabe kavseyn" ifadesini kullandığı gibi bazı şiirlerinde "kavseyn" kelimesini de kullanarak bu hadiseye telmihte bulunur:

Ehl-i ʿaşḳıñ merkezine bâl açup pervâz iden
Geçdi *ḳavseyn* ʿâlemini buldı ol ʿalyâ-yı ʿaşḳ (25a/1)

Küntü Kenz: "Ben (gizli) bir hazîneydim." demektir. "Gizli hazîne" bu sözü, ünlü hadis bilginleri (İbn-i Teymiye, Zerkeşî, İbn-i Hacer, Suyûtî…) uydurma hadisler

arasında gösterirler. Aliyyü'l-Kârî, "Ben cinleri ve insanları, ancak bana kulluk etsinler (beni bilsinler) diye yarattım." (Zariyât, 51/56) ayetine dayanarak mânâsının doğru olduğunu iddia eder. "Ben bilinmeyen bir hâzine idim, bilinmeyi diledim, birtakım kimseleri yarattım, onlara kendimi bildirdim ve onlar da beni bildiler." (M. Yılmaz, 1992, s.91). "Küntü kenz" mertebesi, ahadiyet, âmâ mertebesi olarak bilinir. Bu hadis-i şerifin gerçekliği tartışılmakla beraber mutasavvıflar arasında doğruluğuna inanılarak şiirlere konu edilmiştir. Ra'ûfî de Divan'ında birkaç yerde "küntü kenz" ifadesini kullanmıştır. Aşağıdaki beyitte Hz. Muhammed'in meziyetlerini anlatmak ve onu yüceltmek maksadıyla kullanmıştır:

Küntü kenziñ reh-nümâsı ẕât-ı Ḥaḳḳıñ maẓharı
Bir kelâmıñ dü cihâna virmezem Allâh bilür (13b/6)

Şair, gönlüne seslenerek birlik sırrının nurunu isterse küntü kenzin sağlamlığına girerek Allah'a yakın olmasını söyler:

Sırr-ı vaḥdet nûrunı gel isteriseñ ey göñül
Küntü kenzin ḫışnına gir Ḥaḳḳa ire ḳurbetiñ (27a/4)

Divan'da bazı şiirlerde" küntü kenz" ifadesi açıkça yer almaz. "Sırr-ı kenz", "kenz-i gayb" gibi ifadelerle "küntü kenz" hadisine telmih yapılır:

Vâṣıl olan Ḥaḳḳa lâ-büd maḥzen-i esrâr olur
Vuṣlat isterseñ Ra'ûfî *sırr-ı kenze* maḥzen ol (28b/3)

Ayne'l-yakîn, Hakke'l-yakîn, İlme'l-yakîn: "Yakîn", kesin bilgi anlamına gelir. "Ayne'l-yakin", görmek yoluyla elde edilen ilmi, bizzat gözüyle görüp kesin bilgi edinmeyi anlatır. "Hakka'l-yakin", doğruluğundan şüphe edilmeyen bilgi demektir. "İlme'l-yakin", kesin elde edilmiş şüphesiz bilgi demektir (M. Yılmaz, 1992, s. 26). Tüm bu bilgiler ve sağlam deliller tevhidin içinde gizlenmiştir. Aşağıdaki beyitte şair, tevhidin sırlarının kendisine ayan olduğu söyler:

Esrâr-ı tevḥîd bî-gümân oldı Ra’ûfî’ye ʿayân
Ḥaḳḳe’l-yaḳîn ḳavî bürhân tevḥîd içinde gizlidir (12b/1)

Enbiya ve evliya elde ettikleri ilim ve marifetlerle Hakk’ı bilirler. Aşağıdaki örnekte şairimiz Hz. Muhammed’e seslenerek kesin bilginin mahzeni olduğunu söyler:

Maẓhar-ı ẕâtü’l muʿîn maṭlaʿ-ı envâr-ı dîn
Maḥzen-i *'ilme’l-yaḳîn* sensin yâ Resûla’llâh (36b/2)

Mâ-sivâ: Arapça istisna edatı olan sivâ, mâ mevsûlü ile birleşince başkası anlamına gelir. “Tasavvufta Allah'ın dışındaki her şey mâsivâdır. Bütün yaratılanları içine alan bir sınırı vardır. Tasavvufta, gönülde Allah'dan başka neyin sevgisi varsa, onun sevgilisi, hattâ ilâhı odur. Bu yüzden, kalpten mâsivâ putunun değiştirilmesi, sevginin, hep Allah üzerinde yoğunlaşması büyük önem arzeder.” (Cebecioğlu, 2009, s. 173). Tasavvufta “mâ-sivâ”dan geçerek insan-ı kâmil olunur ve hasret çekilen Hakk’ın visaline kavuşulur. Divan’a baktığımızda “mâ-sivâ” kelimesinin, tasavvuftaki anlamıyla kullanıldığını görmekteyiz. Aşağıdaki örnekte “mâ-sivâ”nın gönül tuzağı olduğu, gönülden bağlantıları kestikten sonra ancak doğru yolun açılacağını bildirir:

Mâ-sivâ sûretleriniñ her biri bir dâm-ı dil
Cân u dilden kes ḳuyûdı açıla râh-ı ṣavâb (2b/2)

Aşağıdaki örnekte gönlü “mâ-sivâ”dan uzak tutmak gerektiği, bu sayede değerinin Hakk’a ereceğini söyler:

Mâ-sivâ hengâmesiniñ ʿayşına dil baġlama
Ḥaḳ cemâli Kaʿbesinde ẕâta ire ʿiẕẕetiñ (27a/4)

Tecelli: Kelime anlamı belirme demek olan “tecelli” kelimesi tasavvufi anlamıyla Allah’ın nurunun tesiriyle makbul kullarının tecelli-gâhta yani kalplerinde ilahi sırların ayan olmasıdır. Bir başka ifadeyle Allah’ın varlığından küçük bir parçanın kullarında zuhur etmesidir. Aşağıdaki örnekte Ra’ûfî Allah’tan “tecelli” beklemektedir:

Tecellî eyleyüp ẕâtıñ göñülde açsa mir’âtıñ
Bulur sırrım o leẕẕâtıñ göñül müştâḳıñ olmuşdur (14a/8)

2.3.2.3. Ayet ve Hadisler

Ayet ve hadisler şairlerin sıklıkla istifade ettikleri kaynaklardır. Kur’an-ı Kerim’de geçen peygamber kıssaları şairler için ilham kaynağıdır. Ayet ve hadisler direk alınabileceği gibi bazen de kısa bir parçası alınarak hatırlatma yoluna gidilir. Bu durum biraz da vezin ve kafiyenin el verdiği ölçüde gerçekleştirilir. Klasik edebiyatta vezin gereği yapılan değişiklikler hoş karşılanmıştır. Kısa bir parçası alınarak yapılan alıntılarda makbul olan açıkça söylemeden hissettirmektir. Ra’ûfî Divanı’nda ayet ve hadislerin Arapça asıllarından alıntı yapılarak yazılmış şiirler vardır.

Ayetler

Divan’da lafzen kullanılan ayetler şunlardır:

1. **“Rabbenâ fâġfirlenâ”**

“Rabbimiz! Biz, ‘Rabbinize iman edin’ diye imana çağıran bir davetçi işittik, hemen iman ettik. *Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla*. Kötülüklerimizi ört. Canımızı iyilerle beraber al.” (DİB, 2012, s.74).
Âl-i İmrân Suresi/ 193

Derd-i ʿışyâna giriftâr olmışam
Rabbenâ yâ *Rabbenâ fâġfirlenâ* (1b/1)

2. **“Leyse li’l-insâni illâ mâ seʿâ”**

“*İnsan için ancak çalıştığı vardır*.” (DİB, 2012, s.526).
Necm Suresi/ 39

Âmenû bi'llâh ḥükmün murġ-ı câna ḳıl cenâḥ
*Leyse li'l-insâni illâ mâ se'â*dır âyetiñ (27a/4)

3. "Câhidû'"

"*Allah uğrunda hakkıyla cihad edin*. O, sizi seçti ve dinde üzerinize hiçbir güçlük yüklemedi. Babanız İbrahim'in dinine uyun…" (DİB, 2012, s. 340).
Hac Suresi/ 78

Lî-maʿa'llâh gülşenine erişince tâ özüñ
Câhidû' emrine olsun ġâyet ile himmetin (27a/4)

4. "Ḥayy [u] Ḳayyûm"

"Allah, kendisinden başka hiçbir ilâh olmayandır. *Diridir, kayyumdur.* O'nu ne bir uyuklama tutabilir, ne de bir uyku…"(DİB, 2012, s.41).
Bakara Suresi/ 255 (Ayete'l-Kürsî)

Ḫudâyâ râhımız irgür visâle
Meded yâ Ḥaḳ meded yâ *Ḥayy [u] Ḳayyûm*
Çeküp ḳullarıñı semt-i kemâle
Meded yâ Ḥaḳ meded yâ *Ḥayy [u] Ḳayyûm* (30b/4)

5. "ḥasbîya'llâh"

"…Deki: "*Allah bana yeter*. Tevekkül edenler ancak O'na tevekkül ederler." " (DİB, 2012, s.461).
Zümer Suresi/ 38

Eyâ Rabb-i teʿâlâ *ḥasbîya'llâh*
Beni ḳıl gülşen-i ẕatıñla ḫandân (32a/1)

6. “Elâ”

“*Bilesiniz ki,* göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah’ındır. Yine bilesiniz ki, Allah’ın va’di haktır. Fakat onların çoğu bunu bilmezler.” (DİB, 2012, s. 214).
Yunus Suresi/ 55, 62, 66 aynı zamanda Nur/ 64, Necm/ 9

Elâ ey âfitâb-ı nûr-ı kevneyn
Şefâʿat ḳıl geçelim ḳâbe ḳavseyn (33a/7)

7. “küllü men fâni”

“Yer üzerinde bulunan *her canlı yok olacaktır*.” (DİB, 2012, s. 531).
Rahman Suresi/ 26

İki cihânda miṣli yoḳdur hîç
Ḥaḳ teʿâlânıñ bize iḥsânı
Ẕâkir ola görsen ḥayâtıñda
Külle şey’ hâlik *küllü men fâni* (48b/1)

8. “Ḳâbe ḳavseyn”

“(Peygambere olan mesafesi) *iki yay aralığı* kadar, yahut daha az oldu.” (DİB, 2012, s. 525).
Necm Suresi/ 9

Ḳâbe ḳavseyn bülbülisin lî-ma’a’llâhıñ güli
Bir nişânıñ peyk cihâna virmezem Allâh bilür (13b/6)

9. “kâf ile nûn”

“O, gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. Bir işe hükmetti mi ona sadece “*ol*” der, o da hemen oluverir. (DİB, 2012, s.17).

Bakara Suresi/ 117 aynı zamanda Âl-i İmrân/ 47, Meryem/ 35, Yasin/ 82, Mü'min/ 68, En'âm/ 73, Nahl/ 40

Ey nâfe-i *kâf ile nûn* cân içinde sırr-ı derûn
Ehl-i ḥicâba reh-nümûn sensin yâ Resûla'llâh (36b/1)

10. "ilm-i ledün"

"Derken kullarımızdan bir kul buldular ki, biz ona katımızdan bir rahmet vermiş, kendisine tarafımızdan *bir ilim* öğretmiştik." (DİB, 2012, s. 300)
Kehf Suresi/ 65 aynı zamanda Yusuf/ 68

Feyż-i ẕâtıñ ceẕbesiyle ḳalbimiz ḳıl rûşenâ
Açıla *'ilm-i ledün*den maḥzen-i ümmü'l-kitâb (2b/1)

11. "reybü'l-menûn"

"Yoksa onlar, "O bir şairdir; onun, *zamanın felaketlerine* uğramasını bekliyoruz" mu diyorlar." (DİB, 2012, s. 523).
Tûr Suresi/ 30

Gel irmeden *reybü'l-menûna*
Allâha dön Allâha dön (33a/7)

12. "ileyhi turceʿûn"

"Hem ben, ne diye beni yaratana kulluk etmeyeyim. Oysa siz de yalnızca *O'na döndürüleceksiniz*." (DİB, 2012, s.440).
Yâsin Suresi/ 22 ve 83 aynı zamanda Bakara/ 28

Yoḳ mı *ileyhi turce'ûn*
Allâha dön Allâha dön (33a/7)

13. “Tûbû ilellâhi”

“Ey iman edenler! *Allah’a içtenlikle tövbe edin*…”(DİB, 2012, s.560).
Tahrîm Suresi/ 8

Tûbû ilellâhi oḳuya
Allâha dön Allâha dön (33a/7)

14. “bi’l-‘ibâd”

“Size söylediklerimi hatırlayacaksınız. Ben işimi Allah’a havale ediyorum. Şüphesiz Allah, *kullarını* hakkıyla görendir.” (DİB, 2012, s. 471).
Mü’min Suresi/ 44

Oldı Ra’ûfî *bi’l-‘ibâd*
Allâha dön Allâha dön (33a/7)

15. “ṣırâṭ-ı müstaḳîm”

“Şüphesiz Allah, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Öyleyse O’na ibadet edin. İşte bu, *doğru yoldur.*” (DİB, 2012, s. 55)
Âl-i İmrân/ 51 ve101. “Sırat” kelimesi Kur’ân-ı Kerim’de birçok ayette geçmektedir. Bunlardan bazıları şunlardır: Fâtiha Suresi/ 6, Bakara/ 142 ve 213, Nisâ/ 68 ve 175

İster iseñ bâḳî naʿîm gülşende olmaġa muḳîm
Hazâ *ṣırâṭ-ı müstaḳîm* meydâna gel tevḥîd ile (41a/2)

16. “ayne’l-yaḳîn”

“Yine andolsun, onu gözünüzle kesin olarak göreceksiniz.” (DİB, 2012, s. 600)
Tekasür/ 7

ʿİlme'l-yaḳîn *'ayne'l-yaḳîn*
Ḥaḳḳe'l-yaḳîn tevḥîd-i Ḥaḳ
Lutf-i iḥsân baḥr-i ʿummân
Nûr-i îmân tevḥîd Ḥaḳ (25a/2)

17. "ẕât-ı ẕü'l-celâl"

"Ancak *azamet ve ikram sahibi Rabb*inin zâtı bâki kalacaktır." (DİB, 2012, s. 531)
Rahmân Suresi/ 27

Yaḳdı cânım şemʿasını nûr-ı ẕât-ı *ẕü'l-celâl*
Gitdi fânûs-ı ḫayâlât cümlesi oldı tebâb (2b/2)

Divan'da manen kullanılan ayetler ise şunlardır:

18. "Lebüñden muʿciz-i ʿÎsâ irişmiş"

"O gün Allah, şöyle diyecek: "Ey Meryem oğlu İsâ! Senin üzerindeki ve annen üzerindeki nimetimi düşün. Hani, seni Ruhu'l-Kudüs (Cebrail) ile desteklemiştim. Beşikte iken de, yetişkin iken de insanlarla konuşuyordun. Hani, sana kitabı, hikmeti, Tevrat'ı, İncil'i de öğretmiştim. Hani iznimle çamurdan kuş şekline benzer bir şey yapıyordun da içine üflüyordun, benim iznimle hemen bir kuş oluyordu. Yine benim iznimle doğuştan körü ve alacalıyı iyileştiriyordun. Hani benim iznimle *ölüleri de (hayata) çıkarıyordun*. Hani sen, İsrailoğullarına açık mucizeler getirdiğin zaman, ben seni onlardan kurtarmıştım da onlardan inkâr edenler, "Bu, ancak açık bir büyüdür" demişlerdi." (DİB, 2012, s. 125).
Maide Suresi/ 110 aynı zamanda Âl-i İmrân 46

Lebüñden muʿciz-i 'Îsâ irişmiş Ḫıẕr [u] İlyâsa
Yüzüñden gün żiyâ almış vü eliñden münevverlik (26b/3)

19. “Olsa ḳalem her eşcâr daḥı mürekkeb deryâ”

“Eğer *yeryüzündeki ağaçlar kalem, deniz de mürekkep olsa*, arkasından yedi deniz daha ona katılsa, Allah’ın sözleri (yazmakla) yine de tükenmez. Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.” (DİB, 2012, s. 412)
Lokman Suresi/ 27

Olsa ḳalem her eşcâr daḥı mürekkeb deryâ
Yazsa anı her maḫlûḳ olmaya pâyân tevḥîd (11a/1)

20. “ḳable’l-mecî yevmü’n-nüşûr”

(Beyitte geçen *ḳable’l-mecî yevmü’n-nüşûr* ifadesi, kıyamet (diriliş) günü gelmeden önce demektir. Kur’an-ı Kerim’de kıyamet günü, farklı anlamlar üzerinden verilmiştir.)

“O, yeryüzünü sizin ayaklarınızın altına serendir. Haydi onun üzerinde yürüyün ve Allah’ın rızkından yiyin. *Dönüş* ancak O’nadır.” (DİB, 2012, s. 562)
Mülk Suresi/ 15

Ḳalma ayaḳda pür-ḳuṣûr ḳable’l-mecî yevmü’n-*nüşûr*
Ḥaḳḳa giden ḳurbân olur ḳurbâna gel tevḥîd ile (41a/2)

Hadisler

1. “Küntü kenz”

“Ben (gizli) bir hazineydim.” (M. Yılmaz, 1992, s. 98).

*Küntü kenz*iñ reh-nümâsı ẕât-ı Ḥaḳḳıñ maẓharı
Bir kelâmıñ dü cihâna virmezem Allâh bilür (13b/6)

2. **“Men ʿaref”**

“Kendini bilen Rabb’ini bilir.” (M. Yılmaz, 1992, s.122).

Men ʿaref sırrıyla ḳıldım dü cihândan çün sefer
Küntü kenziñ kişverine açdı cânım perr ü bâl (28a/2)

3. **“sırr-ı levlâk”**

“Sen olmasaydın felekleri (kâinâtı) yaratmazdım.” (M. Yılmaz, 1992, s.113).

Nübüvvet merkezi ol ḳuṭb-ı eflâk
Risâlet maʿdeni ol *sırr-ı levlâk* (39a/4)

4. **“Lî-maʿa’llâh”**

“ “Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.” melâinde rivayet edilen sözden alınmadır.” (M. Yılmaz, 1992, s. 115).

Lî-maʿa’llâh gülşenine erişince tâ özüñ
Câhidû’ emrine olsun ġâyet ile himmetiñ (27a/4)

2.3.2.4. Peygamberler

Ra’ûfî Divanı’nda bazı peygamberlerin isimlerine yer verilmiştir. Genel olarak bu peygamberlerin mucizeleri hatırlatılarak telmih yapılmıştır.

Hz. Eyyûb: Hz. Eyyûb, peygamberler tarihinde başına gelen kötü olaylara sabretmesiyle ön plana çıkmıştır. Oldukça fazla malı ve Şam taraflarında mülkiyeti olduğu bilinmektedir. Önce hayvanları telef olmuş, bütün mülkiyeti elinden gitmiştir. Ardından çocuklarını kaybetmiştir. Son olarak da türlü hastalıklara düçar olmuştur. Bu

hastalık hali yedi yıl sürmüştür. Hastalığından dolayı karısı dışında bütün tanıdıkları ve akrabaları onu terk etmişler yanından uzaklaşmışlardır. Tüm bu süre zarfında yaşadığı hiçbir olaydan şikâyetçi olmamış, büyük bir sabır göstermiştir. Acıları arttıkça sabrı da artmıştır. En sonunda hastalıkları iyileşmiş ve kaybettiği mallarını tekrar elde etmiştir (Bican, t.y. s. 388).

Edebiyatta sabretmekten bahsedileceği zaman gösterdiği büyük sabır sebebiyle Eyyûb peygamber hatırlatılır. Şair, aşk derdine deva bulmak için sabretmesi gerektiğini söylerken Hz. Eyyûb'un sabrına telmihte bulunmuştur. Bu hadise Kur'an-ı Kerim'de Sâd Suresi 44 ve Enbiyâ Suresi 87. ayette geçmektedir. Ra'ûfî Divanı'nda Hz. Eyyûb'a telmih yapılan beyti aşağıda örnek olarak veriyoruz. Bu beyitte şair, aşkı bir hastalığa bezetmiştir ve bu derde deva bulmak isteyen için Hz. Eyyûb'u hatırlatarak onun gibi sabretmesini söylemektedir:

Derd-i ʻaşḳa bulmaḳ isterseñ devâ *Eyyûbveş*
Nâr-ı ṣabra sâlikâ ḫâkisterâsâ mesken ol (28a/3)

Hz. İsa: Hz. İsa'nın ölüleri diriltmek, körlerin gözünü açmak, su üzerinde yürümek gibi birçok mucizesi vardır. Bir diğer mucizesi de nefesiyle ölüleri diriltmesidir. Dinî kaynaklar üflemenin Hz. İsa'dan, hayat vermenin ise Allah'tan olduğunu söylerler (Bican, t.y. s. 349). Bu hadise Kur'an-ı Kerim'de Maide Suresi 110. ayette geçmektedir.

Divan edebiyatında Hz. İsa'nın bu mucizesine sıkça yer verilmiştir. Klasik edebiyatta sevgilinin nefesi Hz. İsa'nın nefesi gibidir, ölüleri diriltme özelliği vardır. Ra'ûfî de aşağıdaki şiirinde Hz. İsa'nın bu mucizesine telmihte bulunmuştur. Sevgilinin vasıflarını sıralarken kendisine Hz. İsa'dan bu mucizenin erişmiş olduğunu söyler. Sevgilinin dudaklarından Hz. Hızır ve Hz. İlyas'a, Hz. İsa'nın mucizesinin eriştiğini söyler:

Lebüñden muʿciz-i ʿÎsâ irişmiş Ḫıżr [u] İlyâsa
Yüzüñden gün żiyâ almış eliñden münevverlik (26b/3)

Hz. Süleyman: Mülkü, ilmi ve saltanatının yüceliği ile bilinir. Kendisine Allah tarafından hikmet ve bilgi verilmiştir. Bu konu hakkındaki bilgi Kur'an-ı Kerim'de Enbiyâ Suresi 79. ayette geçer. Saltanat ve peygamberliği bir arada yürütmüştür. Divanda davalara bakar hüküm verirdi. Rüzgâra, kuşlara, devlere, cinlere ve daha birçok unsura hükmettiği söylenir (Kur'an-ı Kerim Sâd Suresi/ 36, 39, Sebe Suresi/ 12, 13, 39, Enbiya Suresi/ 81. ayet). Allah'ın emri ile bütün saltanata kırk yıl boyunca hükmetmiştir. Hz. Süleyman'nın üzerinde mührü olan bir yüzüğü vardır. İnanışa göre Hz. Süleyman, kuşa, rüzgâra, ateşe, suya ve hayvanlara bu yüzük sayesinde hükmetmiştir. Yüzük, parmağında olmadığı zamanlarda hükmü geçersiz olmuştur.

Divan edebiyatında Hz. Süleyman'dan bahseden şiirlerde cinlere, kuşlara ve birtakım varlıklara hükmetmesi, Belkis ile olan macerası ve karınca ile olan hikâyesi, mührü gibi konulara telmihte bulunulmuştur. Üzerinde mühür bulunan yüzüğü çok kullanılan unsurlardandır. Bu hikâyelerin çoğu İsrâilayat'tan geçmektedir. Yine İsrâiliyat'tan bizim edebiyatımıza geçmiş olan bir hikâyeye göre, yüzüğünü çaldırmış ve kimseye bunu inandıramamış böylelikle saraydan gönderilmiştir. Bu süreçte çok sıkıntılar yaşamış ama sabretmiş ve dua etmiştir. En sonunda duası kabul olmuş ve sarayına dönmüştür. (Pala, 2006; Harman, 2010; Akkaya; 2010; Taberî, t.y.).

Ra'ûfî, Divan'ında iki yerde Hz. Süleyman'dan bahsetmiştir. Edebiyatımızda Hz. Süleyman dünyevi gücün ve saltanatın sembolü olarak kabul edilmiştir. Şiirde bu özelliğe değinilmiş ve kim âlemdeki sırrı bulursa onun Süleyman gibi olabileceği söylenmiştir:

Ol noḳṭa-i sırdandır âdemdeki sır-nâme
Her kim bula ol sırrı oldı Süleymân tevḥîd (11b/1)

Ra'ûfî, aşağıdaki beyitte Hz. Süleyman'ın mührüne telmihte bulunmuştur. Mührünü güç ve kuvvet tılsımı olarak göstermiş onun zorluklara katlanarak tekrar yüzüğüne kavuşmasını anımsatmıştır:

Ḳamerveş sen daḫı seyr it bu eflâk-ı ma'ârifde
Geçüp dil âsumânından alan mühri Süleymândır (12b/2)

Hz. Âdem: İslam inancına göre ilk insan Hz. Âdem'dir. Fakat tasavvufta yaygın olan görüş ise Hz. Âdem yaratılmadan önce Hz. Muhammed'in yaratıldığı inancıdır. (Bolay, 1998). "Sûfîler, ilk yaratılan şeyin, ilk maddenin (prima materia) "ilk akıl" yani Hakikatü'l-Muhammediye olduğunda müttefiktirler. Onlara göre ilk yaratılan şey, aynı zamanda hakiki âdem, hakiki insan olan Muhammedî hakikattir." (Kılıç, 2017, s. 98). Ra'ûfî, Divan'da yer alan aşağıdaki beytinde Hz. Âdem'in yaratılmasından önce daha bu âlemde onun isminin eseri dahi yokken Hz. Muhammed'in yaratıldığını söylemektedir:

İsm-i Âdem naḳş-ı ʿâlemden eṣer nâ-bûd iken
Ẕât-ı pâkiñ itmiş idi Ḥaḳ cemâlin ḳıblegâh (41a/13)

Hz. Hızır ve İlyas: Tasavvufta Hz. Hızır'a ölümsüzlük hüviyeti verilmiştir. Hızır ab-ı hayatı bulmuş, bu sudan içmiş ve ölümsüzlüğün sırrına ermiştir. Kaynaklarda anlatıldığı şekliyle Hz. Hızır, Hz. İlyas ve İskender birlikte ölümsüzlük suyunu aramışlardır. Hz. Hızır ve Hz. İlyas bu sudan içerek ölümsüzlüğe kavuştukları halde İskender içememiştir. Hz. Hızır'ın denizde, Hz. İlyas'ın karada yaşadığı ve buralarda darda kalan insanların imdadına yetiştiği ileri sürülür. Yine bazı kaynaklarda Hz. Hızır ile Hz. İlyas'ın birlikte yaşadıkları söylense de bu durum ilmi olarak kanıtlanmamıştır.

Klasik şiirimizde Hz. Hızır'ın Hz. İlyas ve İskender'le ab-ı hayatı araması, ab-ı hayat suyunu bulması ve Hz. İlyas ile bu sudan içerek ölümsüzlüğe kavuşması, Hızır'ın insanlara yardım etmesi, denizde darda kalanların imdadına yetişmesi, boğulanları karaya çıkarıp cenaze namazlarını kılması; Hz. İlyas'ın ise karada darda kalanlara yardım etmesi, yılda bir kez buluşmaları ve Hz. İsa gibi ebedi hayata kavuşmuş olması gibi inanç ve telakkiler ile anılır. Bu motifler sık sık rastlanan telmih konularındandır.

Hz. Hızır'ın veli ya da peygamber olduğu düşünülmekle birlikte Türk tasavvufunda Ahmed Yesevi'den itibaren Hz. Hızır, var olduğuna inanılan ve olağanüstü özellikleri olan bir şahsiyet olarak varlığını sürdürmüştür. Ab-ı hayat suyundan insanlara sunacağına inanılır. Kimisine göre bu ab-ı hayat suyu ilahi aşktır. Mutasavvıflar tasavvuf ve tarikattaki hırka, zikir gibi bazı usullerin kendilerine Hz. Hızır tarafından

telkin edildiğine inanırlar. Hz. Hızır aynı zamanda ilm-i ledünnüyi temsil eder. (Çelebi, 1998; Kurnaz, 1998; Uludağ, 1998). Ahmed Ra'ûfî, Divan'ında iki yerde Hz. Hızır ve Hz. İlyas'tan bahsetmiştir. Aşağıdaki şiirinde Hz. İsa'nın ölülerin ağızlarına üfleyerek diriltmesi mucizesine gönderme yaparak bu mucizenin Hz. Hızır ve Hz. İlyas'a sevgilinin dudağından eriştiğini söyler:

Lebüñden muʿciz-i ʿÎsâ irişmiş Ḫıżr [u] İlyâsa
Yüzüñden gün żiyâ almış vü eliñden münevverlik (26b/3)

Hızır, yeşil, yeşiliği çok olan yer anlamlarına gelir. Hz. Hızır'ın bastığı her yerin yeşile bürünmesi sebebiyle kendisine bu ismin verildiği söylenir. Yine bir diğer beyitte şair, Hz. İlyas'a yeşillik içirip hayat verdiğini söylemektedir:

Ḫıżra içürdüñ ḥayâtı virdiñ İlyâs-ı cenân
Kevs̱er-i feyżiñ içenler oldılar ḫandân-ı cân (14a/9)

2.3.2.5. Halvetîlik

Halvet kelimesi, Arapça bir kelime olup yalnız kalıp, tenha bir köşeye çekilmek, tenhada kalma, tenha yer anlamlarına gelmektedir. Tasavufta ise, zihinsel olarak yoğunlaşma ve bazı özel zikirlerle riyazetleri gerçekleştirmek üzere, şeyhin müridini, karanlık, dış dünyadan soyutlanmış bir yere, belirli bir süre için koyması demektir. Bu süre genellikle kırk gündür ve tekkelerde bu süreyi geçirmek için özel bölümler yapılmıştır. Halvete girmek diğer tarikatlarda olmakla birlikte Halvetiyye tarikatında daha yaygındır.

> *"Halvet,* güneş şuâsının ve gün ışığının girmediği karanlık bir yerde çeşitli meşgalelerden uzak kalarak ibadet yapmak demektir. Halvete giren kimse böylece duyu organlarını kapatır, faaliyetten alıkoyar. Bu kapatma kalbin açılışı için şarttır." (Kübra, 2013, s. 80).

Halvet sayesinde insan, nefsini oyun ve eğlence gibi şeylerden uzak tutar. Halvetin maksadı kısaca dervişin halvette kalarak belirli bir süre içinde olgunlaşması ve faydalı melekeler elde etmesine yardımcı olmaktır. Olgunlaşması istenen melekeler ise başta sabır melekesi yine tasavvufta önemli yeri olan zikir melekesi, tevekkül ve itaat melekesi gibi huylardır. Kalbi Allah'tan gayrısından uzaklaştırmak ve temizlemek için esmâ-i seb'a ve tevhid zikriyle meşgul olmak çok önemlidir. Tarikatın bazı kollarında bu zikir açık yapılırken bazı kolları gizli zikri uygular. Bu zikirlere "devran, hadrâ, darb-ı esmâ" gibi isimler vermişlerdir (TDVİA, 1997, s.394). Yine Halvetiyye tarikatının şubelerinin kurucuları, zikirdeki esma sayısını kendilerine göre değiştirmişlerdir. Ahmed Ra'ûfî'nin zikirlerinde esma sayısının on iki olduğunu Divan'da yer alan bir şiirinden öğrenmekteyiz.

Ra'ûfî lî-maʿa'llâhiden sebaḳ aldıñsa Mevlâdan
Oḳuyup on iki esmâ ḫaber vir lâ vü illâdan (32b/3)

Halvetiyye tarikatı Şeyh Ebu Abdullah Siracüddin Ömer b. Şeyh Ekmelüddin Halvetî tarafından kurulmuştur. Tarikatın piri Ömer Halvetî halvete çok önem verdiğinden tarikat bu isimle anılır. Ömer Halvetî'nin üst üste kırk adet erbaîn (1600 gün) çıkardığı rivayet edilir.

"Halvetiyye, İran'da doğmuş bir tarikat olmasına rağmen, Osmanlı döneminde İstanbul, Anadolu ve Balkanların en yaygın tarîkatıdır. Halvetiyye'nin otuzdan fazla şubesi vardır. Genellikle bu şubeler dört ana kolda toplanır: Rûşeniyye, Cemâliyye, Ahmediyye, Şemsiyye" (K. Yılmaz, 2002, s. 261). Tarikat, bu dört ana koldan sonra birçok alt şubelere ayrılmıştır. Bu yönüyle tasavvuf tarihinde en çok kol ve şubelere ayrılan tarikat olarak bilinir. Ahmet Ra'ûfî'nin bağlı bulunduğu Ahmediyye kolunun alt şubeleri şu şekildedir: Mısriyye, Uşşakiyye, Sinaniyye, Ramazaniyye. Ramazaniyye kolunun alt şubeleri ise: Cihangiriyye, Buhuriyye, Raûfiyye, Cerrahiyye ve Hayatiyye'dir. Tarikat, birçok kol ve şubeye sahip olması sebebiyle tarikat fabrikası olarak isimlendirilmiştir (K. Yılmaz, 2002; Kara, 1985; TDVİA, 1997 ve 2007; Serin, 1984; Aşkar, 1999; Hançerlioğlu, 1994; Eraydın, 1990).

Divan'da Halvetî redifli bir şiir bulunmaktadır. Beş beyitten oluşan bu şiirde Halvetiyye tarikatına bağlı olanlarda bulunan ya da bulunması gereken hasletler sıralanmıştır. Bu özelliklerden bazıları şunlardır: Halvetî, aşk şarabı ile ezelde sarhoş olan kişidir.

Câm-ı 'aşḳ ile ezel mey-nûş olandır Ḫalvetî
Mest-i medhûş-i elest ḫâmûş olandır Ḫalvetî

İrfan mektebinde aşkın sırlarına mahrem olmuş ve her muammayı keşfetmiş, çözmüştür:

Mekteb-i 'irfânda olmuş maḥrem-i esrâr-ı 'aşḳ
Her mu'ammâ-yı begim kâşif olandır Ḫalvetî

Gönül gözünden yabancı unsurları silip uzaklaştırmış ve birlik âlemine ulaşmıştır. Böylelikle kalp gözü açılmıştır:

Çeşm-i dilden nokta-i ġayrı silüp bunda hemân
'Ayn-ı ḳalbi açılup pâyân olandır Ḫalvetî

Tarikat ehli, şeriatın tüm kurallarına uyup Allah ile manevi yakınlığa vasıl olmuştur:

Her biri âdâb-ı şer' ile olup bunda uyup
Ol bisâṭ-ı ḳurbete vâṣıl olandır Ḫalvetî

Şair bu son beyitte kendisine seslenerek bu özelliklerin hiçbirinin kendisinde olmadığını bu sebeple kâmil birisine bağlanması gerektiğini söyler:

Çünki sende yok Ra'ûfî bu ḫıṣâlin birisi
Kâmile gel bende ol kim tâ olasun Ḫalvetî

2.3.3. Dünya ve Ahiret

Ra'ûfî Divanı'nda tabiata dair unsurlar kâinatın yaratılışı, tasavvuftaki dünya anlayışı, ahiret ve dünya hayatı ile sınırlıdır.

Dü âlem, dü cihân, dü kevn: "dü" ifadesi Farsçada iki sayısıdır. "İki âlem, iki yaratılış, iki cihan" anlamında bir tamlamadır. Dünya ve ahiret hayatı kastedilmektedir. Divan'da birçok şiirde geçmektedir:

Cemîʿ-i kâ'inâtıñ mübtedâsı
Dü ʿâlem mümkinâtıñ müntehâsı (4a/3)

İki ʿâlem ḳuyûdını bugün ḳaṭʿ eyleyen ʿârif
Dü kevnüñ merkezin buldı begüm ol ḳuṭb-ı devrândır (12b/2)

Şeş cihet, şeş cihân: "şeş" ifadesi Farsçada altı sayısıdır ve "altı yön, altı cihan" anlamında bir tamlamadır. Sağ, sol, arka, ön, aşağı ve yukarı anlamında altı yönü ifade eder. Divan'da dünya anlamında kullanılmıştır:

Hâtif-i ġayb *şeş cihetden* gel deyü eyler nidâ
Cân u dilden ḳıl ʿazîmet ḳoma anı yarına (41b/3)

Alur eşyâ ḳamu Ḥaḳdan ḥayâtı
Ḳo âs̱ârı ʿurûc it *şeş cihân*ı
Mü'es̱s̱erdir bitürür her nebâtı
Diyelim dâ'imâ el-ḥamdu'lillâh (40b/12)

On sekiz bin âlem: Yaygın kanaate göre Kur'an-ı Kerim'de geçen "Rabbu'l-alemîn" ifadesi on sekiz bin âlem olarak anlaşılmıştır. Bu rakam gerçek anlamda bir sayıdan çok kesretten kinaye yani çokluk ifade etmek için söylenmiştir. Divan'da iki yerde geçer:

On sekiz biñ ʾâlemiñ âṣârı yoḳ iken faḳîr
Cân ilinde bağlayup ṭurmuş idim dîvânına (41b/3)

Naṣṣ olupdur kâʾinâta ol şefîʿü'l-müẕnibîn
On sekiz biñ ʾâlem icre ẓâhir u bâṭın hemîn (14a/9)

Âlem-i kesret: Çokluk, varlıklar âlemi anlamındadır. Tasavvufta yaratılan her şeyin bir olan varlıktan Allah'tan geldiğine yani Onun tecellisi olduğuna inanç vardır. İnsanın görebildiği ve göremediği tüm varlıklar Ondan bir iz taşır. Mühim olan bu çokluk içinde bir olan Allah'ı görebilmektir:

Bu *ʿâlem-i keṯret*den ol ʿâlem-i ḳudsîye
Pervâz-ı maḥabbetle uçar Allâh deyü deyü (35b/3)

Âlem-i memât: Yokluk âlemi anlamındadır. İslam dininde dünya hayatı geçici, ahiret hayatı ise baki kabul edilir. Divan'da bu dünyanın geçiciliğini vurgulamak için kullanılmıştır:

Geç *ʾâlem-i memât*dan iç kevṯer-i ḥayâtdan
Cümle ḥicâb-ı ẕâtdan sulṭâna gel tevḥîde (39b/7)

Çâr unsur: "çâr" ifadesi Farsçada dört sayısıdır. "Dört unsur" anlamında sıfat tamlamasıdır. Bu dört unsur madde âleminin temel unsurları olan toprak, hava, su ve ateştir. Tasavvufta nefsin mertebeleri bu dört unsura benzetilmiştir. Nefs-i emmare ateşe, nefs-i levvame havaya, nefs-i mülhime suya ve nefs-i mutmainne toprağa benzetilir. Divanda "çâr unsur" ifadesi dünya meşgalesi anlamında geçmektedir:

*Çâr ʾunṣûr*dan ḳıl sen seni ʿuryân
ʿAşḳ âteşiyle yaḳ biryân eyle (40b/11)

Çâr ʾunṣur bendi ile bağlayup dîvâneyi
Başına ṭaḳup selâsil seyr ider cânânesi (48b/2)

2.4. ETKİLENDİĞİ VE ETKİLEDİĞİ ŞAİRLER

Divan şiirinin klasik kalıplarının yıkılmaya başladığı bir dönemde şairler, klasik söylemlerinden vazgeçerek farklı söyleyişler aramışlardır. Âşık tarzında heceyle şiir söylemek ya da tekke şairlerinin aruz vezniyle klasik şiir denemeleri yapmaları bunlardan bazılarıdır. Ra'ûfî ise Yunus Emre ve Mısrî gibi şairleri örnek almış ve dinî-tasavvufi bir coşkuyla lirik şiirler yazmıştır. Ahmed Ra'ûfî'nin Divan'ında yer alan şiirlerde Yunus Emre etkisi görülmektedir. Ra'ûfî, aşağıdaki şiirlerinde gerek duyuş, söyleyiş ve düşünüş tarzıyla gerek kullandığı kelimeler bakımından ve redif açısından Yunus Emre'yi çağrıştırmaktadır:

Bu dünyaya gelen kişi âhır yine gitse gerek
Misafirdir vatanına birgün sefer etse gerek
…
Aceb midir âşık kişi ma'şukunu zikrederse
Aşk başından aşacağız gönlünü zâr etse gerek

Yunus imdi sever isen ondan haber vergil bize
Âşıkın oldur nişanı ma'şukun eyitse gerek

Yunus Emre (Yağmur, 2014, s. 180)

Ḥaḳ yüzine gözin yuman
'Aceb kime açsañ gerek
Ḥaḳḳı ḳoyup ġayra baḳan
Fânîde ne bulsañ gerek
…
Naḫl-ı vücûduñ yâd ide
Ḫasteleri dil-şâd ide
Cân ü dili âbâd ide
Ġayrı daḫi n'etseñ gerek

Ra'ûfî (27a/5)

“Şol cennetin ırmakları” diye başlayan ve Yunus Emre’ye ait olduğu düşünülen aşağıdaki şiir ise aslında XVI. asırda yaşamış Âşık Yunus’a aittir (Güzel, 1989, s. 285). Ra’ûfî’nin aşağıdaki şiiri bu ilahiye söyleyiş özelliğinin yanı sıra redif ve kafiye bakımından da benzerlik göstermektedir.

Şol cennetin ırmakları akar Allah deyu deyu
Çıkmış İslâm bülbülleri öter Allah deyu deyu

Salınır Tûba dalları Kur’an okur hem dilleri
Cennet bağının gülleri kokar Allah deyu deyu

Kimi yiyip kimi içer hep melekler rahmet saçar
İdris nebi hulle biçer biçer Allah deyu deyu

Altındandır direkleri gümüştendir yaprakları
Uzandıkça dudakları biter Allah deyu deyu

Yunus Emre (Yağmur, 2014, s. 308)

Ḳurbâna gelen cânlar aġlar Allâh deyü deyü
Gonçe-femini güller açar Allâh deyü deyü

Bu ‘alem-i kesretden ol ‘âlem-i ḳudsîye
Pervâz-ı maḥabbetle uçar Allâh deyü deyü

Nîdâ gelicek Ḥaḳdan alur seni ol senden
Ḫâli ḳalur işbu ben göçer Allâh deyü deyü

Pervâne göricek nâr dönüp ‘aşḳ ile ṭolar
Dilinde ḳalmaz ḳarâr yanar Allâh deyü deyü

‘İlletleri ḳaṭ‘ eyle keṣretleri ṭarḥ eyle
Vaḥdet yolın isteyen uçar Allâh deyü deyü

Ra’ûfî dir yâ Raḥmân giyüp ḫil‘ât-ı îmân
İçüp şarâb-ı ‘irfân çeker Allâh deyü deyü

Ra’ûfî (35b/3)

“Bir şairin gazeline aynı vezin ve kafiyede bir başka gazel söylemeğe *tanzir etme* veya *cevap verme,* söylenilen gazele de *nazire* denir. Bu usul edebiyatımızda çok kullanılmıştır. Nazirenin tanzir edilen gazelle aynı anlam doğrultusunda olması gerekir. Ters anlamda söylenmişse buna *nakize* adı verilir.” (İsen ve diğerleri, 2006, s. 216).

Yukarıda da belirtildiği gibi XVIII. asır nazireler çağı olarak bilinir. Ahmed Ra’ûfî de bu durumdan etkilenmiş ve Divan’ında nazireye yer vermiştir. Divan’ın 41a sayfasında “Nazire” başlıklı altı beyitlik bir şiir yer almaktadır. Şiirde İzzet ismi geçmektedir. Şairin, bu şiiri İzzet isimli kişiye nazire olarak yazmış olabileceğini düşünmekteyiz:

Ġonce-i ẕâtıñı mir’ât ideli ol pâdişâh
Lî-maʿa’llâh gülşenidir saña dâ’im cilvegâh

Şems-i vechiñ dü cihânı idicek envâr-ı tâm
Ḫacletinden yire baḳdı tâ ḳıyâmet mihr ü mâh

Terbiyet âyinesinde ru’yetiñ adâbını
ʿÂlem-i vuṣlatda tekmîl itdi sâna o ilâh

Gülşen-i tevḥîd-i raḥmet açılınca ʿâleme
Nûr-ı ẕâtıñ pertevine cilve itdi her giyâh

Enbiyâ vü mürselîne idicek ʿaynıñ naẓar
Her birisi buldı ʿizzet hażretüñe ṭutdı râh

İtme maḥrum yâ Resûla'llâh Ra'ûfî bendeñî
Rûz-i maḥşer eyle mesrûr itmesün ġayra nigâh (41a/1)

Divan'da, XVI. yy.da yaşamış, gazel sahasının önemli şairlerinden olan Hayalî Bey'in gazelinin bir beytine de gönderme bulunmaktadır. Hayalî Bey'in Bahrî Dede'nin verdiği "Cihân-ârâ cihân îçindedür ârâyı bilmezler/ O mâhîler ki deryâ içredür deryâyı bilmezler" beytini tamamlayarak yazdığı gazelini çağdaşları tahmis etmişlerdir (bkz. Tansel, 1971, s. 98). Ra'ûfî de Divan'ında bu gazelin bir beytine aynı vezni kullanarak telmihte bulunmuş Hayâlî'ye gönderme yapmıştır.

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün
Cihân-ârâ cihân içindedür arayı bilmezler
O mâhiler ki deryâ içredür deryâyı bilmezler
Hayâlî (Tarlan, 1945, s 125)

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün
Şu mâhîler ki deryâda gezer deryâyı bilmezler
Semâvât-ı derûn içre anı hem-tâyı bilmezsin
Ra'ûfî (32b/6)

Ahmed Ra'ûfî, tasavvufi yönüyle tanınan bir şairdir. Bu sebeple daha çok mutasavvıf çevrelerce tanınmış ve itibar görmüştür. Şeyhliğini yaptığı Ra'ûfî Dergâhı'nda kendi adına yazılmış bir şiirin olduğunu Vassaf'ın *Sefîne-i Evliyâ* adlı eserinden öğrenmekteyiz. Bu eserde, dergâhı ziyarete giden yazar orada gördüklerini şöyle anlatır:

> "Tevhîd-hânenin mihrâbı köşede idi. Hazretin postu orada idi. Hattâ zamânında yanan mumların bakıyyesi bile hüsn-i muhâfaza edilmiş, duruyordu. Burada akşam namazı ve gece usûlü yapmış idik. Hz. Şeyh'in rûhâniyeti her hâlde bizim ile berâber idi. Tevhîd-hânenin kapısı bâlâsında gördüğüm bir levhadan âtîdeki ebyâtı istinsâh eylemiş idim:
>
> Şümûs-ı lem'a-i nûr-ı hüviyyet ârif-i billâh
> O mahz-ı âb-ı rû feyz-i tarîkat mürşid-i âgâh
>
> Sezâdır kutb-ı zînet olsa gavs-ı menzilet şânı
> Şuyûhân zümresinde bî-bedel a'lâ'l-eâlî-câh

Kerâmet pîşe-i kenz-i rumûzdur nüsha-i zâtı
O kâmûs-ı hakâyıkdır, müfessir hey'et-i efkâh

O nihrîr-i fazîlet lücce-i ilm içre müstağrak
Eder enmûzec-i rüşd-i maânî nutkuna efvâh

Fuâd-ı hikmet-i âlem-nümâ mir'atveş keşşâf
Zâmîri metn-i şârih câmi' olmuş hulku istifkâh

Ki a'nî Hazret-i Şeyh-i Raûfî Ahmed ü Eşref
Tavâf-gâh-ı melâik hânkâhı sâmiye dergâh

Siyâdetle nesîb-i pâk-vâlâdır eben-an-ced
Olurdu mâ-verâsın vasfa mu'ciz hâmemiz bi'llâh

Sezâdır âsitânı kıble-gâh-ı sâlikân olsa
Gelen ehl-i dilân elbet olur bir remzle âgâh

Nikâb-ı zuhruf-âsâ dest-res bulsa melâik hep
İnerler Hızr-ı destâr-ı şerîfin burka'-ı aynâh

İden sıdk-ı Nasûhî üzre teşebbüs dâmen-i pâkin
Girüp hemm ü gamından ba'd-ez-ân hiç eylemez âvâh

Sitâyiş vasfını temdîh ne mümkin mû-be-mû ta'rîf
Yine ilhâm olur himmetle isti'dâdım ey va'llâh

Şebân-rûz vasf-ı şânın zikre teşbîh-i şumâr itsem
Ne dürlü medh idersem idemem bir şemme lâ va'llâh

Husûsân zâdegân âlî-cenâbın gûş-ı irfânda
İki cevher zümürrüd gûş-vâre mihr ile ol mâh

Kerâmât-ı himemle Hızr-mânend rehber ol nûra
Şeb-âsâ zulmet-i deycûr içinde dil bula hem-râh

Semâ'-âver olur meydân-ı kırtâs üzre devrânda
Fütûr gelmez kemiyet-i kilke dir lik şeyhim illa'llâh

Kimine Hâfız-ı dâî eder âmâl-i tasdî'dan
Hemân maksad duâ-yı nutk-ı pâkindir olan dil-hâh

Merâm ancak cenâbından duâdır ey hümâ-vâye
Nüfûs-ı re'fetinle kâm-yâb oldum bi-hamdi'llâh

Bu manzûmeyi yazan Hâfız, Hazret-i Şeyh'in, Beykoz'daki halîfesi, Hâfız Mehmed Efendi merhûm olacak." (Vassaf, 2015, s. 60-61).

Ra'ûfî'den etkilenen şairlerden biri de yine Vassaf'tan öğrendiğimiz Hz. Nasûhî'dir. Vassaf, "hem-civâr" olduklarını yazar:

> Raûfî Seyyid Ahmed mürşid-i mümtâz-ı devrândır
> Nesebde pâk-tînet bir gül-i sâdât-ı zî-şândır
> Tarîkat gül-şeninde zînet-efzâ-yı mürîdândır
> Hakîkat âleminde bahr-ı bî-pâyân-ı ummândır (Vassaf, 2015, s. 63).

SONUÇ

XVIII. yüzyıl, Osmanlı İmparatorluğu'nun hem içte hem de dışta sorun yaşadığı bir dönemdir. Bu yüzyılda uzun süren savaşlardan ve ağır vergilerden bunalan halk iç isyanlar çıkarmış, dışta ise büyük toprak kayıpları meydana gelmiştir. Yeniçeri ocağının bir disiplini kalmamış ve anarşi unsuru haline gelmiştir. Değişimin gerekliliğini fark eden padişahların yaptıkları ıslahatlar yüzeyde kalmış ve başarı sağlanamamıştır.

Osmanlı Devleti'nin geçirdiği mali, sosyal, siyasi alandaki zorluklara karşın kültür hayat ve edebiyat bu durumdan fazla etkilenmemiştir. Yüzyılın başında III. Ahmed ve sonunda III. Selim, santçıları ve şairleri korumuşlardır. Bu sayede edebiyatta diğer alanların aksine gelişme yaşanmıştır. Yerli unsurların şiire girmesiyle edebiyatta gözle görülür bir değişim başlar. Eskinin ağdalı süslü dili yerini halkın kullandığı deyimlere ve atasözlerine bırakmıştır. Başta Nedim olmak üzere bu devirde yaşayan birçok şair şarkı türünde eser vermiştir. Bu durum biraz da halka inişin ulaştığı boyutu göstermektedir. Bu dönem şairler, Arap ve Fars kültürlerinin cazibesini yitirmesiyle birlikte, Türkçe telif eser yazma yoluna gitmişlerdir. Artık İran edebiyatı örnek alınmamaktadır. Bu yüzyılda divan edebiyatında İran etkisi neredeyse hiç kalmamıştır.

Ahmed Ra'ûfî XVIII. yüzyılda yaşamış tekke-tasavvuf erbabı şairlerdendir. M. 1657'de Üsküdar'da doğmuştur. Tezkirelerde ve diğer biyografik kaynaklarda adı "şeyh" olarak geçen Ra'ûfî, Halvetiyye tarikatının Raûfiyye kolunun kurucusudur. Köstendilli Ali Efendi'den feyz alıp onun dairesinde yetişmiştir. Şöhretten uzak, uzlette yaşamayı seven Ahmed Ra'ûfî ibadetle dolu bir hayat geçirmiştir. Divan'ında yer alan şiirleri aynı zamanda onun ehl-i sünnet akidesine bağlılığını ortaya koymaktadır. Ölüm tarihi kaynaklarda ihtilaflıdır. Divan'ında, 1171 Zilkadesinin onuncu günü vefat ettiği yazılıdır. Diğer birçok kaynakta da M. 1757 yani H. 1171 yılı verilmiştir. İyi bir mederese tahsili almıştır. Yazdığı Mecalis adlı Arapça eserinden de Arapça bildiğini öğreniyoruz. Yirmiden fazla halife yetiştirmiştir. Ra'ûfî'nin Divan'ından başka *Kurretü'l-Uyun* isimli bir eseri, *Şerh-i Kasîde-i Bânet Suâd* isimli şerhi ve *Mecalis* isimli Arapça bir risalesi vardır.

Çalışmamıza konu olan eseri Divan'ıdır. Ra'ûfî Divanı'nın tek nüshası mevcuttur. Bu nüsha Millî Kütüphane'de Yz FB 341 arşiv numarasında kayıtlıdır. Hazırladığımız metin, bu nüshaya dayanmaktadır. Bu nüshanın istinsah tarihi, müstensihi ve istinsah kayıtları mevcut değildir. Eserin girişinde mensur bir kısım yer almaktadır. Buradan müellif hattından istinsah edilmiş olduğunu öğrenmekteyiz. Divan'ın dışında, mecmualarda Ra'ûfî'nin şiirlerinden örnekler vardır. Bu örneklere baktığımız zaman Divan'da bulunan şiirlerinin dışında başka bir şiirine raslanılmamıştır. Ra'ûfî Divanı'nda toplam yetmiş dokuz manzume yer alır. Bu yetmiş dokuz manzumenin nazım şekillerine göre tasnif ve dağılımı şu şekildedir: otuz sekiz gazel, on dört murabba, beş kıt'a, bir muhammes, bir mesnevi, iki ebyât ve on sekiz koşma. Divan'da en fazla yeri gazellerin tutttuğu görülmektedir. Gazelleri, koşma ve murabbalar takip eder. Şair, murabbaların çoğunu mütekerrir murabba şeklinde yazmıştır. Daha sonra sırasıyla kıt'a, muhammes ve mesnevi gelir. Divan'a bakıldığı zaman klasik bir divan tertibiyle yazılmadığı görülür. "Divanların ağırlık noktasını gazeller oluşturur. Divan şairleri tam ve mükemmel bir divan düzenleyebilmek için, kafiye ya da rediflerinin son harfi Arap alfabesindeki harflere uyan ve o sırayı izleyen gazeller yazarlardı."(Dilçin, 2017, s. 115). Ra'ûfî'ye baktığımız zaman şiirlerini gazel formunda beyitler halinde yazdığı eserinde her harfe ait şiir yazmadığını görmekteyiz. "s̲, ḥ, ḫ, z̲, s, ş, ṣ, ḍ, ṭ, ẓ, ', ġ, f" harflerine ait gazel yazılmamış, bu sayfalar boş bırakılmıştır.

Ra'ûfî'nin şiirlerine baktığımız zaman klasik edebiyatın şiir zevkinden ziyade tekke-tasavvuf şiirinin kuralları ön plandadır. Büyük bir çoğunluğu tevhid, münâcat ve na't türlerinden oluşan Divan'daki şiirlerde genel olarak dine çağrı ve kâmil insan olma yolunda telkinler vardır. Mecazi aşk onda yok denecek kadar azdır. Daha çok dinî içerikli şiirler yazmış ve ibadet etmenin faydalarından, kıyametin kopmasının yakın olduğundan bahsetmiştir. İslam dinini belirleyen namaz kılmak, ibadet etmek, Allah'ın birliği gibi ilkelerin yanı sıra tasavvufun temel aldığı ilkelerin ve az olmakla birlikte beşeri aşk anlayışının dile getirildiği şiirler görürüz. Ahlaki hususlar, namaz kılmak, Allah'ı zikretmek gibi dinî bazı vazifeler, Kur'an-ı Kerim ve hadislere uyma, tarikat adabı ve tasavvufi telkinler eserde yer verilen konulardandır. İyi bir Müslümanın yapması ve yapmaması gereken şeyleri açık bir dille anlatmıştır. Ölümü sıkça hatırlatarak daha vakit varken "can teninden göçmeden" dinin gereklerini yerine

getirmeyi öğütler. Her ne kadar Divan'da yer alan şiirlerde tasavvuf ağırlıklı olsa da klasik şiirin çağrışım ve imaj dünyası kullanılarak yazılmış şiirlere de rastlanmaktadır. Mecazi aşktan bahseden bu şiirler klasik edebiyatın çizgisindedir. Mecazi aşkı anlattığı şiirlerinden onun klasik şiire hâkim olduğunu ve bu türde şiir yazmada başarılı olabildiğini anlayabiliyoruz. Klasik şiirin mazmunlarına ve inceliklerine vakıf olmakla birlikte Divan'ı genellikle tasavvufu anlatmaya dönük, lirizimden uzaktır. Şiirlerinde şair kimliğinin şeyh kimliğinin arkasında kaldığını söyleyebiliriz. Bu durum şairin şiirdeki asıl kudretini göstermesine engel olmuştur. Duygu ve düşüncelerinin ön planda olduğu şiirlerinin gerekli titizlikten yoksun olduğu söylenebilir. Nazım tekniği bakımından zayıf ve kusurludur.

Ahmed Ra'ûfî, şairliğinden ziyade tasavvufi kişiliğiyle hatta tarikat kurucu kimliğiyle anılmıştır. Şair de kendisinden beklenildiği gibi şiirlerinde mürşit kimliğiyle ilahi aşkı, kurtuluş yolunun İslam olduğunu, Allah'ın birliğini, kıyametin çok yaklaştığını ve ibadet etmenin faydalarını anlatır. Çoğunluğunu gazellerin oluşturduğu Divan'ında öğüt vermenin amaçlanması, şiirlerini lirizmden uzaklaştırmış ve didaktik özellikler gösteren kuru şiirlere dönüşmesine neden olmuştur. Bu durum ilahi aşkı anlattığı kısımlarda ise tekrar canlanmıştır. Şiirlerinde tasavvufi terimler ve Arapça-Farça kelimeler olmakla beraber bunlar derin bir tasavvuf bilgisine sahip olmadan da orta seviyedeki bir halkın anlayabileceği türdendir. Bağlı bulunduğu ve bir şubesinin sahibi olduğu Halvetiyye tarikatı ile ilgili bir şiiri bulunmaktadır. Divan'ın sonunda yer alan ve "olandur Halvetî" redifiyle yazdığı bu şiiri İstanbul'da epey mensubu bulunan Halvetiyye tarikatını övmek için yazdığı söylenebilir. Halvetiyye tarikatının özelliklerini ve bu tarikata girecek olan kişide olması gereken özellikleri sıraladığı bu şiirinin benzerlerini tekke-tasavvuf edebiyatında sıklıkla görürüz. Bu tür şiirler bir nevi tarikatın özelliklerini sıralayarak tarikata bir davet ve girecek olanlara bir düstur niteliği taşır.

Genel olarak şairimizin şiir anlayışını insanları ibadet etmeye, tevhid inancına, dua, tevekkül ve zikir etmeye yöneltmeyi amaçlayan didaktik içerikli şiirlerin oluşturduğunu görmekteyiz. Gazellerin konusunu çoğunlukla Allah ve peygamber sevgisi, doğru yolda olma, ilim öğrenmek, yaklaşan ölüme hazırlıklı olmak ve zikretmek gibi konularla, hemen hemen baştan sona hikmetli sözler, nasihatler ve dinî-tasavvufi konular

oluşturur. Şiirlerinde daha çok dinî-hikemî bir muhteva vardır. İlahi aşkı işlediği şiirlerinde coşkunluğu yakalasa da şiirlerinde asıl konu olarak tasavvuf büyük bir yer tutar ve şair, açık bir şekilde kendini hissettiren didaktik bir kaygı içindedir. Bazı şiirlerinde ise ahlaki çöküntüden duyduğu rahatsızlığı dile getirir.

Murabbalarının mütekerir murabba olması bestelenmek için yazıldığı izlenimini edinmemizi sağlamıştır. Nitekim dergâhında zikir esnasında şiirlerinden bazılarının ilahi olarak söylendiğini kaynaklardan öğrenmekteyiz. Türk Dil Kurumu Kütüphanesi'nde yer alan mecmuadaki şiirin başlığı "Der-makâm-ı zengûle"dir. Zengûle, Türk müziğinde makam isimlerinden biridir. Bu durumda en azından Ra'ûfî'nin şiirlerinin Ra'ûfiyye'ye mensup çevrelerde terennüm edildiği söylenebilir. Nitekim *Sefîne-i Evliyâ*'da Ra'ûfî'ye ait örnek olarak verilen bir şiirin ayin gecelerinde hususi besteyle okunduğunu öğrenmekteyiz (Vassâf, 2015, s. 65). Ra'ûfî'nin Divan'ında kaside nazım şekliyle yazılmış şiir yoktur. Bu durum şairin kaside sunulacak kadar nüfuzlu kişilere yakın olmadığı ya da yakınında bulunan bu kişilerden bir beklentisi olmadığı şeklinde yorumlanabilir. III. Osman'ın Ra'ûfî'nin şeyhlik yaptığı tekkeyi sık sık ziyaret etmesi, onun padişahla yakın ilişkisi içerisinde olduğunun bir göstergesidir. Bu durum aynı zamanda makam sahibi kişilerden bir beklenti içerisinde olmadığının da delilidir. Yukarıda da bahsedildiği gibi bazı Mevlevi şairlerin kaside söylemeyi el etek öpmeye benzeterek divanlarında kasideye hiç yer vermemeleri düşünüldüğünde Mevlevilik ile birçok yönden benzer bir tarikat olan Halvetîlerde de kasideye pek rağbet edilmediği düşünülebilir. Osmanlı padişahlarından yirmi birinin Halvetiyye tarikatına bağlı olduğu ve padişahların çoğunun yanında bir Halvetî şeyhinin bulunduğu ve padişahlarla iyi ilişkiler içerisinde olduğu düşünülürse kaside yazmamasının sebebinin bu olduğu düşünülür.

Ra'ûfî'nin yaşadığı dönem olan Osmanlı Devleti'nin duraklama ve gerileme döneminde görülen ve yaşanan aksaklıklara birçok şair gibi Ra'ûfî de kayıtsız kalmamıştır. Yaşadığı dönemin aksaklıklarından bahsederken görülen bu olumsuzlukları kıyamet alameti olarak değerlendirmiştir. Cihanda sadakat kalmamıştır ve herkes kendi nefsini düşünmektedir. Dinini düşünen ise yoktur. İnsanların tek maksadı mal biriktirmektir. Yalancı şeyhler çıkmıştır ve gerçek âlimleri beğenmeyip cübbe giyerek ve sarık takarak

kendilerini şeyh gibi gösterirler. Gece gündüz sapkınlık içinde olan bu insanlar bu dünya için dinini kaybetmiştir. Osmanlı Devleti'nin çöküş yıllarının yakın tanığı olan müellifin, gördüğü olumsuz olayları eserlerinde işlediği görülmektedir. Dinî öğütlerde bulunan ve ortalıkta şeyhim diye dolaşıp halka nasihatlerde bulunan sahte şeyhleri ve bozulan düzeni şiirine yansıtmıştır.

Divanlarda genellikle Ramazan ayına yazılan ve ramazaniye olarak adlandırılan şiirler olması ile beraber Ra'ûfî'nin Divan'ında Receb ayının özelliklerini ve Müslümanlar için ne kadar önemli olduğunu anlattığı bir gazeli vardır. Ra'ûfî, fikirlerini teyit etmek için yer yer hadis ve ayetlerden yararlanmıştır. Vezin konusunda çok titiz davranmamıştır. Buna karşılık dili gayet sade ve açıktır. Tasavvufi terimlere sıkça yer verse de bunlar, yaşadığı dönem için orta seviyede bir okurun rahatlıkla anlayabileceği kelimelerdir. Eserde zaman zaman imla hataları, aruz ve kafiye kusurları görülmektedir. Elimizdeki tek nüshanın müellif hattı olmaması nedeniyle bu tür hataların müstensihten de kaynaklanmış olabileceği kanaatindeyiz. Mecmualarda yer alan Ra'ûfî'ye ait şiirlerle Divan'ındaki şiirler karşılaştırıldığı zaman bazı kelimelerde farklılıklar görülmüştür. Bu durum aslında Divan'ın başka bir nüshasının olabileceğini ya da eldeki nüshada müstensih tarafından değişiklikler yapılmış olabileceğini düşündürmektedir.

Bu çalışmada XVIII. yüzyılda yaşamış olan Ahmed Ra'ûfî'nin Divan'ı incelenmiş ve Divan metninin transkripsiyonlu çeviri yazısı yapılmıştır. Bu çalışmayla birlikte henüz üzerinde hiçbir araştırma yapılmamış olan Ra'ûfî Divanı, ilk kez ilmî bir çalışmanın konusu olmuş, böylece klasik edebiyata ait eserlerden biri daha ilim âlemine tanıtılmıştır. Merhum üstad Ali Nihat Tarlan'ın dediği gibi "Altı asır bir milletin ruhu üzerinde gelişip ona hâkim olan, kütüphaneler dolusu eser veren bir edebiyat, incelenmeğe değer" dir (Tarlan, 2002, s. 648).

3. BÖLÜM: RA'ÛFÎ DİVANI'NIN METNİ

3.1. NÜSHANIN TANITILMASI

3.1.1. Ra'ûfî Divanı

Ra'ûfî Divanı'nın tek nüshası vardır. Millî Kütüphane'de Yz FB 341 arşiv numarasında kayıtlıdır. Hazırladığımız metin, bu nüshaya dayanmaktadır. Bu nüshanın istinsah tarihi, müstensihi ve istinsah kayıtları mevcut değildir.

Ra'ûfî Divanı'nın Nüshasının Tavsifi:

Millî Kütüphane 06 Mil Yz FB 341: Eserde 38 gazel, 14 murabba, 1 muhammes, 1 mesnevi, 5 kıt'a, 2 ebyât ve 18 koşma olmak üzere toplam 79 şiir yer almaktadır.

Eser Adı: Divan

Yazar Adı: Ra'ûfî Şeyh Seyyid Ahmed (M. 1657/H. 1068-H. 1171/M. 1757)

Bulunduğu Yer: Millî Kütüphane-Ankara

Koleksiyon: Millî Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu

DVD Numarası: 938

Ölçü: 198 x 140-150 x 80 mm.

Yaprak: 50

Satır: 19

Yazı Türü: Talik

Kâğıt Türü: Üzüm salkımı filigranlı

Notlar: Mahlaslar kırmızı mürekkeple belirtilmiştir. Siyah meşin ciltlidir. İçinde 79 tevhid ve na't vardır. s̱, ḥ, ḫ, ẕ, s, ş, ṣ, ḍ, ṭ, ẓ, ', ġ, f harflerine ait manzumeler yazılmamış, sahifeler boş bırakılmıştır. 50a'da bazı kıtalar başlıklı iki beyit, sayfanın alt kısmında şairin ölüm tarihi, 52a-55a arasında mütevelli Mehmed Nurettin, Şeyh Ahmed ve Şeyh Abdürrahim'in imza ve mühürlerini taşıyan 1119 (1707) ve 1261 (1844) tarihleri arasında vakıf ve dükkân kayıtları vardır. Fahri Bilge'den alınmadır. Divan'ın bazı yapraklarında müstensihe ait şiir örnekleri mevcuttur.

Baş:

سبحا من تخرج ا حی من ا لمیت وا لمیت
و ا لمیت من ا حی و ا لسکر من ا لقصب

Son:

Çünki sende yok Ra’ûfî bu ḫışâlin birisi
Kâmile gel bende ol kim tâ olasun Ḫalvetî

beytiyle son bulur.

3.1.2. Ra’ûfî’nin Şiirlerinin Bulunduğu Mecmualar

Divan’ındaki şiirlerinden başka birkaç mecmua içerisinde de Ra’ûfî’ye ait şiirler bulunmaktadır. Mecmualardaki bu şiirler ile Divan’da yer alan şiirlerin arasında küçük farklar bulunmaktadır. Ra’ûfî’ye ait şiirlerin bulunduğu mecmualar ve kayıt numaraları şu şekildedir:

Türk Dil Kurumu Kütüphanesi’nde Yz. A 49/1’de kayıtlı Mecmuâ-i Eş’âr adlı eserde Ra’ûfî’ye ait “der maḳâm-ı zengûle” başlıklı bir gazel bulunmaktadır. Bu gazel Divan’da 41b’de bulunan “Tevfîḳ eyle sultânım bulsun niẓâm aḥvâlim” dizesiyle başlayan gazelin bazı dizelerinin yerlerinin farklı olması dışında aynısıdır.

Ankara Millî Kütüphane’de 06 Hk 34 numarada kayıtlı Gülşen-i Râz adlı eserin içerisinde Ra’ûfî’ye ait bir gazel bulunmaktadır. Bu şiir Divan’da 41b’de bulunan “Tevfîḳ eyle sultânım bulsun niẓâm aḥvâlim” dizesiyle başlayan gazeldir.

Ankara Millî Kütüphane’de 06 Mil Yz A 1870 numarada kayıtlı Mecmuâ-i Eş’âr adlı eser içerisinde bir gazel bulunmaktadır. Bu şiir Divan’da 41a ve 41b’de bulunan “Ey ġâfil men-fi’l-beden ihsâna gel tevḥîd ile” dizesiyle başlayan gazelin 1, 2, 3, 4, 6 ve 11. beyitleridir.

Ankara Millî Kütüphane’de 06 Mil Yz A 2029 numarada kayıtlı Mecmuâ-i Eş’âr adlı eser içerisinde “der maḳâm-ı ḥicâz” başlığıyla Ra’ûfî’ye ait bir gazel bulunmaktadır. Bu

şiir Divan'da 41b' de bulunan "Tevfîḳ eyle sultânım bulsun niẓâm aḥvâlim" dizesiyle başlayan gazeldir.

Divan'ın seki yazı metninin sonuna bu şiirler de dâhil edilecektir. Divan'ın ilk sayfası 1a'da "li mütercimihi" başlıklı on bir satırdan oluşan mensur bir kısım yer alır. 1b'de besmele-i şerif vardır. Besmelenin altında ise dört satırdan oluşan Arapça-Türkçe bir dua yer almaktadır. Divan'ın sonunda temellük kayıtları ve on bir adet mühür yer almaktadır. Vakıf ve dükkân kayıtlarından sonra 57a'da iki adet şiir daha bulunmaktadır. İlahî başlığını taşıyan ikinci şiir Türkçe ve Farsça karışık mülemma şeklinde yazılmıştır. Bu şirlerinden ilki Tâlibî'ye ikincisi ise Nûrî'ye aittir.

Divandaki bütün şiirler beyitler halinde gazel gibi yazılmış olup çeviri yazı kısmında murabbalar ve muhammes bendler halinde yazılarak düzeltilmiştir.

Şiirler *Divan*'daki sırasıyla verilmiştir. Metin içinde yapılan tamirler dipnotla gösterilmiştir. Dipnotta kelimenin önce düzeltilmiş şekli verilmiş olup sonra metinde yazıldığı hali gösterilmiştir. Metne sonradan tarafımızca yapılan eklemeler [ ] ile gösterilmiştir.

3.2. METNİN HAZIRLANMASINDA İZLENEN YOL

*Ra'ûfî Divanı'*nda çevri yazılı metni Ankara Millî kütüphane Fahri Bilge Yazma Koleksiyonunda kayıtlı bulunan elimizdeki tek nüshadan hareketle oluşturulmuş, eserin müellif hattına ulaşılamamıştır. Metin teşkil edilirken dipnotlarda ve çevri yazıda şu kurallara uyulmuştur:

a. Eserin çevri yazımı yapılırken mürekkebin dağılması gibi sebeplerle okuyamadığımız yerler (…) üç nokta işaretiyle gösterilmiştir.

b. Metin içerisindeki vezne uymayan ya da yanlış yazıldığını düşündüğümüz kelimeler çeviri yazıda düzeltilmiş ve farklılıklar dipnotta gösterilmiştir.

c. Divan metni aslına sadık kalınarak okunmuş Eski Anadolu Türkçesine ait unsurlar değiştirilmemiştir.

d. Eserin tek nüshası mevcut olduğu için çevri yazımı yapılırken karşılaştırma olanağı bulunamamıştır.

e. Dipnotlarda öncelikle metne dâhil ettiğimiz şekil yazılmış daha sonra eski yazı nüshadaki şekli gösterilmiştir.

f. Metne yapılan eklemeler [ ] köşeli parantez içinde gösterilmiştir.

g. Şiirdeki ayet ve hadislerden yapılan iktibaslar tırnak işareti içerisine alınmış ve transkripsiyon harfleriyle yazılmış, dipnotta da sure ismi ve ayet numarası verilmiştir.

ğ. Özel isimlerin yazımında kelimenin baş harfi büyük yazılmış, özel isme gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmamıştır.

h. Klasik edebiyatta şairler divanlarını düzenlerken, gazellerini uyak ve/veya rediflerinin son harfine göre alfabetik (Arap alfabesi) olarak düzenler. Ra'ûfî bunu sadece gazellerinde değil murabba, muhammes, kıt'a ve mesnevide de yapmıştır. Metindeki şiirlerin sıralanışında elimizdeki nüshaya bağlı kalınmıştır.

ı. Divan'da başlığı bulunmakla birlikte her harfe ait kafiyeli şiir bulunmamaktadır. Şiiri bulunmayan başlıklar metne dâhil edilmemiş ve çeviri yazıda gösterilmemiştir.

3.3. ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

ء	’	ض	Ḍ ḍ / Ż ż
ا	Â â	ط	Ṭ ṭ
ب	B b	ظ	Ẓ ẓ
ت	T t	ع	‘
ث	Ṣ ṣ	غ	Ġ ġ
ج	C c	ف	F f
ح	Ḥ ḥ	ق	Ḳ ḳ
خ	Ḫ ḫ	ك	K k / ñ
د	D d	ل	L l
ذ	Ẕ ẕ	م	M m
ر	R r	ن	N n
ز	Z z	و	V v/Ö ö/ O o/ Ü ü/ U u
س	S s	ه	H h/ E e/ A a
ش	Ş ş	ى	Y y/ Î î/I ı/ İ i
ص	Ṣ ṣ		

3.4. ÇEVİRİ YAZILI METİN

Li-mütercimihi

Cenâb-ı velâyet-me'âb ve kerâmet-intisâb ḳuṭbu'l-'ârifîn faḫrü'l-vâṣılîn mürşidü'l-âgâh ve delîl-i ṣâḥib-i intibâh nûr-ı ẓamîrim ṣûret-i maʿnâda dest-gîrim efendim ḥaẕret-i Şeyḫ Seyyid Ra'ûfî Aḥmed Efendi ḳuddise sirrehü'l-ʿazîz ḥaẕretlerinüñ ravża-i ḳuds-i hevâ-yı ḫayâl-i behişt-me'âblarından sırr-ı ẕerre-i ẓuhûr olan şukûfe-i müşgîn-bûy-ı tevḥîd-i Rabbânî ve nuʿût-i faḫr-ı ʿâlemî ki fi'l-ḥaḳîḳa sünbül-i nigâh gibi ârâyiş-i şîşe-i bâṣire-i neẕẓâre oldukça seyyârken nûr-ı yaḳîn bir ḳıṭʿa müretteb dîvân-ı ḥaḳiḳât-ʿunvân ve kendüleriniñ mübârek yerâʿa-i berâ'atları ile keşîde-i sımṭ-ı taḥrîr ve nigâşte-i ṣaḥîfe-i ḫurşîd-naẕîr eṣnâ-yı tetebbuʿda muṣâdefe-i dîde-i faḳîr-i pür-taḳṣîr olmaġla tasṭîr olunup yâdgâr-ı ʿuṣṣâḳ olmak içün vediʿa-i dûlâb-ı rûzgâr ḳılındı.

[1b]

بسم الله الرحمن الرحيم [1]

سبحا من تخرج احى من الميت و الميت من احى و السكر من القصب و الور و من
احثب و اليا قوت الا حمر من احجر الا سود و الذر من الصدف و المسك من
الدم و العسل الشافى من فى ء النحل و اللبن من بين فرث و دم لبنا خا لصا
سا يغا للشار بين و سبحان من يعجز من اور اك حكمت عقول العقلاء

El-ḥarfü'l-elif fi ḳâfiyetihi

1

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1 Derd-i ʿışyâna giriftâr olmışam
Rabbenâ yâ "Rabbenâ fâġfir lenâ"[2]
Bugüni yarına şalup durmışam
Rabbenâ yâ "Rabbenâ fâġfir lenâ"

[1] Bu metnin çevirisi şöyledir: Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla
O Subhan ki, diriyi ölüden ölüyü diriden çıkarır. Zerre (çekirdek) den gülü, kamıştan şekeri, sedeften düğmeyi, siyah taştan kırmızı yakutu, dışkıdan sütü, arınınkinden (arıda bulunandan) şifalı balı, kandan miski, içenlere akıcı safi sütü kandan çıkaranı tesbih ederim. Akıllıların akıllarını hikmeti göstererek aciz bırakanı tesbih ederim.

[2] Âl-i İmrân Suresi/ 193: "Rabbimiz! Biz, 'Rabbinize iman edin' diye imana çağıran bir davetçi işittik, hemen iman ettik. *Rabbimiz! Günahlarımızı bağışla*." (DİB, 2012, s.74).

2 Naḳş-ı dünyâ [ile] ḳıldı ṣaġ ṣolum[3]
Nefs-i şeyṭân bağladı ṭoġrı yolum
Ġaflet içre irmeden añsız ölüm
Rabbenâ yâ “Rabbenâ fâġfir lenâ”

3 Ülfet itdim bulduġum güm-râh ile
İtmiş iken ʿahdimi sen şâh ile
İtmedim ben bir ʿamel iḫlâṣ ile
Rabbenâ yâ “Rabbenâ fâġfir lenâ”

4 Cân u dil âyînesini bu cihân
Fitne-i vesvâsıyla ḳıldı ṭuman
Silmege yüz ḳarasını vir emân
Rabbenâ yâ “Rabbenâ fâġfir lenâ”

5 Ḳudretiñle ḳalbimi ḳıl rûşenâ
Âşinâyım ẕâtıña yâ Rabbenâ
Seyyâḥ oldum firḳatinle her yaña
Rabbenâ yâ “Rabbenâ fâġfir lenâ”

6 Ẕât-ı pâkiñ şânına lâyıḳ gülüm
Yâ İlâhî faẓlıñ ile ṭut elim
Ḥażretiñde şerrî bir ʿâṣî ḳulum
Rabbenâ yâ Rabbenâ fâġfir lenâ

7 Nûr-ı tevfîḳiñ müyesser ḳıl emân
Görmekiçün ḥüsn ġâyetiñi ʿayân
ʿÂşıḳıñ Seyyid Raʾûfîdir her ân
Rabbenâ yâ Rabbenâ fâġfir lenâ

[3] dünyâ [ile], metinde: dünyâ

[2b]

El-ḥarfü'l-bâ

1

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1 Yâ İlâhî dergehiñde ḳıl duʿâmız müstecâb
Olmasun arada yâ Rab cürmümüz bize ḥicâb

2 Feyż-i ẕâtıñ ceẕbesiyle ḳalbimiz ḳıl rûşenâ
Açıla "ʿilm-i ledün"den[4] maḫzen-i ümmü'l-kitâb

3 Luṭfuña maḥrem olalım eyleme maḥrûm bizi
İştiyâḳ-ı firḳatiñle bağrımız itme kebâb

4 Vâridâtından irişdir bir tesellî cânıma
Ḥayy olur iki cihânda görmeyen faṣlü'l-ḫiṭâb

5 Şeyḫ Ra'ûfî ol faḳîriñ olmaya ḥâli tebâh
Şeş cihetden dâ'imâ göster aña râh-ı ṣavâb

2

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1 Vuṣlat-ı cânâna bu ten olalı yâ Rab ḥicâb
ʿAyn-ı dilde bu ḫayâlât nice bir ola niḳâb

2 Firḳatiñden ṣabra ṭâḳat ḳalmadı yâ Rabbenâ
Aḳa aḳa gözyaşımdan burc-ı ten oldı ḫarâb

3 Ger irâdet olsa şâhâ eyleyüp bir vâridât
Gülşen-i faẓlıña irsem itmeseñ baña ʿitâb

[4] Kehf Suresi/ 65 " Derken kullarımızdan bir kul buldular ki, biz ona katımızdan bir rahmet vermiş, kendisine tarafımızdan *bir ilim* öğretmiştik." (DİB, 2012, s.300).

4 Yaḳdı cânım şemʿasını nûr-ı “ẕât-ı ẕü’l-celâl”[5]
Gitdi fânûs-ı ḫayâlât cümlesi oldı tebâb

5 Mâ-sivâ ṣûretleriniñ her biri bir dâm-ı dil
Cân u dilden kes ḳuyûdı açıla râh-ı ṣavâb

6 Kâr-ı ʿaşḳıñ ehlini bul ey Raʾûfî ḫidmet it
Ders-i ʿaşḳdan bir sebaḳ al ol durur aṣl-ı kitâb

[3a]

3

Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün

1 Ṭoldı derûn ṣavm ile nûr geldi şükür mâh-ı Receb
ʿÂlem ḳamu buldı sürûr geldi şükür mâh-ı Receb

2 Ey gevher-i baḥr-ı vücûd itdi ẓuhûr envâʿ-i cûd
Eyle ʿinâyet yâ Vedûd geldi şükür mâh-ı Receb

3 Mü’minler irdi ʿizzete ġarḳ oldı nûr-ı vaḥdete
Ṭâʿat ile ir vuṣlata geldi şükür mâh-ı Receb

4 Dil ḫastesi buldı şifâʾ gülşen derûn oldı serâ
Derd-i günâhına devâʾ geldi şükür mâh-ı Receb

5 Raʾûfî sen gözüni aç ceddiñ itdi anda miʿrâc
Sen de giydin başına tâc geldi şükür mâh-ı Receb

[3b]

El-ḥarfü’t-tâ

1

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün

[5] Rahman Suresi/ 27 “Ancak azamet ve ikram sahibi Rabbinin zâtı bâki kalacaktır.” (DİB, 2012, s. 531).

1 Eyâ luṭf-ıssı Allâhım
Beni luṭfuñla mesrûr it[6]
Cemîʿ-i ḥâle âgâhım
Beni luṭfuñla mesrûr it[7]

2 Ḳapuña geldi bu miskîn
Seni ister olup ġamgîn
Dili ġamgîn gözi ġamgîn
Anı luṭfuñla mesrûr it[8]

3 Dem-â-dem eyleyüp iḥsân
Anı ḫalḳ eylediñ insân
Dem-i âḫirde vir îmân
Beni luṭfuñla mesrûr it[9]

4 Kemâl-i ẕâtıña ir gör
Eger olmuş ise vir gör
Anı aġlatmayup güldür
Beni luṭfuñla mesrûr it[10]

5 Ra'ûfîniñ ḳuṣûrı çok
Ḥazîneñde ḳuṣûruñ yoḳ
Seniñ luṭfıña ġâyet yoḳ
Beni luṭfuñla mesrûr it[11]

2

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fa'ûlün

[6] luṭfuñla, metinde: luṭfuñla yâ Rab
[7] Bkz. 6. dipnot
[8] Bkz. 6. dipnot
[9] Bkz. 6. dipnot
[10] Bkz. 6. dipnot
[11] Bkz. 6. dipnot

1 Ḳopar bir gün muḳarrer bil ḳıyâmet
Ḳıyâmetden belürdi çoḳ ‘alâmet

2 Olupdur nefse nefsi cümle ‘âlem
Cihânda ḳalmadı gitdi ṣadâḳat

3 Gice gündüz murâdı celb-i mâldır
Degil maḳṣûdı ḫalḳıñ dîn diyânet

4 Eger ḥaḳ söyleseñ ḳılsañ naṣîḥat
Ḳabûl itmez ider belki ‘adâvet

5 Geçinür her birisi ehl-i ‘irfân
Dürûġ u kiẕbin[12] ‘add ider ẓarâfet

6 Ṣorarsañ geçinürler şâh [u] dervîş[13]
Ṣatar ‘âriflere keşf-i kerâmet

7 Mürâ’îler bu ḫalḳıñ çoġı şimdi
Öger kendin ṣatar ḫalḳa velâyet

8 Geyüp cübbe vü destâr ba‘żı ḥayvân
Meşâyiḫden geçinür yoḳ riyâżet

9 İder dünyâ içün dînini żâyî‘
Gice gündüz olur kârı ḍalâlet

10 Ḳamunuñ maṭlabın bildim muḥaḳḳaḳ
Riyâsetdir riyâsetdir riyâset

[12] kiẕbin, metinde: kiẕbini
[13] şâh [u], metinde: şâh

11 Ra’ûfî sa‘yile menzil alınmaz
Meger Ḥaḳdan ire saña hidâyet

12 Ḳula ḳulluḳ yaraşur ṭurma sa‘y it
‘İbâdet ḳıl ‘ibâdet ḳıl ‘ibâdet

[4a]

13 Murâdım ḥâṣıl olmaz dime çalış
İrer bir gün saña Ḥaḳdan ‘inâyet

3

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fa'ûlün

1 “Elâ”[14] ey fâtiḥa-i ḥażret-i z̲ât[15]
“Elâ” ey ḫâtime-i cümle lez̲z̲ât

2 Hidâyet maṭlaʿı şems-i risâlet
ʿİnâyet maʿdeni ʿayn-ı şefâʿat

3 Vücûduñ mâyesi mecmûʿ-i hey’ât
Anuñ ʿaksi düşüpdür bu ḫayâlât

4 Cemîʿ-i kâ’inâtıñ mübtedâsı
Dü ʿâlem mümkinâtıñ müntehâsı

5 Şehâdet eyledi ḳaṭʿâ melâ’ik
Seniñ ṣıdḳıñda ey şâh-ı memâlik

6 Taḥiyyât vuṣlatı ile selâmet[16]
Saña vü âl ü aṣḥâbe temâmet

[14] Yunus Suresi/ 55 “*Bilesiniz ki,* göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah’ındır…” (DİB, 2012, s. 214).
[15] Eski yazı metinde birinci ve ikinci beyit musammat olarak tek beyit halindedir. Şiiri veznine ve genel beyit düzenine ugun olarak bu şekilde vermeyi tercih ettik.
[16] vuslatı, metinde: vuslâtı

7 Dil ü cânımla oldum saña müştâḳ
Ḳapuñda ḳuluñum ḳıl beni iʿtâḳ

8 Mücerred ḳıl sivâdan muṭlaḳ eyle
Şefâʿat kevs̱erine muġraḳ eyle

9 Cemîʿân enbiyânıñ ḥürmetiçün
Saña münzel kitâbıñ ʿizzetiçün

10 Raʾûfî pür-günâha ḳıl şefâʿat
Aña yeksân ġâyet [ü] bidâyet[17]

4

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Faʿûlün

1 Muṭahhar it beni z̲enb-i vücûddan
Meded it bendeñe yâ Rab kerem it
Ṣafâ bulsun saña dâʾim sücûddan
Meded it bendeñe yâ Rab kerem it

2 Hem [o] ʿâlemleriñ sensin vedûdı[18]
Ḳamu senden alur [o] feyż ü cûdı[19]
Bilâ-dâʾim iden inʿâm vücûdı
Meded it bendeñe yâ Rab kerem it

3 Sivâ naḳış çıḳar mirʾât-ı dilden
Muʿarrâ eyle ḳaydı âb u kilden
Seni z̲ikr eylesün cân u göñülden
Meded it bendeñe yâ Rab kerem it

[17] ġâyet [ü], metinde: ġâyet
[18] Hem [o], metinde: Hem
[19] alur [o], metinde: alur

4 Ra’ûfî bendeñe yâ Rab naṣîr ol
Düşüp sürçdigi demde dest-gîr ol
[4b] Aña göster saña ulaş dırır yol
Meded it bendeñe yâ Rab kerem it

[7a]

El-ḥarfü’l-cim

1

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fa'ûlün

1 Gönül bu ḫâb-ı ġafletden gözüñ aç
Cihât-ı sitte gel tevḥîd ṣuyun saç[20]
Ṣıfât-ı nûra irüp gülşenin aç[21]
Ne ʿârifdir iden tevḥîde miʿrâc

2 Ḳanı ol göz açup ḥikmet bulanlar
O ḥikmet ṣâḥibin ârzûlayanlar[22]
İrüp ol baḥr-i ẕâta ġavṣ idenler
Ne kâmildir iden tevḥîde miʿrâc

3 Cihân âyîne-i maṣnûʿ-ı Raḥmân
Ẓuhûrına idüpdür anı bürhân
Ṣaḳın aʿmâ aṣamveş olma ey cân
Ne fâiḳdir iden tevḥîde miʿrâc

4 Ferâset nûrunı cânda yıḳa gör
Ra’ûfî ẓulmeti saʿy it gice gör
Varup vaḥdet serâyına uca gör
Ne ʿârifdir iden tevḥîde miʿrâc

[11a]

[20] Cihât-ı, metinde: Cihâtı
[21] Ṣıfât-ı, metinde: Ṣıfâtı
[22] ârzûlayanlar, metinde: ârzûḳanlar

El-ḥarfü'd-dâl

1

Mef'ûlü / Mefâ'îlün / Mef'ûlü / Mefâ'îlün

1 Ey ehl-i ṣadâḳat gel gir ḥışn-ı ḥaṣîn içre
Kim dâr-ı selâm ister ol buldı emân tevḥîd

2 Gel ḥabl-ı metîni ṭut çıḳ ʿarş-ı muʿallâya
Geç ʿâlem-i ḳavseyni cân göre ʿayân tevḥîd

3 Aṣḥâb-ı şerîʿatsañ ṭut ḫamse-i İslâmı
Yanmaz o kişi nâre kim buldı o cân tevḥîd

4 Her kim diline ekdi dâne-i vaḥdet bunda[23]
Maḥṣûli olur muṭlaḳ raḥmet-i ġufrân tevḥîd

5 Ḥükmine musaḫḫar hep ẓâhir ü bâṭın eşyâ
Fermân-ı ebed anuñ ḥikmet-i subḥân tevḥîd

6 Erbâb-ı ṭarîḳatsañ erkânı ṣaḳın bozma
Erkânsız olanlarda yoḳ durur îmân tevḥîd

7 Hep bunda gelen gider ḳalmaz birisi âsân
Sen de iresiñ vir cân tâ ide her ân tevḥîd

8 Ger ṭâlib[iseñ] cânâ ol gevher-i yek-tâya
Ġavvâs-ı derûn ile bulmaġa ʿummân tevḥîd

9 Ger ehl-i ḥaḳîḳatseñ esrârıñı keşf etme
Münkir-i nâ-dân olur düşmendür ey şâh-ı cenân tevḥîd

[23] 4. beyitten itibaren vezin aksaklık göstermektedir.

10 Ḳıldı özüñi mir’ât gel cân gözüni aç baḳ
Kevneyne olup mâlik memlûkde ʿayân tevḥîd

11 Bûstân-ı ḥaḳâyıḳda ʿirfân bitürür dâ’im
Her ḳanḳı dile düşse ḳaṭre-i bârân tevḥîd

12 Naḳḳâş-ı ezel ḳıldı eflâke ṣaḥâyıfda
Şems ü ḳamer ü encüm yaḳdı çerâġân tevḥîd

13 Ṣu üzre zemîni gör ḳar buz gibi vaż‘ itdi
Âṣâr-ı şühûd itdi oldı gülsitân tevḥîd

14 Maḫṣûṣe-i vâridât âfâḳ ü enfüse baḳ
Ger nâtıḳ [u] ger[24] ṣâmid cümlesi Ḳur’ân tevḥîd

15 Ṣaḥrâ-yı derûnuñda gör Kaʿbe-i ʿulyâyı
Ol ḳıble-i ʿâlî-şân her göze bürhân tevḥîd

16 Çevgân-ı ʿuḳûl ehli ʿummâna girüp ṭalṣa
Ġavvâṣ olan ʿâşıḳlar aḫz itdi nişân tevḥîd

17 “Olsa ḳalem her eşcâr daḥı mürekkeb deryâ”[25]
Yazsa anı her maḫlûḳ olmaya pâyân tevḥîd

18 Bir noḳṭa-i vaḥdetdir mecmûʿa-i mevcûdât
Hep ṣafḥa-i ʿunṣurda şerḥ oldı ʿayân tevḥîd

[11b]

19 Ol noḳṭa-i sırdandır âdemdeki sır-nâme
Her kim bula ol sırrı oldı Süleymân tevḥîd

[24] nâtıḳ [u], metinde: nâtıḳ
[25] Lokman Suresi/ 27 “Eğer yeryüzündeki ağaçlar kalem, deniz de mürekkep olsa, arkasından yedi deniz daha ona katılsa, Allah’ın sözleri (yazmakla) yine de tükenmez...” (DİB, 2012, s. 412).

20 Gör bu Ra’ûfî n’etdi tevḥîdi beyân itdi
ʿÂşıḳ olana pesdir ḥażret-i Ḳur’ân tevhîd

[12b]

El-ḥarfü’r-râ

1

Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün

1 Ḥaḳ isteyen merd-i hüner tevḥîd içinde gizlidir
Mısr-ı ḥaḳîḳatden ḫaber tevḥîd içinde gizlidir

2 Gönül gözini açmaġa îmân çerâġın yaḳmaġa
Minnetsiz uçmaḳ uçmaġa tevḥîd içinde gizlidir

3 Ẕikru’llâhıñ her kerresi gönül gözinüñ sürmesi
ʿÂşıḳ murâda irmesi tevḥîd içinde gizlidir

4 Deryâ-yı ʿummân cevheri hem burc-ı ʿirfân serveri
Bâḳî ḥayâtıñ kevs̱eri tevḥîd içinde gizlidir

5 İki cihânıñ bülbüli söyler ḥaḳâyıḳdan dili
Olmaḳ dilerseñ ḫâṣ velî tevḥîd içinde gizlidir

6 Dâ’im soran ismu’l-lâhı eyler ṭavâf ʿarşu’l-lâhı
ʿAyân görmek vechu’llâhi tevḥîd içinde gizlidir

7 Esrâr-ı tevḥîd bî-gümân oldı Ra’ûfî’ye ʿayân
Ḥaḳḳe’l-yaḳîn ḳavî bürhân tevḥîd içinde gizlidir

2

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün

1 Cemâliñ şemʿine yâ Rab dil mest-i merdânedir
O dilden çeşme-i ḥayvân aḳar dâ’im firâvândır

2 Çalışup dest-i ḳısmetle ḫabâ'iṣden dili pâk it[26]
Bulup kîmyâ-yı Raḥmânî aña ʿâşıḳ hezârândır

3 Ḳanı bir dîdesi açıḳ ḳamu aḳrânını sâbıḳ
Bu meydândan elân öñdül o cân içinde cânândır

4 İki ʿâlem ḳuyûdını bugün ḳaṭʿ eyleyen ʿârif
Dü kevnüñ merkezin buldı begüm ol ḳuṭb-ı devrândır

5 Kemâlât isteyen ʿâşıḳ naẓar ḳılsun bugün mâha
Teraḳḳîde tenezzülde ḳatı ʿibret nümâyândır

6 Ḳamerveş sen daḫı seyr it bu eflâk-ı maʿârifde
Geçüp dil âsumânından alan mühri Süleymândır

7 Diliñde gevher-i raḥmet görürse münkiriñ ʿaynı
Bugün vuṣlat ṭılısmına o ʿâşıḳ şâh-ı mârândır

8 Viṣâliñ şehrine aḳan bugün ol baḥr-ı bî-pâyân
O yoluñ tâciri her ân dükenmez bâr-ı kâr-bândır[27]

9 Göñül bir ḳaṭre-i mâsın derûnuñ ġâyet-i ʿummân
O deryâdan çıḳan ġavvâṣ bugün şâh-ı süvârândır

10 Göñül ġâyet bidâyetle irüp vaḥdet serâyına[28]
[13a] Raʾûfî pîrler içinde bugün pîr-i Ḫorâsândır

3

15'li Hece Ölçüsü

[26] ḫabâ'iṣden, metinde: ḫabâyiṣden
[27] bâr-ı, metinde: bir
[28] Gönül, metinde: Begüm gönül

1 Ey Ḫâlıḳ-ı kevn [ü] mekân[29] aġlayup bu cân iñler
V'ey Râzıḳ-ı ḫalḳ-ı cihân âh idüp bu cân iñler

2 Firḳat düşüp yanarım yoḳdur sevâda ḳarârım
Bulmadım bir ḥâl ṣorarım pervâne bu cân iñler

3 Şehr-i beḳâdan gönderüp dârü'l-fenâya indürüp
Nice bir ḥâle döndürüp ṣubḥ u şâm bu cân iñler

4 İki baḥrdir gözlerim aġ u ḳarasın izlerim
Dostuñ cemâlin özlerim her ân bu cân iñler

5 Baḥr-i firdevsde yusalar gülden kefene ṣarsalar
Cennât-ı ḫulde ḳoysalar durmaz bu cân inler

6 Ey cümle ḫalḳı yaradan perdeyi ḳaldır aradan
Geçmege aġı ḳaradan dîvâne göñül iñler

7 Çoḳdur Ra'ûfîde ḫaṭâ gitsün ara yerden ġıṭâ
Tâ idince ẕâtıñ ʿatâ mestâne cânım inler

4

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1 Ṭâlib-i dîdâr olanlar bülbül-i nâlân olur
Sînesinde tâze tâze gülleri ḫandân olur

2 Cân gözi bîdâr olunca aġla ṭurma zâr zâr
Ḳaṣr-ı dilden pâdişâhıñ luṭfı çoḳ iḥsân olur

3 Ḳatı çoḳ aġyâra uyduñ ey esîr-i nefs-i dûn
Furṣatıñ vaḳtinde ey dil derde çoḳ dermân olur

[29] kevn [ü], metinde: kevn

4 Pâk iden mir’ât-ı ḳalbin ḳıldı maḥbûbun şiḳâr
Cân ṣunmada şeh ʿaṭâda ḳatresi ʿummân olur

5 Cân-ı dil ʿaẕm eyleyüp bu şeş cihânıñ terkini
Âfitâba irebilen ẕerresi tâbân olur

6 Yâ ilâhî dest-gîr ol bu Ra’ûfî ḳuluña
Nûr-ı ẕâtıñ vaṣlına irince ol ṣultân olur

5

10’lu Hece Ölçüsü

1 ʿÂlem-i vaṣla cânıyla uçan
Baḥr-i muṭlaḳda bî-nişân olur
Nûr-ı hüviyyet sırrını açan
Kesilür dili bî-zebân olur

2 Ey lâ-mekânı isteyen seyrân
Pervâne gibi ol nâra sûzân
ʿArş-ı Raḥmânı eyleyen cevlân
Geçdi ḳavseyni ol nihân olur

3 Bu ʿayn-i dili yum mâ-sivâdan
Ḳoma bu cânda hîçbir hevâdan
İrdi lâhûta geçen ḳarârın
Şerḥ ü beyânda bî-lisân olur

[13b]

4 İster Ra’ûfî vuṣlât-ı şâhı
Cân u göñülden çeker ol âhı
Perde olmuşdur aña günâhı
Gel dise maḥbûb yol âsân olur

6

Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilün

1 Ey şefâʿat âfitâbı ḫâk-i pâyıñ tozını
Nüh felekde kûh-i Ḳâfa virmezem Allâh bilür

2 V'ey saʿâdet mâhitâbı âsitânıñ ḳurbını
Âşiyân-ı ḳudsiyâne virmezem Allâh bilür

3 "Ḳâbe ḳavseyn"[30] bülbülisin "lî-maʿa'llâh"ıñ[31] güli
Bir nişânıñ peyk cihâna virmezem Allâh bilür

4 Vech-i bâḳî gülşeninde gül cemâliñ seyrini
"Kâf [u] nûn"uñ[32] kişverine virmezem Allâh bilür[33]

5 "Küntü kenz"iñ[34] reh-numâsı ẕât-ı Ḥaḳḳıñ maẓharı
Bir kelâmıñ dü cihâna virmezem Allâh bilür

6 Kun fe-kânıñ şâh-bâzı lâ-mekânıñ sünbüli
İsm-i pâkiñ ṣad cenâna virmezem Allâh bilür

7

Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilün

1 Ẕât-ı Ḥaḳḳıñ şânına mir'ât olan insânı gör
Anı şerḥ iden cemîʿ-i enfüs [ü] âfâḳı gör[35]

2 Yoġ iken âṯâr-ı eşyâ bu nebâtât-ı şecer
Her birine tâze tâze nev-ḥayât vireni gör

---

[30] Necm Suresi/ 9 "(Peygambere olan mesafesi) *iki yay aralığı* kadar yahut daha az oldu." (DİB, 2012, s. 525).
[31] " "Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir." melâinde rivayet edilen sözden alınmadır." (M. Yılmaz, 1992, s. 115).
[32] Bakara/ 117 " O, gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. Bir işe hükmetti mi ona sadece "*ol*" der, o da hemen oluverir." (DİB, 2012, s.17).
[33] Kâf [u] , metinde: Kâf
[34] "Ben (gizli) bir hazineydim." (M. Yılmaz, 1992, s. 98).
[35] enfüs [ü], metinde: enfüs

3 Ehl-i tevhîd olup añla Ḥaḳ Teʿâlâ vaḥdetin
Bu zemîn [ü] âsumânda oḳunan Ḳur'ânı gör[36]

4 Âsumân-ı dilde dâ'im seyr ider şems ü ḳamer
Arż-ı erḥâma iriş nuṭfe-i bârânı gör

5 Ey Ra'ûfî isteriseñ "lî-maʿa'llâh"[37] ḫalvetin
Ḫalḳa-i tevḥîd içinde raḥmet-i ġufrânı gör

8

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün

1 "Elâ"[38] ey cânımıñ cânı göñül müştâḳıñ olmuşdur
Derûnum şehriniñ cânı göñül müştâḳıñ olmuşdur

2 Sivâyı neylesünʿâşıḳ cemâliñ cümleyi fâ'iḳ
Dem-â-dem ʿaşḳ ile yanıḳ göñül müştâḳıñ olmuşdur

3 Düşelden câna sevdâsı bu nefsiñ gitdi ġavġâsı
Cemîʿ-i nuṭḳ daʿvâsı göñül müştâḳıñ olmuşdur

4 Hüviyyet nûrunı ister cemâliñ gülşenin göster
Bu firkatden ḫalâṣ ister göñül müştâḳıñ olmuşdur

[14a]

5 Tecellî eyleyüp ẕâtıñ göñülde açsa mir'âtıñ
Bulur sırrım o leẕẕâtıñ göñül müştâḳıñ olmuşdur

6 Eger ḳuṭb [u] eger[39] ġavṣî geçerse ʿarş ile kürsî
Bulunca ẕerresi şemsi göñül müştâḳıñ olmuşdur

[36] zemîn [ü], metinde: zemîn
[37] " "Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir." melâinde rivayet edilen sözden alınmadır." (M. Yılmaz, 1992, s. 115).
[38] Yunus Suresi/ 55 "*Bilesiniz ki,* göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah'ındır…" (DİB, 2012, s. 214).
[39] ḳuṭb [u], metinde: ḳuṭb

7 Anuñ şânı nişânsızdır ʿuḳûl irmez gümânsızdır
Ra’ûfî ḳatı ʿârsızdır göñül müştâḳıñ olmuşdur

9

Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilün

1 Bâreka’llâh ṭalʿat itdi ʿâleme ol mâh-nûr
Vech-i ẕâtî şuʿlesinden ḫâṣṣ [u] ʿâm buldı sürûr[40]
Eyleyüp Ḥaḳḳa iṭâʿat her biri oldı ẓuhûr
ʿÂdetinde ʿuzlet eyle cümlemiz ḳıldı ʿubûr
Her murâdı sen virirsin yâ ʿAlîm yâ Ġafûr

2 Ḫıżra içürdüñ ḥayâtı virdiñ İlyâs-ı cenân
Kevṣer-i feyżiñ içenler oldılar ḫandân-ı cân[41]
Felek ẓulmetde ḳomayup nûr-ı ẕâtıñ ḳıl ʿayân
Ṭut elimiz sen geçür hep mâ-sivâdan vir emân
Her murâdı sen virirsin yâ ʿAlîm yâ Ġafûr

3 Naṣṣ olupdur kâ’inâta ol şefîʿü’l-müẕnibîn
On sekiz biñ ʿâlem icre ẓâhir u bâṭın hemîn
Evvel ü âḫir ẓuhûruñ birer eflâk-ı yaḳîn
Bu Ra’ûfî pür-günâhın fażlıñ ister ol yaḳîn
Her murâdı sen virirsin yâ ʿAlîm yâ Ġafûr

[15a]

El-ḥarfu’z-zâ

1

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün

1 Bu dergâh-ı fenâ içre göñül ṣulṭânsız eglenmez
Nişângâh-ı ḳażâ içre göñül ṣulṭânsız eglenmez

[40] ḫâṣṣ [u], metinde: ḫâṣṣ
[41] ḫandân, metinde: ḥandân

2 Ṣu gibi ʿâşıḳ-ı dîdâr görünmez gözine gülzâr
Ezelden ʿaḳlın almış yâr göñül ṣulṭânsız eglenmez

3 Göñülde eyleyen birlik virildi aña serverlik
Dü ʿâlemde bulur erlik göñül ṣulṭânsız eglenmez

4 Göñül müştâḳ olup her dem derûnuma uralı dem
ʿAceb degül ḳan aġlarsam göñül ṣulṭânsız eğlenmez

5 Ḳapusın bekleyen her ân olur şâyeste-i iḥsân
Bi-ḥaḳḳı ḥażret-i Raḥmân göñül ṣulṭânsız eglenmez

6 Ra'ûfî gir bu meydâna ire gör vaṣl-ı cânâna
Ne uṣluyum ne dîvâne göñül ṣulṭânsız eglenmez

2

Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün

1 Tâ ezelden cân seveli tevḥîd ider ʿâşıḳlarız
Zülfüñ perîşân ideli devrân ider ʿâşıḳlarız

2 Cemʿ eyleyüp iki miḥrâb mâ-beynine ḳıldı ḥicâb
Tâ olunca dil behre-yâb tevḥîd ider ṣâdıḳlarız

3 "Küntü kenz"iñ[42] bâbı dehân tercemânı oldı lisân
Bî-nişânı bulunca cân tevhîd ider ʿâşıḳlarız

4 ʿAşḳ ile dâ'im uçmaġa aġyârdan cümle geçmege
Ḥaḳḳa irüp göz açmaġa tevḥîd ider ʿâşıḳlarız

5 Hep görinen dostuñ yüzi ol yüzden ayırmazam gözi
Tâ Ḥaḳḳa irince özi tevḥîd ider devrâneyiz

[42] "Ben (gizli) bir hazineydim." (M. Yılmaz, 1992, s. 98).

6 ʿAşḳ ile biz ṭolmuşlarız mest-i müdâm olmuşlarız
Ḥaḳ bilmege gelmişleriz tevḥîd ider ʿâşıḳlarız

7 Mülk ṣâḥibi mülküñdedir cânlar anuñ fülküñdedir
Cânda degül yaḳındadır devrân ider ʿâşıḳlarız

8 Deryâ bulunca ḳaṭreler şemse irince zerreler
Tâ refiʿ olunca perdeler tevḥîd ider ʿâşıḳlarız

9 Bâḳîdir ol ferd-i ṣamed andan irişür her meded
Mine'l-ezel ale'ż-żiyâ devrân ider ṣâdıḳlarız

10 İriş Ra'ûfî gel Ḥaḳḳa aṣla uyup ol mülḥaḳa
Gidince cân ol muṭlaḳa devrân ider ʿâşıḳlarız

[15b]

3

Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün

1 Ey eşref-ṣâḥib-i aʿlem senden şefâʿat isteriz
Ey aʿlem [u] mâ-lem-naʿlem senden şefâʿat isteriz[43]

2 Pervânedir göñül saña ister cemâliñ muṭlaḳa
Ey ʿâşıḳa viren ṣafâ senden şefâʿat isteriz

3 Gülsün göñül vechiñ ile bulsun ḥayât lutfuñ ile
Olsun demi vaṣlıñ ile senden şefâʿat isteriz

4 Derdli göñül ister şifâ sensin bugün kân-ı ʿaṭâ
Ceddim Muḥammed Muṣṭafâ senden şefâʿat isteriz

5 Seyyid Ra'ûfî yâ beni ʿaşḳıñ ile oldı deli
Ṭut elini bulsun seni senden şefâʿat isteriz

[43] aʿlem [u], metinde: aʿlem

[25a]

El-ḥarfu’l-ḳâf

1

Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilün

1 Ehl-i bezm ʿâşıḳların mest eyledi ṣaḥbâ-yı ʿaşḳ
Ṣafḥa-i ṣadrında yazdı ḥükmüni ṭuġrâ-yı ʿaşḳ

2 Nâme-i ʿahdin tilâvet idecek ehl-i dile
Öñleyüp sebḳ-i siyâḳın çıḳdı bir ġavġâ-yı ʿaşḳ

3 Baş açıḳ yalın ayaḳ düşdiler ṣaḥrâlara
Önlerince peyk-i rehdir dâ’imâ beyżâ-yı ʿaşḳ

4 Nûr-ı ẕikriñ şemʿasına yandılar pervâneveş
Buldılar vaḥdet serâyın oldılar yektâ-yı ʿaşḳ

5 Ehl-i ʿaşḳıñ merkezine bâl açup pervâz iden
Geçdi ḳavseyn ʿâlemini buldı ol ʿulyâ-yı ʿaşḳ

6 Bâd-ı ʿaşḳıñ ḫaylına kim olısar bugün süvâr
Gösterir maʿşûḳa cevlân itdi ol ʿanḳâ-yı ʿaşḳ

7 Ḥavż-ı ʿaşḳıñ meşrebinden nûş iden bir cürʿasın
Ḥall idüp her müşkülün virdi cevâb gûyâ-yı ʿaşḳ

8 Ey Ra’ûfî Ḥaḳ müyesser eyleyüp câmın saña
Kâse kâse kevs̱erinden içürür saḳḳâ-yı ʿaşḳ

2

Müfteʿilün / Müfteʿilün

1 Ẕikr-i Ḫudâ derde devâ
Ḥaḳdan ʿaṭâ tevḥîd-i Ḥaḳ
Rûḥa ġıdâ sırra cilâ
Her dem ṣafâ tevḥîd-i Ḥaḳ

2 Dârü'ş-şifâ şemʿü'l-hüdâ
Nûru'd-dücâ tevḥîd-i Ḥaḳ
Refʿ-i niḳâb keşf-i ḥicâb
Hem feṯḥ-i bâb tevḥîd-i Ḥaḳ

3 Faṣlü'l-ḫiṭâb ümmü'l-kitâb
Nuṭḳ-ı ṣavâb tevḥîd-i Ḥaḳ
Dâr-ı cennet râh-ı vuṣlat
Ṣâfî raḥmet tevḥîd-i Ḥaḳ

4 Nefse salâḥ ḳalbe cenâḥ
Câna felâḥ tevḥîd-i Ḥaḳ
Vaḥy-i refîʿ faṣl-ı muṭîʿ
Niʿme'ş-şefîʿ tevḥîd-i Ḥaḳ

5 Kesb-i kemâl seyr-i cemâl
Bezm-i viṣâl tevḥîd-i Ḥaḳ
Ḳaṭʿ-ı emel niʿme'l-ʿamel
Sırr-ı ezel tevḥîd-i Ḥaḳ

6 ʿİlme'l-yaḳîn "ʿayne'l-yaḳîn"[44]
Ḥaḳḳe'l-yaḳîn tevḥîd-i Ḥaḳ
Luṭf-i iḥsân baḥr-i ʿummân
Nûr-i îmân tevḥîd-i Ḥaḳ

[44] Tekasür/ 7 "Yine andolsun, onu gözünüzle kesin olarak göreceksiniz." (DİB, 2012, s. 600).

7 Ḥırz-ı emân şâh-ı cihân
Ḥaḳdan fermân tevḥîd-i Ḥaḳ
Ey Raʾûfî ṭut sünneti
Ḥaḳ ʿiẕẕeti tevḥîd-i Ḥaḳ

[26b]

El-ḥarfü'l-kâf

1

10'lu Hece Ölçüsü

1 Ey göñül nolduñ ḳaṭʿ oldı bâlıñ
Uçmaġa ṭâḳat yoḳ nedir ḥâlıñ

2 Şâh-bâẕ iken ḳudsiyân içre
Terk idüp geldiñ ḳanı ol şânıñ

3 Vuṣlatıñ fikr it firḳatiñ ẕikr it
Çâr ʿunṣurdan gider bu nâlıñ

4 Nûr idi aṣlıñ tâ nʾoldı faṣlıñ
Aldanup ḳaldıñ fikr it meʿâliñ

5 Yoḳ mıdur sende pervâza himmet
Ṣaġ it özüñi gitsün melâliñ

6 Saʿy idüp andañ balçıġa döndüñ
Fânî ol kânıñ nâm ü nişânıñ

7 Seyyid Raʾûfî ẕikr it Ḫudâyı
Ḥaḳ ʿaṭâsıdır cümle kemâliñ

2

Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün

1 Bu ʿayn-ı dil ṭutdı niḳâb gözyaşı ile pâk it özüñ
Göz açıla dilden ḥicâb pür-nûr ola iki gözüñ

2 Her kim girerse bu yola ḳalbi anuñ nûrdan ṭola
İrşâda gel cânıñ ile iḥsân bulup güle yüzüñ

3 Ġafleti ḳo eyle şitâb serden doġa gör âfitâb[45]
Müftî olup ümmü'l-kitâb fetvâ vire her dem sözüñ

4 Rûyuñ Ra'ûfî ẖâk… deste ricâ dergâha ḳo
Yoḳluġuñı al başa ḳo … iziñ[46]

3

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1 Nigârâ sende ẖatm olmuş güzellik tâze[lik] terlik[47]
Seniñ ṣafâñ mıdır ancaḳ serîr-i ḥüsne serverlik

2 Ne zîbâ dilber-i tersiñ bu ḥüsn-i ẖulḳ ile sen kim
İrişmiş reng-i rûyuñdan gül-i ḥamrâya aḥmerlik

3 İrem bâġında ey meh-rû varır taʿlîm ider her dem
Ṣaçıñ reyḥâna sünbüllük ḳadiñ şimşâda ʿarʿarlık

4 Lebüñden "muʿciz-i ʿÎsâ"[48] irişmiş H̱ıżr [u] İlyâsa[49]
Yüzüñden gün żiyâ almış vü eliñden münevverlik

---

[45] doġa, metinde: ṭoġa
[46] Beyittte üç nokta (…) ile gösterilen yer eski yazı metinde siliktir.
[47] tâze[lik] terlik, metinde: tâze tîrlik
[48] Maide Suresi/ 110 "Hani benim iznimle *ölüleri de (hayata) çıkarıyordun*." (DİB, 2012, s. 125).
[49] H̱ıżr [u], metinde: H̱ıżr

[27a]

4

Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilün

1 Âmenû biʾllâh ḥükmün murġ-ı câna ḳıl cenâḥ
"Leyse liʾl-insâni illâ mâ seʿâ"dır[50] âyetiñ

2 "Lî-maʿaʾllâh"[51] gülşenine erişince tâ özüñ
"Câhidû'"[52] emrine olsun ġâyet ile himmetiñ[53]

3 Ḳâṣid-i sırr-ı hüviyyet keşf idince perdeyi
Cennet-i ḫuldı kemâle baḳmaḳ ola ġayretiñ

4 Sırr-ı vaḥdet nûrunı gel isteriseñ ey göñül
"Küntü kenz"iñ[54] ḫışnına gir Ḥaḳḳa ire ḳurbetiñ

5 Mâ-sivâ hengâmesiniñ ʿayşına dil baġlama
Ḥaḳ cemâli Kaʿbesindeẕâta ire ʿizzetiñ

6 Yâ İlâhî ḳıl ʿinâyet şems-i ẕâtıñ nûrına
Şeyḫ Raʾûfî ʿabd-i miskîn bula nûrı vuṣlatıñ

5

Müstefʿilün/ Müstefʿilün

1 Ḥaḳ yüzine gözin yuman
ʿAceb kime açsañ gerek
Ḥaḳḳı ḳoyup ġayra baḳan
Fânîde ne bulsañ gerek

[50] Necm suresi/39 " İnsan için ancak çalıştığı vardır." (DİB, 2012, s.526).
[51] ""Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir." melâinde rivayet edilen sözden alınmadır." (M. Yılmaz, 1992, s. 115).
[52] Hac suresi/ 78 " *Allah uğrunda hakkıyla cihad edin*." (DİB, 2012, s. 340).
[53] Ġayret, metinde: ʿâyet
[54] "Ben (gizli) bir hazineydim." (M. Yılmaz, 1992, s. 98).

2 Emr-i Subḥân ḥükmünde ol
Ẕikr-i Raḥmân saʿîde ol
Dâ’im sulṭân şükründe ol
Ġayrı ne kâr itseñ gerek

3 Naḫl-ı vücûduñ yâd ide
Ḫasteleri dil-şâd ide
Cân ü dili âbâd ide
Ġayrı daḫi n’etseñ gerek

4 Luṭf eyleyüp ol ẕât-ı Ḥaḳ
Geçüre ġayrıdan muṭlaḳ
Muṣṭafâya idüp mülḥaḳ
Ḥaḳ cemâlin görseñ gerek

5 Ehl-i derde miḥnet virir
Cennet içre vuṣlat virir
Ol vech ile cennet virir
Ḥaḳḳı temâm bulsañ gerek

[27b]

6 Mâ-sivâdan geç idbâr it
Ra’ûfî ẕikri ikṣâr it
Dilde Ḥaḳḳı gel iẓhâr it
Ġayrı kimi añsañ gerek

[28a]

El-ḥarfu’l-lâm

1

Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün

1 Tevḥîd ile açup gözüñ noḳṣânını göre göñül
Tecrîd ile pâk it gözüñ îmân ile ṭola göñül

2 ʿİşmet eyle teslîmiñi ʿiẕẕetli ṭut telḳîniñi
Ḥürmet idüp tevfîḳiñi iḥsan ile ṭola gönül

3 Her kerresi bir mâh-tâb dilden gide cümle ḥicâb
Serden ṭoġa bir âfitâb şems-i tâbân ola göñül

4 Ẕerre gibi çeküp dili hep geçesin cümle ili
Açılınca vuṣlat yolı sulṭânını bula göñül

5 Nefs-i hevâdan kim geçe dü cihânı ṣaymaz hîce
Ḥükm eyleye uçdan uca ḳuṭb-ı zemân ola göñül

6 Murġ-ı hidâyetle uçup vaḥdet diyârına göçüp
ʿAyn-ı şehâdetden içüp baḥr-i ʿummân ola göñül[55]

7 Ra'ûfî'ye idüp iḥsân her müşküli oldı âsân
Âḫir nefsi ister îmân Ḳur'ân ile ṭola göñül

2

Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilün

1 Yâ İlâhî mâ-sivâdan ḳalmasun dilde ḫayâl
İnkişâf-ı ṣadre irgür ʿayne açılsun viṣâl

2 Firḳatiñ ʿaṭşân idelden teşne idim ḳaṭreye
Çeşme-i ġayb ḳıldı cûyân cânıma âb-ı zülâl

3 "Men ʿaref"[56] sırrıyla ḳıldım dü cihândan çün sefer
"Küntü kenz"iñ[57] kişverine açdı cânım perr ü bâl

[55] baḥr, metinde: baḫr
[56] " Kendini bilen Rabb'ini bilir." (M. Yılmaz, 1992, s.122).
[57] " Ben (gizli) bir hazineydim." (M. Yılmaz, 1992, s. 98).

4 Pâdişâha câm-ı ʿaşḳıñ nûş idelden cân ü dil
Baş açıḳ dîvâne oldı kun fe-kânda bî-miṯâl

5 Ḥikmetiñ kâr-ḫânesinde eyle tevfîḳiñ refîḳ
Baḥr-i cûduñ gevherinden vir Raʾûfîye kemâl

3

Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilün

1 Ḫâr olursa ġam degül ʿâlem ḳamu sen gülşen ol
Aġlasun ʿâşıḳlarıñ bülbül gibi sen gülşen ol

2 Ḳubbe-i ḥammâm gibi germ oldı küleh ʿaşḳ ile
Nâr-ı ʿaşḳa yan yaḳıl ey sîne sen de külḫan ol

3 Derd-i ʿaşḳa bulmaḳ isterseñ devâ Eyyûbveş
Nâr-ı ṣabra sâlikâ ḫâkisterâsâ mesken ol

4 Kânı gör ḳan yutmayınca itmedi gevher ẓuhûr
Gevher olmaḳ isteriseñ sen de ḳan yut maʿden ol

[28b]

5 Vâṣıl olan Ḥaḳḳa lâ-büd maḥzen-i esrâr olur
Vuṣlat isterseñ Raʾûfî sırr-ı kenze maḥzen ol

4

Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilün

1 Ey ḥaḳîḳat gülşeniniñ maḥremi sulṭân gül
Dü cihânı ḳıldı ḥurrem maḳdemiñ ʿunvân gül

2 Gül femiñdir kenz-i ġaybıñ ey resûl-i kâʾinât
Maṭlaʿ-ı âṯâr-ı raḥmet cümle sihristân gül[58]

[58] Sihristân, metinde: seheristân

3 Ẕâtıñı nûr-ı hüviyyet maẓhar-ı tâm eyleyüp
Vuṣlatıñ âyînesidir ümmete iḥsân gül

4 Ey serây-ı kibriyânıñ ġonce-i yek-dânesi
Âsitânıñ bülbülidir ʿâşıḳ-ı nâlân gül

5 Gülşen-i ẕâtıñ ḥabîbâ "ḳâbe ḳavsey"ni[59] geçüp
Buldı vaḥdet ʿâlemini ḳuṭb-ı ʿâlî-şân gül

6 İçerü gel dü cihândan ey Raʾûfî şâhâ ir
"Lî-maʿaʾllâh"[60] ḫalvetidir bülbüle efġân gül

5

10'lu Hece Ölçüsü

1 Dîn ü îmânıñ gel muḥkem ögren
Bu ʿaḳıl senden gitmezden evvel

2 Genç iken eyle ṣıdḳ ile ṭâʿat
Ḳocalıḳ seni başmazdan evvel

3 Ḥaḳ emânetin ḥâżır ide gör
ʿAzrâʾîl cânıñ almazdan evvel

4 İʿtiḳâdıñı sünnete uydur
Dünyâ evinden çıḳmazdan evvel

5 Kitâb-ı sünnet muḳteżâsın ṭut
Ehl-i bidʿata uymazdan evvel

---

[59] Necm Suresi/ 9 "(Peygambere olan mesafesi) *iki yay aralığı* kadar, yahut daha az oldu." (DİB, 2012, s. 525).

[60] ""Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir." melâinde rivayet edilen sözden alınmadır." (M. Yılmaz, 1992, s. 115).

6 Beş vaḳt namâzı terk itme zinhâr
Şeyṭân yoluna gitmezden evvel

7 Ṣaġ iken cânıñ bu ten içinde
Dînine dost ol ölmezden evvel

8 Furṣat geçürme şimdi çaġında
Gözüñ cihândan yummazdan evvel

9 ʻİlm ḥâliñde olma gel câhil
Ḫastelik saña gelmezden evvel

10 Ḥaḳḳı ẕikr eyle dâʾim Raʾûfî
[29a] Bu cânıñ tenden göçmezden evvel

[30a]

El-ḥarfu'l-mîm

1

10'lu Hece Ölçüsü

1 ʿAzm-i beḳâya bezm-i liḳâya
Dâʾim ṣafâya iḥsâna geldim[61]

2 Şâh-ı risâlet mâh-ı delâlet
Kân-ı şefâʿat sulṭâna geldim[62]

3 Dîniñ şemʿası ḳalbiñ dîdesi
Ṣadrıñ şuʿlesi burhâna geldim

[61]Bu beyit, eski yazı metinde tek dize halindedir.
[62] Bu beyit, eski yazı metinde tek dize halindedir.

4 Ġavṣ-ı kerâmet ʿavn-ı ʿinâyet
Ḳuṭb-ı hidâyet dermâna geldim

5 Rûḥuñ çehresi yandı sînesi
Dostuñ âynesi cânâna geldim

6 Geçüp ḳatreyi ḳoyup zerreyi
Bulup noḳṭayı ʿummâna geldim

7 Nefsiñ perdesin kesüp cübbesin
Çözüp ʿuḳdesin fermâna geldim

2

11'li Hece Ölçüsü

1 Câm-ı ʿaşḳı nûş iden ehl-i yaḳîn
Gel kemâl-i şevḳ ile ẕikr idelim
Kârbânların ḳalma yolda key ṣaḳın
Gel kemâl-i şevḳ ile ẕikr idelim

2 Nâ-gehân şems-i cemâl ide ṭulûʿ
Ḫażret-i Ḥaḳdan ide cânıñ ḥużûʿ
Ehl-i tevfîḳ ẕümresine ḳıl şürûʿ
Gel kemâl-i şevḳ ile ẕikr idelim

3 Sîne-çâk ol bu göñül dergâh ola
Ḳalbi âgâha irişen şâh ola
Cân-ı dilde ẕikr-i Ḥaḳ her gâh ola
Gel kemâl-i şevḳ ile ẕikr idelim

4 Aça tevḥîd lâ-mekânıñ illerin
Ḳoḳlamaġa anda maʿnâ güllerin

İsteriseñ göresin Ḥaḳ yolların
Gel kemâl-i şevḳ ile ẕikr idelim

5 Ẕât-ı maḥbûb s̱ümme vechu'llâh olur
Kâʿbe-i dil ʿâşıḳ-ı seyyâḥ olur
[30b] "Ḳabe ḳavseyn"[63] saña menzilgâh olur
Gel kemâl-i şevḳ ile ẕikr idelim

6 Câm-ı vaḥdet nûş iden bula ḥayât
Ehl-i tevḥîde begüm yoḳdur memât
Ey Ra'ûfî isteyen cennât-ı ẕât
Gel kemâl-i şevḳ ile ẕikr idelim

3

10'lu Hece Ölçüsü

1 Maʿrifet kânın bulunca ey cân
Ṭâḳatim gitdi bî-çâre oldum
Vuṣlat-ı şâha irince bir an
Ṭâḳatim gitdi bî-çâre oldum

2 Gösterüp yüzün kevs̱er-i vaḥdet
Yek cürʿasından ṭaşdı…[64]
Ḳalmadı ṣabrım irince vuṣlat
Ṭâḳatim gitdi bî-çâre oldum

3 Ẕerreden irdim şems-i tâbâna
Ḳaṭreden geçdim baḥr-i ʿummâna
Tâ irince ḳuṭb-ı cânâna
Ṭâḳatim gitdi bî-çâre oldum

[63] Necm Suresi/ 9 "(Peygambere olan mesafesi) *iki yay aralığı* kadar yahut daha az oldu." (DİB, 2012, s. 525).
[64] Dizede üç nokta (…) ile gösterilen yer eski yazı metinde okunamamaktadır.

4 Ol lâ-mekândır bu kâna geldim
ʿIyd-ı cemâle ḳurbâna geldim
Fermân isteyüp sulṭâna geldim
Ṭâḳatim gitdi bî-çâre oldum

5 Ḥasretde ḳoma bu derd-mendi
Nefse bağlanup ortada ḳaldı
Ġâyet de düşkün ḳulum efendi
Ṭâḳatim gitdi bî-çâre oldum

6 Seyyid Raʾûfî çağırır emân
Beni âzâd it faẕlıñla hemân
Ey mürde cisme cân viren Subḥân
Ṭâḳatim gitdi bî-çâre oldum

4

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Faʿûlün

1 Ḫudâyâ râhımız irgür viṣâle
Meded yâ Ḥaḳ meded yâ “Ḥayy [u] Ḳayyûm”[65]
Çeküp ḳullarıñı semt-i kemâle
Meded yâ Ḥaḳ meded yâ “Ḥayy [u] Ḳayyûm”

2 Şefâʿat eyleyüp sulṭân-ı kevneyn
Açılsun cân-ı dilde cemʿ-i baḥreyn
İçür ol kevs̱eri gitsün ḥicâbın
Meded yâ Ḥaḳ meded yâ “Ḥayy [u] Ḳayyûm”

3 Bu ḳalbiñ dîdesini pür-żiyâ ḳıl
Ḥarîm-i gülşeniñde âşinâ ḳıl

[65] Ḥayy [u], metinde: Ḥayy. Bakara suresi/ 255 “Allah, kendisinden başka hiçbir ilâh olmayandır. *Diridir, kayyumdur…”* (DİB, 2012, s. 41)

ʿİnâyet irişüp vaṣlıñ ʿaṭâ ḳıl
Meded yâ Ḥaḳ meded yâ “Ḥayy [u] Ḳayyûm”

4 Viṣâliñ Kaʿbesinden al ḥicâbı
Cemâliñ gülşenden aç nikâbı
İrişüp bulalım niʿme’l-meʿâbı
Meded yâ Ḥaḳ meded yâ “Ḥayy [u] Ḳayyûm”

5 Hidâyet eyle efʿâl ü ṣıfâta
ʿİnâyet ḳıl daḫi tevḥîd-i ẕâta
Ra’ûfî ḳuluñı bâḳî ḥayâta
Meded yâ Ḥaḳ meded yâ “Ḥayy [u] Ḳayyûm”

[32a]

El-ḥarfü’n-nûn

1

11’li Hece Ölçüsü

1 Eyâ Rabb-i teʿâlâ “ḥasbîya’llâh”[66]
Beni ḳıl gülşen-i ẕâtıñla ḫandân[67]
İlâhî Ḳâdir [u] Ḥayy [u] Hüva’llâh[68]
Beni ḳıl gülşen-i ẕâtıñla ḫandân

2 Saña sâ’il olup geldim ḳapuña
Ḳamu yoḳluḳ ile ṭurdum ṭapuña
İrişdir faẓlıñ ile ḥażretüñe
Beni ḳıl gülşen-i ẕâtıñla ḫandân

3 Baña iḥsan idüp luṭfuñ ʿaṭâ it
Fakîriñdir bu ḫaste-dil şifâ it
Tesellîdir cemâliñden devâ it
Beni ḳıl gülşen-i ẕâtıñla ḫandân

[66] Zümer suresi/ 38 “ …Deki: “*Allah bana yeter*.” (DİB, 2012, s. 461).
[67] ḫandân, metinde: ḥandân
[68] Ḳâdir [u] Ḥayy [u], metinde: Ḳâdir Ḥayy

4 Mücerred ḳıl ḳamudan muṭlaḳâ hep
Gide cândan cihân-ı ḳalb-i ḳâlıb
Bu fânî varlıġı maḥv eyle yâ Rab
Beni ḳıl gülşen-i ẕâtıñla ḫandân

5 Tecellî eyledikçe ḳalbe her ân
Göñül ʿarşında yansun ḳandîl-i cân
Kemâliñden alup rûḥum çoḳ iḥsân
Beni ḳıl gülşen-i ẕâtıñla ḫandân

6 Saña muḥtâc olupdur cümle ʿâlem
İçinde eşrefîdir ibn-i Âdem
Raʾûfîniñ demine eyleyüp dem
Beni ḳıl gülşen-i ẕâtıñla ḫandân

2

14'lü Hece Ölçüsü

1 Amân Allâhım amân ḥükmüñdedir Kûn fe-kân
Göster baña bir dermân iḥsân eyle yâ Raḥmân

2 Maḫfî degül noḳṣânım hep âşikâr ʿişyânım
Ṣuçlu ḳula ġufrânım iḥsân eyle yâ Raḥmân

3 Tevḥîdi arayup bulan dü cihândan el yuyan
Gözüme idüp ʿayân iḥsân eyle yâ Raḥmân

4 Geçüp cümle menâzil Ḥaḳ ḳatında var yazıl
Mevtim olıcaḳ nâzil iḥsân eyle yâ Raḥmân

5 Seni cândan sevenler pek cân virdi erenler
Ṭoġrı yolı ṣoranlar iḥsân eyle yâ Raḥmân

6 Tevḥîd iden ḥaḳḳânî Ra’ûfîniñ öz cânı
Tekmîl olur noḳṣânı iḥsân eyle yâ Raḥmân

3

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1 Göñül sırrı ola mekşûf hüviyyetle muʿammâdan
Aça ḳapusın ol maḥbûb ḫaber vire o ednâdan[69]

2 Göñül ʿaynına cek tûtyâ bugün tevḥîd ile esmâ
Bu esmâyı süren ʿâşıḳ ṭuyar lâ-büd müsemmâdan

3 Bulup ol vâḥid [ü] ferdi çıḳar bu ʿunṣurı terk it[70]
Eyâ sâḳî içür bâḳî baña câm-ı muṣaffâdan

4 Unutdurma temâşâdan viṣâliñ ẕevḳini yâ Rab
Düşüp bir ḳurı teşvîşe öñi ṣoñı ḫaṭâyâdan

[32b]

5 Ra’ûfî “lî-maʿa’llâh”iden[71] sebaḳ aldıñsa Mevlâdan
Oḳuyup on iki esmâ ḫaber vir lâ vü illâdan

4

10’lu Hece Ölçüsü

1 Ḥaḳdan isterseñ nûr-ı tecellî
Ḳalbiñi eyle mir’ât-ı Raḥmân
Cân-ı göñülde pür-ẕevḳ-i küllî
Ḳalbiñi eyle mir’ât-ı Raḥmân

2 Geç ʿalâyıḳdan gel mücerred ol
Kes ḳuyûdı hep Ḥayy-ı muṭlaḳ ol

[69] ḳapusın, metinde: ḳapusını
[70] vâḥid [ü], metinde: vâḥid
[71] “ “Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.” melâinde rivayet edilen sözden alınmadır.” (M. Yılmaz, 1992, s. 115).

Âteşî olma mâ'il-i ḫâk ol
Ḳalbiñi eyle mir'ât-ı Raḥmân

3 Şemʿ-i tevḥîdi ḳalbiñ icre yaḳ
İki ʿâlemde ola yüzüñ aḳ
Furṣat eldeyken cennete yol baḳ
Ḳalbiñi eyle mir'ât-ı Raḥmân

4 Aʿlâda iken esfeli gözle
ʿİzzeti ḳoyup ẕilleti özle
İnsân-ı kâmil yolunı izle
Ḳalbiñi eyle mir'ât-ı Raḥmân

5 Bâġ-ı ʿâlemde şimdi ʿuryân ol
Murġ-ı cân uçup Ḥaḳḳa mihmân ol
Sen de Ra'ûfî şâh-ı sulṭân ol
Ḳalbiñi eyle mir'ât-ı Raḥmân

5

Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün / Müstefʿilün

1 Meyl eylemez dil ġayrıya mevlâm seni ister hemân
Ṭut elimi çek ṭoġrıya ey pâdişâh-ı müsteʿân

2 Düşürme nefsiñ ḳaydına irgür cemâliñ ʿıydına
İrsem viṣâliñ ṣaydına ġaybıñ gidüp görsem ʿayân

3 ʿAşḳıñ yolunda bu faḳîr ḥayretdeyim leyl ü nehâr
Baḳ ḥâlime ḳıl merḥamet ey Ḫâlık-ı kevn ü mekân

4 Yâ Rab beni ceẕbeyle ol ḳaṭrem bula baḥr-i viṣâl
Gitsün aradan ḳîl [ü] ḳâl ẓâhir ola sırr-ı nihân[72]

[72] ḳîl [ü], metinde: ḳîl

5 Ẕikriñ seniñ ey lâ-yezâl her derdime dermân olur
Her ḳîlimde yüz biñ lisân ẕikr eylesem seni her ân

6 Ṭoymaz bu dilim ẕikriñe ḳanmaz bu göñül şükrüñe
Düşüpdür özüñ fikriñe aġlar Ra'ûfî her zemân

6

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1 Göñül Ḥaḳḳa giden râhı bilin âgâhı bilmezsin
Hemân ḥayvân gibi sersem olup dergâhı bilmezsin

2 Ne mâhiyyetsin ey ʿâşıḳ cihân-ârâyı bilmezsin
ʿAvâlim âferîn içre sen anı görebilmezsin

3 Şu mâhîler ki deryâda gezer deryâyı bilmezler
Semâvât-ı derûn içre anı hem-tâyı bilmezsin

4 Daḫı ol âfitâbı gör ṭolar envâr-ı ʿâlemler
Velî ḫuffâş anı görmezsin andan hişşe almazsın

[33a]

5 Daḫi cümle melâ'ik hem zemîn ü âsumân içre
Merâtibde ḳalup anlar saña iḥsânı iñmezsin

6 Gül-i sünbül gibi ebkem dökülsün nuṭḳ idüp söyler
Bu şekil hey'et ü güftâr ne ḥâldir anı bilmezsin

7 Gice gündüz böyle olduñ niçe evḳâtle ezmân
ʿAcebden ki ʿacebdür kim sen anı bulabilmezsin

8 Nedir aṣlıñ daḫi faṣlıñ ne ʿâlemden misâfirsin
Neden geldiñ nedir maḳṣûd göçüp bir daḫi gelmezsin

9 Bu hicret bâʿiṣin söyle biline ġâyetiñ ey dil
Ḥaḳîḳat şâhına tuḥfe ne lâzım anı bilmezsin

10 Görinen ẓâhiriñden bu hemân beñzer ticâretdir
O yola mâ-sivâ gitmez aña âteş götürmezsin

11 Ḫulûṣ ile ṣadâḳat al daḫi îmân ile Ḳurʿân
Anuñ nûrı saña besdir Raʾûfî ġayrın almazsın

7

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Faʿûlün

1 "Elâ"[73] ey âfitâb-ı nûr-ı kevneyn
Şefâʿat ḳıl geçelim "ḳâbe ḳavseyn"[74]

2 Marîż-ı mâ-sivâyuz eyle dermân
İçür câm-ı ṣafâdan açıla ʿayn

3 Bu murġ-ı cân sivâdan ide pervâz
Hevâ vü nefs aña olmaya naʿleyn

4 Şefâʿat it selâmet menziline
İki ʿâlem ola bu cân-ı ġaybeyn

5 Çeküp ʿişmet kemendiyle ḥabîbâ
Ola cân ḳaṭresi ġavvâṣ-ı baḥreyn

6 İrişdir ẕerremi şems-i ʿaṭâya
Raʾûfî eyle her demde ʿıydeyn[75]

[73] Yunus Suresi/ 55 "*Bilesiniz ki,* göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah'ındır…" (DİB, 2012, s. 214).
[74] Necm Suresi/ 9 "(Peygambere olan mesafesi) *iki yay aralığı* kadar yahut daha az oldu." (DİB, 2012, s. 525).
[75] Bu dizede vezin aksaktır.

8

Müstef'ilün / Müstef'ilün

1 Gel irmeden "reybü'l-menûn"[76]
Allâha dön Allâha dön
Yoḳ mı "ileyhi turceʿûn"[77]
Allâha dön Allâha dön

2 Ḳıl tevbe ḳalma şaḳî
İḫlâṣ ile ẕikr it Ḥaḳḳı
"Tûbû ilellâhi"[78] oḳuya
Allâha dön Allâha dön

3 Dâ'im eyle Ḥaḳdır şâd
Fermâna eyle inḳıyâd[79]
Oldı Ra'ûfî "bi'l-'ibâd"[80]
Allâha dön Allâha dön

[35a]

El-ḥarfü'l-vâv

1

14'lü Hece Ölçüsü

1 Dâ'im raḥmet güneşi lâ-ilâhe illâ hû
Mü'minleriñ yoldaşı lâ-ilâhe illâ hû

2 Fâ'ideli bir bâzâr kahrını ider gülzâr
Diyin gizli vü âşkâr lâ-ilâhe illâ hû

3 Ger uyanıḳ ger uyur ḳalbiñle pâsını yur

[76] Tûr Suresi/ 30 " Yoksa onlar, "O bir şairdir; onun, *zamanın felaketlerine* uğramasını bekliyoruz" mu diyorlar." (DİB, 2012, s. 523).
[77] Yâsin Suresi/ 22 " Hem ben, ne diye beni yaratana kulluk etmeyeyim. Oysa siz de yalnızca *O'na döndürüleceksiniz*." (DİB, 2012, s.440).
[78] Tahrîm Suresi/ 8 " Ey iman edenler! *Allah'a içtenlikle tövbe edin*…"(DİB, 2012, s.560).
[79] inḳıyâd, metinde: inḳıyâ
[80] Mü'min Suresi/ 44 "… Şüphesiz Allah, *kullarını* hakkıyla görendir." (DİB, 2012, s. 471).

Bulmaġa bâḳî ḥużûr lâ-ilâhe illâ hû

4 Cân-ı dilden geç hemân mâ-sivâ cümle ziyân
Ẕât-ı pâke armaġan lâ-ilâhe illâ hû

5 ʿAḳlıñ başıña getür şâh gibi taḫta otur
Mürdeleri dirildir lâ-ilâhe illâ hû

6 Mâ-sivâdan ḳıl ḥaẕer cân-ı dilden ḳıl sefer
Ẕât-ı pâke bul ẓafer lâ-ilâhe illâ hû

7 Tevḥîddedir ġarb [u] şarḳ mâ-sivâ naḳş-ı muṭlaḳ[81]
Ḥaḳîḳatde nuṭḳ-ı Ḥaḳ lâ-ilâhe illâ hû

8 Açmaġa dil gözüni mürşidiñ ṭut sözüni
Gösterir Ḥaḳ yüzüni lâ-ilâhe illâ hû

9 Îmânıña al berât ger isteriseñ cennât
İçmege âb-ı ḥayât lâ-ilâhe illâ hû

10 Raʾûfîniñ yeraġı cân içinde ṭuraġı
Gözleriniñ çerâġı lâ-ilâhe illâ hû

11 Raʾûfî âb-ı ḥayât âṣâr-ı tevḥîd-i ẕât
Uçmaġa nûrun ḳanat lâ-ilâhe illâ hû

2

Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilün

1 Cilvegâhı “lî-maʿaʾllâh”[82] ẕâkire dergâh hû
Ravżagâhı seyr-i fiʾllâh ʿâşıḳa her gâh hû

[81] ġarb [u], metinde: ġarb
[82] “ “Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.” melâinde rivayet edilen sözden alınmadır.” (M. Yılmaz, 1992, s. 115).

2 Ẕikr-i Hûdan bu derûnuñ gülşen-i ḫandân olur
Kaʿbe-i dilden açılur sümme vechu'llâh hû

3 Nûr-ı hû pervânesinden ehl-i dil âzâdeler
Geçdi ḳavseyn ʿâlemini ʿârif-i âgâh hû

4 Çâr ʿunṣur ḳaydından ḳaṭʿ iden merdân-ı Ḥaḳ
Ṭarfetü'l-ʿayn lâ-mekânı seyr ider hem-râh hû

5 Murġ-ı cânuñ mâ-sivâdan geçmege pervâz ile
Ẕikr-i hûdan aç gözüñi ceẕb ider ol şâh hû

6 Maḥv olup varlıḳ aradan nev-ẓuhûr bir şân olur
Bu yakîn müşaḫḫaṣ gidüp aça seyrângâh hû

[35b]

7 Feyż idüp ol ḥażret-i hû sırrıñı tâbân ider
Ey Ra'ûfî ṣadr-ı dilde ṭoġacaḳ ol mâh hû

3

15'li Hece Ölçüsü[83]

1 Ḳurbâna gelen cânlar aġlar Allâh deyü deyü
Gonçe-femini güller açar Allâh deyü deyü

2 Bu ʿâlem-i keṣretden ol ʿâlem-i ḳudsîye
Pervâz-ı maḥabbetle uçar Allâh deyü deyü

3 Nidâ gelicek Ḥaḳdan alur seni ol senden
Ḫâlî ḳalur işbu ben göçer Allâh deyü deyü

4 Pervâne göricek nâr dönüp ʿaşḳ ile ṭolar
Dilinde ḳalmaz ḳarâr yanar Allâh deyü deyü

[83] İkinci beyitten itibaren beyitlerin ilk mısraları 14'lü hece ölçüsüyle yazılmıştır.

5 ‘İlletleri ḳaṭ‘ eyle keṯretleri ṭarḥ eyle
Vaḥdet yolın isteyen uçar Allâh deyü deyü

6 Ra’ûfî dir yâ Raḥmân giyüp ḫıl‘at-ı îmân
İçüp şarâb-ı ‘irfân çeker Allâh deyü deyü

[36b]

Na‘t-ı resûl’ullâh ṣallal’lâhu te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem

1

Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün / Müstef'ilün

1 Ey maẓhar-ı envâr-ı Ḥaḳ ey merkez-i evc-i muṭlaḳ
‘Âlemlere viren sebaḳ sensin yâ Resûla’llâh

2 Ey nâfe-i “kâf ile nûn”[84] cân içinde sırr-ı derûn
Ehl-i ḥicâba reh-nümûn sensin yâ Resûla’llâh

3 ‘İlm-i ledûn gencînesi ḥaḳḳe’l-yaḳîn âyînesi
Tevḥîd-i ẕât medînesi sensin yâ Resûla’llâh

4 İki cihân bir sâyebân ḳurulmuş ḳubbe-i burhân
Ḫayme-yi cemde sulṭân sensin yâ Resûla’llâh

5 ‘Ummân-ı tevhîdi bulan dü cihândan özün yuyan
Ẕâtu’llâhı iden ‘ayân sensin yâ Resûla’llâh

6 Seniñle ey rûh-i revân bilindi hep ẓâhir nihân
Ḥaḳ bülbüli iki cihân sensin yâ Resûla’llâh

7 Enbiyânıñ âfitâbı evliyânıñ mâh-tâbı
Ḥaḳ te‘âlânıñ kitâbı sensin yâ Resûla’llâh

[84] Bakara/ 117 “ O, gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. Bir işe hükmetti mi ona sadece “*ol*” der, o da hemen oluverir.” (DİB, 2012, s.17).

8 Cennetiñ içinde cennet niʻmetiñ içinde niʻmet
Raḥmetiñ içinde raḥmet sensin yâ Resûla'llâh

9 Sende görinür vech-i Ḥaḳ mürşid-i pîrimsin muṭlaḳ
Viren Raʻûfîye sebaḳ sensin yâ Resûla'llâh

2

14'lü Hece Ölçüsü

1 Gözlerimiñ żiyâsı sensin yâ Resûla'llâh
Hem sırrımıñ cilâsı sensin yâ Resûla'llâh

2 Cân içinde cânânım mülk-i dînde sulṭânım
Her müşküle bürhânım sensin yâ Resûla'llâh

3 Maẓhar-ı ẕâtü'l-muʿîn maṭlaʻ-ı envâr-ı dîn
Maḥzen-i ʿilme'l-yaḳîn sensin yâ Resûla'llâh

4 Firḳatle beni devrân ḳıldı cigerim büryân
Derdlilere ḥâṣ derman sensin yâ Resûla'llâh

5 Görsem cemâliñ bir ân ol cemâle cân ḳurbân
Ṣâḥib-i sırrı Ḳur'ân sensin yâ Resûla'llâh

6 ʿÖmrümi ḳıldım hebâ işledim cürm ü ḫaṭâ[85]
Düşmüşlere kân-ı ʿaṭâ sensin yâ Resûla'llâh[86]

7 Bir kevñiñ âṣârı ẕâtıñdandır envârı
"Küntü kenz"iñ[87] esrârı sensin yâ Resûla'llâh

[85] ḫaṭâ, metinde: ḫabṭâ
[86] kân-ı, metinde: kânı
[87] "Ben (gizli) bir hazineydim." (M. Yılmaz, 1992, s. 98).

8 ʿÂlemde her ne ki var ger gizli ger âşikâr
Maḳṣûd-ı cümle âsâr sensin yâ Resûla'llâh

9 Ey Kaʿbe-i münâcât ḳıble-yi ehl-i ḥâcât
Şefîʿ-i cümle ʿuṣât sensin yâ Resûla'llâh

[37a]

10 Raʿûfî çeker âhı çoḳdur ġâyet günâhı
Anuñ şefâʿatgâhı sensin yâ Resûla'llâh

3

10'lu Hece Ölçüsü

1 Şemʿ-i tevḥîdi ümmete yaḳdıñ
Göster cemâliñ yâ Resûla'llâh
Baḥr-i envârdan cûş idüp aḳdıñ
Göster cemâliñ yâ Resûla'llâh

2 Ru'yetiñ câna âfitâb olsun
Ẕerre-yi cânım mâhitâb olsun
İki ʿâlemde kâm-yâb olsun
Göster cemâliñ yâ Resûla'llâh

3 ʿAvnu'llâh idüp gözlerim aça
Lâ-mekân şehrin yel gibi gece
ʿAyn-ı lâhûtiñ kevṯerin içe
Göster cemâliñ yâ Resûla'llâh

4 Sensiz cihânı neylesün ʿâşıḳ
ʿAşḳıñla dâ'im cigeri yanıḳ
Zümre-yi ḫâṣa sen eyle lâyıḳ
Göster cemâliñ yâ Resûla'llâh

5 Ṭoġmazdan evvel âşinâ oldum
Ḳudsiyân içre mübtelâ oldum
Şimdi firḳatde pür-ḫaṭâ oldum
Göster cemâliñ yâ Resûla'llâh

6 Seyyid Raʿûfî vechiñe ḫayrân
Cânıyla başı yoluña ḳurbân
Suçludur gerçi ḳapuñda her ân
Göster cemâliñ yâ Resûla'llâh

[37b]

4

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1 Göñül ʿaşḳıñla sûz oldı
Şefâʿat yâ Resûla'llâh
Derûnum derd ile doldı
Şefâʿat yâ Resûla'llâh

2 Mebhânı gözlerim görmez
Aḳan ḳanlı yaşım diñmez
Viṣâline elim irmez
Şefâʿat yâ Resûla'llâh

3 Benim kârım şeḳâvetdir
Saña lâyıḳ şefâʿatdır
Ḳabuñ bâb-ı inâyetdir
Şefâʿat yâ Resûla'llâh

4 Başımdan maʿṣiyet aşdı
Firâḳıñ câna irişdi
Bu cân ḳuşı saña uçdı
Şefâʿat yâ Resûla'llâh

5 Raʿûfî ḳaldı âvâre
Günâhı çoḳ yüzi ḳara
Yolına senden olur çâre
Şefâʿat yâ Resûla'llâh

[38b]

El-ḥarfü'l-hâ

1

14'lü Hece Ölçüsü

1 Ḳula Ḥaḳḳıñ iḥsânı lâ-ilâhe illâ'llâh
Enbiyâniñ burhânı lâ-ilâhe illâ'llâh

2 Fikr it ḥâliñi ḳardaş vaḳtiñe ol ḥâżır baş
Her dem ḥâliñe ḥâldaş[88] lâ-ilâhe illâ'llâh

3 Derûnuñdan çek âhı pâk ider her günâhı
İki cihân hem-râhı lâ-ilâhe illâ'llâh

4 Raḥmet baḥrine ṭalar ḳalbe envârı ṭolar
Vuṣlat yolına ṣalar lâ-ilâhe illâ'llâh

5 Bir kevñiñ esâsı nûr-ı Aḥmed żiyâsı
Sekiz cennet bahâsı lâ-ilâhe illâ'llâh

6 Ḳudret nûrı ezelden maḥv [ü] iṡbât yezelden[89]
Hep ʿâlemi düzelden lâ-ilâhe illâ'llâh

7 Al kendüñe bir mâye virme ʿömrüñ hebâya
Gâyet ulu sermâye lâ-ilâhe illâ'llâh

[88] ḥâliñe ḥâldaş, metinde: ḫâliñe ḫâldaş
[89] maḥv [ü], metinde: maḥv

8 Tevḥîde gel ehl-i Ḥaḳ aç gözüñi nûra baḳ
Her nefesi bir sebaḳ lâ-ilâhe illâ'llâh

9 Faḫr-ı ʿâlem kelâmı her ṭâʿatıñ temâmı
Ẕât-ı pâkiñ selâmı lâ-ilâhe illâ'llâh

10 Ey Raʿûfî ol âgâh olmaġa ḫâs dergâh
İḫlâṣ ile di her gâh lâ-ilâhe illâ'llâh

2

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1 Cemâliñ derdine düşdüm ʿinâyet eyle yâ Allâh
Cenâḥ açup saña uçdum ʿinâyet eyle yâ Allâh

2 Nedir ʿârif bu ʿâdâtı ḳurı ṣûret maḳâlâtı
N'ola keşfeyleseñ ẕâtı ʿinâyet eyle yâ Allâh

3 Cemâliñden tecellî vir viṣâliñden tesellî vir
Seni yâ Rab bekâsın vir ʿinâyet eyle yâ Allâh

4 Raʿûfîniñ başında tâc saña her demde ol muḫtâc
Cemâliñ aña bir kez aç ʿinâyet eyle yâ Allâh

3

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1 Cenâbıñdan cemâliñi müyesser eyle yâ Allâh
Kemâliñden viṣâliñi müyesser eyle yâ Allâh

2 Gönül firḳatde ḳalmışdır cigeri ḳana ḳanmışdır
Hemân iḥsâna ḳalmışdır müyesser eyle yâ Allâh

[39a]

3 Derûnum eylesiñ pür-nûr cemâliñle olur mesrûr
Yıkılmış ṣadrımı maʿmûr müyesser eyle yâ Allâh

4 Fakîriñdir ḳapuñda ol anı baḳdırma ṣaġ u ṣol[90]
Ḥużûruñda ola maḳbûl müyesser eyle yâ Allâh

5 Raʾûfîniñ güci yetmez seni ister yemez içmez
Anuñ sensiz işi bitmez müyesser eyle yâ Allâh

4

Mefâʿîlün /Mefâʿîlün /Faʿûlün

1 Göñül mirʾâtına şems-i ʿinâyet
Tecellî eyledi el-ḥamdü liʾllâh
Ẓuhûr itdikce ol nûr-ı hüviyyet
Tecellî eyledi el-ḥamdü liʾllâh

2 Ṭarîḳatda ṭutardım istiḳâmet
Baña telḳîn idüp ṣâḥib-i şerîʿat
Dilerken Ḫâlıḳımdan istiʿânet
Tecellî eyledi el-ḥamdü liʾllâh

3 Ḥaḳîkat reh-nümâsı bülbül-i cân
Dil ü cân gülşeninde mâh-ı tâbân
Derûnum şehrine bugün o sulṭân
Tecellî eyledi el-ḥamdü liʾllâh

4 Nübüvvet merkezi ol ḳuṭb-ı eflâk
Risâlet maʿdeni ol "sırr-ı levlâk"[91]
İşâret eyleyüp gösterdi idrâk
Tecellî eyledi el-ḥamdü liʾllâh[92]

---

[90] ṣaġ, metinde: ṣaʿ
[91] "Sen olmasaydın felekleri (kâinâtı) yaratmazdım." (M. Yılmaz, 1992, s.113).
[92] tecellî, metinde: tesellî

5 Hüviyyetden irişdi baña itmâm
Aña müştâḳ iken hep ḫâṣṣ ile ʿâm
Raû’fîye ṭarîḳat oldı inʿâm
Tecellî eyledi el-ḥamdü li’llâh

5

Müstefʿilâtün / Müstefʿilâtün

1 Ey Rabb-ı erḥam sulṭân-ı aʿẓam
Luṭfuñ umarum sulṭânım Allâh
Acı virir âhı ḳullar şâhı[93]
Çekdirme âhı sulṭânım Allâh

2 Ẕâtıñ ḥicâbı vaṣlıñ muḥtâcı
Başlarıñ tâcı sulṭânım Allâh
Cân içre cânım dilde cânânım
Dâ’im lisânım sulṭânım Allâh

3 Cânlara dermân sen şâha ḳurbân
Ḳurbânım her ân sulṭânım Allâh
Açup cenâḥı ṭutam ṣalâḥı
Ḳalbiñ felâḥı sulṭânım Allâh

4 Ġayb-ı şuhûdum feyż-i maʿbûdum
Cümle maḳṣûdum sulṭânım Allâh
İḥsânıñ kânı cümleniñ cânı
İster nişânı sulṭânım Allâh

5 Rabbim ilâhım püşt-i penâhım
Afv it günâhım sulṭânım Allâh
Raʿûfî nâ-çâr eyler âh u zâr
İster ol dîdâr sulṭânım Allâh

[93] ḳullar, metinde: ḳullaruñ

6

Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilün

1 Aç gözüñ ey müddeʿî tevḥîd-i ẕikruʾllâh ile
Uyma Ḥaḳḳı setr iden ebnâʾ-yı dünyâ câhile
Yâd idüp ʿahd-i ḳadîmi evvel ezel Allâhla
Cânıñı eyle müżeyyâ şems-i illâʾllâh ile

2 Gir şefâʿat ıssı Aḥmed şerʿine ḳıl iḳtidâ
Sünnetine ḳıl riʿâyet ola gör ehl-i hüdâ
[39b] Böyle irmişler Ḥaḳḳa ehl-i sülûk-ı muḳtedâ
Cânıñı eyle müżeyyâ şems-i illâʾllâh ile

3 Al sebaḳ ʿilm-i ledünden nükte-i ʿirfânla
Añla ẕâtıyla ṣıfâtı vir cevâb iẕʿân ile
Ḳalbiñe irsün tecellî ser-te-ser vicdân ile
Cânıñı eyle müżeyyâ şems-i illâʾllâh ile

4 Oḳuyup ʿilm-i ledünni al Raʿûfîden sebaḳ
Bildire nûr-ı ḥaḳîḳat bulasın elṭâf-ı Ḥaḳ
Muṣḥaf-ı tekvîni fehm it aḥsen-i taḳvîme baḳ
Cânıñı eyle müżeyyâ şems-i illâʾllâh ile

7

14'lü Hece Ölçüsü

1 Cân gözüyle cânânı seyrâna gel tevḥîde
Ġavṣ eyleyüp ʿummânı merdâne gel tevḥîde

2 ʿUryân olup hevâdan pâk ol dâʾim sivâdan
Olmaġa âşinâdan meydâna gel tevḥîde

3 Ṣu gibi sen de arın aḳ ola yüzüñ yarın
Görmege Ḥaḳ dîdârın dermâna gel tevḥîde

4 Geç ʿâlem-i memâtdan iç kevs̱er-i ḥayâtdan
Cümle ḥicâb-ı z̲âtdan sulṭâna gel tevḥîde

5 Aç ol genc-i nihânı cân icinde cânânı
Ol sırr-ı kun fe-kânı vicdâna gel tevḥîde

6 Raʿûfî olup ḫayrân cân u cigeri büryân
Ey dîdeleri giryân ḫandâna gel tevḥîde

8

Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün / Mefâʿîlün

1 Göñül müştâḳ iseñ dosta yüri gel şehr-i cânâna
Bu rıḥlet menzili icre baḳılmaz şâh u sulṭâna

2 Ṣalup dil murġunı cânâ iriş maḥbûb-ı mevlâya
Şefâʿat idicek ol şâh ṭoyulmaz luṭf [u] iḥsâna[94]

3 Olupdur bâġ-ı gülşende benim sırrım aña bülbül
Ezelden ibtidâ ḳıldı gelince ṭavr-ı insâna

4 Ḥarîm-i ġayb-ı vuṣlatdan ṣaḳın olma bugün maḥrûm
Odur maḥbûb-ı kevneyniñ ḫaṭâdır ġayrısı câna

5 Feżâ-yı lâ-mekân icre Raʿûfî sen de şeh-bâz ol
Kemendiñ her ʿalâyıḳdan kesüp iriş o sulṭâna

[40a]

9

Müstefʿilün /Müstefʿilün /Müstefʿilün /Müstefʿilün

1 Ṣaldı derûna ġulġule boynuma ṭaḳdı silsile
Dostuñ cemâli pertevi cânımda yaḳdı meşʿale[95]

[94] luṭf [u], metinde: luṭf
[95] cemâl-i, metinde: cemâli

2 Çün oldı beni ol ġanî pes neylerem cân [u] teni[96]
ʿIyd-ı cemâle irmege ḳurbân-ı cân itsem nola

3 Ẕikr eyleyüp dün ile gün envârıyla ṭolsun derûn
Ẕerre iricek şemsiçün neyl-i burûc-ı sünbüle

4 İrmek dilerseñ menzile gir ṭoġrı yola şerʿ ile
Devrân idüp yâ hû ile zikreyle Ḥaḳḳı derd ile

5 Pervâne yandı şemʿ ile buldı murâdın ʿaşḳ ile
İrişe gör vaḳt-i güle baḳma fiġân-ı bülbüle

6 Seyyid Raʿûfî himmet it şeriʿ-i Muḥammed üzre git
Vuṣlat içün gel ʿuzlet it râkib ola gör Düldüle

10

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fa'ûlün

1 Göñül miṣbâḥ olup nûr-ı cemâle
Göñül gülsün göñül irsün kemâle
Göñül pervânesi irüp viṣâle
Göñül gülsün göñül irsün kemâle

2 Göñül irseñ nola perverdigâre
Virir maḳṣûduñı ol âşikâre
Ḳoyup maḥbûbı gitme ġayrı kâre
Göñül gülsün göñül irsün kemâle

3 Göñül iriş bir gün şehr-i beḳâya
Hevâdan geç sevâdı vir fenâya
İrüp nûr-ı hüviyyetle liḳâya
Göñül gülsün göñül irsün kemâle

[96] cân [u], metinde: cân

4 Gönül düşdi hümâ gibi şıyâma
Devâm-ı ʿaşḳ ile ṭurdı ḳıyâma
Cemâl ʿıydı ṣalâ tende selâma
Gönül gülsün gönül irsün kemâle

5 Gönül bülbül gibi itmekde nâle
Gülüñ ʿaşḳı anı çekdi bu ḥâle
Raʿûfîde dem vaṣlıñ ile ḳala
Gönül gülsün gönül irsün kemâle

11

10’lu Hece Ölçüsü

1 Ḳardaş erisiñ ḥaḳîḳat sende
Cemʿi tefrîḳi gel iḥsân eyle

[40b]

2 Sırrını Ḥaḳḳıñ şerḥ ider ey dost
Ẕerreden şemse gel burhân eyle

3 Sicn-i âhındır şeş cihet gerçi
Ṭop-ı ʿaşḳla sen vîrân eyle

4 Yedi ḳat yerle ne felek cümle
Saña mir’âtdır gel îḳân eyle

5 Ḥaḳḳe’l-yaḳînden âb-ı ḥayâtı
Cân murġı içün gel dermân eyle

6 Vaḥdet ilinde ol Ḥaḳḳa lâyıḳ
Yoḳluġuñ iletüp armaġan eyle

7 Perdeyi gözden açıcaḳ sulṭân
ʿIyd-ı cemâle cân ḳurbân eyle

8 Cân ḳuşı pervâz ḳılıcaḳ senden
Bir daḫi ḳonmaz biñ fiġân eyle

9 Çâr ʿunṣûrdan ḳıl sen seni ʿuryân
ʿAşḳ âteşiyle yaḳ biryân eyle

10 Ḳaṭrede gizli maʿnâ-yı ʿummân
Tevḥîd nidâsın gel iẕʿân eyle

11 Raʿûfî söyler nuṭḳ-ı ḥikmetden
Her bir sözine gel îmân eyle

12

Mefâʾîlün / Mefâʾîlün / Faʾûlün

1 Biḥamdillâh yoġ iken cümle eşyâ
Ḳamudan evvel itdi bizi iḥyâ
Cemîʿ mümkinâtdan ḳıldı aʿlâ
Diyelim dâʾimâ el-ḥamduʾlillâh

2 Müyesser eyleyüp îmânı İslâm
Vucûdımız ḥayâtda ṣubḥ ile şâm
Görür iḥsânını hep ḫâṣṣ ile ʿâm
Diyelim dâʾimâ el-ḥamduʾlillâh

3 Çeküp ṭuġra-yı ġufrânın enâma
Virir erzâḳını ḫalḳıñ….ma[97]
Açup ebvâbını dârüʾs-selâma
Diyelim dâʾimâ el-ḥamduʾlillâh

4 Ġarîb bülbül yüri cânân iline
Seniñ ḳadriñ nedir anda biline

[97] Üç nokta (…) ile gösterilen yer, eski yazı metinde okunamamaktadır.

Ne iḥsânlar ider mevlâ ḳulına
Diyelim dâ'imâ el-ḥamdu'lillâh

5 Alur eşyâ ḳamu Ḥaḳdan ḥayâtı
Ḳo âs̱ârı ʿurûc it şeş cihânı[98]
Mü'es̱s̱erdir bitürür her nebâtı
Diyelim dâ'imâ el-ḥamdu'lillâh

6 Raʿûfî gel ʿurûc eyle sen itmâm
Kîtâb-ı sünneti ġâyet ḳıl iḳdâm[99]
Rıẓâ-yı Ḥaḳḳı bulunca ḳıl ibrâm
Diyelim dâ'ima el-ḥamdu'lillâh[100]

13

Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilün

1 Ey şefâʿat âfitâbı şâh-ı kevneyn-i ilâh
"Ḳâbe ḳavseyn"[101] "lî-maʿa'llâh"[102] oldı saña cilvegâh

[41a]

2 Ḫâk-pây-i ʿizzetiñde âsumân âyetleri
Parmaġıñda ḫâtem oldı seyr iden şems ile mâh

3 İsm-i Âdem naḳş-ı ʿâlemden e̱ser nâ-bûd iken
Ẕât-ı pâkiñ itmiş idi Ḥaḳ cemâlin ḳıblegâh

4 Enbiyâ' vü mürselîniñ seyyidi hem ḫâtemi
Cümle ḫalḳıñ raḥmetine nûr-ı vechiñdir güvâh

---

[98] ʿurûc, metinde: ʿurûḥ
[99] kitâb-ı, metinde: kitâbı
[100] Diyelüm, metinde: Diye gör
[101] Necm Suresi/ 9 "(Peygambere olan mesafesi) *iki yay aralığı* kadar yahut daha az oldu." (DİB, 2012, s. 525).
[102] ""Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir." melâinde rivayet edilen sözden alınmadır." (M. Yılmaz, 1992, s. 115).

5 Gülşen-i ẕahrıñdaki mühr-i risâlet ey hümâm
Fâtiḥayla ḫâtime cemʿ itdi sende ol ilâh

6 Ümmet içre bir faḳîriñdir Raʿûfî ʿâciziñ
Vir civâr-ı ḥażretiñde aña bir seccâdegâh

NAẔÎRE

1

Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilün

1 Ġonce-i ẕâtıñı mir'ât ideli ol pâdişâh
"Lî-maʿa'llâh"[103] gülşenidir saña dâ'im cilvegâh

2 Şems-i vechiñ dü cihânı idicek envâr-ı tâm
Ḫacletinden yire baḳdı tâ ḳıyâmet mihr ü mâh[104]

3 Terbiyet âyînesinde ru'yetiñ âdâbını
ʿÂlem-i vuṣlatda tekmîl itdi saña ol ilâh

4 Gülşen-i tevḥîd-i raḥmet açılınca ʿâleme
Nûr-ı ẕâtıñ pertevine cilve itdi her giyâh

5 Enbiyâ vü mürselîne idicek ʿaynıñ naẓar
Her birisi buldı ʿizzet ḥażretüñe ṭutdı râh

6 İtme maḥrûm yâ Resûla'llâh Ra'ûfî bendeñî
Rûz-i maḥşer eyle mesrûr itmesün ġayra nigâh

2

Müstefʿilün/ Müstefʿilün/ Müstefʿilün/ Müstefʿilün

[103] Benim Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de gönderilmiş bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir." melâinde rivayet edilen sözden alınmadır." (M. Yılmaz, 1992, s. 115).
[104] Ḫacletinden, metinde: Ḥacletinden

1 Ey ġâfil men-fi'l-beden ihsâna gel tevḥîd ile
Aç gözini al ḥişşeden iẕʿâna gel tevḥîd ile

2 Mevtin şarâbın içmeden cânın[105] teniñden göçmeden
Ḳabriñ evine uçmadan îmâna gel tevḥîd ile

3 İster iseñ bâḳî naʿîm gülşende olmaġa muḳîm
Hazâ "ṣırâṭ-ı müstaḳîm"[106] meydâna gel tevḥîd ile

4 Ḥamd eyleyüp iḥsânına iriş şefâʿat kânına
Gir Ḫalvetî meydânına devrâna gel tevḥîd ile

5 Ḳalma ayaḳda pür-ḳuṣûr ḳable'l-mecî yevmü'n-"nüşûr"[107]
Ḥaḳḳa giden ḳurbân olur ḳurbâna gel tevḥîd ile

[41b]

6 Bulmaḳ dilerseñ ger necât rûḥ-ı Resûle vir ṣalât
Uçmaġa taḥṣîl it ḳanat cevlâna gel tevḥîd ile

7 Gündüzlerin ṣâ'im ol yatma giceler ḳâ'im ol
Ẕikr eyle Ḥaḳḳa dâ'im ol uyana gel tevḥîd ile

8 Dünyâ evinden göçmege ekdügüñ varup biçmege
N'olduġuñ anda seçmege seyrâna gel tevḥîd ile

9 Nefsiyle cânı terk iden ḳurtuldı cümle perdeden
Ḥaḳ bilmege her ẕerreden ʿirfâna gel tevḥîd ile

10 Cânıñ evi ṭolmaġa nûr çıḳsun derûnuñdan ġurûr
Sırrıñda bulmaġa ḥużûr cevlâna gel tevḥîd ile

---

[105] Cânın, metinde: cân
[106] Âl-i İmrân/ 51"Şüphesiz Allah, benim de Rabbim, sizin de Rabbinizdir. Öyleyse O'na ibadet edin. İşte bu, *doğru yoldur.*" (DİB, 2012, s. 55).
[107] Mülk Suresi/ 15 "…*Dönüş* ancak O'nadır." (DİB, 2012, s. 562).

11 Çalış Raʾûfî lemʿa al gitsün żamîriñden cidâl
Gel tevḥîdiñ baḥrine dal ʿummâna gel tevḥîd ile

3

Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilün

1 Ey gönül bir pâdişâha düşeli cânım esîr
İrmek ister ol cemâliñ ʿayn-ı dil dîdârına

2 Hâtif-i ġayb şeş cihetden gel deyü eyler nidâ
Cân u dilden ḳıl ʿazîmet ḳoma anı yarına

3 On sekiz biñ ʿâlemiñ âṣârı yoḳ iken faḳîr
Cân ilinde bağlayup ṭurmuş idim dîvânına

4 Tâ ezelden derd-i ʿaşḳı cânıma cân eyledim
Pâdişâhım sikke urdı aġzımıñ iḳrârına

5 İçeli câm-ı ḥaḳîḳat cürʿasın oldum itmâm
Şimdi düşdi şanma ayaḳ-ı meyiñ sekrânına

6 Şeyḫ Raʾûfî ʿabd-ı dâʿî bâġ-ı vaḥdetdir bugün
Şâhid isterseñ cihân burhân yeter iẓhârına

4

14'lü Hece Ölçüsü

1 Tevfîḳ eyle sultânım bulsun niẓâm aḥvâlim
Her derdime dermânım sensin yâ Ḥakîm Allâh

2 Iṣlâḥ eyle efʿâlim olsun şeriʿ aʿmâlim
Çün vâḳıf-ı esrârım sensin yâ ʿAlîm Allâh

3 Firḳatiñle dil ḫaste oldı ġâyet şikeste
Muʿîni her nefesde sensin yâ Muʿîn Allâh

4 Sür ḳalbimden aġyârı ṭoldur aña envârı
Ey cümleniñ ġaffârı sensin [yâ] Ġafûr Allâh[108]

5 Raʾûfî ḳuluñ edna luṭfuñ umar ey aʿlâ
Aña maḳṣad aḳṣa sensin yâ Maḳṣûd Allâh

[48b]

El-ḥarfü'l-yâ'

1

10'lu Hece Ölçüsü

1 Vaḳt-i seherde ẕikr it subḥânı
Bulmaḳ dilerseñ nûr-ı rûḥânî
Açılur perde ẓâhir u nihân
Görinür anda vech-i rabbânî

2 Nûr-ı tevḥîde irse bir mü'min
Ol muḥkem ider dîn [ü] îmânı[109]
Ḥaḳḳı ẕikr itmek mü'mine lâyıḳ
Ḥayvân olanlar fehm itmez anı

3 ʿÂşıḳ-ı ṣâdıḳ maḥbûbun añar
Münkiriñ baġrı ḳurısın ḳanı
Nûr-ı cemâliñ ẕerresin görse
Pervâne gibi yaḳar ol cânı

4 İki cihânda miṣli yoḳdur hîç
Ḥaḳ teʿâlânıñ bize iḥsânı

[108] [yâ] Ġafûr, metinde: Ġafûr
[109] dîn [ü], metinde: dîn

Ẕâkir ola görsen ḥayâtıñda
"Külle şey' hâlık küllü men fâni"[110]

Raḥmet-i Raḥmân baḥr-i ʿummândır
Bir ḳaṭre ider cümle insânı
Ra'ûfî ister bâḳî saʿâdet
Tevḥîd-i ẕâtdan ġayrısı fânî

2

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Fa'ûlün

Göñül şemʿi ḥaḳîr pervâne düşdi
O nûruñ nârına gör yane düşdi

Nice yanmaya olʿâşıḳ bu nâra
Derûnı ṭutuşup gülḥâna düşdi

Belî bezminde câmını o yâriñ
İçeliden ʿaşḳla mestâne düşdi

Olurken ʿaşḳı bâzâr ezelden
Ebedde zâr ile giryâne düşdi

Baña ʿâşıḳlarıñ sermâyesidir
Nice aġlamasun hicrâne düşdi

Anuñ ʿaşḳı durur bir genc-i pinhân
Benim sînem aña vîrâne düşdi

Nice terk eylesün feryâdı bülbül
Gözine gül yüzini aça düşdi

[110] Rahman süresi/ 26 "Yer üzerinde bulunan *her canlı yok olacaktır*." (DİB, 2012, s. 531).

8 Vücûdum ḳaṭresi ʿummânda iken
Gelüp mevvâce kenâra düşdi

9 Muḥabbet ḳaṭresin içüp Raʾûfî
Anuñçün ʿaḳlı yoḳ dîvâne düşdi

3

Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilün

1 Tâ ezelden mübtelâdır bu göñül pervânesi
Ḫażretiñle âşinâdır cân ü dil mestânesi

2 Çâr ʿunṣur bendi ile bağlayup dîvâneyi
Başına ṭaḳup selâsil seyr ider cânânesi

[49a]

3 İştiyâḳ ḥasretiyle ol faḳîr ḥâlini nʾola
Yanmayınca nura irmez ʿâşıḳıñ dil ḫânesi[111]

4 Ṣems-i ẕâtıñdan Ḫudâyâ ẕerrece luṭfuñ ola
İrdi vaḥdet ʿâlemine maḥv olup hengâmesi

5 Bu Raʾûfî dâʾim ister yâ ilâhî vuṣlatıñ
Ḳalbine ṭoldur ṣafâyı ḥüccet ola bâdesi

4

Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilâtün / Fâʿilün

1 Ḳande gitdiñ ey göñül sulṭânınıñ dîvânesi
İçürelden câm-ı maḥbûb saña vuṣlat bâdesi

2 Mest olup yek cürʿasından ol cemâl-i ḫażretiñ
Tâ ezel ki luṭfı özler bu gedâ nâ-şâdesi

[111] ḫânes, metinde: ḥânesi

3 Sînemiñ seccâdesinde yâ ilâhî ṣubḥ u şâm
Ṣıdḳla tevḥîdiñ ola ṭâʿat-ı muʿtâdesi

4 Ceẕb iderse n'ola yâ Rab şems-i vechiñ ẕerremi
Evvel âḫir ol cemâliñ olmuşam üftâdesi

5 Ey Ra'ûfî cân-ı dilden ḳıl humâveş perr ü bâl
İntiḳâl it mâ-sivâdan olasın âzâdesi

5

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1 Gönül pervânesin yaḳdı o dostuñ ʿaşḳ-ı sevdâsı
Anı idrâk ider ḳanı meger kim ola bînâsı

2 Gönül âyînesin ṣâf it ḳuyûd-ı mâ-sivâdan geç
Açıla ḳapusı her dem gide imrûz [u] ferdâsı[112]

3 Çeküp semtine ol maḥbûb ḳomadı anda hîç aġyâr
Ne iḥsân eyledi nâ-gâh görüñüz ulu mevlâsı

4 Ḥaḳîḳat yolıdır bu dil gider aʿlâ hep
Saʿâdet tâcın ol keydi olan iḳlimiñ ʿanḳâsı

5 Serây-ı kibriyâdır dil ṣaḳın şek eyle zâhid
Añuñçün bu Ra'ûfîniñ dilinden ṭaşdı deryâsı

[49b]

6

Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün / Mefâ'îlün

1 Ḫudâyâ feyż-i raḥmetden irişdir câna dermânı
Maḥabbet kevṯerin içür açılsun vech-i cânânı

[112] imrûz [u], metinde: imrûz

2 Tecellî-i cemâliñle tesellî-i viṣâliñle
Kemâl-i luṭf-ı cûduñdan bu dil ister o nihânı

3 Bilinmeklik murâd itdiñ ḳuluñda ḫod liyâḳat yoḳ
Ḥicâb-ı aʿẓam olmuşdur irâde ġayrılar şânı

4 N'ola ey luṭfı çoḳ mevlâ seniñ iḥsân ile yoḳla
Ḥarîm-i lutfuña maẓhar idüp ḳılsıñ her iḥsânı

5 Ra'ûfî bir ġulâm idi ḳapuñda dünki gün yâ Rab
Bugün pîr oldı ol miskîn diler ol ʿafv-ı ġufrânı

7

Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilâtün / Fâ'ilün

1 Câm-ı 'aşḳ ile ezel mey-nûş olandır Ḫalvetî
Mest-i medhûş-i elest ḫâmûş olandır Ḫalvetî

2 Mekteb-i 'irfânda olmuş maḥrem-i esrâr-ı 'aşḳ
Her mu'ammâ-yı begim kâşif olandır Ḫalvetî

3 Çeşm-i dilden nokta-i ġayrı silüp bunda hemân
'Ayn-ı ḳalbi açılup pâyân olandır Ḫalvetî

4 Her biri âdâb-ı şer' ile olup bunda uyup
Ol bisâṭ-ı ḳurbete vâṣıl olandır Ḫalvetî

5 Çünki sende yok Ra'ûfî bu ḫışâlin birisi
Kâmile gel bende ol kim tâ olasın Ḫalvetî

[50a]

Ebyât[113]

1

Mefâʾîlün / Mefâʾîlün /Mefâʾîlün / Mefâʾîlün

1 Müsâvî çünki ey ṣûfî seniñ gitmez lisânıñdan
Ne aṣṣı eyleyem dirsiñ ʿabâ vü ṭaylasânından

2

Feʾilâtün / Feʾilâtün / Feʾilâtün / Feʾilün

1 Bürüdi yeryüzini cehl ile nâ-dân ḥayfâ
Maʿrifet ehline yir yoḳ meger eflâke çıḳa

Biñ yüz yetmiş bir Zilḳaʿdesiniñ onuncu güni eş-şeyḫ es-seyyid Aḥmed Raʾûfî Efendî dâr-ı fenâdan dâr-ı beḳâyâ göçdi.

[113] Metinde bu başlık "Baʿżı ḳıṭʿatât" şeklindedir. Ancak söz konusu şiirlerin ölçü ve kafiyeleri gereği ebyât oldukları anlaşılmıştır.

KAYNAKÇA

Ahmet Cevdet Paşa (1997). *Peygamberler ve Halifeler Tarihi* (C. 1). Dergah Ofset: İstanbul.

Akkaya, H. (2010). Süleyman-edebiyat. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 38, s.60-62). TDV Yayın: İstanbul.

Akşin, S. (2008). Siyasal tarih (1789-1908). *Türkiye Tarihi 3 Osmanlı Devleti 1600-1908*. s.77. Cem: İstanbul.

Aşkar, M. (1999). Bir Türk tarikatı olarak Halvetiyye'nin tarihî gelişimi ve Halvetiyye silsilesinin tahlili (C. 39, s.535-563). *AÜİFD*: Ankara.

Aşkar, M. (2007). Niyâzî-i Mısrî. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 33). TDV Yayın: İstanbul.

Bican, A. (t.y.). *Envâru'l Âşıkîn* (C. 2, s.388, 349).Tercüman 1001 Eser.

Bolay, S. H. (1988). Âdem. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C.1, s.358-363). TDV Yayın: İstanbul.

Bursalı M. T. (2007). *Osmanlı Müellifleri* (C. 1, s.177). Meral: İstanbul.

Büyük Türk Klasikleri. (1987). XVIII. Yüzyıl dîvân edebiyatına toplu bakış (C. 6, s.193-203). Ötüken: İstanbul.

Canım, R. (2014). *Divan Edebiyatında Türler*. s.168-178, 333-338. Grafiker: Ankara.

Cebecioğlu, E. (2009). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. s.86, 173. İstanbul.

Cengiz, H. E. (1986). Divan şiirinde musammatlar. *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı 2 (Divan Şiiri),* s.291-297. Sayı: 415-417. TDK: Ankara.

Ceyhan, S. (2015). *Üç Pîrin Mürşidi*. s.190-200, 258-263. İSAM Yayınları: İstanbul.

Ceylan, Ö. (2010). Şerh. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 38 s.566-568). TDV Yayın: İstanbul.

Cumbur, M. (2007). Raufî. *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi* (C. 7, s.301). Ankara.

Çelebi, İ. (1998). Hızır. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 17 s. 406). TDV Yayın: İstanbul.

Demirli, E. (2007). Niyâzî-i Mısrî. *Tasavvufî Görüşleri* (C. 33). TDV Yayın: İstanbul.

Devellioğlu, F. (2008). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Aydın Kitabevi: Ankara.

Diyanet İşleri Başkanlığı (2012). *Kur'an-ı Kerim Meâli*. Diyanet İşleri Başkanlığı: Ankara.

Dilçin, C. (2009a). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. s.104-217, 251-257- 405-465. TDK: Ankara.

Dilçin, C. (2009b). *Yeni Tarama Sözlüğü*. TDK: Ankara.

Dilçin, C. (2017). Gazel. *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı 2 (Divan Şiiri),* s.81-85, 99-117, 183-192. Sayı: 415-417. TDK: Ankara.

Ebû Ca'fer Muhammed Bin Cerîr'üt-Taberî (t.y.). *Tarih-i Taberî* (C.I, s.307-316, 516-519). Sağlam: İstanbul.

Ercilasun, A. B. (2009). *Türk Dili Tarihi*. s.45-457. Akçağ: Ankara.

Ekinci, R. (Haz.) (2012). *Hâfız Hüseyin Ayvansarâyî, Vefeyât-ı Ayvansarâyî (İnceleme-Tenkitli Metin)*. s.31. Tibtan Yayıncılık: İzmir.

Elçin, Ş. (1992). Türkiye'de halk edebiyatı, halk edebiyatına ve halk şiirine toplu bir bakış. *Türk Dünyası El Kitabı* (C. 3, s.244-281). TKAE: Ankara.

Eldem, E. (2010). 18. yüzyıl ve değişim. *Cogito, Osmanlılar Özel Sayısı,* (19). s.191. İstanbul: YKY.

Eraydın, S. (1990). *Tasavvuf ve Tarikatlar Tarihi*. s.155-162, 458-465. Marifet Yayınları: İstanbul.

Erdem, S. (Haz.) (1986). *Râmiz ve Âdâb-ı Zurafâ'sı.* (Doktora tezi). s.214-215. İÜEF: İstanbul.

Evliyalar Ansiklopedisi (1992). Ahmed Raûfî (C. 2, s.300). Türkiye Gazetesi: İstanbul.

Faroqhi, S. (2008). İktisat tarihi (17. ve 18. yüzyıllar). *Türkiye Tarihi 3 Osmanlı Devleti 1600-1908*. s.193. Cem: İstanbul.

Gölpınarlı, A. (1955). *Divan Şiiri, XVIII. Yüzyıl*. s.5. Varlık: İstanbul.

Gölpınarlı, A. (1969). *100 Soruda Türkiye'de Mezhepler ve Tarikatler*. s.205-2016. Gerçek: İstanbul.

Güzel, A. (1989). Tekke şiiri. *Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı 3 (Halk Şiiri)*. s.285. TDK: Ankara.

Hançerlioğlu, O. (1994). *İslâm İnançları Sözlüğü*. s.131-132. Remzi: Ankara.

Harman, Ö. F. (2010). Süleyman. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 38, s.56-60). TDV Yayın: İstanbul.

Horata, O.(2002). Zihniyet çözülüşünden edebî çözülüşe: Lâle Devri'nden Tanzimat'a Türk edebiyatı. *Türkler Ansiklopedisi* (C. 11, s.579-589). Ankara.

Horata, O. (2015). *Has Bahçede Hazan Vakti XVIII. Yüzyıl: Son Klasik Dönem Türk Edebiyatı.* s.9-170. Akçağ: Ankara

İnalcık, H. (2016). *Devlet-i 'Aliyye, Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar 4*. s.3-7, 69. Türkiye İş Bankası: İstanbul.

İpekten, H.-İsen, M. (1992). XVIII. yüzyıl divan edebiyatı. *Türk Dünyası El Kitabı* (C. 3, s.185-193). TKAE: Ankara.

İssa M. İ. (1995). *Müstakimzâde Süleymân Sa'dü'd-dîn Efendi Mecelletü'n-Nisâb*. (yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

İsen, M. (Ed.) (2011). *Şair Tezkireleri*. Grafiker: Ankara.

İsen, M., Horata O., Macit M., Kılıç F. ve Aksoyak İ.H. (2006). *Eski Türk Edebiyatı El Kitabı.* s.137-155, 208-236. Grafiker: Ankara.

Kara, M. (1985). *Tasavvuf ve Tarikatler Tarihi*. s.288-289. Dergâh: İstanbul.

Kesik, B. (2014). RA'ÛFÎ, Şeyh Seyyid Ra'ûfî Ahmed Efendi. Erişim:16.07.2017 http://www.turkedebiyatiisimlersozlugu.com/index.php?sayfa=detay&detay=2427

Kılıç, M. E. (2017). *Sufi ve Şiir Osmanlı Tasavvuf Şiirinin Poetikası*. s.98. Sufi: İstanbul.

Koçu, R. E. (1958). Ahmed Raufi Efendi (Şeyh Seyyid), *İstanbul Ansiklopedisi* (C. 1, s.460-461). İstanbul.

Kunt, M. (2008). Siyasal Tarih (1600-1789), *Türkiye Tarihi 3 Osmanlı Devleti 1600-1908*. s.57-58. Cem: İstanbul.

Kurnaz, C. (1998). Hızır, edebiyat. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 17, s.411-412). TDV Yayın: İstanbul.

Kübra, N. (2013). *Tasavvufî Hayat*. (Haz. Kara, M.). s.80-82. Dergâh: İstanbul.

Levend, A. S. (1943). *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*. s.42-49, 268. İnkılap: İstanbul.

Mazıoğlu, H. (1983). Türk edebiyatı, eski. *Türk Ansiklopedisi* (C.32, s.130-131). MEB: İstanbul.

Mehmed Paşa, S. F. (2010) *Şerh-i Evrad-ı Mevleviyye*. Rûmî: Konya.

Mengi, M. (1994). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. s.203-205. Akçağ: Ankara.

Özkırımlı, A. (1990). Ahmed Raufî Efendi, *Türk Edebiyatı Ansiklopedisi* (C. 1, s.61). Cem Yayınevi.

Öztekin, Ö. (2006). *Divanlardan Yansıyan Görüntüler*. s.55, 351-362. Ürün: Ankara.

Öztekin, Ö. (2010). *Çelebizâde Âsım Divan*. Ürün: Ankara.

Öztürk, M. C. (2004 Ocak). Hazret-i Pîr Seyyid Ahmed Raûfî El-Üsküdârî hayatı ve eserleri, *Üsküdar Sempozyumu I, Bildiriler*. (C. 2, s.404-417). İstanbul.

Öztürk, M. C.(2007). Ramazâniyye. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C.34, s.440-441). TDV Yayın: İstanbul.

Pala, İ. (2006). Mühr-i Süleyman. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 31, s.524-526). TDV Yayın: İstanbul.

Parlatır, İ. (2015). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Yargı: Ankara.

Sâmî, Ş. (2013). *Kâmûs-ı Türkî*. Kapı: İstanbul.

Saraç, Y. (2015). *Klasik Edebiyat Bilgisi Belâgat*. s.192, 274. Gökkubbe: İstanbul.

Serin, R. (1984). *İslâm Tasavvufunda Halvetilik ve Halvetiler*. s.67-83, 158. Petek: İstanbul.

Süreyyâ, M. (1311). *Sicill-i Osmânî Yahut Tezkirey-i Meşâhir-i Osmâni* (C.2, s.422). Meclis-i Kebîr Maârif Azasından, Matbu'a-i Âmire: İstanbul.

Şerefüddin, Ş. (2009). *Nokta ve Kalem*. (Haz. Kanık, M.). İz: İstanbul.

Şentürk, A. A. ve Kartal A. (2011). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. s.489-503. Dergâh: İstanbul.

Tanman, M. B. (1989). Ahmed Raûfî. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 2, s. 120). İstanbul.

Tanman, M. B. (1994). Raûfî tekkesi. *Dünden Bügüne İstanbul Ansiklopedisi* (C. 6, s.309-310). İstanbul.

Tanpınar, A. H. (2009.) *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. YKY: İstanbul.

Tansel, F.A. (1971). Hayâlî, *Türk Ansiklopedisi* (C. 19, s. 97-99). MEB: Ankara.

Tarlan, A. N. (1945). *Hayâli Bey Dîvânı*. s.125. Bürhaneddin Erenler Matb.: İstanbul.

Tarlan, A. N. (2002). Dîvan edebiyatı. *Türkler Ansiklopedisi* (C.11, s.648-650). Ankara.

Tuman, M. N. (2001). *Tuhfe-i Naili* (Haz. C. Kurnaz). s.277. Bizim Büro: Ankara.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi. (1990) Raufî Seyyid Ahmed (C. 7, s.289). Dergâh: İstanbul.

Uçman, A. (1988). 18. yüzyıl tekke şiiri. *Büyük Türk Klasikleri* (C. 7, s.299). Ötüken: İstanbul.

Uludağ, S. (1997). Halvetiyye. *TDV İslam Ansiklopedisi* (C.15 s.394-395). TDV: İstanbul.

Uludağ, S. (1998). Hızır, tasavvuf ve halk inancı, *TDV İslam Ansiklopedisi* (C. 17,s.409-411). TDV Yayın: İstanbul.

Uzunçarşılı, İ.H. (t.y.a). *Büyük Osmanlı Tarihi* (C. 5, s.147-148, 318-337, 473, 546, 612). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Yayınları: Ankara.

Uzunçarşılı, İ.H. (t.y.b). XVIII. asırda Osmanlılarda güzel sanatlar, *Büyük Osmanlı Tarihi* (C. 6, s.513-568). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kur. Yay.: Ankara.

Vassaf O. H. (2015). *Sefîne-i Evliyâ*. s.59-69. (Haz. M. Akkuş ve A.Yılmaz). Kitabevi: İstanbul.

Vicdani, S. (1338). *Tumâr-ı Turuk-ı Aliyye*. s.95-96. Evkaf-ı İslamiyye Matbası.1338-1341/ 3. Kitap-Halvetiyye: İstanbul.

Yağmur, S. (2014). *Yunus Emre Divanı*. s.180, 266, 308. Dergâh: Ankara.

Yazım Kılavuzu (2012). TDK: Ankara.

Yeğin, A., Badıllı, A., İsmail, H. ve Çalım, İ. (1990). *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat*. TÜRDAV: İstanbul.

Yıldız, A. (2004 Ocak). XVIII. yy. şairlerinden Raûfî'nin mutasavvıf ve şair kimliği, *Üsküdar Sempozyumu I, Bildiriler*. (Cilt 2, sayfa: 422-434). İstanbul.

Yurdaydın, H. G. (2008). Düşünce ve bilim tarihi (1600-1839), *Türkiye Tarihi 3 Osmanlı Devleti 1600-1908*. s.301. Cem: İstanbul.

Yılmaz, K. (2002). *Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar*. s.261-262. Ensar: İstanbul.

Yılmaz, M. (1992). *Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler*. Enderun: İstanbul.

18. yüzyılda Osmanlı kültür ortamı, *Sempozyum Bildirileri (20-21 Mart 1997)*. Sanat Tarihi Derneği Yayınları: İstanbul.

RA'ÛFÎ DİVANI'NIN ESKİ YAZI METNİ

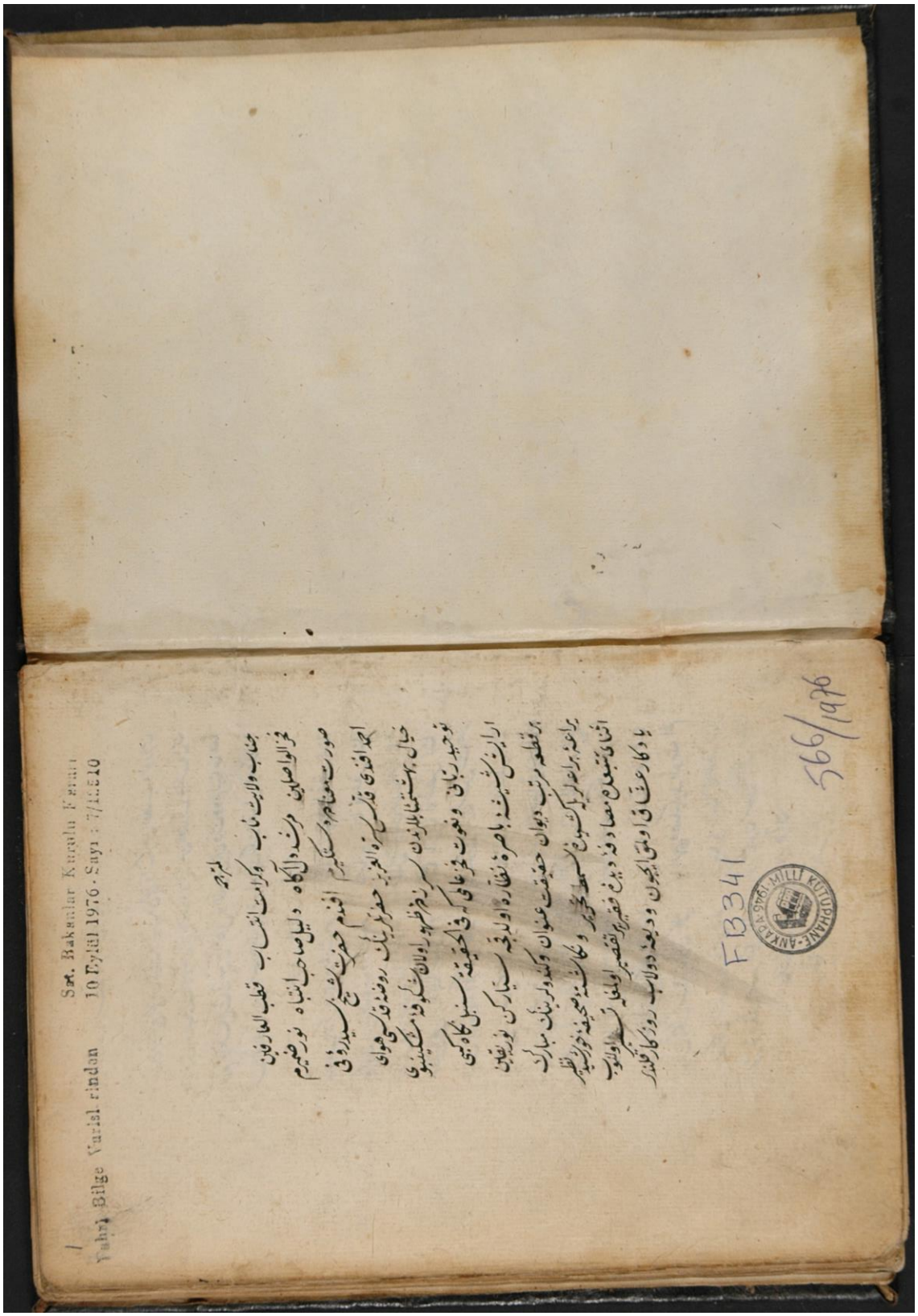

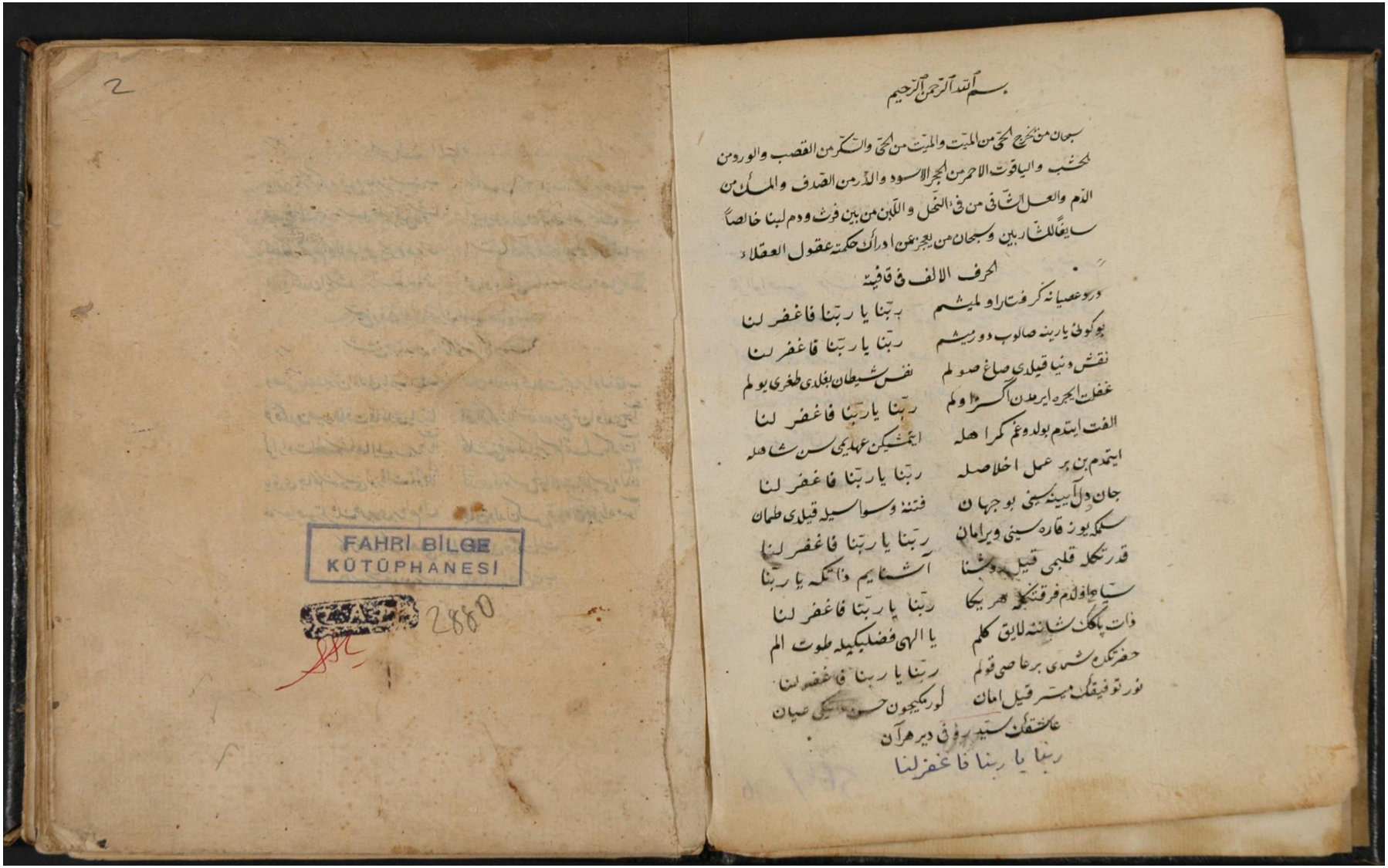

2

FAHRİ BİLGE
KÜTÜPHANESİ
2880

بسم الله الرحمن الرحيم

سبحان من يخرج الحي من الميت والميت من الحي والسكر من القصب والورد من
الخشب والياقوت الاحمر من الحجر الاسود والدر من الصدف والمسك من
الدم والعسل الشافي من في النحل واللبن من بين فرث ودم لبنا خالصاً
سايغاً للشاربين وسبحان من يعجز عن ادراك حكمته عقول العقلاء

الحرف الالف في قافية

درد عصيانه كرفتار اولميشم — ربنا يا ربنا فاغفر لنا
بوكوني يارينه صالوب دورميشم — ربنا يا ربنا فاغفر لنا
نقش دنيا قيلدي صاغ صولم — نفس شيطان بغلدي طغري يولم
غفلت ايجره ايرمدن اكسز اولم — ربنا يا ربنا فاغفر لنا
الفت ايتدم بولدوغم كمراهله — ايتمشيكن عهديمي سن شاهله
ايتمدم بن بر عمل اخلاصله — ربنا يا ربنا فاغفر لنا
جان دل آيينه سيني بو جهان — فتنه وسواسيله قيلدي طمان
سلمكه يوز قاره سيني ويرامان — ربنا يا ربنا فاغفر لنا
قدرتكله قلبمي قيل روشنا — آشنايم ذاتكه يا ربنا
سياه اولدم فرقتكله هر يكا — ربنا يا ربنا فاغفر لنا
ذات پاكك شاننه لايق كلم — يا الهي فضليكيله طوت الم
حضرتكده شدي بر عاصي قولم — ربنا يا ربنا فاغفر لنا
نور توفيقك ميسر قيل امان — كورمكيچون حسن ذاتيكي عيان

عاشقك سيد روفي ديرهر آن
ربنا يا ربنا فاغفر لنا

الحرف الباء

یا الهی درگهکده قیل دعامز مستجاب — اولماسون اراده یارب جرمز بزه حجاب
فیض ذاتک جذبه سیله قلبمز قیل روشنا — آجیله علم لدن مخزنی ام الکتاب
لطفکه محرم اولالم ایلمه محروم بزی — اشتیاق فرقتکله بغریمز اتمه کباب
وارد انکدن ایرشدر بر تسلی جانمه — حی اولور ایکی جهانده کورمین فصل الخطاب

شیخ رؤفی اول فقیرک اولمیه حالی تباه
شش جهتدن دائما کوستر آکا راه صواب

وصلتی جانانه بوتن اوله لی یارب حجاب — عین دلده بو خیالات نیجه بر اوله نقاب
فرقتکدن صبره طاقت قالمدی یا ربنا — آقه آقه کوز یاشمدن برج تن اولدی خراب
کر ارادت ایلسه شاها ایلیوب بر واردات — کلشنی فضلیکه ایرسم اتمسک باکه عتاب
یاقدی جانم شمعه سینی نور ذات ذوالجلال — کتدی فانوس خیالات جمله سی اولدی نیاب
ماسوا صورتلرینک هر بری بر دام دل — جان و دلدن کس قیدی آچیله راه صواب

کار عشقک اهلنی بول ای رؤفی خدمت ایت
درس عشقدن بر سبق ال اولدر اصل کتاب

طولدی درون صومیله نور کلدی شکر ماه رجب — عالم قمو بولدی سرور کلدی شکر ماه رجب
ای کوهر بحر وجود ایتدی ظهور انواع جود — ایله عنایت یاد دود کلدی شکر ماه رجب
مؤمنلر ایردی عزته غرق اولدی نور وحدته — طاعتله ایر وصلته کلدی شکر ماه رجب
دل خسته سی بولدی شفا کلشن درون اولدی کدا — درد کناهانه دوا کلدی شکر ماه رجب

رؤفی سن کوزنی اچ جدک ایتدی آنده معراج
سنده کیدن باشنه تاج کلدی شکر ماه رجب

المعروف الستاد

// ایا لطف استی اللهم بنی لطفکله یارب مسروایت — جمیع حالرآکاهم بنی لطفکله یارب مسروایت
قبوکه کلدی بوسکین سنی استه اولونکلکین یه — دلی تکین کوزی تکلکین ای لطفکله یارب مسروایت
ومادم ایلیوب احسان انی خلق ایدن انسان — دم اخرهویرایمان بنی لطفکله یارب مسروایت
کان انکه ایرکور اکراولمش ایسه دیرکور — آنی اغلتیوب کولدرینی لطفکله یارب مسروایت

رؤفینك قصوی جوق حزینکله قصورك یوق
سنك لطفیکه غایت یوق بنی لطفکله یارب مسروایت

//
قویرکون مقرر بیل قیامت — قیامتدن بلوردی جوق علامت
اولیدر نفسی جمله عالم — جهاندن قالدی کتدی صداقت
کیجه کوندز مرادی جلب مالدر — دکل مقصودی خاقك دین دیانت
اکر حق سویلسك قلسك نصیحت — قبول ایتمز ایدر بلکه عداوت
کجینور هر بریسی اهل عرفان — دروغ وکذبنی عد ایدر ظرافت
صورارسك کجینور ارشاد درویش — صاتر عارفلره کشف کرامت
مرایلر بوخلقك جوغی شمدی — اوکرکندین صاتر خلقه ولایت
کیوب جبه ودستار بعض حیوان — مشایخدن کجینور یوق ریاضت
ایدر دنیایه کجون دینی ضایع — کیجه کوندز اولور کار صلات
قونك مطلبن بیلدم محقق — ریاستدر ریاستدر ریاست
رؤفی سعیه منزل النماز — مکر حقدن سکا ایره هدایت
قوله قوللقی یراشور طوردیسی ایسه — عبادت قیل عبادت قیل عبادت

(۱۰)

مرادم حاصل اولمزدیکه جالش

// ایرر برکون سکا حقدن عنایت

الای فاتحهٔ حضرت ذات الالی خاتمهٔ جمله لدات — هدایت مطلبی تخمس سالك عنایت معدن عین شفاعت

وجودك مایه سی مجموع هیئات — انوك عکسی دوشبدر بوخیالات
جمیع کائنات مبتدا سی — دو عالم ممکنات منتهاسی
شهادت ایلدی قطعا ملائك — سنك صدقکله ای شاه ممالك
تحیات وصلاتیله سلامت — سکا وال واصحابه تمامت
دلی وجانمه اولدم سکا مشتاق — قپوکده قولوکم قیل بنی اعتاق
مجرد قیل سوادن مطلق ایله — شفاعت کوثرینه مغرق ایله
جمیعاً انبیانك حرمتیچون — سکا منزل کتابك عزتیچون

رؤفی پرکنده قیل شفاعت

// اکا یکسان غایت بدایت

تجلیات بنی ذنب وجودمن — مروایت بنم که یارب کرم ایت
صنابولسون سکا دائم سجودمن — مروایت بنم که یارب کرم ایت
دعم عالملرکی کشف وجودی — قبولسندن الورفیض وجودی
بلا دائم ایدرانعام وجودی — مروایت بنم که یارب کرم ایت
سوانقش حقیقر ذات دلدن — سنی ذکرایلیسون جان وکلدن
رؤفی بنده که یارب فقیراول — دوشوب سوزجریکی دهده دشکیراول

هدایت مطلبی تخمس سالك عنایت معدن عین شفاعت

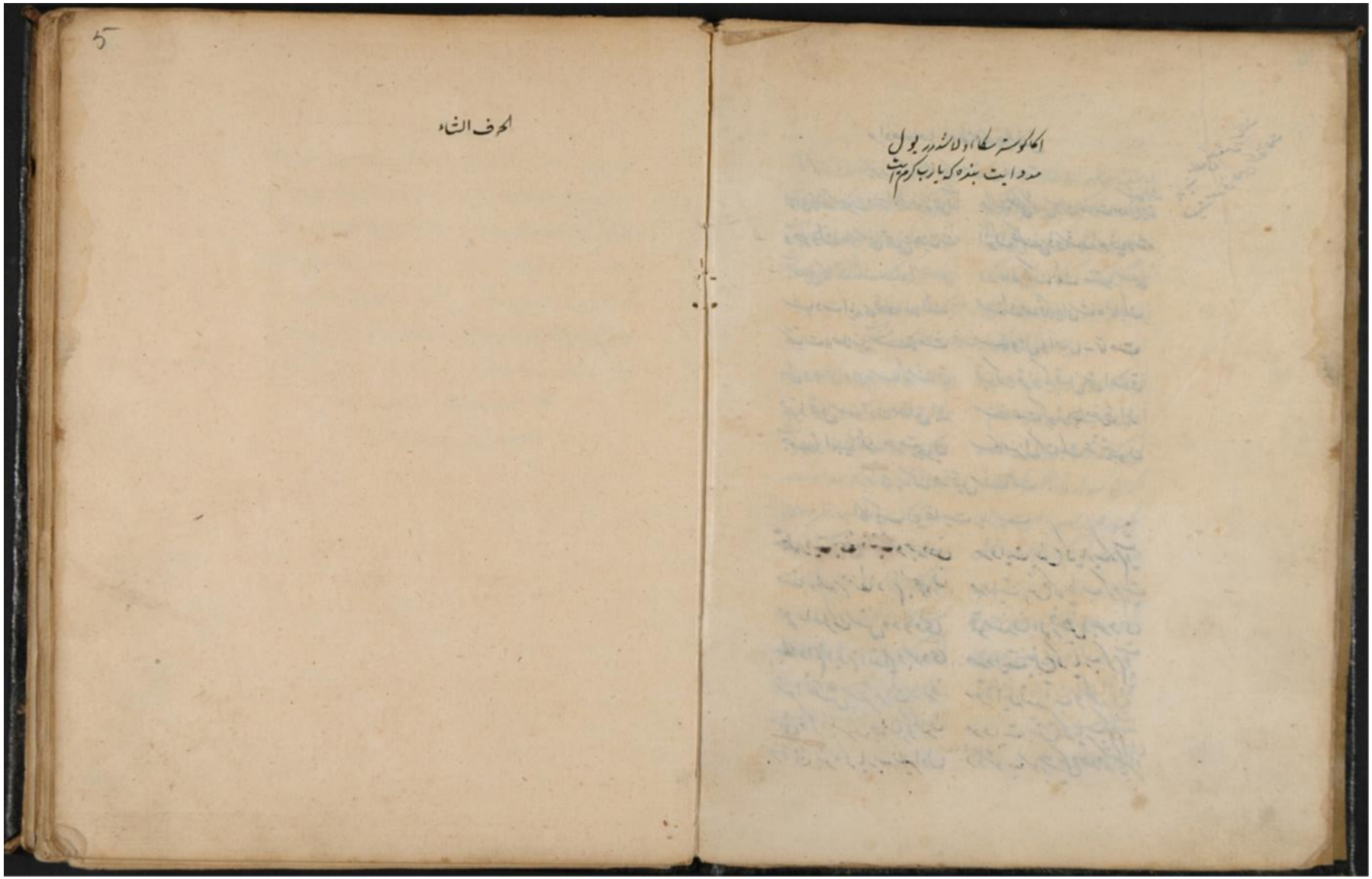

اکا کوستر سکا اولاشدر یول
مدد ایت بنده که یارب کرم ایت

5

الحرف الشاء

7

الحرف الجيم

کوکل بو خاب غفلتدن کوزك اج — جهانی ستة کل توحید صوین ساج
صفاتی نوره ایروب کلشنن اج — نه عارفدر ایدن توحیده معراج
قنی اول کوز آچوب حکمت بولنلر — او حکمت صاحبن آرزو قنلر
ایروب اول بحر ذاته غوص ایدنلر — نه کاملدر ایدن توحیده معراج
جهان آیینهٔ مصنوع رحمان — ظهورینه ایدوبدر انی برهان
صبقن اعمی اصم وش اولمه ای جان — نه فایقدر ایدن توحیده معراج
فراست نورنی جانده یقه کور — رؤفی ظلمتی سعی ایت کجه کور
واروب وحدت سراینه اوجه کور
نه عارفدر ایدن توحیده معراج

الحرف الدال

ای اهل صداقت کل کبیر حصن حصین ایجره — کم دارسلام استر اول بولدی امان توحید
کل جبل متینی طوت جق عرش معلایه — جق عالم فوسینی جان کوره عیان توحید
اصحاب شریعت ایسک طوت خیر اعلایی — یا نمزاوکیشی ناره کم بولدی اوجان توحید — کم ایتدی هران توحید
هرکم ولینه اکدی دانهٔ وحدت بوندن — محصولی اولور طاق رحمت غفران توحید
حکمینه مستغرب ظاهرو باطن اشیا — فرمان ابدانوک حکمت سبحان توحید
ارباب معرفت ایسک ارکانی متقین بولمه — ارکانسز اولندرمز یوقدر ایمان توحید
هب بوندهٔ کامل کیدر قالمز درسی آسان — سندهٔ ایسک ویرجان تاپدهٔ هران توحید
گر طالب جانا اول کوهر یکتا یه — غواص درون ایله بولمغ عمان توحید
گر اهل حقیقت ایسک اسرارینی کشف ایله — منکرلادان اولمه دشمندرای جان توحید
قبلهٔ اورزوی مرات کل جان کوزوی آچ — گونینه اولوب مالک مملوکده عیان توحید
بستان حقایقده عرفان بتورردانم — هرقنچه دله دوشسه قطرهٔ باران توحید — گونینه اولان عالم معلومده عیان توحید
نقاش ازل قبلهٔ افلاک صحایفده — شمس وقمر وانجم یاقدی چراغان توحید
صولوزره زمینی کور قاربوزیکی وضع ایندی — انواری شهود ایتدی اولدی گلستان توحید — حجت برهان توحید
مفصوصهٔ واردات آفاق انفس باق — گرناطق کرصامت جمله سی قران توحید — اول صحیف موجودات آیینهٔ منظهرات
صحرای دوکنکده کور کعبهٔ علیایی — اول قبلهٔ عالمیان هرکوزه برهان توحید
جوکان عقول اهلی عمامه گیروب طاسه — غواص اولان عاشقلر اخذ ایتدی نشان توحید
اول قلم هر اشجار دانی مرکب دریا — یارسه آنی هرمخلوق املیه پایان توحید — یازسه لرلف هرالم
بر نقطهٔ وحدتدر مجموعهٔ موجودات — هب صفحهٔ عنصرده شرح اولدی عیان توحید

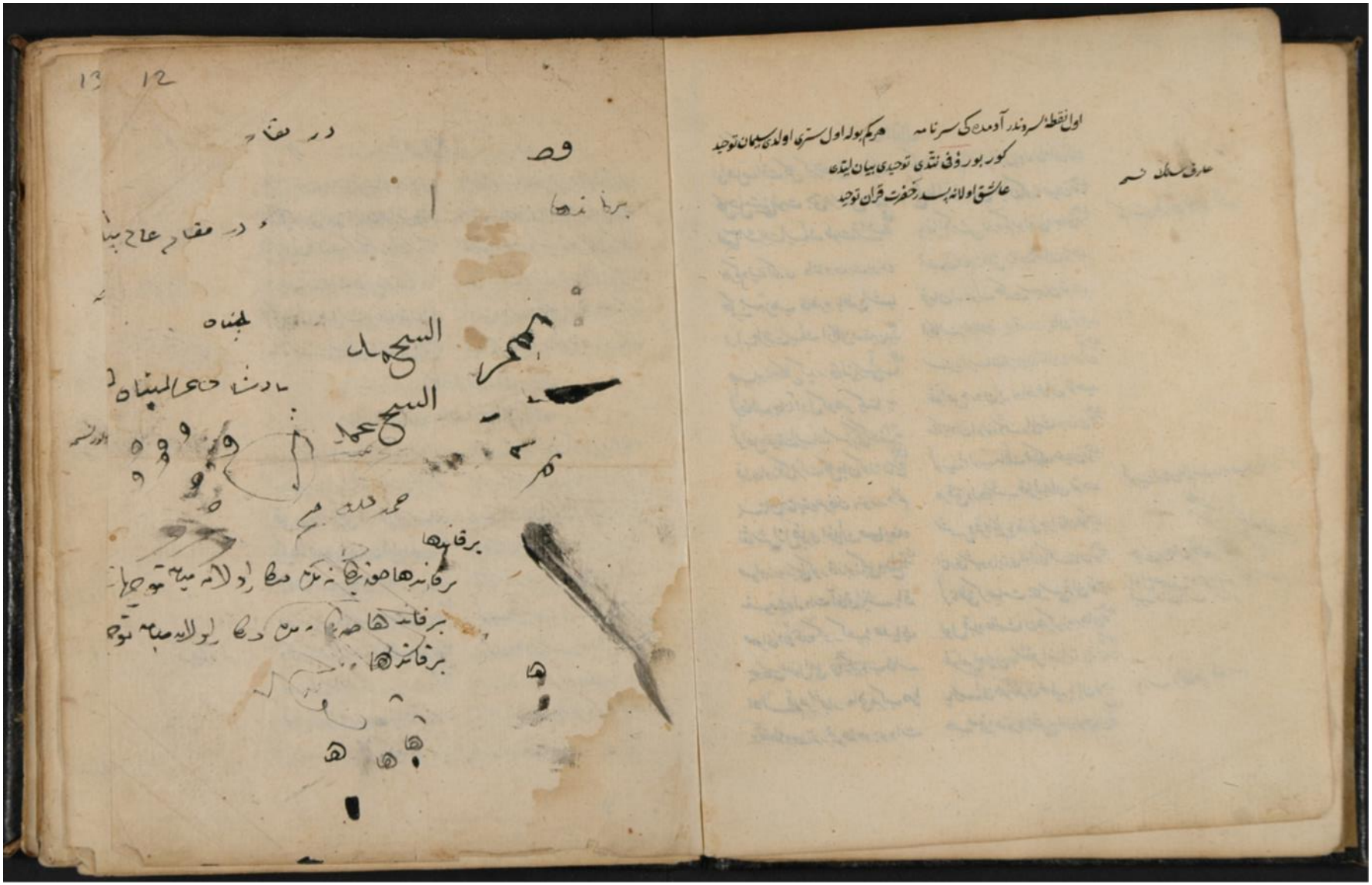

اول نقطه‌ی سرندر آدمده‌کی سرنامه هرکم بوله اول ستری اولدی سلیمان توحید
کور بو رؤفی نتدی توحیدی بیان ایتدی
عاشق اولانه پسدر حضرت قران توحید

عارف سلک نسخه

13 12

در مقام

وص

برقاندها

در مقام عاج بیا

جناه

السحمد

السحمد

بادشاه عالمپناه

حمد لله

برقاندها

برقاندها

برقاندها

برقاندها

رؤفی بیر لرایچنده بوکون بیر خراساندر

ای خالق کون مکان اغیوب بوجان ایکلر — وی رازق خلق جهان اه ایدوب بوجان ایکلر
فوقده دشوب بنارم بوقدر سوام قرارم — بولادم برحال صورارم پروانه بوجان ایکلر
شهر یقادن کونده ره ب دارالغنا یه نذورسن — نیچه برحاله وندوب صبح وشام بوجان ایکلر
ایکی بحر در کوزلرم آغ قراسن ایزلرم — دوستلک جمالن اوزلرم هران بوجان ایکلر
بحر فرده وساده یوسه لر کلدن کفه صاچلر — جنات خلده قوصه لر دوریاز بوجان ایکلر
ای جمله خلق یاره دن پرخ قادر آره دن — کمکه آغ قاره دن دیوانه کوکل ایکلر

دریاوش اقر کوزلرم نسنه

جوقدر رؤفیده خطا کتسون ایردن غطا
تا ایدیجه ذاتک عطا مستانه جانم ایکلر

طالب دیدار اولنلر بلبل نالان اولور — سیمبر سنده تازه تازه کلدی خندان اولور
جان کوزی بیدار اولنجه اغیار طور زار زار — قهر ولدن پادشاهک لطف جوقی احسان اولور
فانی جوق اغیاره اویدک ای اسیر نفس ودن — فرصتک وقتنده ای دل درمان جوق درمان اولور
پاک ایدن مرات قلبین قلدی محبوبین شکار — جان صفا بخشنده عطادر قطر بسی عمان اولور
جهان دل عوم ایلیوب نوشش جهانک ترکنی — افتابه ایره بیلن ذره بسی تابان اولور

عاشق ومولی اولان بلبل کبی نالان اولور نسنه

یا الهی دستگیر اول بور رؤف قولکه
نور ذاتک وصلنه ایرنجه اول سلطان اولور

عالمی وصله جانیله او جان بحر مطلقه بیلن شاه نور — نور هویه سرمدجان کسیلور دیلی زبان اولور
ای لامکانه استین سیران پروانه کبی دل تکه ذرات کون — عرش رحمانی ایدن جولان کبدی کوینی اول نهان اولور
بوخلقه فیض یوم ماسوادن قوم بوجاندر هیچ بیر — ایردی لاهوتیکن قولنه بشر وبنده لی لسان اولور

حق الیقین مرد هنر توحید ایچنده کزلیدر — معرفت حقیقتدن خبر توحید ایچنده کزلیدر
کوکل کوزینی اچمه ایمان چراغین یاقمه — منتسز اوجاق اوجاغه توحید ایچنده کزلیدر
ذکر الهیله هرکزه سی کوکل کوزیلک سورسی — عاشق مرام ایره سی توحید ایچنده کزلیدر
دریای عمان جوهری هم بیرج عرفان سروری — باقی حیاتک کوثری توحید ایچنده کزلیدر
ایکی جهانک بیلی سویر حقیقتدن ویلی — اولق ویلرسک خاص ولی توحید ایچنده کزلیدر
دائم سورن بسم اللهی ایلر طواف عرش اللهی — عیان کورملک وجه اللهی توحید ایچنده کزلیدر

اسرار توحیدی کمان اولدی رؤفی یه عیان
حق الیقین قوی برهان توحید ایچنده کزلیدر

جانلک شمعنه یار ب دل مست مردانه در — اوولدن جمله حیوان آدم انام فراوانه در
چالیشوب دست قیلمق خبایثدن ولی پاک است — بولوب کیمیای رحمانی اکا عاشق هزار اندر
فنی بردیده سی آچق قواقرانی سابق — بومیدانده الان اوکدل اوجان ایچنده جانانه در
ایکی عالم قیودینی بوکون قطع ایلین عارف — دوکونلک مرکزین بولمده بکم اوقطبه دورانه در
کالات استین عاشق تقرقلسون بوکون یاهو — ترقیده تنزلده فنی عبرت نما یانه در
قمر وشن سن دنی سیرت بوافلاک معارف — کجوب دل آسمانلدن آلان مهری سلیمانه در
دلکده کوهر جرئت کورر سه منکر کرمینی — بوکون وصلت طلسمینه اوعاشق شاه مردانه در
وصالک شهریه آتان بوکون اولان طالبان — اویولک تاجری هرآن دوکنجر بکار باندر
کوکل بر قطره ماسن دیو دنک خلقی حمان — اوورباون حیقان غواص بوکون شاهسوارانه در

صد هزار جانی هبه قربان اولدرسنه

استر روفی وصلت شاهی جان وکوکلدن چکر اولاهی
برم اولمشدر اکر کناهی کل دیسه محبوب یوز آسمانلور

ای شعاعات افتابی خاکپایک نور بخش — نه فلکدن کوه قافه دیر مزم الله بیلور
وی سعادت ماهتابی استانک قربی — اشیان قدسیانه دیر مزم الله بیلور
تاب قوسین بلی سن بلی مع الله ک کلی — برنشانک بیک جهانه دیر مزم الله بیلور
وجه باقی کلشنده کل جمالک سیرین — کاف نونک کشوریه دیر مزم الله بیلور
کنت کنزک رهنمای ذات حقک مظهری — برکلامک دو جهانه دیر مزم الله بیلور

کن فکانک شاهبازی لامکانک سنبلی
اسم پاکک صد جنانه دیر مزم الله بیلور

ذات حقک شانه مرآت اولان انسانی کور — ای شعاع ایدن جمیع النفس افاقی کور
یوغیکن انار اشیا بو نباتات شجر — هر بریسنه تازه تازه نو حیات ویرن کور
اهل توحید اولوب اکا حق تعالی وحدتن — بو زمین اسمانده او قهان قرانی کور
اسمان ولدده دائم سیر ایدن شمس و قمر — ارض ارحامه ایرشن نطفه باراق کور

ای روفی استریسک بلی مع الله خلوتن
خلقه توحید ایچنده رحمت غفرانی کور

الا ای جانمک جانی کوکل مشتاقلک اولشدر — دو دیم شهبازنک جانی کوکل مشتاقلک اولشدر
سوای تلسون عاشق جمالنده جهانده فائق — دو عالم عشقله یانق کوکل مشتاقلک اولشدر
دو نشلون جانه سودای بو نفسانک کدوی غوغائی — جمیع نطق و عبا سی کوکل مشتاقلک اولشدر
هویت نورنه استوجمالنک کلشنه کوکر — بو فرقتدن خلاص ستر کوکل مشتاقلک اولشدر

14

تجلی ایلیوب ذاتنک کوکلده اچر مرآتنک — بولور ستر اولدانک کوکل مشتاقلک اولشدر
اکر قطب اکر غوثی کبر عرشه کورسی — بو لیجه ذره سی شمسی کوکل مشتاقلک اولشدر

انوک ستانی نشانسز در عقول ایر مز کانسز در
روفی فانی عارسز در کوکل مشتاقلک اولشدر

بارک الله طلعت ابتدی عالمه اول ماه نور — وجه باقی شعله سندن خاص عام بولدی سرور
ایلیوب حقک اطاعت هر بری اولدی ظهور — عاد ستم عدلیله جمله مز قیلدی عبور
هر مرادی سن ویرسن یا علیم یا غفور — حفره ایچره دک حیاتی ویردک ایسه جانسن
کوثر فیضک ایچنر اولدیر مز حندان جان — فلک ظلمده قو مایوب نور ذاتک قیل عیان
طوت الیمز سن کچور هب ماسوادن ویر امان — هر مرادی سن ویرسن یا علیم یا غفور
نقص اولمیدر کائناته اول شفیع المذنبین — اون سکز بیک عالم ایچره ظاهر و باطن همین
اول و اخر ظهورک بدر افلاک یقین — بور وفی برکناهن فضلک استر اول یقین

هر مرادی سن ویرسن یا علیم یا غفور

الحرف الزاء

بو درگاه فنا ایچره کوکل سلطانسز اکلنمز — نشانگاه قضا ایچره کوکل سلطانسز اکلنمز

صو کبی عاشق دیدار کورنمز کوزینه کلزار — ازلدن عقلن المش یار کوکل سلطانسز اکلنمز

کوکلده ایلین برلک ویرلدی اکه سرورلک — دو عالمده بولورارلک کوکل سلطانسز اکلنمز

کوکل مشتاق اولوب هردم درونمه اورالی دم — عجب دکل قان اغلرسم کوکل سلطانسز اکلنمز

قپوسین بکلین هر آن اولور شایسته احسان — بحق حضرت رحمان کوکل سلطانسز اکلنمز

رؤفی کیر بو میدانه ایره کور وصل جانانه
نه اوصلویم نه دیوانه کوکل سلطانسز اکلنمز

تا ازلدن جان سوه لی توحید ایدر عاشقلرز — زلفک پریشان ایده لی دوران ایدر عاشقلرز

جمع ایلیوب ایکی محراب مابیننه قیلدی حجاب — تا اولنجه دل بهره یاب توحید ایدر صادقلرز

کنت کنزک بابی دهان ترجمان اولدی لسان — بی نشانی بولنجه جان توحید ایدر عاشقلرز

عشقیله دائم اوجماغه اغیاردن جمله کچمکه — حقه ایروب کوز اجماغه توحید ایدر عاشقلرز

هب کورینن دوستک یوزی اول یوزدن آیرکوزی — تا حقه ایرنجه اوزی توحید ایدر دورانی یوز

عشقکه بز طولمشلرز مستی مدام اولمشلرز — حق بلمکه کلمشلرز توحید ایدر عاشقلرز

ملک صاحبی ملکنده در جانلر انوک فلکنده در — جانده دکل یاقنده در دوران ایدر عاشقلرز

دریا بولنجه قطره لر شمسه ایرنجه ذره لر — تا رفع اولنجه پرده لر توحید ایدر عاشقلرز

باقیدر اول فرد صمد اندن ایریشور هر مدد — من الازل الی الابد دوران ایدر صادقلرز

ایرش رؤفی کل حقه اصله اویوب اول ملحقه
کیدنجه جان اول مطلقه دوران ایدر عاشقلرز

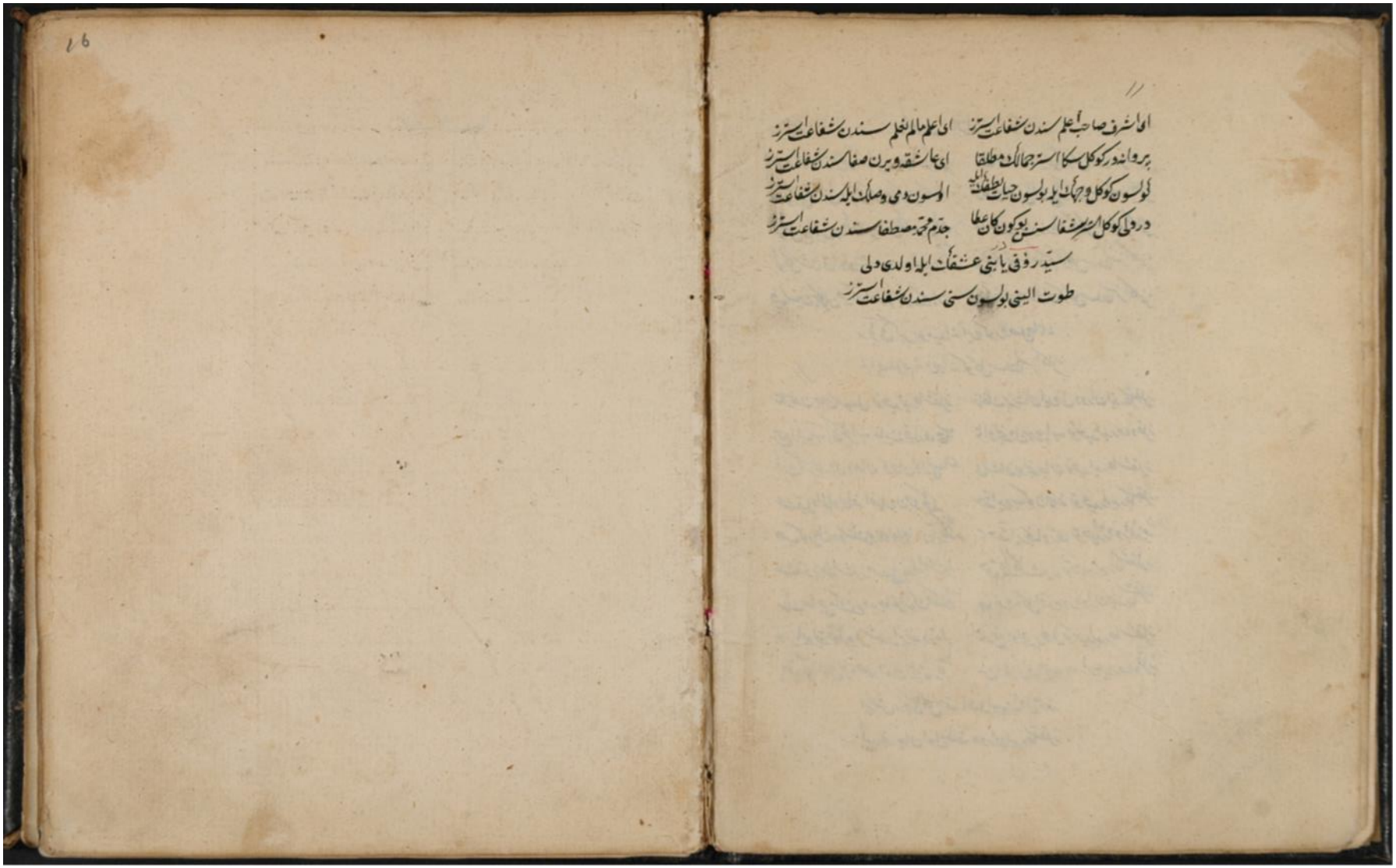

ای اشرف صاحب اعلم سندن شفاعت استرز — ای اعلم مالم نعلم سندن شفاعت استرز
پروانه در کوکل سکا استر جمالک مطلقا — ای عاشقه ویرن صفا سندن شفاعت استرز
لولسون کوکل وجهک ایله بولسون حیات لطفک ایله — اولسون دمی وصلک ایله سندن شفاعت استرز
در دلی کوکل استر شفا سنسن بو کون کان عطا — جدم محمد مصطفا سندن شفاعت استرز

سید رفیقی یا بنی عشقک ایله اولدی دلی
طوت الینی بولسون سنی سندن شفاعت استرز

الحرف القاف

اهل بزم عاشقلرن مست ایلدی صهبای عشق — صفحهٔ صدرنده یازدی حکمنی طغرای عشق
نامهٔ عهدن تلاوت ایدیجک اهل دله — اکلیوب سبق سیاقن چقدی بر غوغای عشق
باش آچق یالن آیق دوشدیلر صحرا لره — اوکلرنجه پیک رهدر دائما بیضای عشق
نور ذکرک شمعه سینه یاندیلر پروانه وش — بولدیلر وحدت سراین اولدیلر یکتای عشق
اهل عشقک مرکزینه بال آچوب پرواز ایدن — کجدی قوسین عالمینی بولدی اول علیای عشق
باد عشقک خیلنه کم اولیسر بو کون سوار — کشور معشوقه جولان ایتدی اول عنقای عشق
حوض عشقک مشربندن نوش ایدن بر جرعه سن — حل ایدوب هر مشکلی ویردی جواب کویای عشق

ای رؤفی حق میسر ایلیوب جامن سکا
کاسه کاسه کوثرندن ایچور رسقای عشق

ذکر خدا درد دوا حقدن عطا توحید حق — روحه غذا سره جلا هر دم صفا توحید حق
دار الشفا شمع الهدی نور الدجا توحید حق — رفع نقاب کشف حجاب هم فتح باب توحید حق
فصل الخطاب ام الکتاب نطق صواب توحید حق — دار جنت راه وصلت صافی رحمت توحید حق
نفسه سلاح قلبه جناح جانه فلاح توحید حق — وحی رفیع فعل مطیع نعم الشفیع توحید حق
کسب کمال سیر جمال بزم وصال توحید حق — قطع امل نعم العمل سر ازل توحید حق
علم الیقین عین الیقین حق الیقین توحید حق — لطف احسان بحر عمان نور ایمان توحید حق

حرز امان شاه جهان حقدن فرمان توحید حق
ای رؤفی طوت سنی حق عزتی توحید حق

قول جلیل قوطب دائم جلیل توحید حق

الحرف الکاف

ای کوکل نولدک قطع اولدی بالک — اوجمه طاقت یوق ندر حالک
شاهباز ایکن قدسیان ایچره — ترک ایدوب کلدک فانی اوشانک
وصلنک فکرایت فوقنک ذکرایت — جار عنصردن کیدر یوسالک
نورایدی اصلک تانولدی فصلک — آلدانوب فلدک فکرایت متالک
یوقیدر سندہ پروازہ همت — صاغ ایت اوزوکی کتوں ملالک
سعی ایدوب اندک باقمغه دوندک — فانی اول کانک نام ونشانک

سید رؤفی ذکرایت خدایی

حق عطا سیدر جمله کمالک

بوعین دلطوندی نقاب کوزیاشیدیلر ایلدرلک — کرآچیلدلدن حجاب پرنورلہ لکی کورلک
هرکم کیدرسہ بویولہ علمی انوک نوردن ملولہ — ارشادرکل جانلک ایداحسان بولہ کہ لدیورلک
غفلتی قوایدشتاب سردن طوتہ کرآچ — مفتی اولہ بلم اکتاب فتوی ویرہ هردم سورلک

رویک رؤفی خاکپای دستگیر جادر کاهدو

بوقاوکلی ال باشہ قو [illegible]

نکارا سندہ ختم اولمش کوزلک نازہ تیرلک — سنانہ جعلہ رابخی سرپرجنہ سرورلک
تہ زیبا دلبرسلک بوحسن خلقکہ سکم — ایرشمش رنگ رویکدن کلی جرایہ احمرلک
ارم باغندہ ای مروارید تعلیم ایدرهردم — صاچلک ریحانہ سنبلک قدلک لشم عرعرلک
لبکدن معجز عیسی ایرشمش خط الیاسہ — یوزکدن کون ضیا آلمش هالکدن منورلک

امنوا باتہ حکمن مرغ جانہ قیل جناح — لیس للانسان الاماسعی درلینک
طامع الله کلشینہ ایرشنجہ تاوزک — جاهده الامریہ اولسون عاملہ همتک
قاصد سرهویت کشف ایدنجہ پردہ — جنتی خلدی کاله باقمق اولہ غیرلک
سرّ وحدت نورلی کل اسرار اسماسی کل — کنت کنزک حصنہ کیرجقہ ایرہ قورتلک
ماسوا هنکامہ سینک عیشہ دیبا خلمہ — حق جمالی کعبہ سندہ ذاتہ ایرہ عزتلک

باالهی قیل عنایت شمس ذاتک نورینہ

شیخ رؤفی عبدکین بولہ نورلی وصلنک

حق یوزینہ کوزین یومان — عجب کیمہ اجک کرک
حقی قویوب غیرہ بقمان — فانیده نہ بولک کرک
امر سبحان حکمنده اول — ذکر رحمان سعیده اول
دائم سلطان شکرنده اول — غیری نہ کارانک کرک

نخل وجودک یاد ایده — خسته لری دلشاد ایده
جان ودلی آباد ایده — غیری دخی نتک کرک
لطف ایلیوب اول ذات حق — کچوره غیریدن مطلق
مصطفی به ایدوب ملحق — حق جمالن کورسک کرک
اهله درده محنت دیرر — جنت ایچره وصلت دیرر
اولو جهله جنت دیرر — حقی نمام بولسک کرک

ماسوادن کچ ادبارایت رؤفی ذکری اکثارایت
دلده حقی کل اظهارایت
غیری کیمی اکسک کرک

الحرف اللام

توحیدیله اچوب کوزک نقصاننی کوره کوکل تجریدیله پاک ایت کوزک ایمانله طوله کوکل
عصمت ایله تسلیمکی عزتلی طوت تلقینکی حرمت ایدوب توفیقکی احسانله طوله کوکل
هر کره سی بر ماهتاب دلدن کیده جمله حجاب سردن طوغه بر آفتاب شمس تابان اوله کوکل
ذره کبی چکوب دلی هب کچه سن جمله ایلی آچلنجه وصلت یولی سلطاننی بوله کوکل
نفس هوادن کم کچه دو جهانی صیمز هجه حکم ایلیه اوچدن اوجه قطب زمان اوله کوکل
مرغ هدایتله اوچوب وحدت دیارینه کوچوب عین شهادتدن ایچوب بحر عمان اوله کوکل

رؤفی یه ایدوب احسان هر مشکلی اولدی آسان
آخر نفس استر ایمان قرآنله طوله کوکل

یا الهی ماسوادن قالمسون دلده خیال انکشاف صدره ایرکور عینه اچلسون وصال
فرقتک عطشان ایدلدن تشنه ایدم قطره چشمهٔ غیب قلدی جویان جانمه آب زلال
من عرف سر یله قلدم دو جهاندن چون سفر کنت کنزک کشورینه آچدی جانم پر و مال
پادشاها جام عشقک نوش ایدلدن جان و دل باش آچق دیوانه اولدی کن فکانده بی مثال

حکمتک کارخانه سنده ایله توفیقک رفیق
بحر جودک کوهرندن ویر رؤفی یه کمال

خار اولورسه غم دکل عالم قموسن کلشن اول اغلسون عاشقلرک بلبل کبی سن کلشن اول
قبهٔ حمام کبی کرم اولدی کله عشقله نار عشقه یان یاقل ای سینه سنده کلخن اول
درد عشقه بولمق استرسک دوا ایوب وش نار صبره سالکا خاکستر آسا مسکن اول
کان کورقان یوتمینجه ایتمدی کوهر ظهور کوهر اولمق استریسک سنده قان یوت معدن اول

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA 1946

واصل اولان حقه لابد مخزن اسرار اولور

وصلت استرسك رؤفی سرّ کنزه مخزن اول

ای حقیقت گلشنینك محرمی سلطان گل — دو جهانی قلدی حرم مقدمك عنوان گل

گل فلك در کنز غیبك ای رسول کائنات — مطلعی آثار رحمت جمله سهرستان گل

ذاتکی نور هویت مظهر تام ایلیوب — وصلتك آیینه سیدر امته احسان گل

ای سرای کبریانك غنچه یکدانه سی — آستانك بلبلیدر عاشق نالان گل

گلشن ذاتك حبیبا قاب قوسینی کچوب — بولدی وحدت عالمینی قطب عالیشان گل

ایچره گل دو جهاندن ای رؤفی شاهه ایر

لی مع الله خلوتیدر بلبله افغان گل

دین و ایمانك گل محکم اوکرن — بو عقل سندن کتمزدن اول

کنج ایکن ایله صدقیله طاعت — فوجه لق سنی باصمزدن اول

حق امانتن حاضر ایده کور — عزرائیل جانك المزدن اول

اعتقادیکی سنته اویدر — دنیا اوندن چقمزدن اول

کتاب سنت مقتضاسن طوت — اهل بدعته اویمزدن اول

بش وقت نمازی ترك ایتمه زنهار — شیطان یولنه کتمزدن اول

صاغ ایکن جانك بوتن ایچنده — دینکه دوست اول اولمزدن اول

فرصت کچورمه شمدی جاغنده — کوزك جهاندن یوممازدن اول

علم حالکده اولمه گل جاهل — خسته لك ساکه کلمزدن اول

حقی ذکر ایله دائم رؤفی

29

بو جانك تندن کوچمزدن اول

الحرف المیم

عزم بقایه بزم لقایه دائم صفایه احسانه کلدم — شاه رسالت ماه ولالت کان شفاعت سلطانه کلدم
دینک شمعه سی قلبک دیده سی — صدرک شعله سی برهانه کلدم
غوث کرامت عون عنایت — قطب هدایت درمانه کلدم
روحک جهره سی یاندی سینه سی — دوستک آینه سی جانانه کلدم
کجوب قطرهٔ قویب ذرهٔ — بولوب نقطهٔ عمانه کلدم
نفسک پرده سن کسوب جبه سن — چوزوب عقده سن فرمانه کلدم

جام عشقی نوش ایدن اهل یقین — کل کمال شوقله ذکر ایده لم
کاربانلرن قالمه یولده کی صقین — کل کمال شوقله ذکر ایده لم
ناکهان شمس جمال ایده طلوع — حضرت حقدن ایده جانک خضوع
اهل توفیق زمره سینه قیل شروع — کل کمال شوقله ذکر ایده لم
سینه جاک اول بوکر کل درکاه اوله — قلب آکاهه ایریشن شاه اوله
جان دلده ذکر حق هر کاه اوله — کل کمال شوقله ذکر ایده لم
آچه توحید لامکانک ایللرین — قوقلماغه آنده معنی کللرین
استریسک کوره سن حق یوللرین — کل کمال شوقله ذکر ایده لم
ذات محبوبه ثمه وجه الله اولور — لعبهٔ دل عاشق سیاح اولور

قاب قوسین سا کہ منزلگاہ اولور — کل کمال شوقلہ ذکر ایدہ لم
جام وحدت نوش ایدن بولہ حیات — اہل توحیدہ بکم یو قدر مات

ای رؤف استرسک ہر صلات بسنخہ

ای رؤف استین جنات ذات

کل کمال شوقلہ ذکر ایدہ لم

معرفت کانن بو بیجای جان طاقتم کندی بیچارہ اولدم — وصلنی شاہد پرنجہ بران طاقتم کندی بیچارہ اولدم
کوستروبہ یوزن کوترہ وحدت یلک جرعہ سندن طاقتم کندی بیچارہ اولدم — قامتی مہرم پرنجہ وصلہ طاقتم کندی بیچارہ اولدم
ذرہ دن پرتوم تابان قطرہ دن بحر عمانہ — تا پرشجہ قطب جانانہ طاقتم کندی بیچارہ اولدم
اول الاکماندر بو کمانہ کلدم عبدی بیچارہ قربانہ کلدم — فرمان ستبوب سلطانہ کلدم طاقتم کندی بیچارہ اولدم
حسرتہ قہر بود دامندی نفسہ بالغلبوب اوزہ قلدی — غایتہ دوشکن قولم افزدی طاقتم کندی بیچارہ اولدم

سنید رؤف جانفرایان بنی ازادایت فضلکلہ ہمان

ای مرہم جسم جان و پرنیسجان طاقتم کندی بیچارہ اولدم

خدایا رحمتکدن صدور ایلہ یا حی مدد یا حی قیوم — جلوب قولکی سنی کالہ مدد یا حی مدد یا حی قیوم
شفاعت ایلیوب سلطان عالم بن آجلسون جانم دلدن بحرمتہ — ایجورا وکونرکی کسون جانمدن مدد یا حی مدد یا حی قیوم
بو قلبگ دیدکنی برضا قیل حرمتی کلمکلہ ایرشدیرمہ قیل — عنایت ایرشوبہ وصلنہ کلمکلہ قیل مدد یا حی مدد یا حی قیوم
وصلکدن کچہ سندن آل جمالکدن کلمکلہ سندن آیرمہ قیل — ایرشوبہ بولالم نعم المآلی مدد یا حی مدد یا حی قیوم

ہدایت ایلہ افعال و صفاتہ عنایت قیل دمی توحیدہ ذاتہ

رؤف قولکی باقی حیاتہ مدد یا حی یا قیوم

حرف النون

ایا رب تعالی جسبی الله بنی قبیل کلشی ذالکلو حندان — الرقادر حی هوالله بنی قبیل کلشی ذالکلو حندان
سکاسائل اولوب کلدم قپوکه قپو یوقلق ایلدطوردم — ایرشدر فضلیکیله حضرته که بنی قبیل کلشی ذالکلو حندان
بکا احسان ایدوب لطفلق عطایت قیلدی کرم — قتلی امیر حمکلدن دکلایت بنی قبیل کلشی ذالکلو حندان
مجرد قبلی قپودن طوغی هب کیدی جاندن جهان — بوفانی وارلغی محو ایدیار ب بنی قبیل کلشی ذالکلو حندان
تجلی ایلدکده قلب هرآن کوکل مرشد یه یلسون قندیل — کاکلدن آلوب دم جوی احسان بنی قبیل کلشی ذالکلو حندان

سکا محتاج اولبدر جمله عالم ایجنده انسر فیدر ابن آدم
رؤفیکدر دیمه لیلیوب دم بنی قبیل کلشی ذالکلو حندان

امان اللهم امان حکمکدن درکن فکان — ایوسترکابر درمان احسان ایله یارحمان
مخنی دکل نقصانم هب آشکار عصیانم — صوجلو قبله غفرانم احسان ایله یارحمان
توحیدی ارایوب بولان دوجاندن آیوب امان — ایوزیه ایدوب عیان احسان ایله یارحمان
محجوب جمله منازل حق قتنده وار یازل — موتم اولیحق نازل احسان ایله یارحمان
سنی جاندن سونلر پاک جان ویردی ارنلر — طوغری یولی صورانلر احسان ایله یارحمان

توحید ایدن حقانی رؤفینک اورجانی
تکمیل اولور نقصانی احسان ایله یارحمان

ایوکل ستری اولدکشوف هیونلدن مفاد ون — آجا قپوسینی اول محبوب خبر ویره اوادنادون
ایوکل عینینه جلک نوتیا بوکون توحید یله اسما — بواسمایی سورنلر عشق طوبارلا بدمستادون
بولوب اول احدفردی جقار عرفنری نرکلیسن — ایاساقی ابورابی بکا جام مصفادون
اوندن رسه تملک شادون وصالک زوقی یارب — دوشب برقوری تشویرشه اوکی صوکی خطایادون

رؤفی لی مع الله دن سبق آلدکسه مولادن

او قویوب اون ایکی ساخیره بر لاوالادن

//

حمدن استرسک نور تجلی قلبی ایله مزات رحمان — جان کوکلاره پرتو فیض کلی قلبکی ایله مزات رحمان
کج علایقدن کل مجرد اول کس قویدی هر حرز مطلق اول — آتشی ایله ماسوا خاک اول قلبکی ایله مزات رحمان
شمع توحیدی قلبکه ایجره یاق ایکی عالمده اولورسن باقی — فرصت الدیکن جنته یول یاق قلبکی ایله مزات رحمان
اهلاد ایکن اسفلی کوزله عزیز قویوب ذاتی اوزره — انسان کامل اولمغی ایزله قلبکی ایله مزات رحمان

باغ عالمدن شمه یه عریان اول مرغ جان اوجوب حقه رهان اول

سندم رؤفی شاه سلطان اول قلبکی ایله مزات رحمان

//

میل ایلمز دل غیره مولا م سنی استر همان — طلوت الهی جلک طوغری یه ای پادشاه مستعان
دونیره نقش قیدینه ایرکور جمالک عیدینه — ایرسم وصالک صیدینه غیبک کیدوب کسم عیان
عشقکن بولندم بوفقیر حیرتده یم لیل و نهار — باق حاله قیل مرحمت ای خالق کون مکان
یارب بنی جذب ایدال قطرم بولا بحر وصال — کنتون اراد قیل قال ظاهر اولا سر نهان
ذکرکی سنک ای بازال هر دیده درمان اولا — هر قیلده بوز بنک لسان ذکرایلسم سنی هر آن

طوکمز بو دیلم ذکرکه قیمز بوکو کل شکرکه
دوشمه ر اوزکه قلکه اغلر رؤفی هر زمان

//

لوکل حقه کیدن راهی بیلن آکاهی بلمزسن — همان حیوان کبی سرسم اولوب دکاهی بلمزسن
نه ماهیسه سن ای عاشق جهان آرایی بلمزسن — عوالم آفرین ایجره سن ای کور بلمزسن
شو ماهیکه دریاهم کزر دریایی بلمزسن — سماوات درون ایجره اولی همتایی بلمزسن
دنی اول آفتابی کور طولر انوارک عالمه — ولی خفاشی ای کور مزسن اندن خبرسن

دنی جمله ملائک هم زمین و اسمان ایجره — مراتبده قالوب انلر سکا احسانی اکمزسن
کل سنبل کبی ایکم دکلسن نطق ایده وسوسیلر — بو شکل هیئت و کفتار نه حالدر آنی بلمزسن
کیجه کوندز بیله اولدک بچه اوقاتک زمان — عجبدن کی عجبدر کم سن آنی بولا بلمزسن
ندر اصلک دنی فصلک نه عالمدن مکونسن — نه دن کلدک ندر مقصود کوجوب بر دنی کلمزسن
بو هجرت باعث سویله بلینه غایتک ای دل — حقیقت شاهنه لازم آنی بلمزسن
کورینن ظاهر کدن بو همان بکزر بجار تدر — او بولا سوا کتمز اکا آتش کو تهدیدسن

خلوصله صداقت آل دنی ایمانله قران

//

انوک نوری سکا اسدر رؤفی غیرن المزسن

الا ای افتاب نور کونین — شفاعت قیل کچه لم قاب قوسین
مریض ماسوایه زایله درمان — ایچور جام صفادن آچله عین
بو مرغ جان سوادن ایده پرواز — هوا و نفس اکا اولمایه نعلین
شفاعت ایت سلامت منزلینه — ایکی عالم اوله بو جان غمکین
جلوب عصمت کمندیله حبیبا — اوله جان قطره سی غواص بحرین

ایرشدر ذره ی شمس عطایه

رؤفی ایله هر دم مدح عیدین

//

کل ایرمدی زیب المنوه الله و نعم الوکیل — یوتی الیه ترجعون الله و نعم الوکیل
قیل توبه قاله شئی اخلاصیله ذکرات حتی — توبوا الی الله اوفوی الله و نعم الوکیل

دائم ایله حقدن شاد فرمانه ایله انقیا
اولکم رؤف بالعباد الله و نعم الوکیل

الحرف الواو

دائم رحمت کنشی لا اله الا هو — مؤمنلرك یولداشی لا اله الا هو
فائده لی بر بازار قریکی ایدر کلزار — دین کزلی واشکار لا اله الا هو
کراو یانق کراو یور قلبکل یاسنی یور — بولمغه باقی حضور لا اله الا هو
جان دلدن کچ همان ماسوا جمله زیان — ذات پاکه ارمغان لا اله الا هو
عقلك باشکه کتور شاه کیبی تخته اوتور — مردلری دیرلدر لا اله الا هو
ماسوادن قیل حذر جان دلدن قیل سفر — ذات پاکه بول ظفر لا اله الا هو
توحیددر غرب شرق ماسوا نقش مطلق — حقیقتده نطق حق لا اله الا هو
آجمغه دل کوزنی مرشدك خلوت سوزنی — کوسترر حق یوزنی لا اله الا هو
ایمانکه ال برات کراستریسك جنات — ایچمکه آب حیات لا اله الا هو
رؤیانك یراغی جان ایچنده طوراغی — کوزلرینك چراغی لا اله الا هو

رؤفی آب حیات اثار توحید ذات
اوجمغه نوردن قنات لا اله الا هو

جلوه کاهی لی مع الله ذاکره درکاه هو — روضه کاهی سیر فی الله عاشقه هرکاه هو
ذکر هودن بو درونك کلشن خندان اولور — لعبه دلدن آچیلور ثمه وجه الله هو
نور هو پروانه سندن اهل دل ازادلر — کچدی قوسین عالمینی عارف آکاه هو
چار عنصر قید بندن قطع ایدن مردان حق — طرفة العین لامکانی سیر ایدر همراه هو
مرغ جانك ماسوادن کچمکه پروازیله — ذکر هودن اچ کوزکی جذب ایدر اول شاه هو
محو اولوب وارلق ارادن نو ظهور رشان اولور — بو یقین شخص کیدوب آچه سیر انکاه هو

فیض ایدوب اول حضرت هوسزکی تابان ایدر

طوغدی نسیم

ای رؤفی صدر دلده طوغجق اول ماه هو

قربانه کلن جانلر اغلر الله دیو دیو — غنچه قمنی کوللر آچار الله دیو دیو

بو عالم کثرتدن اول عالم قدسی یه — پرواز محبتله اوچار الله دیو دیو

ندا کلیجک حقدن الورسنی اول سندن — خالی قالور اشبو بن کوچر الله دیو دیو

پروانه کوریجک نار دونوب عشقله طولر — دلنده قالمز قرار بنار الله دیو دیو

علتلری قطع ایله کثرتلری طرح ایله — وحدت یولین استه یان اوچار الله دیو دیو

رؤفی دیر یا رحمان کیوب خلعت ایمان

ایچوب شراب عرفان چکر الله دیو دیو

نعت رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم

ای مظهر انوار حق ای مرکز اوج مطلق — عالم همه ویران سبق سنن یارسول الله
ای نافه کافیلون جان ایجنده ستر درون — اهل حجابه رهنمون سنن یارسول الله
علم لدن گنجینه سی حق الیقین لبینه سی — توحید ذات مدینه سی سنن یارسول الله
ایکی جهان پرسائبان قوتلرینه قبه بر مکان — خیر حسمه سلطان سنن یارسول الله
عثمان توحیدی بولان دوجهانده اوزن بولمان — ذات اللهی ابدن عیان سنن یارسول الله
سنگلای روح روان بلندی هب خلاصرمان — حق بلیلی ایکی جهان سنن یارسول الله
انبیانگ افتابی اولیانگ ماهتابی — حق تعالینگ کتابی سنن یارسول الله
جنتگ ایجنده جنت نعمتگ ایجنده نعمت — رحمتگ ایجنده رحمت سنن یارسول الله

سنده کورینور وجه حق درگه بهرم سن مطلق
ویرن رؤفی یه سبق سنن یارسول الله

انوار پرتو ضیاسی سنن یارسول الله — هم ستر تجلاسی سنن یارسول الله
جانلر ایجنده جانگ ملک دیده سلطانگ — هر شکله برهانگ سنن یارسول الله
مظهر ذات المعین مطلع انوار دین — محزن علم الیقین سنن یارسول الله
فرقتلو بنی دوران قلدی جگرم پرپران — درد لیله خاص درمان سنن یارسول الله
نور سر جمالگ پرآن اول جمال جان قربان — صاحب ستر قران سنن یارسول الله
عمری قلدم هبا السلام جرم خطا — دوشمش کانی عطا سنن یارسول الله
بیسر کوکلگ اثاری ذاتگ ندر انواری — لنت کنزگ اسراری سنن یارسول الله
عالمده هرنه کدار گرکزلی کوراشکار — مقصود جمله اثار سنن یارسول الله
ای کعبه مناجات قبله اهل حاجات — شفیع جمله عصات سنن یارسول الله

رؤفی جگر آهی جه قدر غایت کناهی
انوگ شفاعت کاهی سنن یارسول الله

شمع توحیدی امته یاقدگ کوستر جمالگ یارسول الله — بحر انوارگ جوشش ایدوب آفاقی کوستر جمالگ یارسول الله
رؤیتگ جمله افتاب اولسون ذره جملهم ماهتاب اولسون — ایکی عالمده کامیاب اولسون کوستر جمالگ یارسول الله
عون اسعاد یکوزارم آجه لامکان شهرین سیر کیجه — عین لاهوتگ کوستردیکی ایجه کوستر جمالگ یارسول الله
سنه جهانی نثار اولسون عاشق عشقکه دائم چکری باقی — زمره خاصه سن ایله لایق کوستر جمالگ یارسول الله
طوغردن اول کشنا اولدم قدسیان ایچره مقبل اولدم — شمدی فرقتده پرخطا اولدم کوستر جمالگ یارسول الله

سنیده رؤفی وجهکه حیران جانیله یانشی بولکه قربان
صوجلوه درکه جه قابوکده هرآن کوستر جمالگ یارسول الله

کوکل عشقکله سوز اولدی شفاعت یا رسول الله — درونم درد ایله دولدی شفاعت یا رسول الله

جهانی کوزلرم کورمز — اقان قانلی یاشیم دکمز

وصالینه الیم ایرمز — شفاعت یا رسول الله

بنم کارم شقاوتدر سکا لایق شفاعتدر — قبوک باب عنایتدر شفاعت یا رسول الله

باشمدن معصیت اشدی فراقک جانه ایرشدی — بو جان قوشی سکا اوچدی شفاعت یا رسول الله

روفی قالدی اوآره کناهی چوق یوزی قاره — یلینه سندن اولدی چاره شفاعت یا رسول الله

الحرف الهاء

قول حقك احسانی لا اله الا الله — انبیانك برهانی لا اله الا الله
فکر ایت حالیکی قوداش وفکر اول حاضر باش — هر دم کالکه خالداش لا اله الا الله
درونکدکجك اهی بالك ایدر هرکناهی — ایکی جهان هراهی لا اله الا الله
رحمت بحرینه طلار قلبه انواری طولار — وصلت بولینه صلار لا اله الا الله
بیرکوکلك اساسی نور احمد ضیاسی — سکرجنت بیاسی لا اله الا الله
قدرت نوری ازلدن محو اثبات یزلدن — هب عالمی دوزلدن لا اله الا الله
آن کندوکه برمایه ورمه عمرك هبایه — غایت اولور سرمایه لا اله الا الله
توحیده کل اصل حق آچ کوزوکی نوره بق — هر نفسی بر سبق لا اله الا الله
فخر عالم کلامی هر علاعنك تمامی — ذات پاکك سلامی لا اله الا الله

ای رؤفی اول کاه اولغه خاص درکاه
اخلاصله دی هرکاه لا اله الا الله

جمالك دردینه دوشدم عنایت ایله یا الله — جناح آچوب سکا اوجدم عنایت ایله یا الله
ندر عارف بوعاداتی قوری صورته مقالاتی — نولا کشف ایلسکه ذاتی عنایت ایله یا الله
جمالکدن تجلی ویروصالکدن تسلی ویر — سنی یارب بکا السن ویر عنایت ایله یا الله

رؤفینك یارشنده تاج سکا هردمده اول محتاج

جمالك آکه برکز آچ عنایت ایله یا الله

جنبکدن جمالیکی میسر ایله یا الله — کمالکدن وصالیکی میسر ایله یا الله
کوکل فرقتده قالمشدر جیکره قانه قلمشدر — همان احسانه قالمشدر میسر ایله یا الله

دوروکم ایلسکه برنور جمالکله اولور مسرور — یقلمش صدرمی معمور میسر ایله یا الله
فقیر کدر قبولکدر اول آنی بقدره صاع صول — حضور کدره اوله مقبول میسر ایله یا الله

رؤفینك کوجی یتمز سنی سترسز یارب

انوار کسنه ارشی یتمز میسر ایله یا الله

کوکل مرآتنه شمس عنایت تجلی ایلدی الحمد لله — ظهور ایلدکجه اول نور هدایت تجلی ایلدی الحمد لله
طریقتده طوردم استقامت بکا آلقدن اولدوب صاحب استقامت — دیلرکن خالقدن استقامت تجلی ایلدی الحمد لله
حقیقت رهنمای سبیل جاده جاکلشدم یاهنا یاهنا — درونم شهرینه بوکون سلطان تجلی ایلدی الحمد لله
نبوت مرکزی اول قطب افلاك رسالت محوری اول — اشارت ایلیوب کوسترولدی ادراك تسلی ایلدی الحمد لله

هویتدن ایرشدی باکا تمام اکا مشتاق ایکن هب خاص علام

رؤفی یه طریقت اولدی انعام تجلی ایلدی الحمد لله

ای ربنا رحم سلطان اعظم لطفك اولسون سلطانم — آچی ویرراهی قولکرکنه هی جکدرنه آهی سلطانم
ذاتك حجابی وصلك محجبی باشدن تابی سلطانم — جانایکوره جانم دلوجانم دائم السانم سلطانم
جانلوه درمانسن بکا محرم قرآنم هرآن سلطانم — آچوب جنابی ملوتم صلابی قلبك فلابی سلطانم
غیب شهودم فیض معبودم جمله مقصودم سلطانم — احسانك کافی جمالك شافی سترنك وافی سلطانم

ربنا اتمم لنا نورنا واغفر لنا انك علی کل شیء قدیر

رؤفی ناچار ایلراه وزار استرلواح یدار سلطانم

آچ کوزك ای مدعی توحید ذکر الله — اویه حق سترایدن ابناء دنیا جاهله
یاد ایدوب عهدی قدیمی اول ازل الله — جانکی ایله مضیا شمس الا الله
کیر شفاعت استی احمد سرغنه فیل اهدا — سنتیه قیل عایت اوله کورا هل هدا

نوار الله شکر جاهله نسی

بویله ایرشد حقه اهل سلوک مقتدا جانکی ایله مضطیا شمس الا الاهله
آل سبق علم لدندن نکته عرفانله آکله ذاتیله صفاتی ویرجواب اذعانله
قلبکه ایرسون تجلی سرتسر وجدانله جانکی ایله مضطیا شمس الا الاهله
او قیوب علم لدنی ال رؤفیدن سبق بیلدره نور حقیقت بولرسن العاف حقی

مصحف تکوین فهم ایت احسن تقویه بق

// جانکی ایله مضطیا شمس الا الاهله

جان کونیله جانانی سیرانه کل توحیده غوص ایلیوب عمانی مردانه کل توحیده
عریان اولوب هوادن پاک اولدانم سواده اولماغه لشنادن میدانه کل توحیده
صوکیسی سنده آرن آی اوله یوزک یارك کورمکه حق دیدارن درمانه کل توحیده
کچ عالمی ممادن ایچ کوثر حیاتدن جمله حجاب ذاتدن سلطانه کل توحیده
آچ اول کنج نهانی جان ایچنده جانانی اول سترکن فکانی وجدانه کل توحیده

رؤفی اولوب حیران جان جکری بریان

// ای دیده لری کریان خندانه کل توحیده

لوکل مشتاق ایسك دوسته یوری کل شهر بشهر جانانه بورحل منزل ایچره بقلاز شاه وسلطانه
صالوب بال مرغی جانا ایرشن محبوب مولانه شفاعت ایده یوبك اول شاه مولیلاز لطف احسانه
اولیده رایله کلشنده بنم سترم که بلبل ازلدن ابدا قلدی کلشنی طور رسانه
حرم کبی غیب وصلتدن صفین اولمه کون محرم اوور محبوبی کوبنك خطادر غیرسی جانه

فضای لامکان ایچره رؤفی سندن شهباز اول
لمندك هرحلا یقدن کسوب ایرشوایه سلطانه

// صالدی درونه غلغله بوبنوره طاقدی سلسله دوشتك جمالی پرتوی جانمده باقدی شعله
جون الدی بنی اول غنی پس نیلرم جان تنی عید جماله ایرمکه قربان جان ایتم نوله

سی نسم ذکر ایلیوب دونیکون انوار ایله طولسون درون ذره ایرمکله شمس جون نیل برج سبله
ایرمکه ایرسك منزله کیرطوتمزی بوله شرعله دوران ایدوب یاهویله ذکر ایله حقی دردیله
پروانه یاندی شمعله بولدی مراد ن عشقله ایرمشه کور وقت کله بقمه فغان بلبله

سیدرؤفی همت ایت شرح محمد اوزره کیت
وصلت ایچون کل عزلت ایت راکب اولمه کوردلدر

// لوکل مصباح اولوب نور جماله لوکل کولسون کوکل ایرسون کماله
لوکل پروانه سی ایروب وصاله لوکل کولسون کوکل ایرسون کماله
لوکل ایرسك نوله پرورد کاره ویرر مقصودیکی اول آشکاره
قیوب محبوبی کنته غیری کاره لوکل کولسون کوکل ایرسون کماله
لوکل ایرسن جوکون شهر بقایه هوادن کچ سولهی ویر فنایه
ایروب نور هویتله لقایه لوکل کولسون کوکل ایرسون کماله
لوکل دوشدی هماکیبی صیاسه دوام عشقله طوردی قیاسه
جمال عیدله صلا تندی سلاسه لوکل کولسون کوکل ایرسون کماله
لوکل بلبل کیبی ایتکدی نالله کلوك عشقی آنی جکدی بوحاله

رؤفی هردم وصلکله قاله

// لوکل کولسون کوکل ایرسون کماله

قرداشم ایرسك حقیقت سنده جمع تفریق کل احسان ایله

ستر حقک شرح ایدر ای دوست — ذره دن شمسه کل برهان ایله
سیمین آهندر ششش جهت کرچه — طوب عشقله سن دیران ایله
بری قات برله نه فلک جمله — ساکه مراتدر کل ایقان ایله
حق الیقیندن آب حیاتی — جان مرغی ایچون کل درمان ایله
وحدت ایلنمه اول حقه لایق — یو قلغک ایله توب ارمغان ایله
پر ذکر دن اجیمق سلطان — عید جماله جان قربان ایله
جان قوشی پرواز قلیجق سندن — بر دمی قونمازبیک فغان ایله
چار عنصردن قیل سن سنی عریان — عشق آتشیله یاق بربان ایله
قطره در کزلی معنای عمان — توحید نداسن کل اذعان ایله

حکمت صافی نسمه

رؤفی سویلر نطق حکمتدن
هر بر سوزینه کل ایمان ایله

بحمده یوقیکن جمله اشیا قدوس اول ابتدن ابرازه اعلا — جمیع ممکناتدن قبلدی اعلی ویه لم وانما الحمد لله
منه الیوب ایله ای سلطان وجود یزدان حیاتنه مشتاقم — ظهور راحاتی هپ خاصه عام ویه لم وانما الحمد لله
جلوب طغرای فرمان نامه ویرار زناقی خلقانه — آجوب ابوابنی دارالسلامه ویه لم وانما الحمد لله
غریب بلبل بری جانمز الینه سندن قدرنی بلدیرمه — نه احسان ایدر مولا قولینه ویه لم وانما الحمد لله
آلور نشیا قوتحدن حیاتی قوالنار روح ایچنه — مؤثر در بتور در هر نباتی ویه لم وانما الحمد لله

رؤفی کل روح ایلکسن اتمام کتابی سنه غایت قبیل اقدام
رضای حقی بولنجه قیل ابرام ویه کوره وانما الحمد لله

ای شفاعت آفتابی شاه کونین الله — قاب قوسین او ادنای ساکه جاه و کاه

خاکپای عزتکده آسمان آیتلری — برمفکده خاتم اولدی سیر ایدن سدره یاه
اسم اوم نقش علیه انزنا بود ایکن — ذات پاکلک ائتدیکی حق جمالین قبله کاه
انبیا و مرسلینک سیدی دهم خاتمی — جمله خلقک رحمتینه نور و جهکدر کواه
کلشن ظلمه کدهٔ کی مهر رسالت ای هما — فالحمیله خاتمه جمع ابتدی سنده اول آله

امت ایچره بر فقیر کدر رؤفی عاجزک
ویرجواز حضرتکده اکه برسجاد کاه

نظیره

غنچهٔ فانیکی مرآت ایدن ای اول پادشاه — طلع الله کلشن دهرده دائم جلوه کاه
شمس و مهر چهک دوجهانی ایدیجک انوار تام — جعلتک سره باقی تاقیامت مهر و ماه
تربیت آیینه سنای رویناک ادانی — عالمی وصلتله تکمیل ایتدی سکه اول آله
کلشنی توحید رحمت آچلنجه عالمه — نور وائمک پرتوینه جلوه ایتدی هرکیاه
انبیا و مرسلینه ایدیجک عینک نظر — هر بریسی بولدی عزت حضرتوکه طوتدی راه

ایمه محروم یارسول الله رؤفی بنده کی
روز محشر ایله مسرور ایتمیون غیره کاه

ای غافل مدتی البدن احسانه کل توحید ایله — آج کوزینی ال حصه دن ازمانه کل توحید ایله
موتدن قورقمانه ایدن جان تکلدن کوچدن — قبرک اوینه اوچدن ایمانه کل توحید ایله
استرابسک باقی نعیم کلشنده اولمانه مقیم — هذا صراط مستقیم بیدانه کل توحید ایله
حدالیوب احسانه ایرسن نضارت کاننه — غیر خلوقی میدانه نور خانه کل توحید ایله
قلم ایقدم پر قصور قبل بی یوم النشور — حقه کیدن قربانه اولور قربانه کل توحید ایله

بولمق دیلرسک کر نجات روح رسوله در صلات — او جماعه تحصیل ایت قنات جولانه کل توحید ایله
کوندزلرن صائم اول یطمه کیجه لر قائم اول — ذکر ایله حقه دائم اول او یانه کل توحید ایله
دنیا اوندن کوچکه اکدوکلک واروب بچکه — نولدوغک انده سچکه سیرانه کل توحید ایله
نفسیله جانی ترک ایدن قورتلدی چمله پرده دن — حق بلمکه هر ذره دن عرفانه کل توحید ایله
جانک اوی طوماغه نور جقسون درونکدن غرور — سرکده بولماغه حضور جولانه کل توحید ایله

چالش رؤفی لمعه ال کتسون ضمیرکدن جدال
کل توحیدک بحرینه دال عمانه کل توحید ایله

ای کوکل بر پادشاهه دوشه لی جانم اسیر — ایرمک استر اول جمالک عین دل دیدارینه
هاتف غیب شش جهتدن کل دیو ایلر ندا — جان و دلدن قبل عزیمت قومه آنی یارینه
اوکسکز بنک عالمک اثاری یوغیکن فقیر — جان ایلنده بغلیوب طورمش ایدم دیوانه
تا ازلدن درد عشقی جانمه جان ایلدم — پادشاهم سکه اوردی اغزمک اقرارینه
ایچه لی جام حقیقت جرعه سن اولدم تمام — شمدی دوشدی صنمه آیق میک سکرانه

شیخ رؤفی عبد داعی باغ وحدتدر بو کون
شاهد استرسک جهان برهان یتر اظهارینه

توفیق ایله سولنم بولسون نظام احوالم — هر دردیمه درمانم سنسن یا حکیم الله
اصلاح ایله افعالم اولسون شرع اعمالم — چون واقف اسرارم سنسن یا علیم الله
فرقتکله دل خسته اولدی خاک شکسته — معنی هر نفسده سنسن یا معین الله
سور قلبمدن اغیاری طولور اکه انواری — ای جملنک غفاری سنسن غفور الله
رؤفی قولکی ادنا لطفک اوامر اعلی — اکه مقصد اقصا سنسن یا مقصود الله

الحرف الیاء

وقت سحر ذکر ایت سبحانی بهتی در سک نور و حق — آجلو پرتو ظاهر و پنهان کور پنور اندره وجه ربانی
نور توحیده ایله پر مؤمن اولمق حکم ایدر دین ایمانی — حق ذکرینک مؤمنه لایق حیوان اولمز فرمایتر آنی
عاشق صادق محبوبن لکار منکر لک بزی قوریسون قلق — نور جمالک ذره سن کورسه پروانه کبی بقدر اول جانی
بکی جماعه حق یولنده صحیح حق تعالیدن بزه احسان — ذاکر اولمه کورسن حیاتکده کل نشی هالک کلمن فانی

رحمتی رحمان بحر عمان در قطره ایدر جهد انسانی
رؤفی استر باقی سعادت توحید ذاتدر سبحی قرآنی

ای کل شمع حقیقت پروانه دوشدی — او نورک نازینه کوریانه دوشدی
نجه یانمایه اول عاشق بو نازه — درونی طوتشوب کلمانه دوشدی
بلی بزمنده جا مبنی او یارک — ایجلدن عشقله مستانه دوشدی
انورکن عشقی بازاره لدن — ابد هر زاریله کریانه دوشدی
بکا عاشقدرک سرمایه سیدر — نجه اغلامسون هجرانه دوشدی
انوئک عشقی درر برگنج پنهان — بنم سینم اکه ویرانه دوشدی
نجه ترک ایلیون فریادی بلبل — انورینه کل یوزینی آچه دوشدی
وجودم قطره سی عماندم ایکن — کلوب متواجه کناره دوشدی

محبت قطره سن ایجوب رؤفی
انوکچون عقلی یوق دیوانه دوشدی

تا ازلدن مبتلادر کوکل پروانه سی — خضر کلسه اشنا درجان ودل مستانه سی
جا یغنر بندی ایله یانلیوب دیوانه سی — باشنه طاقوب سلاسل سیله رجانانه سی

الفتح

اشتیاق حرقیله اول غنچه جانی نوله — یانیجه نوره ایرمز عاشقک دل خانه سی
شمس ذاتکدن خدایا ذره جه لطفک اوله — ایره دی وحدت عالمینه محو اولوب هنکامه سی

یورؤفی دائم استر یا الهی وصلتک

قلبنده مالامال در صفایی حجتی اولیاء سی

قندم کندک ای کوکل سندن دیوانه سی — ایجور لدن جام محبوب ساکره صهبا سی
مست اولوب یلن جرعه سندن اول جمال خضر لک — تا ازلکی لطفی اوزلر بوکه انا شاهر سی
سینمک سجاده کسدم یا الهی صبح وشام — صدق قلبله توحیدک اولدم عاشقی معنا سی
جذب ایدرسه نوله یارب شمس وجهک ذره ی — اول آخر اول جمالک اولیسم اشنا سی

ای رؤفی جان دلدن قیل هماکش پر وبال

انتقال ایت ماسیوادن اولسن ازادسی

کوکل پروانه سن یاقدی او دمستان عشقی سوزی — آی ادران ایدر فانی مکر یکم اولمه بینا سی
کوکل آیینه سن صاف ایت قیودی یاسوادی کچ — آچیله تا پوسی هردم کیدر امروز فردا سی
چکوب سمینه اول محبوبه قولادی ازدیمچ اغیار — نه احسان ایلدی ناکاه کورو کزاولو مولا سی
حقیقت بولمیدر بولدک سعادت تاجن اولکیدی اولان اقبلک عشقی — سعادت تاجن اولکیدی اولان اقبلک عشقی

سرای کبریادر دل صفتین شک ایلمزاهد
انوکچون یورؤفینک دلندن طرد ی درسی

خدایا فیض رحمتدن ایرشدر جاودانه‌نی — محبت کوثرین ایچوب اچلسون وجه جانانی

تجلی جمالکله تسلی وصالکله — کمال لطف جودکدن بودل استرا و پنهانی

بلنمکلک مراد ایتدک قولکده خود لیاقت یوق — حجاب اعظم اولمشدر اراده غیریلر شانی

نوله ای لطفی چوق مولاسنک احسانکه یوق لا — حریم لطفکه مظهر ایدوب قلسک هر احسانی

رؤفی بر غلام ایدی قپوکده دونکی کون یارب

بو کون پیر اولدی اول مسکین دیلر اول عفو غفرانی

جام عشقیله ازل می نوش اولاندر خلوتی — مست مدهوش الست خاموش اولاندر خلوتی

مکتب عرفانده اولمش محرم اسرار عشق — هر معمای بیکم کاشف اولاندر خلوتی

چشم دلدن نقطه غیری سلوب بونده جان — عین قلبی اچیلوب پایان اولاندر خلوتی

هر بری آداب شرعله اولوب بونده ادیب — اول بساط قربته واصل اولاندر خلوتی

چونکه سنده یوق رؤفی بو خصالک بریسی

کامله کل بنده اولکیم تا اولاسن خلوتی

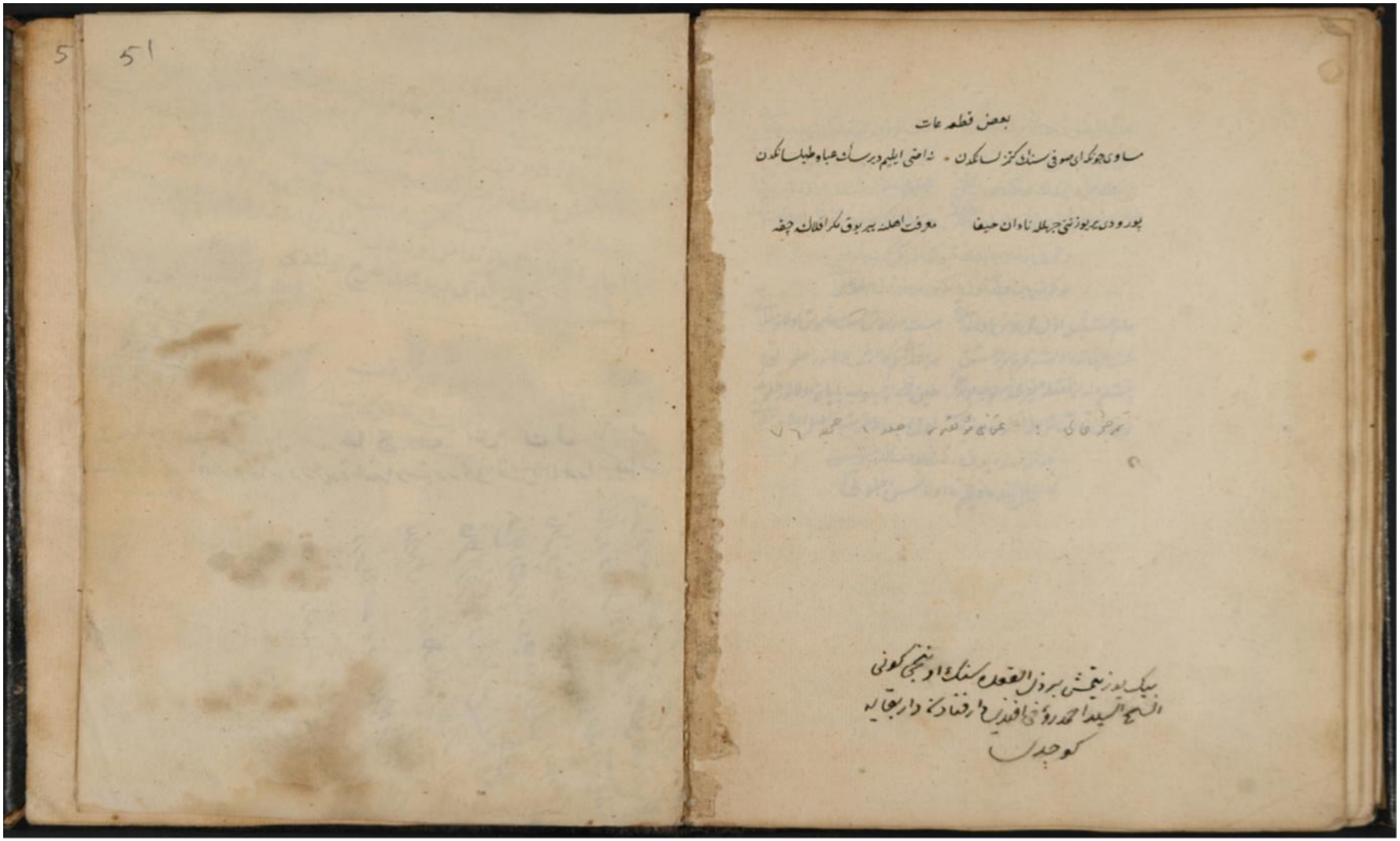

بعض قطعه عات

مساوی چونکه ای صوفی سنک کتمز لسانکدن • نه اصی ایلیم دیرسک عبا و طیلسانکدن

پورودی بیر یوزنی جهلله نادان حیفا معرفت اهلنه بیر یوق مکر افلاک چقه

بیک یوز یتمش بر ذی القعده سنک اونجی کونی
الشیخ السید احمد رؤفی افندی دار فنادن دار بقایه
کوچدی

EKLER

EK 1: (Mil. A: Ankara Millî Kütüphane'de 06 Hk 34 numarada kayıtlı Gülşen-i Râz)

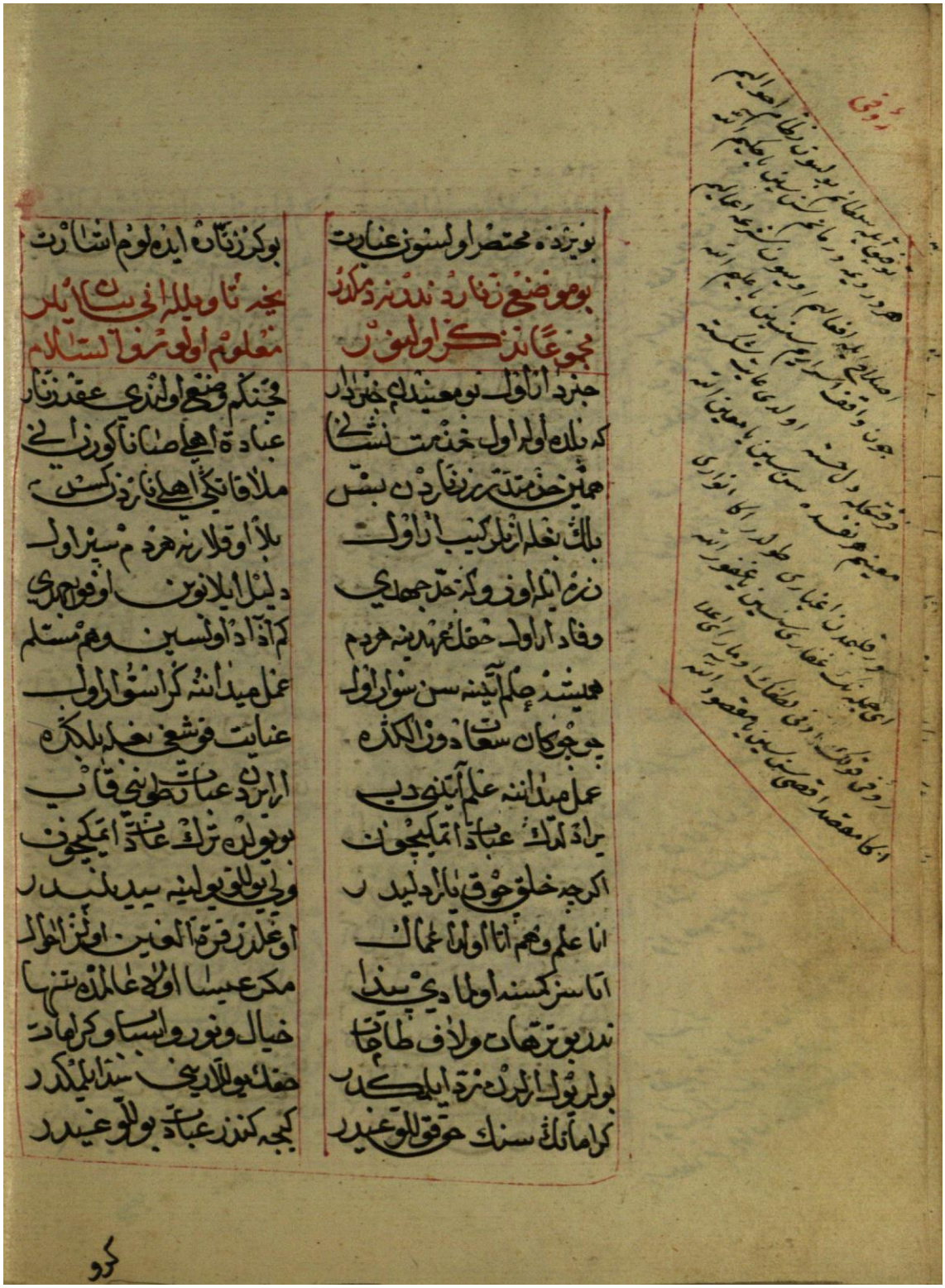

EK 2: (Mil. B: Ankara Millî Kütüphane'de 06 Mil Yz A 1870 numarada kayıtlı Mecmuâ-i Eş'âr)

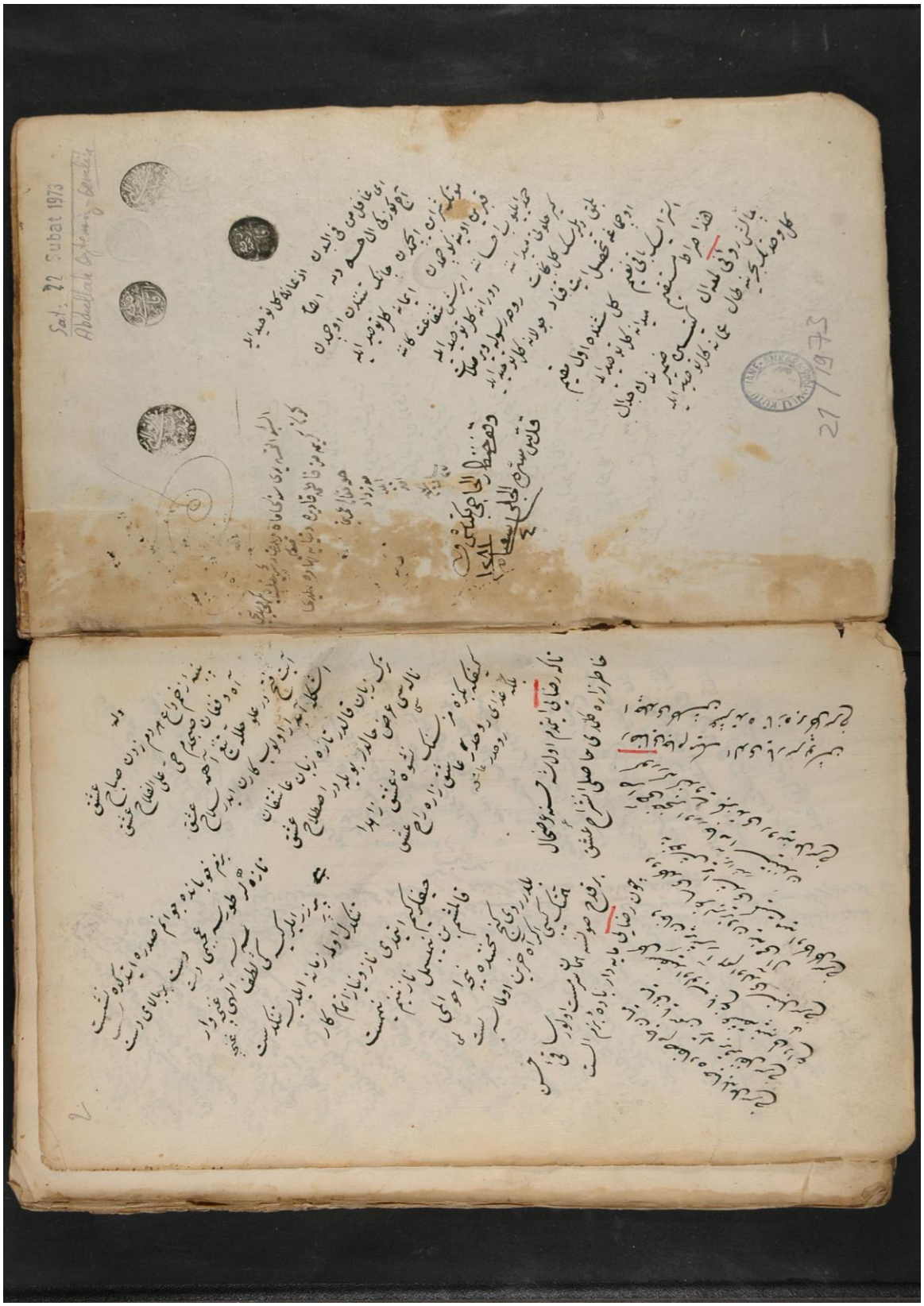

EK 3: (Mil. C: Ankara Millî Kütüphane'de 06 Mil Yz A 2029 numarada kaytlı Mecmuâ-i Eş'âr, 35 ve 36. sayfalar)

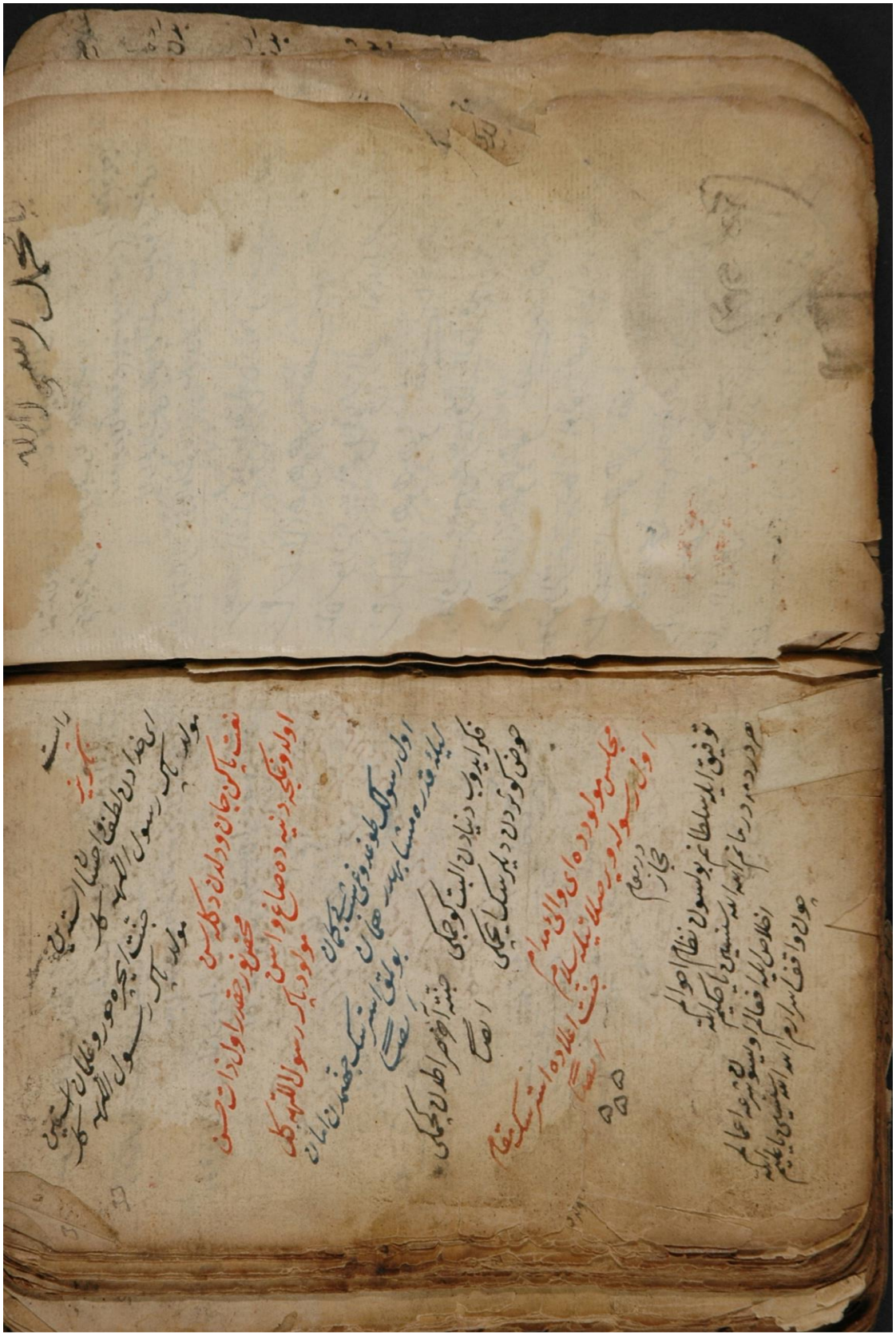

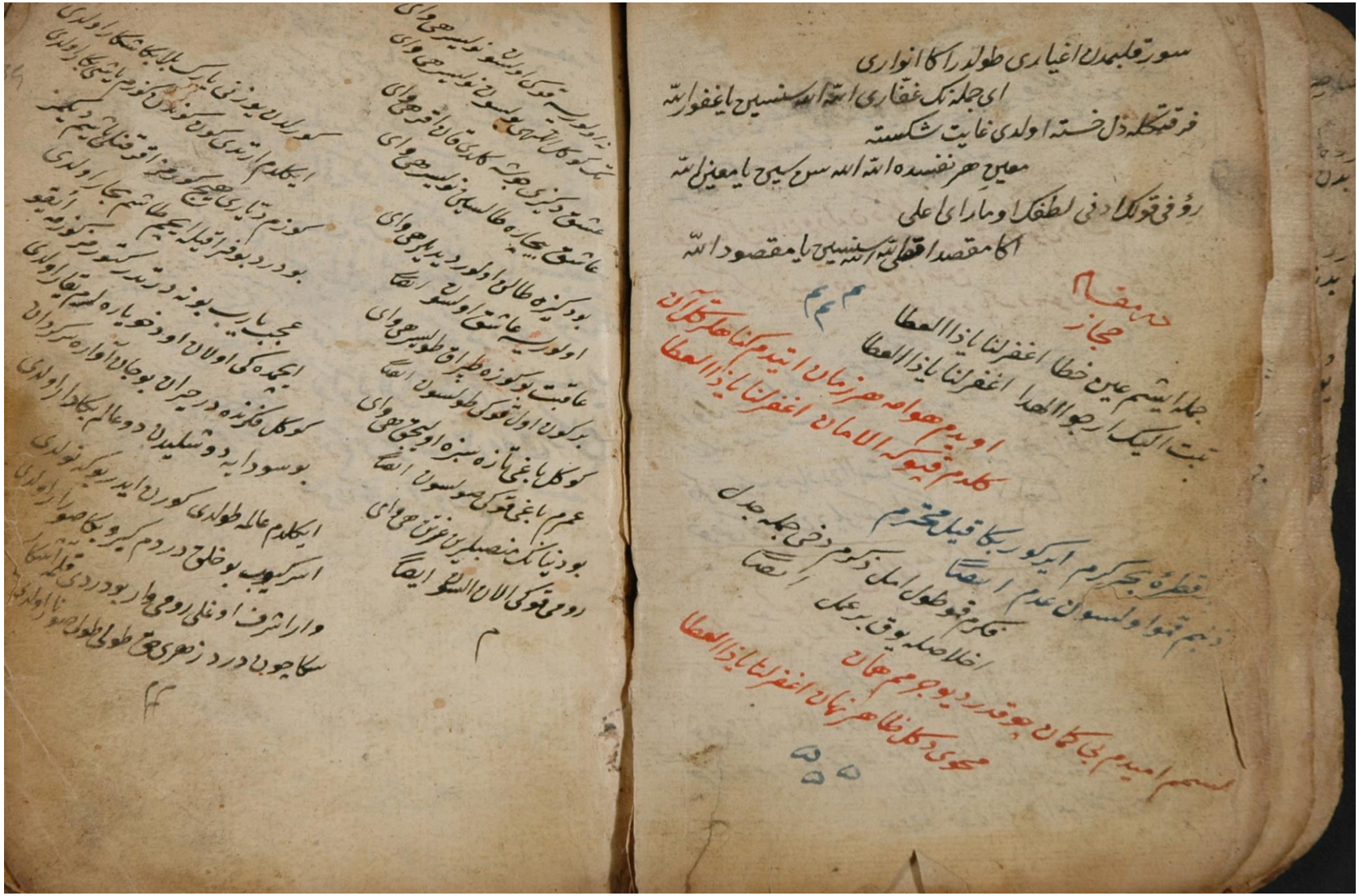

سور قلبمدن اغیاری طولدر اکا انواری
ای جمله نک غفاری الله الله سنسین یا غفور الله
فرقتکله دل خسته اولدی غایت شکسته
معین هر نفسده الله الله سن سین یا معین الله
رؤفی قولکا دنی لطفک او مارای علی
اکا مقصد اقصی الله الله سنسین یا مقصود الله

در مقام حجاز

جمله ایشم عین خطا اغفرلنا یا ذا العطا
تبت الیک ارجوا الهدا اغفرلنا یا ذا العطا
اویدم هوامه هر زمان ایتدم کناهلر کل آن
کلدم قپوکه الامان اغفرلنا یا ذا العطا

قطره بحر کرم ایرکور بکا قیل محترم
ذنبم قمو اولسون عدم ایضا
فکرم قمو طول امل ذکرم دخی جمله جدل
اخلاصله یوق بر عمل ایضا
لسمم امیدم بی کمان چوقدر دیو جرمم همان
محوی دکل ظاهر نهان اغفرلنا یا ذا العطا

نه اولورسه قوکی اولسون نولیسر هی وای
تک کوکل اللهی بولسون نولیسر هی وای
عشق دکزی جوشه کلدی قان اقر هی وای
عاشق بیچاره طالسین نولیسر هی وای
بو دکیزه طالن اولور دیدیلر هی وای
اولورسه عاشق اولسون ایضا
عاقبت بو کوزه طپراق طولیسر هی وای
برکون اول قوکی طولسون ایضا
کوکل باغی تازه سبزه اولیجق هی وای
عمرم باغی قوکی صولسون ایضا
بو دنیانک منصبلرین عزتن هی وای
رومی قوکی الان السون ایضا

کورلدن یوزنی یارک بلا بکا شکار اولدی
ایکلدم ارتدی کون کوندن کوزم یاشی بکار اولدی
کوزم دیاری هیچ کورمز اقر قنلی یاشم دیکمز
بو درد بو فراقیله ایچم طاشم بحار اولدی
عجب یارب بونه درتدر کتورمز کوزمه ایقو
ایچمده کی اولان اودخو یاره لرم یقار اولدی
کوکل فکرنده در حیران بو جان آواره سرکردان
بو سودایه دوشلیدن دو عالم بکا دار اولدی
ایکلدم عالمه طولدی کورن ایدر بوکه نولدی
اسر کیوب بو خلق دردم کیرو بکا صوار اولدی
وار اشرف اوغلی رومی وار بو دردی قلمه آشکار
سکا چون درد زهری حق طولی طولی صونار اولدی
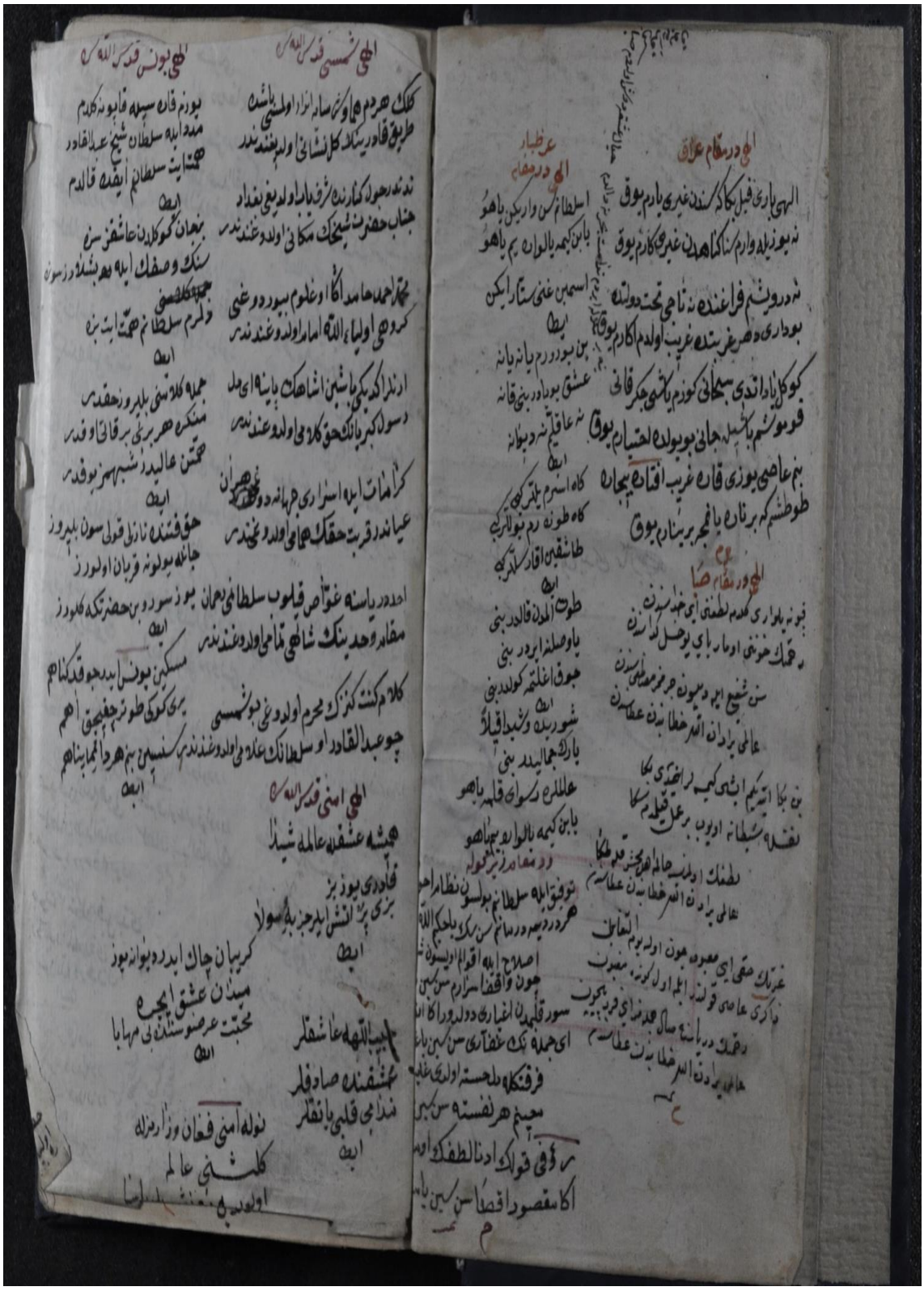
EK 4: (TDK. A: Türk Dil Kurumu Kütüphanesi'nde Yz. A 49/1'de kayıtlı Mecmuâ-i Eş'âr)